

[44.] jett- och blankettkontoret jämte därtill hörande förråd. Förbindelserna mellan dessa kontor sinsemellan och med styrelsens byråer är, anmärker styrelsen, hvad arbete och utbyte af handlingar vidkommer, af den natur, att ett förläggande af dem till vidt åtskilda platser skulle medföra högst väsentliga olägenheter, dröjsmål och tidsutdräkt, hvarför styrelsen icke kan gå med på några förslag i sådan riktning. Uppgiften att det skulle vara för tjänstemännen billigare att vara bosatta i Örebro anser styrelsen vara af mindre betydelse vid denna frågas bedömande.

Hvad beträffar personalens reduktion å ifrågavarande kontor, säger sig järnvägsstyrelsen icke kunna ställa någon minskning i utsikt och alldeles särskildt ej å kontrollkontoret. Den uppfattningen att detta kontors personal skulle vara alldeles för talrik anser styrelsen bero på bristande kännedom om de arbeten, som af kontrollkontoret skola utföras. Kontrollkontoret har visserligen, såsom dess namn angifver, till första uppgift att kontrollera statsbanestationernas uppbörd, redovisning och fraktdebitering, men därtill kommer äfven uppdraget att vara klareningskontor för uppgörande af de månatliga afräkningarna och fördelningen af uppbörden i samtrafik mellan statens och de enskilda svenska järnvägarna. Dessutom skall järnvägsstyrelsen genom sitt kontrollkontor utföra kontrollen å och fördelningen af uppbörden i samtrafik mellan de svenska järnvägarna, å ena sidan, och Danmarks och Norges järnvägar, å andra sidan, samt slutligen äfven utföra fördelningen af de svenska järnvägarnas andelar i samtrafiken med kontinenten. Under närmaste tiden tillkomma, enligt hvad järnvägsstyrelsen meddelar, samtrafikförbindelser öfver Östersjön med Ryssland, hvilka gifva ökad arbete åt järnvägsstyrelsens kontrollkontor. Att arbeten af så omfattande natur kräva en talrik personal torde, säger styrelsen, få anses för hvar och en med förhållandena förtrogen vara uppenbart; att personalen måste ökas i stället för minskas torde vara likaså klart, så länge järnvägstrafiken växer och trafiklederna ökas till antal och utsträckning. Att antalet af den nuvarande personalen icke kan minskas framgår enligt styrelsens mening jämväl däraf, att under viss tid hvarje månad öfvertidsarbete till rätt stor omfattning måste anlitas, och att sådant icke kan ytterligare utsträckas utan att fara för personalens öfveranstängning uppstår.

Järnvägsstyrelsen meddelar vidare, att styrelsen under loppet af år 1908 anmodat de enskilda järnvägarna att själfva ombesörja afräkningen för sådan personsamtrafik, som endast ägde rum mellan enskilda järnvägar två och två, och att i följd häraf inom Svenska järnvägsförening-

gen uppgjorts ett förslag till ett mindre, för de enskilda järnvägarna gemensamt kontrollkontor, som skulle ombesörja förenämnda afräkning, men att detta förslag emellertid af järnvägsföreningen afslagits på dess stämma i mars 1909 af det skäl, att dess genomförande ansågs komma att ställa sig för dyrt. [44.]

Hvad angår platsen för den nya byggnaden, anför järnvägsstyrelsen, att denna fråga numera torde så tillvida kommit i ett annat läge, som från tjänstförrättande inspektören för militärläroverken meddelats, att, därest för krigsskolans behof af område för terrängöfningar finge disponeras en del af den under Karlbergs kungsgård hörande lägenheten Stenbrottet, hinder icke skulle möta från de militära myndigheternas sida att af det af styrelsen ursprungligen ifrågasatta området afstå erforderlig mark till byggnadsplats.

Nämnda lägenhet är jämte annan mark enligt kontrakt den 11 december 1908 för tiden till den 14 mars 1914 af domänstyrelsen utarrenderad, och hemställer järnvägsstyrelsen, att, vid bifall till förslaget beträffande byggnadsplatsen, styrelsen måtte bemyndigas att med arrendatorn träffa uppgörelse om de ersättningsanspråk, han kan anse sig befogad framställa.

I detta sammanhang framhåller styrelsen, att utöfver det till byggnadsplats nu erforderliga markutrymmet mark från området ifråga behöfver för statens järnvägar reserveras för uppförande efter hand af bostäder åt den talrika tjänstepersonalen vid Tomtebodas station, hvilken personal, efter genomförandet af ifrågasatt utvidgning af bangårdsanordningarna vid denna station, kommer att afsevärdt ökas.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer järnvägsstyrelsen, att för uppförande af ifrågavarande byggnad måtte anvisas ett anslag af 800,000 kronor, fördeladt på åren 1911 och 1912, däraf för år 1911 300,000 kronor, med rätt för styrelsen att få disponera sistnämnda anslag redan under år 1910, samt att för en dylik byggnad erforderligt område måtte till statens järnvägar öfverlätas af den kronan tillhöriga, under Karlbergs kungsgård lydande skogsmark till den utsträckning, en skrifvelsen bilagd planritning utvisar, samt

att för behofvet af byggnadsplatser för bostäder för stationspersonalen vid Tomtebodas station till statens järnvägar öfverlämnas det område, som å samma ritning angifves med bokstäfverna A-F-G-H-I-K-L-M-N-A, så snart och i den mån detta område enligt Eders Kungl. Maj:ts bepröfvande ej blir för krigsskolans öfningar behöfligt.

På grund af nådig remiss har domänstyrelsen, efter att hafva inhämtat yttranden från vederbörande öfverjägmästare och jägmästare,

[44.] i ärendet afgifvit underdånigt utlåtande och därvid till en början erinrat, att de områden, hvarom nu är fråga, äro belägna strax utanför den ordnade stadsdel, genom hvilken Karlbergsvägen framgår, på allenast ett par hundra meters afstånd från spårvägsnätets nuvarande ändstation vid Karlbergsvägens slut. Områdena äro höglända och bevuxna med barrskog samt utgöra en omtyckt lustpark för en del af Stockholms befolkning. De böra fördenskull enligt styrelsens åsikt endast i trängande fall disponeras till byggnadstomter, ehuruval de på sådant sätt använda skulle erbjuda vackra och sålunda eftersökta villalägen.

Domänstyrelsen anför vidare.

Efter beräkning å den ärendet tillhörande karta omfattar det område, som ifrågasättes till plats för en expeditionsbyggnad, omkring 2 hektar 92 ar och det område, som eventuellt framdeles skulle få användas till byggnadsplatser för bostäder för stationspersonalen vid Tomtebodastation, omkring 9 hektar 10 ar. Arealen af båda områdena tillsammans uppgår sålunda till ej mindre än i rundt tal 12 hektar. Värdet af dessa invid järnvägen nära järnvägsstation och spårväg belägna områden har vederbörande öfverjägmästare sagt sig ej vara i tillfälle uppgifva, men efter allenast 2 kronor för kvadratmeter skulle värdet belöpa sig till omkring 240,000 kronor. Domänstyrelsen anser emellertid, att områdena, om de försålles, skulle betinga mer än dubbelt högre pris, sannolikt alltså minst en half million kronor.

Både de ifrågavarande områdenas betydelse såsom folkpark och deras såsom tomtplatser höga saluvärde torde, enligt hvad styrelsen anför, böra beaktas vid bedömande af den nu föreliggande frågan. Upplåtelse af sådana områden bör sålunda endast i trängande fall äga rum och upplåtelsen därvid begränsas till hvad som för ändamålet är nödigt.

Med afseende härpå erinrar domänstyrelsen därom, att Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 26 maj 1899 af kungsgårdshemmanet 1^{15/32} mantal Ingenting med beteshagen Västra skogen öfverlämnat till järnvägsstyrelsen ej mindre än 52 hektar 16,40 ar i nästan omedelbar närhet af de områden, hvarom nu är fråga. Enligt öfverjägmästarens uppgift skulle utaf sagda hemman finnas ett rätt stort område midt för Tomtebodastation men söder om bangården, hvilket synes brukas endast såsom åker. Det torde under sådant förhållande, menar domänstyrelsen, kunna ifrågasättas, huruvida icke det till järnvägsstyrelsen redan öfverlämnade, men på nyss angifvet sätt använda området borde i första hand disponeras för det nu ifrågasatta ändamålet. Skulle efter utredning befinnas att så kan ske, anser sig domänstyrelsen ej kunna förorda upplåtelse af mark från Solnaskogen till något af de angifna ändamål

len. Måste upplåtelse af visst område däremot ske, bör denna, enligt styrelsens mening, begränsas till måttliga, för ändamålet nödiga dimensioner. [44.]

Domänstyrelsen erinrar vidare, att till tomtplats för expeditionsbyggnaden föreslagits närmare 3 hektar, men att af kartan inhämtas, att själfva tomten komme att utgöra allenast en ringa del af detta område. Expeditionsbyggnaden komme sålunda att blifva omgifven af ett vidsträckt parkområde, som disponerades af järnvägsstyrelsen. Obestridligen komme detta att öka trefnaden för expeditionspersonalen, men detta mål anser domänstyrelsen också kunna nås, om tomtplatsen begränsades till omkring hälften af det föreslagna området, synnerligast om de angränsande delarna af Solnaskogen likasom nu komme att behandlas såsom naturpark. På sådant sätt komme dock det för expeditionbyggnaden ifrågasatta tomtområdet att i värde högst afsevärdt minskas.

Behovvet af det med bokstäfverna A-F-G-H-I-K-L-M-N-A betecknade området till byggnadsplatser för bostäder för stationspersonalen vid Tomtebodas station anser domänstyrelsen icke vara styrkt. Det blefve ock enligt styrelsens åsikt anmärkningsvärdt dyra tomter Eders Kungl. Maj:t komme att upplåta till denna personal, om ifrågavarande område därtill upplåtes. I framställningen ifrågasattes emellertid ej, att detta område skulle omedelbart upplåtas för det angifna ändamålet, utan så snart och i den mån området enligt Eders Kungl. Maj:ts bepröfvande ej blefve för krigsskolans öfningar behöfligt. Åtminstone för närvarande anser domänstyrelsen denna del af framställningen således kunna lämnas utan afseende.

Jämväl arméförvaltningen har enligt nådig befallning afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet samt tillika bifogat yttranden från tjänstförrättande inspektören för militärläroverken och chefen för krigsskolan.

Den sistnämnde har därvid afstyrkt den ifrågasatta marköfverlåtelser under anförande af i hufvudsak samma skäl som i det förra af honom afgifna yttrandet. Den af järnvägsstyrelsen föreslagna åtgärden, att krigsskolan i ersättning för området i Solnaskogen skulle bekomma en del af Stenbrottets ägor till öfningsterräng, anser chefen med hänsyn till detta områdes topografiska beskaffenhet vara för krigsskolan af mycket ringa betydelse. Chefen för krigsskolan har slutligen framhållit önskvärdheten däraf, att hvarje fråga om öfverlåtelse till järnvägsstyrelsen af Karlbergs kungsgård tillhörig mark måtte behandlas i

[44.] samband med fråga om anskaffandet af annan förläggningsplats för krigsskolan med erforderliga etablissemang och öfningsterräng.

Tjänstförrättande inspektören för militärläroverken har, med instämmande i öfrigt i skolchefens yttrande, anført, att då den för den föreslagna kontorsbyggnaden erforderliga marken icke syntes behöfva tilltagas så stor, som planritningen utvisade, utan mycket väl kunde inskränkas till omkring 1¹/₂ hektar utmed landsvägen, han ansåge, att, om järnvägsstyrelsen inskränkte sitt markbehof till ett sådant område samt krigsskolan i ersättning för detta område utan kostnader erhöle dispositionsrätten till den under Karlbergs kungsgård hörande, för närvarande utarrenderade lägenheten Stenbrottet, ett sådant utbyte icke i afsevärd grad försämrade öfningsterrängen i jämförelse med den nuvarande.

På grund af hvad sålunda förekommit, har arméförvaltningen, under förutsättning att ej hela frågan om markupplåtelse till statens järnvägar finnes kunna tillsvidare uppskjutas i afbidan på den utaf skolchefen ifrågasatta utredning beträffande anskaffandet af annan förläggningsplats för krigsskolan, anslutit sig till hvad tjänstförrättande inspektören för militärläroverken yttrat rörande öfverlåtande till statens järnvägar af ett till 1¹/₂ hektar begränsadt område af krigsskolans mark.

*Departements-
chefens
yttrande.*

Behovvet af den ifrågasatta nya byggnaden torde få anses vara från alla håll erkändt. Visserligen uttalades, såsom nämndt, inom Riksdagen betänkligheter i afseende å den föreslagna förläggningssorten och byggnadens storlek, men med hänsyn till hvad järnvägsstyrelsen anført synas mig desamma icke vara så grundade, att jag ansett mig böra underlåta att ånyo framlägga förslaget.

De något lägre lefnadskostnaderna i Örebro — i den af kommerskollegium nyligen verkställda utredningen angående lefnadskostnaderna på olika orter af riket hafva de jämförande talen för Stockholm och Örebro upptagits till respektive 1,403 och 1,149 — lära sålunda icke vara af den betydelse, att de skulle kunna anses uppväga de högst väsentliga olägenheter, som, på sätt järnvägsstyrelsen närmare utvecklat, skulle vara förenade med ifrågavarande kontors förläggande till en plats, så pass aflägsen från centralförvaltningen som Örebro.

Hvad angår frågan om byggnadens storlek, lära väl orsakerna till de hufvudsakliga betänkligheter, som i detta hänseende uttalats, få anses undanröjda, då frågan om upprättande af ett eget kontrollkontor för de enskilda järnvägarna, såsom järnvägsstyrelsen påpekat och jag

vid förfrågan hos Svenska järnvägsföreningen ytterligare fått bekräftadt, numera torde hafva förfallit. [44.]

Jag tillåter mig i detta sammanhang nämna, att totalkostnaden för kontrollkontoret utgjort i rundt tal

för 1908 kr. 958,000: — och för 1909 kr. 965,000: —;

däraf för kontroll och fördelning af samtrafik

för 1908 kr. 738,000: — och för 1909 kr. 743,000: —.

Ersättningen till Statens järnvägar från främmande förvaltningar har utgjort för 1908 kr. 258,400: — och för 1909 kr. 340,000: —.

Siffrorna för år 1909 äro approximativt beräknade, enär bokslutet ännu ej verkställt. Anledningen till det väsentligen ökade bidraget för nämnda år är, att Eders Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 12 februari 1909 meddelat förändrade bestämmelser rörande fördelning mellan statens och enskilda järnvägar af kostnaden för kontrollen af samtrafik, att tillämpas från och med den 1 januari 1909.

Beträffande slutligen platsen för byggnaden, ett för krigsskolans räkning disponerad norr om Tomteboda station beläget område af Solnaskogen, som järnvägsstyrelsen redan i sin förra framställning föreslagit för ändamålet, har domänstyrelsen, såsom nämndt, framhållit områdets betydelse såsom folkpark och dess höga saluvärde såsom tomtplats, hvilka synpunkter styrelsen särskildt ansett böra beaktas vid bedömande af den föreliggande frågan. I afseende härå tillåter jag mig erinra, att den ifrågasatta byggnadsplatsen icke lärer allt för mycket inkräkta på skogen och att man svårigen torde kunna finna annan billigare tomtplats, som vore närmelsevis lika lämplig för nu afsedda ändamål.

Domänstyrelsen har vidare ifrågasatt, att kontorsbyggnaden skulle förläggas å till statens järnvägar tidigare upplåten, söder om Tomteboda station belägen mark af kungsgårdshemmanet Ingenting. Med anledning häraf har jag från järnvägsstyrelsen inhämtat närmare upplysningar, och har därvid till mig öfverlämnats en förslagsritning för framtida omgestaltning af bangårdsförhållandena vid Tomteboda. Här af framgår, att, om byggnaden skulle uppföras på den sålunda ifrågasatta sidan af bangården, densamma skulle komma på så långt afstånd från spårvägens ändpunkt, att stor olägenhet skulle uppkomma för den i byggnaden tjänstgörande talrika personalen genom den väsentligt ökade tid, som skulle åtgå för inställelsen till tjänstgöring och återvändandet därifrån. Jag tillåter mig härvid påpeka, att om byggnaden förlägges å mark, tillhörande hemmanet Ingenting, den komme på längre afstånd från spårvägen än enligt det för Riksdagen förra året framlagda förslaget. Jag har därför icke ansett mig böra taga hänsyn till den af domänstyrelsen framkastade tanken.

[44.]

Hvad åter vidkommer byggnadsplatsens storlek, af järnvägsstyrelsen föreslagen till omkring 3 hektar, hafva såväl domänstyrelsen som arméförvaltningen ansett den för rikligt tilltagen och hemställt, att området inskränkes till 1,5 hektar. Enligt hvad från järnvägsstyrelsen meddelats, har styrelsen vid angifvandet af områdets gränslinjer ansett sig böra tillse, icke blott att omkring byggnaden erhålles det utrymme, som dess egenskap af offentlig byggnad kräver, utan äfven att tillräcklig plats redan från början beredes, så att en i byggnadsplanen ingående, eventuellt framdeles behöflig förlängning af byggnadens flyglar ej äfventyras genom att det behöfliga området dessförinnan blifvit för annat ändamål disponerad. Dessutom tänker sig järnvägsstyrelsen möjligheten, ehuru dessa planer ännu ej vunnit fastare form, att till platsen framdeles kunna förlägga expeditiionsbyggnader jämväl för andra tjänstegrupper inom järnvägsförvaltningen, för hvilka lokaler eljest måste förhyras. Befinnes emellertid hänsynen till det militära krafvet på minsta möjliga intrång å krigsskolans öfningsterräng i Solnaskogen böra tillmätas afgörande betydelse, anser sig järnvägsstyrelsen hellre kunna godtaga en för det närvarande till det minsta möjliga begränsad tomt för kontorsbyggnaden å nu föreslagen plats än att byggnaden förläggas på längre afstånd från staden.

Efter att i ärendet hafva samrådt med chefen för landtförsvarsdepartementet ber jag för egen del få anföra, att jag anser området icke för närvarande behöfva till sina gränslinjer bestämdt angifvas. Dock torde böra förutsättas, att i hvarje fall under byggnadstiden tillräckligt område upplåtes jämväl för upplag af materialier, beredning af murbruk m. m., hvilka ändamål för en byggnad af ifrågavarande storlek kräfva afsevärdt utrymme, helst byggnaden måste uppföras på mycket kort tid. Efter det byggnaden fullbordats, torde områdets gränser kunna efter vederbörandes hörande närmare bestämmas. Ersättning för det område, som sålunda kan komma att frångå krigsskolan, torde, där så erfordras, böra såvidt möjligt beredas genom upplåtelse af mark från kronolägenheten Stenbrottet. Denna lägenhet, utgörande ¹⁵/₆₄ mantal, med lägenheterna ³/₃₂₀ mantal Falkonärsbostället och ¹/₁₆ mantal Fogdevreten n:r 1 innehåller sammanlagdt en areal af 14 hektar 96 ar 90 kvadratmeter, däraf 12 hektar 98 ar 70 kvadratmeter tomt och åker, 13 ar 40 kvadratmeter ängs- och odlingsmark, 1 hektar 39 ar 60 kvadratmeter skogs- och hagmark samt 45 ar 20 kvadratmeter impediment. Egendomen är utarrenderad för tiden 14 mars 1909—14 mars 1914 till landtbrukaren Bruno Ambrosiani mot årligt arrende af 1,950 kronor.

Emellertid har järnvägsstyrelsen hemställt, att utöfver den erforderliga byggnadsplatsen af krigsskolans område ytterligare något öfver 9

hektar måtte i sinom tid upplåtas till järnvägsstyrelsen att reserveras för uppförande af boställshus åt den talrika tjänstepersonal, som särskildt efter utvidgning af Tomtebodas station skulle komma att förläggas där.

[44.]

De i ärendet hörda myndigheterna hafva samtliga afstyrkt denna järnvägsstyrelsens framställning, och, då området icke är för den närmaste framtiden behöfligt för statens järnvägar, synes mig framställningen icke böra föranleda annan åtgärd än ett förklarande, att det afsedda området icke må bebyggas eller för annat ändamål disponeras utan att Eders Kungl. Maj:t, efter järnvägsstyrelsens hörande, därtill lämnat sitt medgifvande. Chefen för landtförsvarsdepartementet har förklarat sig icke hafva något att erinra mot en sådan anordning.

På grund af hvad jag sålunda anfört får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

dels att för uppförande af en byggnad för vissa kontor inom järnvägsstyrelsen bevilja ett anslag af 800,000 kronor och däraf på extra stat för år 1911 anvisa 300,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel redan under innevarande år utanordna sistnämnda belopp;

dels ock medgifva, att till byggnadsplats må från den under Karlbergs kungsgård lydande, af krigsskolan disponerade så kallade Solnas skogen upplåtas ett område af lämplig storlek, som af Kungl. Maj:t bestämmas, samt att ersättning för det område, som sålunda frångår krigsskolan, må beredas genom upplåtelse från lägenheten Stenbrottet.

I sin skrifvelse den 29 oktober 1909 har järnvägsstyrelsen vidare hemställt om beviljande af anslag till belopp af 350,000 kronor för inköp af mark vid en del stationer.

[45.]

Anslag till
inköp af mark
vid järnvägs-
stationer.

Till stöd för denna framställning anför järnvägsstyrelsen, att erfarenheten visat, att, då beslut om bangårdsutvidgningar redan förelegat, den för deras realiserande eventuellt erforderliga marken i allmänhet ej kunnat erhållas annat än till afsevärdt högt pris. För att förekomma ett dylikt uppdrifvande af jordprisen, hemställer styrelsen om anvisande af ofvannämnda belopp för markanskaffning vid en del stationer, för hvilkas utvidgning inom de närmaste åren planer äro uppgjorda. Tillika anhåller styrelsen, att af det äskade beloppet 100,000 kronor måtte ställas till styrelsens förfogande redan under år 1910.

Till en början anser jag mig böra anmärka, att, då fråga är om bangårdsutvidgningar, järnvägsstyrelsen, såsom väl också sker, i första hand bör söka utverka, att den erforderliga marken tillhandahålles utan ersättning af vederbörande kommun eller en-

Departements-
chefens
yttrande.

[45.] skilda, då ju ortsbefolkningen i regel kommer i åtnjutande af betydande fördelar genom en bangårdsutvidgning. Om emellertid marken icke kan erhållas utan ersättning och den planerade utvidgningen i allt fall måste komma till stånd, är det största sannolikhet för att billigaste pris ernås, om uppgörelse kan ske under hand, innan ännu spekulationen trädt emellan för värdenas uppdrifvande. Jag tillstyrker därför bifall till järnvägsstyrelsens framställning och hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för *inköp af mark vid järnvägsstationer*, som äro afsedda att utvidgas, på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 350,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 100,000 kronor.

[46.] Riksdagen har år 1909 för utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Tomteboda och Järfva järnvägsstationer samt anordnande af ny håll- och lastplats vid Hagalund, för förvärfvande af mark dels för utvidgning af berörda hållplats till fullständig station, dels för utbyggnad af Tomteboda rangerbangård och dels för anordnande i närheten af Hagalund af en driftbangård med verkstadsanläggningar äfvensom för utförande af en del af driftbangården beviljat ett anslag af 2,150,000 kronor samt af berörda anslag för år 1910 till utgående från riksgäldskontoret anvisat ett belopp af 1,450,000 kronor med rätt för Eders Kungl. Maj:t att däraf låta förskottsvis under år 1909 af tillgängliga medel utanordna 500,000 kronor.

Jämlikt järnvägsstyrelsens i dess underdåniga skrifvelse den 29 oktober 1909 gjorda hemställan får jag tillstyrka, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att till afslutande af arbetet med *utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Tomteboda och Järfva järnvägsstationer* samt de i sammanhang därmed stående arbeten och markförvärf för år 1911 anvisa ett belopp af 700,000 kronor.

I fråga om sättet för anskaffande af härtill erforderliga medel läser Eders Kungl. Maj:t vilja, uppå föredragning af chefen för finansdepartementet, besluta.

[47.] Riksdagen har år 1909 för anläggning af en reparationsverkstad vid Notviken beviljat, utöfver redan tillgängliga medel, ett anslag af 500,000 kronor samt däraf för år 1910 anvisat ett belopp af 250,000 kronor.

I enlighet med järnvägsstyrelsens i dess skrifvelse den 29 oktober 1909 gjorda hemställan tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för fullbordande af anläggningen af en *reparationsverkstad vid Notviken* för år 1911 anvisa ett belopp af 250,000 kronor; och torde Eders Kungl. Maj:t vilja, på föredragning af chefen för finansdepartementet, besluta i fråga om sättet för anskaffande af härtill erforderliga medel.

[47.]

I underdånig skrifvelse den 16 december 1909 har järnvägsstyrelsen vidare för påbörjande af utläggning af ytterligare ett hufvudspår mellan Rönninge och Järna stationer jämte i samband därmed stående arbeten för år 1911 äskat ett belopp af 500,000 kronor, med rätt att däraf få till sitt förfogande 200,000 kronor redan under år 1910.

[48.]

Utläggning af ytterligare ett hufvudspår mellan Rönninge och Järna stationer.

Då jag icke är beredd att nu underställa Eders Kungl. Maj:t frågans pröfning men dock hyser förhoppning att så kan ske inom kort, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, i afvaktan på den nädiga proposition angående utläggning af *ytterligare ett hufvudspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer*, som må komma att till Riksdagen aflåtas, för ändamålet beräkna ett anslag för år 1911 af 500,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf redan under år 1910 af tillgängliga medel utanordna ett belopp af 200,000 kronor.

I fråga om sättet för anskaffande af de för år 1911 erforderliga medlen läser Eders Kungl. Maj:t vilja, uppå föredragning af chefen för finansdepartementet, besluta.

I underdånig skrifvelse den 30 oktober 1909 har järnvägsstyrelsen anmält behovet af ny rullande materiel för statens redan trafikerade järnvägar.

[49.]

Ny rullande materiel för statens järnvägar.

Styrelsen har därvid anfört.

Trafiken å statens järnvägar har under första hälften af år 1909 visat en om ock svag ökning i förhållande till den under motsvarande tid år 1908. De sedermera inträffade oroliga förhållandena inom industrien medförde naturligen en väsentlig minskning af rörelsen å statens järnvägar med ty åtföljande minskning af inkomster. Statens järnvägars afkastning för år 1909 kommer till följd häraf att blifva ogynnsam. Under de rådande trafikförhållandena har den rullande materielen varit tillräcklig för transportbehovet. Då järnvägsstyrelsen det oaktadt hemställer om medel för anskaffning af ny rullande materiel, gör järnvägsstyrelsen denna hemställan under den öfvertygelsen, att ett afbrott i anskaffningen af sådan materiel icke skulle vara förenligt med klok förtänksamhet.

[49.] Vid sin underdåniga hemställan år 1908 angående anskaffning af rullande materiel för statens järnvägar hade järnvägsstyrelsen tillfälle att för Eders Kungl. Maj:t framlägga de skäl, som då förmådde järnvägsstyrelsen att trots det mindre gynnsamma resultat, som statens järnvägar lämnat, och ehuru trafiken icke visat någon stegring, dock begära ökning af den rullande materielen. Dessa skäl äro enligt järnvägsstyrelsens åsikt fortfarande gällande. Men till följd af de tryckta tiderna har järnvägsstyrelsen i likhet med föregående år ansett en begränsning af anslagsmedlen till en betydligt lägre summa, än hvad under de senare åren begärts och beviljats, vara nödvändig.

Beträffande nyanskaffning af lokomotiv bör denna omfatta lokomotiv för tunga persontåg och godståg, och skulle typer, som redan förefinnas, komma till användning.

Af personvagnar böra anskaffas dels och hufvudsakligast tvåaxliga III klass vagnar med länkaxelanordning, dels ett antal III klass- samt kombinerade II och III klass boggivagnar. Ett antal af de tvåaxliga vagnarna skulle utgöras af vagnar med konduktörskupé och kaminuppvärmning, afsedda för godståg, som medföra en personvagn. Af III klass boggivagnarna kunna ett mindre antal, därest så beslutes, förses med sofplatsinredning för att möjliggöra de försök, om hvilka 1909 års riksdag gjort framställning.

Af godsvagnar böra anskaffas dels kyl- och varmvagnar dels täckta stycke-godsvagnar. Ett större antal vagnar af båda dessa slag än nu förefinnes har visat sig behöfligt för transport af lifsmedel. Den nya trafikleden Trelleborg—Sassnitz har nämligen medfört direkta transporter af lifsmedel från Sverige till Tyskland, hvilka taga i anspråk ett väsentligt antal vagnar. Samtliga dessa vagnar måste förses med både skrufbroms och lufttrycksbroms, hvilket ökar anskaffningskostnaden.

Slutligen anmäler järnvägsstyrelsen att för de malmtransporter, som jämlikt öfverenskommelsen mellan svenska staten och malmbolagen i Norrland skola under år 1911 verkställas, erfordras en ökning af vagnparken af 165 vagnar för en beräknad kostnad af 825,000 kronor.

På grund af hvad sålunda anförts, har järnvägsstyrelsen i underdånighet hemställt, det täcktes Eders Kungl. Maj:t till 1910 års Riksdag aflåta nådig proposition om extra anslag för år 1911 dels af 2,500,000 kronor för inköp af rullande materiel för statens järnvägars redan trafikerade banor och dels af 825,000 kronor för rullande materiel för malmtrafik. Anslagen skulle disponeras sålunda.

Materiel för vanlig trafik.

[49.]

15 lokomotiv	} för approximativt 2,500,000 kronor.
38 personvagnar	
115 godsvagnar	

Materiel för malmtrafik.

165 malmvagnar	för approximativt	825,000	»
		<u>Summa</u>	3,325,000 kronor.

Till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade järnvägar har Riksdagen för åren 1899—1910 anvisat följande belopp: *Departements-
chefens
yttrande.*

1899	3,500,000	kronor
1900	5,590,000	»
1901	5,000,000	»
1902	5,500,000	»
1903	5,000,000	»
1904	4,000,000	»
1905	4,000,000	»
1906	4,000,000	»
1907	4,000,000	»
1908	6,000,000	»
1909	6,650,000	»
1910	4,000,000	»

De för åren 1899—1904 beviljade anslagen jämte 500,000 kronor af anslaget för år 1910 hafva anvisats å riksstaten utom hufvudtitlarna, hvaremot öfriga belopp utgått från riksgäldskontoret.

Härförutom har 1907 års riksdag i sammanhang med godkännande af förslag till öfverenskommelse mellan svenska staten, å ena, samt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag m. fl., å andra sidan, till utgående från riksgäldskontoret beviljat ett anslag af 3,125,000 kronor, hvaraf 2,125,000 kronor afsetts för anskaffande af rullande materiel.

Såsom varande af ett visst intresse i detta sammanhang ber jag få meddela följande sammanställning af statens järnvägars rullande materiel och det arbete, som därmed utförts under åren 1899—1908.

[49.]

	1899.	1900.	1901.	1902.
Antal lokomotiv	542	580	633	680
» person-, post- och fångvagnar...	1,049	1,072	1,104	1,129
» resgods- och godsvagnar	13,652	14,388	15,094	15,962
» lokomotivkilometer	23,395,191	25,223,639	25,939,468	25,858,672
» vagnaxelkilometer	580,724,652	630,122,606	653,077,912	665,569,794
» bruttotonkilometer	3,865,707,000	4,299,552,700	4,404,097,600	4,538,993,000

Hvad nu angår järnvägsstyrelsens framställning om anslag till ifrågavarande ändamål för år 1911, har jag, med hänsyn till hvad styrelsen anført, icke något att anmärka däremot. Jag tillåter mig endast att, med anledning af hvad styrelsen yttrat angående möjligheten att förse ett antal III klass boggivagnar med sofplatsinredning, erinra därom, att Riksdagen i skrifvelse den 24 maj 1909 anhållit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning, huruvida sofvagnar för tredje klassens resande å statens järnvägar lämpligen borde anordnas, och vidtaga de åtgärder, som på grund häraf kunde föranledas, samt att Eders Kungl. Maj:t, sedan järnvägsstyrelsen afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet, genom beslut den 3 december 1909 anbefallt styrelsen att anskaffa tre stycken tredje klassens sofvagnar, utförda i hufvudsaklig öfverensstämmelse med en utlåtandet bifogad ritning, att i försöksdrift insättas i nattåg å statens järnvägar.

På grund af hvad jag sålunda anført tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att för år 1911 till *anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade järnvägar* bevilja ett anslag å 3,325,000 kronor; och torde Eders Kungl. Maj:t vilja, uppå föredragning af chefen för finansdepartementet, besluta om sättet för anskaffande af nämnda medel.

[50.]

Ytterligare
anslag till
statsbanan
genom Bo-
huslän.

Uti proposition den 4 februari 1898 föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att besluta anläggning af en statsbana från Göteborg öfver Stenungsund (väster om sjön Stora Hällungen) och Uddevalla till Strömstad, hvilken bana enligt af järnvägsstyrelsen med underdåniga skrivelser den 31 december 1896 och den 15 december 1897 öfverlämnade

[49.]

1903.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.
701	725	742	761	799	830
1,143	1,183	1,180	1,298	1,361	1,464
16,953	17,743	18,065	19,061	20,030	20,609
26,660,200	27,424,588	27,494,262	29,402,341	31,713,931	32,577,128
701,194,096	723,784,308	735,839,766	795,705,288	830,896,874	833,643,704
5,130,445.323	5,379,011,743	5,546,066.231	6,055,982,872	6,487,328,682	6,699,452,567

kostnadsförslag och kostnadssammandrag beräknats i nyss angifna sträckning kosta 14,776,500 kronor. [50.]

Riksdagen anmälde uti skrifvelse den 27 april 1898, att i anledning af Kungl. Maj:ts omförmälda förslag Riksdagen under vissa villkor beslutit anläggning af en statsbana från Göteborg öfver Uddevalla till Skee, hvarför kostnaden — efter afdrag af dels det belopp, 1,283,000 kronor, som i förenämnda kostnadssammandrag upptagits för järnvägsanläggningen Skee—Strömstad jämte anskaffning af därför afsedd rullande materiel, dels ock den till 402,500 kronor anslagna ökningen i kostnaden, som banans framdragande väster om sjön Stora Hällungen skulle påkalla utöfver det för linjen öster om denna sjö (öfver Ucklum) beräknade belopp — beräknats till 13,091,000 kronor. Härvid anförde Riksdagen, hvad beträffade banans sträckning, rörande hvilken alternativa linjer ifrågasatts dels, såsom förut angifvits, väster och öster om sjön Hällungen dels ock öfver Ytterby och öfver Kungälf, att Riksdagen ansåge lämpligt, att valet mellan den östra och den västra linjen vid sjön Hällungen — på sätt af Kungl. Maj:t föreslagits beträffande valet mellan Ytterby- och Kungälfslinjerna vid Göteborg — tills vidare lämnades öppet, till dess sig visat, om tillräckligt intresse hos menigheter eller öfriga vederbörande funnes för beredande af möjligheter för järnvägens dragande väster om Hällungen utan ökning af statens kostnader.

Riksdagens
beslut 1898.

Genom nya undersökningar och beräkningar, hvilka järnvägsstyrelsen efter nådig befallning låtit verkställa och för hvilka styrelsen Nya kostnadsberäkningar.

[50.] lämnat redogörelse uti underdånig skrifvelse den 30 augusti 1902, blef utredt, att, om banan framdroges väster om Hällungen i den linje, hvilken såväl med hänsyn till kostnaden som ock för anläggning af erforderligt antal välbelägna stationer befunnits fördelaktigast, nämligen linjen öfver Svenshögen, Bua och Stenungsund, banan skulle komma att kosta 503,000 kronor mer än om den östra linjen öfver Ucklum komme till utförande.

På anmodan af dåvarande chefen för civildepartementet afgaf styrelsen sedermera uti underdånig skrifvelse den 30 december 1902 redogörelse och kostnadsberäkningar för hvad utöfver de af Riksdagen för banbyggnaden dittills anvisade medel erfordrades för färdigbyggande af denna bana. Enligt dessa nya kostnadsberäkningar skulle banan i sträckningen väster om Hällungen öfver Bua samt öfver Ytterby — med beräkning af 5,000 kronor för kilometer för anskaffning af rullande materiel, men oafsedt kostnaden för banans inledande till Göteborgs statsbanestation samt för vissa anläggningar vid Skee station — kosta 17,004,957 kronor 68 öre eller i afrundadt tal 17,005,000 kronor.

1903 års
proposition.

För de af styrelsen under år 1902 sålunda verkställda kostnadsberäkningarna har närmare redogjorts i Kungl. Maj:ts nådiga proposition (n:r 36) till 1903 års riksdag angående anslag för år 1904 till fortsättning af nämnda statsbana, och finnas i samma proposition intagna såväl en af styrelsen afgifven jämförande tablå mellan kostnaderna enligt 1896 års förslag och 1902 års beräkningar som ock en af styrelsen lämnad utförlig redogörelse för orsakerna till, att 1902 års beräkningar hade att för nästan samtliga arbeten uppvisa kostnadsökning i förhållande till de i 1896 års förslag upptagna kostnader.

Enligt det vid nämnda proposition fogade statsrådsprotokollet hade föredragande departementschefen, med hänsyn till den större kostnaden för linjen väster om Hällungen och då hvarken länets landsting eller kommuner eller andra, som kunnat hafva intresse af frågans lösning, velat lämna något bidrag till nedbringande af kostnaderna för denna västliga sträckning, ansett sig icke kunna undgå att förorda den östra linjens föredragande.

Riksdagens
beslut 1903.

1903 års riksdag beslöt emellertid i sammanhang med anvisande af medel för år 1904 till fortsättning af ifrågavarande statsbana, att densamma skulle framdragas i sträckningen väster om sjön Stora Hällungen, hvarjämte Riksdagen, i anslutning till hvad departementschefen anført, såsom sin åsikt uttalade, att sträckningen öfver Ytterby borde komma till utförande.

Uti de för statsbanan beräknade kostnaderna hade, bland annat, upptagits ett belopp af 331,500 kronor för bro öfver Göta älf med ett djup i svängbrospannen af 3,6 meter vid medelvattenstånd. Emellertid har denna bro med anledning af beslut vid 1905 års riksdag utförts för ett vattendjup af 4 meter vid lågvattenstånd, hvarigenom kostnaden ökats med 208,500 kronor. Härtill kommer ett belopp af 12,100 kronor, som af järnvägsstyrelsen i underdånig skrifvelse den 24 mars 1904 beräknats för transport af rullande materiel öfver Göta älf innan bron blefve färdig.

[50.]

Ytterligare
anslag till
statsbanan
genom Bo-
huslän.

Kostnaderna för järnvägen hafva sålunda beräknats:	
enligt 1902 års undersökningar i afrundadt tal	kr. 17,005,000: —
för brons uppförande med ökad vattendjup	» 208,500: —
för vissa transporter	» 12,100: —
	<hr/>
	Summa kr. 17,225,600: —

Detta belopp har af Riksdagen beviljats på följande sätt:

för år 1899	kr. 750,000: —
» » 1900	» 2,000,000: —
» » 1901	» 2,000,000: —
» » 1902	» 2,000,000: —
» » 1903	» 2,000,000: —
» » 1904	» 3,000,000: —
» » 1905	» 4,000,000: —
» » 1906	» 1,475,600: —
	<hr/>
	Summa kr. 17,225,600: —

Genom särskilda nådiga bref nedannämnda dagar har emellertid Kungl. Maj:t anbefallt järnvägsstyrelsen att låta utföra vissa arbeten å ifrågavarande statsbana, hvilka beräknats medföra ökade kostnader utöfver de förenämnda till följande belopp, nämligen:

Ytterligare
kostnader.

den 10 februari 1905: för omläggning af viss sträcka af Uddevalla— Vänersborg—Herrljunga järnväg till åvägabringande af förbindelse mellan statsbanans och de enskilda järnvägarnas stationer i Udde- valla	kr. 20,000: —
den 12 oktober 1906: för fullbordande, så fort ske kunde, af ballastningsarbete å sträckan Nordre älf—Udde- valla	» 16,500: —
	<hr/>
	Transport kr. 36,500: —

	Transport kr. 36,500: —
[50.] samt för utförande af provisoriska stationsanordningar vid Tingstad	» 30,000: —
den 8 februari 1907: för uppförande af en vägport i Uddevalla för större vägbredd än förut afsetts	» 6,500: —
samt för godsmagasinet i Uddevalla jämte lastkajers förläggande till annan plats än den förut föreslagna ...	» 8,000: —
	eller tillhopa kr. 81,000: —

Af det till forcering af ballastningsarbetet å sträckan Nordre älf — Uddevalla afsedda belopp, 16,500 kronor, hafva emellertid endast 2,500 kronor utgifvits.

Järnvägsstyrelsens underdåniga skrifvelse den 29 juni 1907.

Uti underdånig skrifvelse den 29 juni 1907 har järnvägsstyrelsen anmält, att, enligt de af vederbörande arbetschef då verkställda beräkningar, kostnaderna för statsbanan genom Bohuslän komme att belöpa sig till 18,113,411 kronor 43 öre, i hvilket belopp utgifterna för de genom förenämnda nådiga bref anbefallda arbeten inginge, samt att för banans färdigbyggande således erfordrades ett belopp af 887,811 kronor 43 öre utöfver hvad Riksdagen anvisat. I denna summa hade emellertid icke inräknats, hvad som tilläfventyrs kunde komma att åtgå för godtgörelse af med statsbanans byggnadsmedel förskotterade belopp, hvilka utbetalts för mark med mera, som måst tagas i anspråk för statsbanan och som det, enligt styrelsens åsikt, tillkomme Göteborgs och Bohus läns landsting att kostnadsfritt anskaffa, men som landstinget nekat tillhandahålla.

Därest återstående arbeten å banan skulle kunna bedrivas utan störande afbrott, fann styrelsen det vara oundgängligen nödvändigt, att de medel, som ytterligare erfordrades för banans färdigbyggande, blefve för styrelsen tillgängliga i mån af behof under år 1907; och hemställde styrelsen därför om bemyndigande att af under händer hafvande medel använda för banans färdigbyggande ett belopp af i afrundadt tal högst 888,000 kronor utöfver därför redan beviljade anslag.

Kungl. Maj:ts nådiga bref den 6 september 1907.

Vid underdånig föredragning af denna järnvägsstyrelsens skrifvelse fann Kungl. Maj:t den 6 september 1907 godt bemyndiga styrelsen att af under händer hafvande medel använda hvad som oundgängligen erfordrades för färdigbyggande af statsbanan, dock högst 888,000 kronor utöfver därför beviljade anslag, med skyldighet för styrelsen att, sedan banan fullbordats och slutlig utredning vunnits om erforderligt tilläggsanslag, samt frågan om gäldande af omförmälda kostnad för mark

m. m. blifvit genom laga kraftägande dom afgjord, hos Kungl. Maj:t [50.]
anmäla det sålunda använda belopp till ersättning.

Järnvägsstyrelsen har därefter uti underdånig skrifvelse den 6 maj 1908 anført, bland annat, följande. Under fortsättningen af byggnadsarbetena å förenämnda statsbana hade det visat sig, att det i styrelsens ofvanberörda underdåniga skrifvelse den 29 juni 1907 uppgifna belopp icke vore till fyllest för banans färdigbyggande. Beloppet hade nämligen redan förbrukats, men återstode ännu rätt väsentliga arbeten. För utrönande af storleken af det belopp, som ytterligare syntes komma att erfordras för färdigbyggande af statsbanan i fråga, hade förberedande utredningar blifvit verkställda, men hade därvid visat sig, att nya noggranna undersökningar borde vidtagas för erhållande af ett möjligast tillförlitligt underlag för beräkningarna. För att emellertid de nu nödvändiga beräkningarna af det för järnvägsbyggnadens fullbordande erforderliga beloppet måtte blifva så tillförlitliga som möjligt, hade styrelsen uppdragit åt en särskild kommission af sakkunniga att verkställa desamma. Så snart kommissionen afslutat sitt arbete och däröfver afgifvit berättelse, skulle styrelsen till Kungl. Maj:t inkomma med de framställningar, hvartill den gjorda utredningen kunde gifva anledning. Då emellertid den igångsatta utredningen komme att kräfva tid, och sålunda framställning angående det belopp, som erfordrades för banans färdigbyggande, måste anstå, tills kommissionen aflämnat sin berättelse, hemställde styrelsen på grund häraf om bemyndigande för styrelsen att af under händer hafvande medel ytterligare och tillsvidare förskottera de penningmedel, som erfordrades för att pågående arbeten kunde obehindradt fortgå.

Järnvägsstyrelsens underdåniga skrifvelse den 6 maj 1908.

På anmodan af mig ingaf styrelsen vidare den 9 oktober 1908 en af kostnadsförslag åtföljd redogörelse för järnvägsanläggningens ekonomiska ställning den 1 juni 1908, utvisande att för järnvägsarbetenas fortsättande erfordrades, utöfver förut uppgifna belopp, en summa af 680,000 kronor. Styrelsen meddelade därvid, att förberörda kommission, hvilkens utredningar då icke afslutats, kunde komma att för banans färdigbyggande finna arbeten erforderliga utöfver dem, som funnes upptagna i sistnämnda kostnadsförslag och redogörelse.

Genom nådigt bref den 13 november 1908 har därpå Kungl. Maj:t bemyndigat styrelsen att af under händer hafvande medel använda hvad som oundgängligen erfordrades, för att de i nyss omförmälda

Kungl. Maj:ts nådiga bref den 13 november 1908.

- [50.] kostnadsförslag och redogörelse upptagna och beräknade arbeten måtte kunna slutföras, dock högst 680,000 kronor utöfver förut beviljade och förskotterade medel, med skyldighet för styrelsen att, sedan banan fullbordats och slutlig utredning vunnits om erforderligt tilläggsanslag, hos Kungl. Maj:t anmäla det sålunda använda beloppet till ersättning.

De sakkunnigas utlåtande.

Medlemmar i den förenämnda kommissionen hafva varit byggnadschefen i Göteborg Figge Blidberg, professorn friherre Gerhard De Geer, förutvarande arbetschefen vid statens järnvägsbyggnader Carl Westerman och baningenjören Anton Larsson. Dessa hafva den 3 januari 1909 afgifvit utlåtande, hvaraf bland annat inhämtas följande.

Kommissionen har såsom material för sitt bedömande dels tagit del af samt låtit sammanföra undersökningar af äldre datum och dels gått i författning om utförande af ytterligare jordborrningar och undersökningar, därvid uppmärksamhet ägnats särskildt åt sådana platser, hvilka den hittills vunna erfarenheten från banans byggande och trafikerande — såvidt denna erfarenhet varit känd för kommissionen — angifvit vara i ett eller annat afseende särskildt beaktansvärda, men där slutgiltiga åtgärder ännu icke blifvit vidtagna, i vissa fall mot eventuella risker, i andra fall för banans fullbordande. Liksom vissa af de förhållanden och svårigheter, hvilka uppträdt vid järnvägens byggande, då voro för erfarenheten okända, måste det, enligt hvad kommissionen vidare anför, sägas, att det i många fall ännu saknas möjlighet att med visshet angifva till exempel markytans bärighet i förhållande till ifrågakommande belastningar eller jordsläntors förmåga att motstå utglidningar. Såsom ett särdeles talande bevis för svårigheten att i vissa fall på förhand bedöma risken för ras eller sättningar, har af kommissionen framhållits hvad som förekommit under september 1908 i banken vid Rolfsbo (kilometer 23,3), där östra slänten glidit ut och förorsakat sättning i spåret. I anslutning till de utförda undersökningarnas resultat och på grund af uppfattningen af de i hvarje särskildt fall rådande förhållandena har kommissionen lämnat utlåtande och förslag angående de olika punkter af linjen, hvilka inom kommissionen varit föremål för behandling. Kommissionen, som dock förutskickat den erinran, att ingalunda alla de platser blifvit upptagna till behandling, där risker af en eller annan art vore tänkbara, äfvensom att dess föreliggande utlåtande och förslag afgifvits med beaktande af hittills vunna erfarenheter och med den i viss mån begränsade grad af tillförlitlighet, som för närvarande stode att ernå, har därvid angifvit de punkter af linjen, vid hvilka arbeten ansetts böra ifrågakomma,

samt beräknat kostnaderna för dessa arbeten till 218,950 kronor. Detta belopp har kommissionen tänkt sig skola användas på sätt framgår af detta [50.]

Sammandrag:

Km. 56,5. Passagen vid Hällungen:			
tunnelförlängning	kr. 8,400: —		
galleri	» 25,000: —	kr. 33,400: —	
Km. 58,2. Bankkomplettering		» 1,200: —	
Km. 63—65. Bratteforsåns dalgång:			
omläggning af linjen km. 63,2—63,8, banvall för förbigångsspår vid km. 63,9 och km. 64,4 samt förstärkning af hufvudlinjen km. 63,9		» 47,000: —	
Km. 77. Skärning vid Bua:			
släntafschaktning och dränering		» 800: —	
Km. 81. Bank vid Hässleröd:			
omgräfnings af dike		» 1,100: —	
Km. 82,5. Bäck vid Kristinedal:			
bäckutvidgning	kr. 12,200: —		
makadamballast	» 800: —	» 13,000: —	
Km. 90,5. Sörviksbanken:			
ny trumma med in- och utlopp	kr. 19,400: —		
dräneringsledning	» 3,600: —		
bankkomplettering	» 17,500: —	» 40,500: —	
Km. 91,2. Tunnlarna vid Kärra:			
förstärkningsåtgärder		» 22,200: —	
Km. 110,7—111,1. Lilla Foss:			
dränering af slänt och komplettering af stödmur		» 1,600: —	
Km. 140—141. Korndalsbanken:			
sänkning af afloppet	kr. 28,900: —		
komplettering af tryckbankarna samt höjning af spåret till lutningsförhållandet 16 ‰	» 29,250: —	» 58,150: —	
		<u>Summa kr. 218,950: —</u>	

Till dessa utgifter har kommissionen dock lagt 19,000 kronor, hvilket belopp pröfvats erforderligt för inköp af mark utom järnvägens nu inhägnade område vid några af de utaf kommissionen undersökta

[50. platser vid banlinjen, och skulle alltså enligt kommissionens utlåtande kostnaderna för de föreslagna kompletterings- och förstärkningsarbetena samt för förvärf af nya markområden, erforderliga för utförande af vissa af berörda arbeten, belöpa sig till sammanlagt 237,950 kronor.

Utöfver hvad kommissionen föreslagit hafva byggnadschefen Blidberg och baningenjören Larsson påyrkat, den förre att banans ombyggnad vid Brattefors borde ske på annat sätt än det af kommissionens flertal föreslagna eller i enlighet med en i kommissionens berättelse angifven »grön linje», genom hvars utförande kostnaderna skulle ökas med 101,000 kronor, samt den senare att stödmurar måtte anordnas mot bankarna vid Lilla Foss för en beräknad kostnad af 40,000 kronor.

Slutligen har kommissionen framhållit, att de kostnader, hvilka sålunda angifvits, torde utgöra endast en del af det belopp, som kräves för fullbordandet af banan ifråga utöfver de af Riksdagen för dess anläggning beviljade anslag, samt att kommissionen under sitt arbete funnit och i enlighet med öfverenskommelse under hand med vederbörande öfveringenjör ansett, att resterande kostnader för påbörjade arbeten såväl som kostnader för vissa beslutade arbeten, hvilka ännu icke igångsatts, lämpligast borde angifvas af vederbörande arbetsbefäl för att sedermera sammanföras och sammanställas med kommissionens förslag.

Särskildt yttrande af professorn frih. De Geer.

Ledamoten i kommissionen, friherre De Geer har afgifvit ett särskildt yttrande, hvori öfriga kommitterade instämt. Då detta yttrande är af stort intresse för frågans belysning, torde det tillåtas mig att här återgifva detsamma. Friherre De Geer anför sålunda:

»I vårt land har veterligen vid de olika slag af ras och sättningar, som efter hand inträffat utmed skilda banlinjer, aldrig utförts någon verklig geologisk utredning af de förhållanden, som betinga sådana företeelser, och som nog endast omedelbart efter deras inträffande erbjuda fullt lämpliga tillfällen för sådana studier. Vi sakna därför tyvärr ännu en på planmässiga iakttagelser grundad, tillförlitlig kännedom rörande denna ur tekniskt-ekonomisk synpunkt icke oviktiga fråga, och det möter sålunda af nämnda skäl ännu stora svårigheter att vid vissa punkter af den nu ifrågavarande banlinjen bedöma, hur pass stor risk, som ännu kan förefinnas för fortsatta sättningar, och följaktligen hvilka åtgärder för banans förstärkande, som där äro erforderliga. Det måste därför uttalas en bestämd reservation emot möjligheten att för närvarande med full säkerhet kunna angifva, hvilka sättningar af en eller annan orsak ännu torde kunna inträffa.

Såsom naturligt är, har undertecknads deltagande i kommissionens arbete väsentligen afsett berg- och jordarternas beskaffenhet på de

skilda punkterna samt de öfverläggningar, som därmed ägde sammanhang, men däremot ej den rent tekniska anordningen af de förordade arbetena eller kostnadsberäkningen för dessa.

För att belysa arten af den terräng, genom hvilken Bohusbanan framgår, må slutligen följande uppgifter om traktens geologi här bifogas.

Bohuslän utgöres af en svagt vågig, till sin öfre yta i många trakter tämligen jämn och ovanligt kal bergplatå, hvilken i vissa riktningar är genomskuren af talrika, rätliniga dalgångar, som utbildats, där berggrunden varit tätast genomsett af förklyftningssprickor. Utmed dessa har nämligen under gångna geologiska perioder vittringen nedträngt, och det sålunda uppluckrade bergartsmaterialet har till sist af istidens glaciärer blifvit bortsopadt, hvarigenom dalarnas bergbottnar erhållit sin nuvarande form. Denna är sålunda förnämligast betingad af det växlande djup, till hvilket vittringen uppluckrat berggrunden, och dalbottnarna sakna därför det naturliga affall, som utmärker gamla floddalar.

En följd häraf blef, att då trakten mot istidens slut var sänkt under hafvet, och därunder de mäktiga lager af hafslera kommo till afsättning, som fortfarande utfylla dalbottnarna, dessa lager äfven efter landets partiella höjning öfver hafsytan på mångfaldiga ställen äro i saknad af tillräckligt aflopp för sitt grundvatten. I alldeles särskild grad gäller detta naturligtvis de stora partier af lerlagren, som inom Bohusläns lägre områden ännu befinna sig på lägre nivå än hafsytan. Bohusläns ovanligt mäktiga lerlager, hvilka säkerligen ofta nå ned till mer än 20—30 meters djup och kanske allt emellanåt till mer än dubbla detta djup, äro därför ofta ända upp emot närheten af jordytan så mättade med vatten, att, om blandningen skulle uppkallas efter den rådande beståndsdel, den riktigare borde benämnas lerhaltigt vatten än vattenhaltig lera.

Häri ligger också utan tvifvel en af de förnämsta orsakerna till de svårigheter, som mött vid framdragandet af järnvägslinjer genom Bohuslän. Härtill kommer att de lösa, eftergifvande lagren ställvis äro så mäktiga, att oerhörda massor af fyllning erfordras, innan en tvärs öfver sådan terräng utlagd järnvägsbank hunnit komma i jämviktsläge.

En annan svårighet är, att de flesta dalgångar i följd af sitt bildningssätt begränsas af branta bergväggar längs raka sprickytor, så att dalens lerfyllning i regeln går ända fram till bergsidan, utan att såsom inom andra trakter af landet däremellan framträder en bädd af morängrus, som kunde erbjuda ett pålitligare underlag för järnvägsbyggnaden. Om i Bohuslän järnvägsbanken framdrages på den något

[50.] tunnare leran intill en brant bergsida, inträffar ofta en ensidig undan-
glidning af leran utefter underlagets sluttande yta. På många ställen
kan man därför endast genom mer eller mindre dyrbar pallsprängning
i själfva berget erhålla ett mot sättningar fullt betryggande underlag,
och det gäller då att för hvarje fall beräkna, huruvida det är billigare
att spränga sig fram eller att företaga de jordarbeten, som erfordras, tills
banvallen slutligen kommit i jämvikt. Naturligtvis böra sprängnings-
arbeten utan hänsyn till kostnaden företagas på alla ställen, där i an-
nat fall risk för verkliga olyckshändelser kunde befaras.

Ännu en betydande olägenhet vid byggandet af järnvägar i Bohus-
län är bristen på lämpligt material till järnvägsbankar, då man för
sådana oftast varit hänvisad till den lösa lera, som blifvit utschackad
ur skärningarna, och som, då den med banken nedsjunker under grund-
vattensnivån, säkerligen i många fall snart blir halfflytande.

Härtill kommer, att ofvan omtalade ogynnsamma förhållanden äro
rådande ej blott på enstaka punkter utan längs en mycket väsentlig
del af Bohusbanans hela längd. På åtskilliga ställen hade man visser-
ligen vid järnvägens anläggning sannolikt kunnat gifva densamma en
lämpligare sträckning, ehuru det nog är ovisst, om den därvid alltid
blifvit billigare; men på en mängd punkter hade man helt säkert ej
kunnat undgå att passera eller äfven att följa djupare dalgångar med den
förrädiska leran.

Däremot hade det nog varit synnerligen önskligt, att vid byggan-
det af en järnväg i en trakt med så säregna tekniskt-geologiska för-
hållanden, dessa först blifvit tillräckligt undersökta, för att vid kost-
nadsförslagets uppgörande mera hänsyn kunnat tagas till risken för
blifvande extra omkostnader. Men äfven detta var törhända åtminstone
i åtskilliga fall vanskligt nog, innan mera praktisk erfarenhet hunnit
inhämtas rörande denna egendomliga terräng, som till sin geologiska
beskaffenhet så skarpt skilde sig från de vidsträckta norrländska morän-
marker, där våra järnvägsarbeten fortgått, innan de förlades till
Bohuslän.

Vid några af de tunnlar, särskildt på ömse sidor om Uddevalla,
där icke obetydliga förstärkningsarbeten efter hand blifvit nödvändiga,
är orsaken härtill den, att man, tydligen för att få tunnlarne så korta
som möjligt, förlagt dem till inbuktningar samt under insänkningar i
bergen utan att beakta, att den geologiska orsaken till sådana terräng-
former är den, att berggrunden, där de uppkommit, varit i särskildt
hög grad söndertrasad af sprickor, hvilka också tydligt nog syntes
längs bergsänkorna ofvan tunnlarne. Om dessa blifvit förlagda endast

ett helt kort stycke vid sidan af de ifrågavarande sönderspruckna förklyftningszonerna, hade man utan tvifvel väsentligen kunnat undgå de icke obetydliga svårigheter och risker, som förorsakats af stenras och vatten samt af isbildning, hvaremot nu cementhvalf och andra skyddsanordningar måste uppföras.

[50.]

Såsom i det föregående blifvit antydt, synes det vara påtagligt, att det är lerans allt för stora vattenhalt, som inom Bohusläns flackt liggende dalar ger densamma en så ringa stabilitet. Det synes därför vara af vikt, att man vid arbeten inom liknande trakter från möjligast utpräglade och därför upplysande lokaler och i synnerhet vid inträffande sättningar insamlar serier af på olika djup omsorgsfullt tagna lerprof samt å dem bestämmer vattenhalten vid tillfället i fråga. Det synes nämligen icke omöjligt, att man på detta sätt efter hand skall kunna bringa till stånd ett material af iakttagelser, som kunde lämna en bättre inblick i lersättningarnas betingelser än den, som nu står oss till buds. Såsom en första början till en sådan undersökning har på mitt förslag af ingenjör G. Nyblom sistlidna juli månad utförts omkring 70 vattenbestämningar vid ett antal af kommissionen särskildt utvalda punkter.

I järnvägsskärningarna visade sig leran i regeln hafva en vattenhalt af 20—30 %. Sådant var förhållandet med leran i tvärsnitten vid Ängshagen, Hälle, båda punkterna vid Smedseröd, där på den södra vattenhalten i medeltal var något under och på den norra något öfver 30 %; vidare vid Munkedal, Foss, banken vid Lilla Foss samt Korndalsskärningen. I skärningen vid Brattås var vattenhalten på västra sidan i följd af hitåt gynnsamma afoppsförhållanden lägre än vanligt, eller blott omkring 15 %, men steg däremot på den östra nedåt från omkring 30 till omkring 50 %. I skärningen vid Saltkällan var vattenhalten öfverallt större än vanligt och uppgick till omkring 40 %.

Nere i de släta dalbottnarna undersöktes lerans vattenhalt endast vid Korndalsbanken på ömse sidor om de af densamma undanpressade lerpartierna 74 meter väster och 70 meter öster om järnvägslinjen. På västra sidan erhöles uppifrån och nedåt vattenhalterna 56, 52, 51 och 54 %; på den östra åter 54 och 57 %. Detta visar, såsom redan framhållits, att marken inom de flacka dalgångarna kan bestå till en större procent af vatten än af lera, under det vattenhalten i sluttningarna, och särskildt där dessa genomskurits af skärningar, är betydligt minskad.

Genom att på samma punkter med lämpliga mellantider upprepa liknande vattenbestämningar skulle man utan tvifvel erhålla värdefulla upp-

[50.] lysningar angående de erhållna värdenas relativa oföränderlighet på vissa ställen samt deras föränderlighet på andra, där markens uttorkning såväl genom själfva banskärningen som på vissa ställen genom särskildt anlagda dräner, ännu icke hunnit utöfva sin fulla verkan.

Naturligtvis måste vid bedömandet af sådana upprepade vattenbestämningar vederbörlig hänsyn tagas till såväl årstiderna som de skilda årens olika regnmängd. Vid den nu utförda undersökningen bestämdes vattenhalten vid en temperatur af 105—110° C., hvilket gifvetvis också vid kommande undersökningar bör beaktas.

Med hänsyn till lerans på vissa ställen ännu alltför stora vattenhalt torde, där sådant är möjligt, efter omständigheterna lämpligt afpassad dränering vara den åtgärd, som, där lerans stabilitet behöfver ökas, i regeln främst bör ifrågasättas, då det ju gäller att öka tjockleken och bärigheten af den fastare lerskorpan ofvan grundvattensnivån.

För att hindra denna lerskorpa att brista, då den belastas med en järnvägsbank, och för att ej därvid den under banken liggande leran af densamma skall kunna pressas undan åt sidorna samt upp till jordytan, har man ofta med framgång på ömse sidor om banvallen utlagt lagom mäktiga tryckbankar. Om dessa göras för tunga, riskeras dock, att den fastare lerskorpan af dem nedpressas under grundvattensnivån och därmed efter hand mister sin sammanhållning. Utmed betydande sträckor af Bohusbanan äro nämligen, såsom af det ofvanstående framgår, markförhållandena i själfva verket sådana, att banan måst byggas ofvanpå en tunn lerskorpa, hvilken hvilar på en lös välling af vatten och lera nära nog som ett istäcke på en sjö; och det är därför visserligen icke att undra på, att denna banas anläggning varit förenad med ovanliga svårigheter, som ännu ingalunda äro helt och hållet öfvervunna, men som gifvetvis måste öfvervinnas, om öfverhufvud en järnväg härstädes skall kunna komma till stånd.

Under arbetenas fortgång hade det emellertid varit mycket önskligt, att åtminstone några af de största och mest utpräglade sättningarna alltifrån sin första uppkomst gjorts till föremål för planmässiga uppmätningar och iakttagelser af sakkunnig person, i hvilket fall man antagligen åtminstone numera ägt en vida mer detaljerad och användbar erfarenhet inom hithörande frågor, detta med afseende såväl på lerans bärighet vid olika vattenhalt och olika belastning, som på den lutning, hvilken utan risk under skilda förhållanden kan gifvas åt dosseringarna.

Vid åtskilliga ställen, där rubbningar ägt rum, såsom vid Säm, hafva visserligen mätningar företagits, men som de tydligen utförts utan tillräcklig kännedom om traktens geologi, och utan att de direkt uppmätta punkterna blifvit särskildt utmärkta från skissernas rent skematiska partier, blifva de ej till så mycken upplysning, som man kunnat önska. Vid sådana undersökningar borde noggrannt utsättas ej blott läget på alla nivellerade punkter och inmätta höjdkurvor utan också på alla jordborrningar, hvartill böra fogas noggranna uppgifter om de genomborrade lagrens mäktighet. I afseende på en för sådana arbeten användbar borrtyp har jag redan förut tillåtit mig att lämna några antydningar i en till öfverdirektören för järnvägsstyrelsens banafdelning år 1907 afgifven berättelse om en geologisk undersökning längs banlinjen Göteborg—Alingsås.»

[50.]

Uti underdånig skrifvelse den 16 maj 1909 har järnvägsstyrelsen, ehuru kostnaderna för ifrågavarande banbyggnad ännu icke, enligt hvad styrelsen uppgifver, kunna till siffran definitivt angifvas, anmält frågan om tilläggsanslag för banans färdigbyggande och därvid meddelat, att byggnadskostnaden för banan intill den 1 mars 1909 uppgått till 18,358,528 kronor 82 öre, samt att styrelsen låtit utarbета kostnadsförslag rörande sådana arbeten, hvilka efter nämnda tid återstå att utföra för banbyggnadens fullbordande och för hvilka definitiva beräkningar kunna utföras. Dessa beräkningar hafva, anför styrelsen, gifvit vid handen, att kostnaderna för nyssberörda arbeten uppgå till 666,182 kronor 13 öre. Oafsedt kostnaderna för de af kommissionen föreslagna arbeten, hvilka icke kunna annat än approximativt beräknas, samt de förskottsbelopp för mark med mera, som, enligt hvad ofvan omnämnts, utbetalats, skulle byggnadskostnaden för banan belöpa sig till 19,024,710 kronor 95 öre och således till 1,799,110 kronor 95 öre eller, i afrundadt tal, 1,800,000 kronor utöfver de af Riksdagen för banan anvisade 17,225,600 kronor. En öfversikt af statsbanans genom Bohuslän ställning den 1 mars 1909 utvisar, att skulderna uppgå till 2,066,182 kronor 13 öre, däraf 666,182 kronor 13 öre för återstående arbeten enligt styrelsens nu upprättade kostnadsförslag och 1,400,000 kronor, som förskotterats af styrelsens hufvudkassa jämlikt medgifvande i förenämnda nådiga bref den 6 september 1907 och den 13 november 1908, samt att i de till 267,071 kronor 18 öre upptagna tillgångarna ingå kontanter och förskott, tillhopa 162,160 kronor 99 öre, och förråds-effekter, som värderats till 104,910 kronor 19 öre.

Järnvägsstyrelsens underdåniga skrifvelse den 16 maj 1909.

[50.]

I fråga om kostnaderna enligt styrelsens nyssberörda kostnadsförslag samt desamma förhållande till 1902 års beräkningar med sedermera genom 1905 års riksdags beslut därtill komna tillägg tillåter jag mig hänvisa till följande tablå.

T a b l å

öfver kostnaderna för statsbanan genom Bohuslän.

	Enligt 1902 års beräkningar med sedermera genom 1905 års Riksdags beslut härtill komna tillägg.		Enligt 1909 års beräkningar. Häruti icke inberäknade kostnader för de af kommissionen föreslagna arbetena och ej heller de s. k. sväfvande kostnaderna.		Skillnad.			
					Ökning.		Minskning.	
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
Terrassering	6,111,550	11	6,522,745	38	411,195	27	—	—
Broar, kulvertar och viadukter ...	2,245,829	64	2,465,414	66	219,585	02	—	—
Aflopstrummor och bäckomgrävningar	873,848	66	894,283	06	20,434	40	—	—
Väggkorsningar och vägomläggningar	464,420	39	869,094	07	404,673	68	—	—
Korsning af järnvägar	68,039	98	64,180	25	—	—	3,859	73
Stängsel	187,847	—	168,695	80	—	—	19,151	20
Öfverbyggnad och ballastning....	3,091,726	72	3,163,888	62	72,161	90	—	—
Bangårdar	833,327	94	1,273,004	01	439,676	07	—	—
Banbevakningsbostäder	379,919	14	551,906	54	171,987	40	—	—
Telegraf och signaler	58,966	62	89,254	99	30,288	37	—	—
Arbetsledning och förvaltning, undersökningar, förrådsomkostnader, arbetares resor, sjukvård m. m. samt oförutsedda utgifter	2,050,123	80	2,057,125	59	7,001	79	—	—
Rullande materiel	860,000	—	860,000	—	—	—	—	—
Anordningar för provisorisk trafik	—	—	45,117	98	45,117	98	—	—
Summa kronor	17,225,600	—	19,024,710	95	1,822,121	88	23,010	93
Skillnad	—	—	—	—	1,799,110	95	—	—

Såsom af denna tablå synes, förefinnes kostnadsminskning allenast under rubrikerna »korsning af järnvägar» och »stängsel» med tillhoppa 23,010 kronor 93 öre, under det att kostnadsökning med sammanlagdt 1,822,121 kronor 88 öre uppstått för alla öfriga arbeten.

Hvad först beträffar kostnadsökningen för *terrasseringen*, upptagen i tablå till 411,195 kronor 27 öre, är densamma, säger styrelsen, beroende därpå, att efter uppgörandet af 1902 års beräkningar flera betydande ras och sjunkningar inträffat, bland annat, vid Grohed under 1907 års sommar, samt att i åtskilliga skärningar afsevärda afskaktningar och bergrensningar måst för undvikande af ras verkställas utöfver hvad år 1902 kunnat beräknas. Härtill kommer att en del bankputsningar och stenskoningar af bankar befunnits nödvändiga, äfvensom att i följd af bergens dåliga beskaffenhet hvalf och vederlagsmurar af betong måst anordnas till förstärkning i tunnlarna, för hvilka arbeten 1902 års beräkningar icke upptogo någon kostnad. Så till exempel ingår i nu upprättade kostnadsförslag ett belopp af nära 30,000 kronor allenast för förstärkning af tunnlarna vid Kärra. Att oaktadt nu angifna förhållanden kostnadsökningen under ifrågavarande rubrik icke blifvit större, förklaras däraf, att genom Uddevalla—Vänersborg—Herrljunga järnvägs omläggning, som medfört en fördelaktigare tracé för statsbanan än förut afsetts och som beräknats kosta 147,000 kronor, terrasseringsarbeten till en enligt 1902 års utredningar beräknad kostnad af 127,000 kronor kunnat undvikas, samt att detta belopp, som vid den nu gjorda jämförelsen rätteligen bort frånräknas kostnaderna för terrassering enligt 1902 års beräkningar, i stället användts till nämnda omläggning af den enskilda järnvägen, i följd hvaraf detsamma upptagits bland kostnaderna för vägkorsningar och vägomläggningar.

Den för *broar, kulvertar och viadukter* upptagna kostnadsökningen belöper sig till 219,585 kronor 2 öre, och uppger styrelsen, att anledningen till densamma är att söka hufvudsakligen därutinnan, dels att vid 1902 års beräkningar undersökningar och påbelastningsprof för bron öfver Göta älf med tillstötande viadukter icke blifvit utförda samt att, sedan detta skett, det visat sig, att pålarna icke kunde tillåtas den belastning, som år 1902 förutsatts, hvarför ett större antal pålar måst användas, dels ock att genom de olika förslag, som framstälts i fråga om vattendjupet under den för banan erforderliga bron öfver Göta älf och som vållat stor tidsutdräkt med brons påbörjande, arbetet å bron jämte anslutande viadukter måst utföras under en tid, som kännetecknats af högst afsevärd prisstegring å brojárn och maskinella delar.

[50.]

Kostnadsökningen, 20,434 kronor 40 öre, för *afloppstrummor och bäckomgräfningar* har föranledts däraf, att vid läggning af de förra mer vidtomfattande markförstärkning än hvad år 1902 kunnat förutses måst verkställas till följd af grundens ytterligt dåliga beskaffenhet, samt att den stora nederbörd, som under sommaren år 1907 ägde rum och trotsat alla beräkningar, påvisat behovet af förstoring af en del afloppstrummor och anläggning af nya sådana, bland annat, vid Sörkärra.

De öfverskjutande kostnaderna för *väggorsningar och vägomläggningar* hafva i tablån upptagits till 404,673 kronor 68 öre. Häri ingår kostnaden för omförmälda omläggning af Uddevalla—Vänern—Herrljunga järnväg, hvilket arbete af styrelsen tillstyrkts, då därigenom dels utläggning af ett för en uppskattad kostnad af 22,500 kronor ifrågasatt förbindelse-spår mellan statsbanans och de enskilda järnvägarnas stationer i Uddevalla undvikits, dels terrasseringskostnaderna för hufvudspåret genom den nya tracén minskats med 127,000 kronor. Omförmälda kostnadsbelopp omfattar jämväl kostnaden för vägporten vid Norrtull i Uddevalla, föranledd af Kungl. Maj:ts beslut den 8 februari 1907, och kostnaden för godsmagasinet därstädes förflyttning jämlikt beslut likaledes den 8 februari 1907. Hvad kostnadsökningen under förevarande rubrik i öfrigt angår, har densamma, enligt hvad styrelsen meddelar, förorsakats dels genom tillkomsten af en förut icke beräknad vägbro vid Tingstad, dels därigenom att man till följd af grundens dåliga beskaffenhet måst på de flesta ställen, där vägomläggningar skett, anordna hel bädd af sten, dels ock därigenom att statsbanan funnits böra bekosta ej mindre en del väganläggningar och reparationer af omlagda vägar och gator i Uddevalla än äfven vissa af vederbörande förrättningsman vid besiktning påyrkade kompletteringsarbeten å omlagda landsvägar. Härtill kommer, att den omläggning af Uddevalla—Vänern—Herrljunga järnvägs spårssystem, som utförts genom järnvägsbolagets försorg, dragit större kostnad än den beräknade.

I fråga om *öfverbyggnad och ballastning* har en kostnadsökning af 72,161 kronor 90 öre uppstått, och har denna enligt styrelsens uppgift föranledts, bland annat, däraf, att kompletteringen af ballasten dragit större kostnad än förut beräknats dels genom längre transporter af erforderligt grus — från Gössby grusgrop, som afsetts för grustagning, har nämligen all grushämtning förbjudits till följd af de därstädes förekommande fornlämningarna, hvilket gjort, att annat längre bort beläget grustag måst uppsökas — dels ock enär kvantiteten af ballast ökats genom inträffade banksjunkningar. Därtill kommer, att man nu, i motsats till hvad vid föregående statsbanebyggnader plägat ske, ansett ban-

byggnaden böra påföras kostnad för spår till sådana grustag, som erfordras för banans framtida underhåll. Det måste nämligen förutses, att till följd af sättningar i banvallen afsevärda kvantiteter ballastgrus komma att erfordras äfven under åren närmast efter banans öppnande för allmän trafik. Af denna anledning upptager det nu uppgjorda kostnadsförslaget ett belopp af 22,000 kronor för spår till grusgroparna vid Dingle och Arröd.

Den under rubriken *bangårdar* upptagna kostnadsökningen, som belöper sig till 439,676 kronor 7 öre, kommer, meddelar järnvägsstyrelsen, nästan uteslutande på husbyggnaderna. Under det att 1902 års beräkningar upptaga utgifterna för stationshus af den mindre typen med sockel men utan grund samt för ekonomihus med källare och brunn, godsmagasin och afträde i ett för allt till respektive 17,000, 2,000, 2,000 eller 1,800 och 1,000 kronor, hafva kostnaderna för dylika byggnader å bandelen Uddevalla—Olskroken, hvilka i vissa delar utförts å generalentreprenad, i ett för allt uppgått till respektive 24,000, 4,500, 3,300 och 2,000 kronor. I det nu upprättade kostnadsförslaget har upptagits ett belopp af 100,000 kronor för uppförande af för banan erforderliga, men förut icke beräknade 6 stallrum för lokomotiv samt kolbås och vändskifva.

I de omständigheter, som föranledt kostnadsökningen för nyssnämnda husbyggnader, har man, säger styrelsen, jämväl att söka orsaken till den för *banbevakningsbostäder* uppkomna kostnadsökningen, 171,987 kronor 40 öre. Vid generalentreprenaderna för husbyggnaderna hafva nämligen banvaktstugor med uthus ofvan sockeln betingat ett pris af 5,684 kronor för hvarje, och har kostnaden för dylika stugor i deras helhet med uthus, källare, brunn och planeringar uppgått till omkring 7,900 kronor för hvarje. År 1902 upptogs däremot kostnaden för banvaktstuga med uthus, inberäknadt grund, sockel, källare, brunn och planering till 6,130 kronor. Till ökningen har ock bidragit, att flera nya vaktstugor tillkommit, nämligen 3 vaktstugor vid Göta älf för brovakterna därstädes och 1 banmästarstuga vid Tingstad i stället för den i närheten af Ytterby station uppförda banmästarstugan, som tagits i anspråk af en sträckbevakande banvakt, på grund af att den vid Nordre älf uppförda banvaktstugan upplåtits åt brovakten därstädes, sedan det visat sig, att den sträckbevakande banvakten icke lämpligen kunde sköta äfven brovaktssysslan.

Den under rubriken *telegraf och signaler* uppkomna kostnadsökningen, 30,288 kronor 37 öre, har, säger styrelsen, delvis föranledts af kostnaderna för telegraf-, telefon- och signalledningarna å bron öfver Göta

[50.] älf, hvilka betydligt öfverstigit de förut beräknade, äfvensom däraf att lutningsvisare och kilometertaflor med flera linjesignaler ansetts böra göras af järn i stället för af trä.

Då arbetet med banans fullbordande kom att taga längre tid än hvad förut antagits, har kostnaden för *arbetets ledning med mera* måst beräknas till högre belopp, än förut varit förutsatt, hvilket förklarar den under ifrågavarande rubrik uppkomna kostnadsökningen, 7,001 kronor 79 öre.

Slutligen har en ökning i banans anläggningskostnad med 45,117 kronor 98 öre utöfver den år 1902 beräknade förorsakats genom de anordningar för *provisorisk trafik å bandelen Uddevalla—Göteborg*, som styrelsen med stöd af Kungl. Maj:ts nådiga bemyndigande den 12 oktober 1906 ansett sig böra vidtaga.

Ofvan har erinrats, att af banans byggnadsmedel förskottsvis utbetalts vissa belopp för mark med mera, som Göteborgs och Bohus läns landsting, enligt styrelsens åsikt, borde kostnadsfritt hafva anskaffat, men som landstinget nekat tillhandahålla. Enligt banbyggnadens räkenskaper uppgå dessa förskotterade medel för närvarande till 21,087 kronor 56 öre. Utöfver detta belopp torde, säger styrelsen, banbyggnaden inom närmaste tiden nödgas utgifva en del ersättningsbelopp dels för ett sidoschakt å den så kallade Brattska donationsängen i Uddevalla, hvarifrån, innan frågan om banans sträckning genom staden slutligen afgjorts, jord tagits för den först förutsatta, men sedermera öfvergifna sträckningen inom staden, dels ock till vissa jordägare utmed stranden af Göta älf såsom hyra för mark, använd för provisoriska spårordningar, samt för de extra kostnader, hvilka för dessa jordägare uppkommit därigenom att de i följd af statsbanans intrång på deras mark måst förhyra upplagsplatser på annat håll. De kraf, som i sist angifna hänseenden mot statsbanan framstälts dels genom stämning dels under hand, uppgå till 53,795 kronor 30 öre, hvadan med tillägg af förut upptagna 21,087 kronor 56 öre ersättningsbeloppet för mark med mera skulle belöpa sig till 74,882 kronor 86 öre. Till denna summa bör emellertid, enligt hvad järnvägsstyrelsen meddelar, läggas 23,700 kronor, som utgör skillnaden mellan kostnaden för återstående arbeten å en af styrelsen utförd vägport å Uddevalla tändsticksfabriks område och det belopp, hvartill uppförandet af en annan vägport skulle belöpa sig. Fabriken fordrar nämligen, oaktadt fabriken enligt vederbörande arbetschefs uppgift intet haft att erinra mot det uppgjorda förslaget till förstberörda vägport och icke heller senare under hela byggnadstiden framfört till arbetsbefälet någon anmärkning mot densamma, numera anläggandet af en vägport å annat ställe.

Samtliga nu angifna kostnadsbelopp, hvilka styrelsen anser sig kunna ifrågasätta, att det åligger landstinget att utgifva, och om hvilkas gäldande rättegång torde böra anhängiggöras, skulle alltså belöpa sig till 98,582 kronor 86 öre; dock framhåller styrelsen härvid, att berörda kostnadsbelopp icke kunna annat än approximativt angifvas.

I fråga om den för viadukten norr om Göta älf erforderliga mark, räknadt från norra landfästet ned till älfven, håller styrelsen före, att af landstinget bör å nämnda sträcka kostnadsfritt upplätas en bredd af 18 meter å hvardera sidan af banans medellinje till skydd mot eldfara i eventuella, å sidan af banan befintliga upplag, under det att landstinget förklarar sig vara villigt att tillhandahålla allenast den mark, som upptages af fundamenten för viaduktens bockar med tillägg af 3 decimeter på hvardera sidan om samma fundament. Styrelsen finner sig därför böra upptaga ej mindre 25,000 kronor, hvilket belopp, approximativt beräknadt, erfordras för inköp af berörda mark norr om Göta älf utöfver hvad landstinget är villigt tillhandahålla, än äfven ett belopp af 16,080 kronor för läggande af så kallade vågbrytarmurar å en del omlagda vägar, hvilka murar styrelsen vid hållen vägbesiktning blifvit ålagd att utföra, men hvilkas behöfighet styrelsen anser vara tvifvel underkastad.

I detta sammanhang framhåller styrelsen, att det icke skäligen kan fordras, att landstinget skall gälda det belopp, 19,000 kronor, som af ofvan omförmälda kommission upptagits för inköp af viss mark utanför järnvägens nu inhägnade område, i all synnerhet som det ännu är ovisst, hvilka områden erfordras och inom hvilken tid desamma kunna behöfva tagas i anspråk för de af kommissionen föreslagna arbeten.

På grund af hvad styrelsen sålunda anfört, hemställer styrelsen, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen, som till anläggning af statsbanan från Göteborg öfver Uddevalla till Skee beviljat 17,225,600 kronor, att till banans fullbordande ytterligare anvisa *dels* 1,800,000 kronor eller det belopp i afrundadt tal, hvarmed kostnaderna enligt nu uppgjorda kostnadsberäkningar, såvidt dessa kunna definitivt angifvas, öfverskjuta det af Riksdagen beviljade anslag, med skyldighet för styrelsen att med detta belopp gälda de förskottsbelopp, som styrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts medgifvande i omförmälda nädiga bref den 6 september 1907 och den 13 november 1908 bemyndigats att af under händer hafvande medel använda, *dels ock* 238,000 kronor, motsvarande i afrundadt tal det belopp, som, approximativt beräknadt, omförmälda kommission ansett erforderligt för vissa kompletterings- och förstärkningsarbeten med mera å banan.

[50.]

Tillika anhåller styrelsen, att Eders Kungl. Maj:t måtte ställa till styrelsens förfogande 140,000 kronor eller, i afrundadt tal, det belopp, som enligt ofvannämnda approximativa beräkningar erfordras för gäldande af kostnader för mark med mera, hvilka, såsom tvistiga, hufvudsakligen äro beroende på rättegång mellan styrelsen samt Göteborgs och Bohus läns landsting.

*Departements-
chefens
yttrande.*

De undersökningar, som legat till grund för de inför Kungl. Maj:t och Riksdagen förut framlagda kostnadsberäkningarna för anläggande af statsbanan genom Bohuslän, hafva utan tvifvel icke varit af den fullständighet, man kunnat förvänta. Man torde också med visst fog kunna lägga arbetsledningen till last att icke alltid hafva vid arbetets utförande handlat med nödig förtänksamhet och omsorg. Särskildt synes detta, att döma af professor De Geers yttrande, varit fallet vid vissa tunnelarbeten.

Å andra sidan läser dock vara tydligt, att de säregna geologiska förhållanden, som föreligga i Bohuslän, i hög grad försvåra, för att icke säga omöjliggöra en fullt tillförlitlig kostnadsberäkning. Åtskilliga andra omständigheter, för hvilka järnvägsstyrelsen närmare redogjort och hvilka det icke torde varit möjligt att vid arbetets planläggande förutse, hafva också i sin mån bidragit till kostnadernas ökning. Särskildt är härvid att märka, att den omständigheten att arbetet dragit väsentligt längre tid än från början kunnat antagas medfört, att såväl priset på materialier som arbetskostnaderna stegrats högst betydligt.

Såsom saken nu står, läser emellertid icke kunna undgå att hos Riksdagen äska de medel, som för järnvägens fullbordande ytterligare erfordras utöfver af Riksdagen redan anvisade 17,225,600 kronor. I sådant afseende har järnvägsstyrelsen, såsom nämndt, hemställt om beviljande af ytterligare 1,800,000 kronor jämte det belopp, 238,000 kronor, förenämnda kommission ansett behöfligt för nödiga kompletterings- och förstärkningsarbeten. Såsom järnvägsstyrelsen anmärkt, läser det icke kunna antagas, att ens dessa belopp skola förslå till järnvägens slutliga fullbordande. Särskildt anser jag böra närmare undersökas, huruvida icke försiktigheten bjuder, att de arbeten, som arbetschefen Blidberg och baningenjören Larsson funnit nödiga utöfver de af kommissionen föreslagna, också komma till utförande.

Hvad angår det belopp af omkring 140,000 kronor, som skulle erfordras för gäldande af vissa kostnader, som enligt järnvägsstyrelsens åsikt böra betalas af Göteborgs och Bohus läns landsting, torde styrelsen sedermera anbefallas att af under händer hafvande medel för-

skjuta detsamma, intill dess tvisten angående betalningsskyldigheten blifvit slutligen afgjord. [50.]

Nu hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att till *fullbordande af statsbanan från Göteborg till Skee* för år 1911 bevilja ett anslag af 2,038,000 kronor, att emellertid utgå redan under år 1910; och torde Eders Kungl. Maj:t vilja, uppå föredragning af chefen för finansdepartementet, besluta om sättet för anskaffande af härtill nödiga medel.

Uti underdånig skrifvelse den 10 november 1909 har järnvägsstyrelsen anmält de anslagsbelopp, som enligt styrelsens åsikt böra för år 1911 äskas af Riksdagen för fortsättning af statsbanorna Bastuträsk—Skellefteå—Kallholmsfjärden, Östersund—Ströms vattudal (Ulriksfors) samt Järna—Norrköping. [51.]

Ang. anslag till vissa statsbanebyggnader.

Jag tillåter mig till en början erinra, hurusom vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 19 april 1907 af frågan om anläggning af statsbanan Järna—Norrköping dåvarande chefen för civildepartementet framlade en plan för bedrivande af statens banbyggnadsarbeten under åren 1908—1913.

De belopp, som enligt nämnda plan voro afsedda att för de förut omförmälda banorna utgå under åren 1908—1912, hade beräknats på följande sätt:

	År 1908	År 1909	År 1910	År 1911	År 1912
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Bastuträsk—Skellefteå	800,000	1,500,000	1,500,000	1,500,000	—
Inlandsbanan (Östersund—Ströms vattudal)	2,000,000	3,000,000	3,000,000	2,900,000	—
Järna—Norrköping.....	2,000,000	2,300,000	3,200,000	2,600,000	3,200,000

De för banorna Bastuträsk—Skellefteå samt Järna—Norrköping hittills anvisade beloppen understiga emellertid hvad som enligt nyssnämnda plan skulle hafva utgått, och detta af den anledning, att arbetet å dessa anläggningar på grund af åtskilliga orsaker icke kunnat börjas så tidigt som varit afsedt.

Riksdagen har nämligen för åren 1908—1910 anvisat följande belopp:

[51.]

	År 1908	År 1909	År 1910
	Kr.	Kr.	Kr.
Bastuträsk—Skellefteå.....	800,000	1,500,000	1,000,000
Östersund—Ströms vattendal.....	2,000,000	3,000,000	3,000,000
Järna—Norrköping.....	2,000,000	1,300,000	2,000,000

I fråga om anslagsbehovet för år 1911 har järnvägsstyrelsen uti sin förevarande skrivelse anført, att med hänsyn till den nuvarande ekonomiska ställningen i landet styrelsen ansett sig böra, i den mån sådant låte sig göra för att kunna ekonomiskt bedriva banbyggnaderna, begränsa anslagsbehovet för år 1911 för nu pågående statsbanebyggnader till lägre belopp än som upptagits i förenämnda plan.

Jag öfvergår nu till de anslagskraf, som järnvägsstyrelsen framställt beträffande de särskilda banorna.

Bastuträsk—
Skellefteå—
Kallholms-
fjärden.

Hvad då till en början beträffar statsbanan *Bastuträsk—Skellefteå—Kallholmsfjärden* tillåter jag mig först erinra, huru som 1907 års riksdag, med anledning af en utaf Kungl. Maj:t till Riksdagen gjord framställning, under förbehåll att vissa villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttoges, beslutit anläggning af statsbana från Bastuträsks station å norra stambanan till Skellefteå och vidare till Kallholmsfjärden för en beräknad kostnad af 5,328,000 kronor äfvensom till påbörjande af denna bana för år 1908 anvisat ett belopp af 800,000 kronor att utgå från riksgäldskontoret.

Därefter har Riksdagen, såsom förut är nämndt, till fortsättning af samma bana anvisat för år 1909 1,500,000 kronor och för år 1910 1,000,000 kronor att likaledes utgå från riksgäldskontoret.

Såsom Eders Kungl. Maj:t behagade erinra sig, kunde emellertid arbetet å ifrågavarande bana icke påbörjas under år 1908. Först under år 1909 begynte arbetet å banan bedrivas, och skulle enligt den af Eders Kungl. Maj:t den 22 januari 1909 fastställda arbetsplanen för samma år med de för anläggningen dittills anvisade medel dels terrasserings- och trummurningsarbetena påbörjas och fullbordas mellan Bastuträsk och Krångfors samt i hufvudsakliga delar utföras mellan Krångfors och Skellefteå, dels broarna öfver Röjnorbäcken, Hästbäcken och Krångån samt murningsarbetena å öfriga broar å bandelen Bastuträsk—Skellefteå påbörjas och fullbordas, dels sträckan Bastuträsk—

Krångfors räsläggas och underballastas, dels samtliga bangårdsanläggningar å sträckan Bastuträsk—Skellefteå påbörjas; hvarjämte rullande materiel skulle inköpas för 200,000 kronor.

Enligt det af järnvägsstyrelsen upprättade förslag till plan för bedrivande af arbetena å ifrågavarande bana under år 1910 skola under detta år utföras följande hufvudsakliga arbeten nämligen:

fullbordande af terrasserings-, bro- och trummurningsarbetena mellan Krångfors och Skellefteå med undantag af öfverbyggnaden för bron öfver Skellefte älf, utförande af dylika arbeten mellan Skellefteå och Kallholmen, färdigballastning af sträckan Bastuträsk—Krångfors, räsläggning och underballastning af sträckan Krångfors—Skellefte älf, fullbordande af bangårdsanläggningarna å linjen Bastuträsk—Skellefte älf samt påbörjande af dylika anläggningar å linjen Skellefte älf—Kallholmen; hvarjämte rullande materiel skulle inköpas för 127,500 kronor.

Järnvägsstyrelsen har nu i sin förevarande skrifvelse af den 10 november 1909 hemställt, att till fortsättning af statsbanan Bastuträsk—Skellefteå—Kallholmsfjärden måtte af Riksdagen för år 1911 äskas ett belopp af 1,000,000 kronor.

Med detta belopp skulle, enligt hvad styrelsen tänkt sig, följande arbeten i stort sedt utföras, nämligen:

fullbordande af återstående terrasserings-, bro- och trummurningsarbeten å sträckan Skellefte älf—Kallholmen;

färdigballastning af sträckan Krångfors—Klutmark;

räsläggning och underballastning af sträckan Skellefte älf—Bergsholmen; samt

fortsättning af bangårdsanläggningarna å sträckan Skellefte älf—Kallholmen.

Mot järnvägsstyrelsens framställning är intet att erinra från min sida.

Hvad härefter angår statsbanan *Östersund—Ströms vattudal (Ulriksfors)* tillåter jag mig erinra, hurusom 1907 års Riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, under förbehåll att vissa villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttoges, beslutat anläggning af en statsbana från Östersund till Ströms vattudal (Ulriksfors) jämte bispår från Ulriksfors till Strömsund för en beräknad kostnad af 10,900,000 kronor samt häraf för år 1908 anvisat 2,000,000 kronor att utgå från riksgäldskontoret.

Östersund—
Ströms
vattudal.

Därefter har Riksdagen, såsom förut antydts, till fortsättning af samma bana anvisat för år 1909 3,000,000 kronor och för år 1910 likaledes 3,000,000 kronor att jämväl utgå från riksgäldskontoret.

[51.]

Enligt den af Eders Kungl. Maj:t den 17 december 1909 fastställda arbetsplanen för år 1910 i afseende å ifrågakvarande bana skulle i stort sedt följande arbeten utföras, nämligen:

fullbordande af terrasserings- och trummurningsarbeten samt påbörjande af broarbetena å sträckan Raftsjön—Ulriksfors;

räsläggning och underballastning af sträckan Raftsjön—Sikåsån;

fortsättning af arbetena dels med förändring af bangården i Östersund dels ock å öfriga redan påbörjade bangårdsanläggningar; samt påbörjande af bangårdsanläggningarna vid Sikås, Hallviken och Ulriksfors.

Därjämte skulle enligt planen inköpas rullande materiel för ett belopp af 268,500 kronor.

I detta sammanhang tillåter jag mig erinra, att enligt den plan, som låg till grund för Kungl. Maj:ts till 1907 års Riksdag aflåtna proposition angående anslag för anläggning af ifrågakvarande statsbana, järnvägslinjen inom Hammerdals socken skulle framdragas söder om Sikås by och korsa Sikåsån strax ofvanför dennas inflöde i Hammerdalsjön vid Prästbodarna, hvarest en station skulle anläggas. Från denna station skulle ett stickspår dragas ned till Hammerdalsjön.

Sedan järnvägsstyrelsen anbefalits att inkomma med förslag till definitiv plan för järnvägsanläggningen, har emellertid styrelsen uti underdånig skrifvelse den 31 augusti 1909 meddelat, att styrelsen på grund af inkomna framställningar, bland annat från Hammerdals kommun, anställt undersökning, huruvida icke den vid Prästbodarna tilltänkta stationen skulle kunna förläggas närmare Hammerdals kyrkoplats och om möjligt vid Hammerdalsjön, hvarigenom den skulle komma att ligga gynnsammare för byarna invid nämnda sjö.

Såsom resultat af denna undersökning har framgått, att man skulle kunna tänka sig som ett alternativ att draga banan genom Mo by öfver Tandmyrskäret. Banan, som därvid skulle gå söder om Fyrån och på stort afstånd från Sikås by, skulle visserligen blifva 457 meter kortare än linjen öfver Prästbodarna, men anläggningskostnaderna skulle däremot komma att ökas med icke mindre än 333,000 kronor utöfver dem, som beräknats för Prästbodalinjen jämte tillhörande stickspår till Hammerdalsjön. Af denna anledning har linjen öfver Tandmyrskäret ansetts icke böra komma till utförande.

För att emellertid på annat sätt vinna det med de ingifna framställningarna åsyftade önskemålet har järnvägsstyrelsen låtit undersöka en linje väster om Sikås med bispår därifrån till Mo by jämte stickspår

från denna by till Hammerdalssjön. Denna linje skulle blifva 3,881 meter kortare än den ursprungligen ifrågasatta linjen öfver Prästbodarna, hvarjämte anläggningskostnaden, inberäknadt kostnaderna för bispåret mellan Sikås och Mo by samt stickspåret ned till Hammerdalssjön, skulle blifva 288,000 kronor billigare än för linjen öfver Tandmyrskäret med dess stickspår till Hammerdalssjön. Sikåslinjen med bispår och stickspår har däremot beräknats blifva omkring 45,000 kronor dyrare än Prästbodalinjen med dess stickspår. Denna ökade kostnad torde dock komma att uppvägas af en besparing, som uppkommit genom på annat ställe af banan verkställd omstakning. För att emellertid kunna fullt bedöma de olika linjerna sins emellan bör, såsom järnvägsstyrelsen påpekat, äfven tagas hänsyn till driftkostnaderna. Af styrelsen verkställda beräkningar utvisa, att sammanlagda anläggningskostnaden och driftkostnaden, kapitaliserad efter 4 %, skulle blifva 391,500 kronor billigare för Sikåslinjen med bispår och stickspår än för Prästbodalinjen med stickspår och ej mindre än 673,000 kronor billigare än för Tandmyrskärslinjen med stickspår.

På grund af hvad sålunda förekommit hemställde järnvägsstyrelsen i sin skrifvelse den 31 augusti 1909, att statsbanan Östersund—Ulriksfors inom Hammerdals socken skulle framdragas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den af styrelsen angifna sträckningen väster om Sikås by, äfvensom att ett bispår skulle anläggas från Sikås by till Mo kyrkoby jämte ett stickspår från sistnämnda by till Hammerdalssjön.

Den sålunda förordade linjen skulle medföra, utom förut antydda, följande fördelar, nämligen att en station genom anläggning af bispåret kan förläggas i Mo kyrkoby; att detta bispår, som afses att byggas efter en billig typ, dock bredspårigt och sådant att statsbanans vagnar kunna framgå därå, lätteligen kan utsträckas i mån af behof genom byarna längs Hammerdalssjön nedåt Edeforsen, där kraftstation finnes, samt ytterligare nedåt Fyrsjön, som är en god uppsamlingsbassäng för virke; att linjen kommer längre in i siluområdet än de öfriga linjerna; samt att invånarna i byarna vid Hammerdalssjön blifva bättre tillgodosedda genom en station i Mo by än genom den på omkring 5 kilometers afstånd från denna by ifrågasatta stationen vid Prästbodarna.

Enligt hvad Eders Kungl. Maj:t behagade erinra sig, har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 17 december 1909 bifallit hvad järnvägsstyrelsen sålunda hemställt.

Järnvägsstyrelsen har uti sin nu ifrågavarande framställning af den 10 november 1909 erinrat, hurusom uti den förenämnda planen

[51.] för banbyggnadsarbetenas bedrivande under åren 1908—1913 för statsbanan Östersund—Ströms vattudal upptagits för år 1911 ett belopp af 2,900,000 kronor eller återstoden af den summa, banan beräknats kosta. Af förut angifven anledning har järnvägsstyrelsen emellertid inskränkt anslagskrafvet för år 1911 beträffande denna bana till 1,500,000 kronor.

Enligt styrelsens beräkning skulle i hufvudsak följande arbeten utföras för sistberörda belopp, nämligen:

fullbordande af brobyggnadsarbeten äfvensom utförande af rälsläggning och underballastning å sträckan Sikåsån—Ulriksfors; samt fortsättning af bangårdsanläggningarna å sträckan Östersund—Ulriksfors.

Hvad järnvägsstyrelsen föreslagit har jag ansett mig böra biträda.

Järna—Norrköping.

Hvad slutligen angår statsbanan *Järna—Norrköping* har Riksdagen, såsom Eders Kungl. Maj:t jämväl täcktes erinra sig, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning, under förbehåll att vissa villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttoges, beslutit anläggning af en statsbana från Järna station å västra stambanan öfver Vagnhärad och Nyköping förbi Lunda till Norrköping för en beräknad kostnad af 13,300,000 kronor med rullande materiel samt till påbörjande af anläggningen för år 1908 anvisat ett belopp af 2,000,000 kronor att utgå från riksgäldskontoret.

Därefter har Riksdagen, såsom jämväl förut nämnts, anvisat till fortsättning af samma bana för år 1909 1,300,000 kronor samt för år 1910 2,000,000 kronor att likaledes utgå från riksgäldskontoret.

Jag tillåter mig här erinra, hurusom Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 2 augusti 1907 anbefallde järnvägsstyrelsen att, efter det ytterligare undersökningar blifvit anställda, inkomma med förslag till definitiv plan för ifrågavarande järnvägsanläggning. I sammanhang därmed fann Kungl. Maj:t — under förklarande att Kungl. Maj:t funnit utförandet af järnvägsanläggningen från Järna till Norrköping böra, såvidt möjligt, öfverlämnas på generalentreprenad — godt förståndiga järnvägsstyrelsen att med anledning häraf yttra sig samt att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till entreprenadkontrakt och de öfriga bestämmelser, som i sammanhang därmed kunde finnas erforderliga.

Vidare ber jag få nämna, att järnvägsstyrelsen i skrifvelse den 19 januari 1909 underställde Eders Kungl. Maj:ts pröfning frågan om järnvägens hufvudsakliga sträckning; och anbefallde Eders Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 29 januari 1909 järnvägsstyrelsen att uppgöra det genom förenämnda nådiga bref den 2 augusti 1907 infordrade förslaget till definitiv plan för ifrågavarande bana i hufvudsaklig öfverens-

stämmelse med den af järnvägsstyrelsen förordade sträckningen Järna —Gräfstad—Nyköping—Lunda—norr om Löfsjön—Åby—Norrköping.

[51.]

Till åtlydnad häraf öfverlämnade järnvägsstyrelsen med underdånig skrifvelse den 1 mars 1909 för nådig pröfning förslag till definitiv plan för bandelen Järna—Enstaberga. Uti denna plan funnos upptagna tre stationer vid Västerljungs kyrka, vid Braken och vid Enstaberga samt en håll-, last- och mötesplats vid Långgrufvan, hvilka icke ingingo i den ursprungliga planen.

Den 23 april 1909 fastställde Eders Kungl. Maj:t det sålunda underställda förslaget till definitiv plan, dock med den ändring, att ur planen skulle utgå berörda af styrelsen föreslagna stationer samt håll-, last- och mötesplats, men med iakttagande, att så stora markområden skulle upplåtas till banan, som erfordrades för framtida anordnande af nämnda stationer äfvensom håll-, last- och mötesplatsen vid Långgrufvan.

Med föranledande häraf anbefalldes Eders Kungl. Maj:t järnvägsstyrelsen att i sammanhang med äskande af anslag för ifrågavarande järnvägsanläggning för år 1911 inkomma med utredning och förslag rörande de stationer och den håll-, last- och mötesplats, som ur planen utgått, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af styrelsen framlagda förslaget, på det Eders Kungl. Maj:t skulle blifva i tillfälle att i berörda afseende göra framställning hos Riksdagen. Redan då syntes nämligen framgå af de undersökningar, som företagits, att den vid beslutet om banans anläggning beräknade kostnaden, 13,300,000 kronor, icke skulle förslå till järnvägens fullbordande, äfven om kostnaderna för de föreslagna nya stationerna samt den nya håll-, last- och mötesplatsen icke medtoges i beräkningen.

Järnvägsstyrelsen har meddelat, att den sålunda anbefallda utredningen jämte förslag måste föregås af nya utredningar vidkommande banans framdragande från Enstaberga till Norrköping äfvensom af upprättande af nytt kostnadsförslag för hela banan mellan Järna och Norrköping.

Styrelsen har emellertid ännu icke inkommit med ifrågavarande utredning.

Enligt hvad jag inhämtat läser dock någon ökning af anslagsbehovet för år 1911, sådant detsamma af järnvägsstyrelsen uti nu ifrågavarande skrifvelse af den 10 november 1909 beräknats, icke blifva erforderlig. Det torde vid sådant förhållande kunna anses tillfyllest att, sedan utredningen inkommit, förelägga denna fråga den år 1911 sammanträdande Riksdagen.

[51.]

Innan jag öfvergår att framlägga järnvägsstyrelsens nyssberörda anslagskraf för år 1911, tillåter jag mig i korthet redogöra för de åtgärder, som vidtagits för åstadkommande af generalentreprenad å denna järnvägsanläggning.

Med omförmälda skrifvelse af den 1 mars 1909 öfverlämnade järnvägsstyrelsen förslag till entreprenadkontrakt med tillhörande arbetsbeskrifning för utförande å generalentreprenad af bånsträckan mellan Järna och Enstaberga. Järnvägsstyrelsen anförde uti nämnda underdåniga skrifvelse, bland annat, att från entreprenaden borde undantagas dels uppförandet af alla permanenta husbyggnader, dels leverans af räler och växlar med vissa tillbehör, utredningsinventarier och rullande materiel, dels leverans och uppsättning af bangårdsmaskinerier, af öfverbyggnader till broar samt af växel- och signalsäkerhetsanordningar, dels ock anordnande af telegrafledning och hvad därmed sammanhänge samt fasta signaler.

Jämlikt nådigt beslut den 23 april 1909 anbefalldes järnvägsstyrelsen att genom allmän kungörelse utbjuda anläggningen af bandelen Järna—Enstaberga till utförande på generalentreprenad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af styrelsen med underdåniga skrifvelsen af den 1 mars 1909 öfverlämnade förslaget till entreprenadkontrakt jämte tillhörande arbetsbeskrifning.

Sedan styrelsen på föreskrifvet sätt infordrat anbud å utförande af ifrågavarande anläggning, hade vid anbudstidens utgång inkommit fem anbud, af hvilka det lägsta afgifvits af aktiebolaget skånska cementgjuteriet i Stockholm. De enligt de särskilda anbuden fordrade entreprenadsummorna uppgingo till respektive 5,030,000, 5,700,000, 5,900,000, 6,105,000 och 7,900,000 kronor. Samtliga dessa anbud måste emellertid förkastas.

Sedermera inledde järnvägsstyrelsen underhandlingar med nämnda aktiebolag, och ledde dessa underhandlingar därhän, att bolaget erbjöd sig att i enlighet med bestämmelserna i ett upprättadt nytt förslag till entreprenadkontrakt utföra anläggningen af nu ifrågavarande statsbanel för en summa af 4,590,000 kronor jämte särskild ersättning enligt prislista för utfyllning af sjunkande bankar, behöfliga markförstärkningar till förekommande och afhjälpande af banksjunkningar samt bortschaktning af i skärningar eventuellt uppkommande släntskred, hvarvid bolaget dock garanterade, att kostnaden, föranledd af dessa arbeten, för statens järnvägar icke komme att uppgå till mer än högst 440,000 kronor.

För utförande af ifrågavarande anläggning begärde bolaget enligt nu ifrågavarande anbud nio månader längre tid än som varit förutsatt i det Eders Kungl. Maj:ts pröfning förut underställda kontraktsförslaget. [51.]

Järnvägsstyrelsen anförde därefter uti underdånig skrifvelse den 13 augusti 1909 i denna fråga följande.

Genom beräkningar, som styrelsen låtit verkställa angående kostnaderna för de till utförande å entreprenad utbudna arbetena, hade styrelsen funnit, att dessa kostnader med nu gängse arbets- och materialpriser, om arbetet utfördes direkt genom styrelsens försorg, icke borde komma att uppgå till mer än 4,500,000 kronor. I denna summa vore kostnaden för de arbeten, för hvilka aktiebolaget skånska cementgjuteriet i sitt erbjudande betingat sig särskild ersättning, inräknad med 250,000 kronor. Dock vore, enligt styrelsens mening, med anledning af de säregna geologiska förhållanden, hvilka vore rådande i de trakter, som banan komme att genomlöpa, den möjligheten icke utesluten, att vid utförandet arbetena komme att betinga högre kostnad än den beräknade.

Med afseende särskildt fästadt vid Riksdagens flera gånger uttalade önskan om statsbanebyggnadernas utförande på generalentreprenad och med hänsyn till, att nu ifrågavarande arbetens utförande på entreprenad möjligen skulle bidraga till entreprenadväsendets utveckling inom landet, tillstyrkte järnvägsstyrelsen antagandet af det utaf aktiebolaget skånska cementgjuteriet gjorda erbjudandet.

Såsom Eders Kungl. Maj:t behagade erinra sig, bemyndigades järnvägsstyrelsen, jämlikt nådigt beslut den 27 augusti 1909, att med aktiebolaget skånska cementgjuteriet i Stockholm träffa aftal om utförande på generalentreprenad af anläggning utaf bandelen Järna—Enstaberga i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förberörda, styrelsens underdåniga skrifvelse den 13 augusti 1909 bifogade förslag till entreprenadkontrakt.

Enligt hvad järnvägsstyrelsen meddelat har styrelsen på grund af det utaf Eders Kungl. Maj:t sålunda gifna bemyndigandet den 11 september 1909 afslutat kontrakt med nyssnämnda aktiebolag.

Vidkommande det belopp, som erfordras för bedrifvande af arbetena under år 1911 å ifrågavarande bana, har järnvägsstyrelsen uti sin förevarande underdåniga skrifvelse af den 10 november 1909 hemställt, att ett anslag å 1,000,000 kronor måtte för sådant ändamål af Riksdagen äskas för nämnda år.

[51.] För att kunna bedöma om det sålunda begärda beloppet är behöfligt, har jag från järnvägsstyrelsen infordrat närmare upplysningar, och har därvid meddelats mig, att de redan anvisade beloppen, sammanlagdt 5,300,000 kronor, användts eller äro afsedda att användas till följande utgifter:

Anslag till rullande materiel, lyftadt 1908	kr. 400,000:—	
» » » » » 1909	» 400,000:—	
» » » » afsedt att lyftas under år 1910	» 364,000:—	
Likvid för räler med tillbehör, inköpta och levererade år 1909	» 110,000:—	
Likvid för räler med tillbehör att levereras år 1910	» 185,000:—	
Likvid för räler med tillbehör att levereras år 1911	» 425,000:—	
Kostnader för förberedande undersökningar, administration m. m. intill 1909 års slut	» 200,000:—	
Utbetaladt förskott till aktiebolaget skånska cementgjuteriet	» 150,000:—	
Kostnad för öfverbyggnader till broar, arbetsräler m. fl. effekter, som järnvägsstyrelsen skall tillhandahålla	» 200,000:—	
Kostnad för arbeten, som entreprenören skall utföra mot särskild ersättning	» 100,000:—	
Administrations- m. fl. kostnader under åren 1910 och 1911	» 150,000:—	2,684,000:—
Till afbetalning å entreprenadkontraktet återstår således af de anvisade medlen		kr. 2,616,000:—
		<u>Summa kr. 5,300,000:—</u>

Enligt kontraktet är entreprenören skyldig att före den 1 juli 1913 hafva banan i sin helhet fullbordad men att redan vid 1911 års slut hafva utfört arbeten till värde af *minst* $\frac{3}{5}$ af entreprenadsumman eller 3,018,000 kronor, hvilka skola likvideras med 95 % däraf eller med 2,867,100 kronor.

Erforderligt anslagsbelopp intill 1911 års slut är således *minst* 2,684,000 + 2,867,100 kronor, eller tillsammans 5,551,100 kronor. Detta belopp förslår emellertid endast under förutsättning, bland annat, dels att entreprenören icke utför mera arbete intill 1911 års slut än han enligt kontraktet är skyldig till, dels att byggnadsarbetena icke igång-

sättas å någon annan del af statsbanan än å sträckan Järna—Enstabergerga, samt att ej heller husbyggnader och arbeten, som icke åligga entreprenören, påbörjas före sistnämnda års utgång. [51.]

Intill 1911 års utgång erfordras således, enligt ofvanstående, 251,100 kronor utöfver de belopp, som Riksdagen hittills anvisat. Då det emellertid, enligt hvad meddelats mig, är sannolikt, att entreprenören kommer att drifva sina arbeten raskare än han enligt kontraktet är skyldig till, och det dessutom är önskligt att åtminstone under år 1911 kunna påbörja arbeten på öfriga delar af banan, så har jag icke ansett mig böra göra någon erinran mot det af järnvägsstyrelsen begärda anslagsbeloppet för år 1911, 1,000,000 kronor.

Såsom jag redan förut antydt, syntes redan på ett jämförelsevis tidigt stadium framgå, att de för banan beräknade kostnaderna, 13,300,000 kronor, icke skulle förslå till dess fullbordande. Sedan undersökningsarbetena för banan i sin helhet numera afslutats och kostnadsberäkningarna i det närmaste äro fullbordade, har det, enligt hvad jag i järnvägsstyrelsen inhämtat, visat sig, att det ytterligare erforderliga beloppet torde blifva ganska afsevärdt. Till siffran kan detsamma dock först om en kortare tid angifvas.

Skälen till kostnadsökningen äro, enligt hvad järnvägsstyrelsen meddelat, i hufvuddrag följande.

De priser på arbete och vissa materialier, som ligga till grund för det med skånska cementgjuteriet afslutade entreprenadkontraktet, äro i allmänhet högre än de, som järnvägsstyrelsen förut ansett sig böra upptaga i kostnadsberäkningarna för banan. Vid de nya beräkningarna för banan i sin helhet hafva nu antagits samma priser, som enligt ofvan nämnda entreprenadkontrakt gälla för delen Järna—Enstabergerga, hvarigenom de beräknade kostnaderna för hela banan ökats.

Vid uppgörande af mera detaljerade planer för stationsanordningarna å åtskilliga platser, särskildt Järna och Norrköping, har det visat sig, att de förut upptagna kostnaderna äro otillräkliga, till stor del beroende på den alltjämt fortgående ökningen af tågens längd och lokomotivens tyngd. Därjämte har järnvägsstyrelsen tänkt sig, att vid Åby borde anordnas en för den nya banan och för den nuvarande stambanan gemensam station i stället för endast en mindre sådan i närheten af Åby ensamt för den nya banan.

Vidare har järnvägsstyrelsen ansett lämpligt, att redan vid banbyggnadens fullbordande anordningar finnas vidtagna för öfverföring

[51.] af trafik i Nyköping mellan den nya banan och Oxelösund—Flen—Västmanlands järnväg, hvilket förut icke varit afsedt.

Därtill kommer, att det, såsom framgår af hvad jag redan anfört, synes lämpligt att redan vid banans byggande anordna stationer å vissa platser, där man tänkt sig att sådana skulle först framdeles anläggas.

Slutligen hafva de nu verkställda noggrannare borringarna och geologiska undersökningarna gifvit vid handen, att större kostnader än man förut tänkt sig äro att förutse för grundförstärkningar under bankar, tryckbankar för dylika med mera.

För närvarande har jag emellertid icke någon framställning att göra i denna del af saken.

Jag får nu hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att för år 1911 anvisa

dels till fortsättning af statsbanan från Bastuträsk till Skellefteå och vidare till Kallholmsfjärden ett belopp af 1,000,000 kronor,

dels till fortsättning af statsbanan från Östersund till Ströms vattendal (Ulriksfors) jämte bispår från Ulriksfors till Strömsund ett belopp af 1,500,000 kronor,

dels ock till fortsättning af statsbanan från Järna öfver Vagnhärad och Nyköping förbi Lunda till Norrköping ett belopp af 1,000,000 kronor.

Ifråga om sättet för anvisande af de erforderliga medlen läser Eders Kungl. Maj:t vilja, uppå föredragning af chefen för finansdepartementet, besluta.

Diverse anslag.

[52.]

Anordnande af inspektion öfver elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring.

För anordnande af inspektion öfver elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring har Riksdagen på extra stat för hvar och ett af åren 1905—1910 anvisat 20,000 kronor till arfvoden under samma år åt fyra inspektörer med 5,000 kronor till hvar, för år räknadt.

Därjämte har Riksdagen anvisat medel till ersättning under åren 1906—1910 med 1,200 kronor för år till ett skrif- och ritbiträde åt bemälda inspektörer.

Då anslag för berörda ändamål erfordras jämväl för år 1911, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen [52.]

att för *anordnande af inspektion öfver elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring* på extra stat för år 1911 anvisa dels 20,000 kronor till arfvoden under samma år åt fyra inspektörer med 5,000 kronor till en hvar af dem, för år räknadt, dels ock 1,200 kronor till ersättning till ett skrif- och ritbiträde åt bemälda inspektörer.

I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har Riksdagen för år 1910 på extra stat anvisat ett förslagsanslag af 25,000 kronor att ställas till Eders Kungl. Maj:ts förfogande och användas till *ersättning åt förlikningsmän för medling i arbetstvister*. [53.]

Förliknings-
män för med-
ling i arbets-
tvister.

Då anslaget torde till oförändradt belopp vara behöfligt för år 1911, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för år 1911 på extra stat anvisa ett förslagsanslag af 25,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande och användas till *ersättning åt förlikningsmän för medling i arbetstvister*.

Med bifall till särskilda af Kungl. Maj:t gjorda framställningar har Riksdagen för hvart och ett af åren 1907—1910 anvisat ett förslagsanslag af 15,000 kronor till befrämjande och organiserande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket. [54.]

Befrämjande
och organise-
rande af den
offentliga
arbetsförmed-
lingen.

I nådig kungörelse den 23 oktober 1908 har Eders Kungl. Maj:t förordnat angående de villkor och bestämmelser, som skola lända till efterrättelse för erhållande af understöd för åren 1908 och 1909 från ifrågavarande anslag (svensk författningssamling, n:r 115).

I öfverensstämmelse med i nämnda kungörelse angifna villkor samt kommerskollegii därom afgifna förslag har Eders Kungl. Maj:t den 30 juli 1909 anvisat följande understödsbelopp för år 1908 åt offentliga arbetsförmedlingsanstalter:

[54.]

Jämlikt k. kungörelsen den 23 oktober 1908.							
	§ 2, mom. 1 (ersättning för postporto, abonnemang å rikstelefon, telegram och interurbana telefonsamtal samt tryckning af formulär och blanketter)		§ 2, mom. 2 (bidrag till kostnaderna för arbetsförmedling till landsbygden och samarbetet mellan olika anstalter)		S u m m a		
	kronor	öre	kronor	öre	kronor	öre	
Till arbetsförmedlingen i							
Stockholm	1,843	87	400	—	2,243	87	
Uppsala län (kontor i Uppsala).....	465	18	—	—	465	18	
Östergötlands län (1 hufvudkontor och 12 afdelningskontor)	2,838	78	2,000	—	4,838	78	
Norrköping	613	71	250	—	863	71	
Karlskrona	293	50	—	—	293	50	
Kristianstads län (1 hufvudkontor och 3 afdelningskontor)	805	20	600	—	1,405	20	
Malmö	1,364	81	500	—	1,864	81	
Lund	497	15	500	—	997	15	
Hälsingborg	581	12	500	—	1,081	12	
Göteborg	1,772	51	800	—	2,572	51	
Karlstad	374	26	—	—	374	26	
Gäfle	400	46	100	—	500	46	
Sundsvall	441	88	—	—	441	88	
Tillsammans kronor	12,292	43	5,650	—	17,942	43	
Därjämte har utgått till kommerskollegium för arbetsförmedlingens ledning och kontrollering..	—	—	—	—	3,300	—	
					Summa kronor	21,242	43

De under år 1908 i verksamhet varande offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i riket hafva sålunda för nämnda år i understöd af statsmedel kommit i åtnjutande af sammanlagdt 17,942 kronor 43 öre, hvaraf 12,292 kronor 43 öre utgjort ersättning för anstalternas kostnader i och för postporto, abonnemang å rikstelefon, telegram och interurbana telefonsamtal äfvensom tryckning af formulär och blanketter samt 5,650 kronor utgått såsom bidrag till bestridande af kostnaderna

för de anordningar, som vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behof och för samarbetet mellan särskilda anstalter. Det sammanlagda belopp, som sålunda af statsmedel utgått, utgjorde omkring 16 procent af anstalternas driftkostnader under året. Af förslagsanslaget har därjämte för arbetsförmedlingsärendenas handläggning i kommerskollegium under hvar och ett af de senare åren anvisats ett belopp af 3,300 kronor, hvadan statsverkets bidrag till den offentliga arbetsförmedlingens befrämjande och organiserande för år 1908 belöpt sig till inalles 21,242 kronor 43 öre. Det för ändamålet anvisade förslagsanslaget å 15,000 kronor har sålunda redan för sagda år måst öfverskridas med i rundt tal 6,250 kronor.

Med den raska och i och för sig synnerligen glädjande utveckling, den offentliga arbetsförmedlingen i riket för de senaste åren haft att uppvisa, ansåg jag, redan innan ofvan anförda kostnader för år 1908 voro kända, det vara att förutse, att en snar höjning af det utgående förslagsanslaget skulle blifva af nöden, ehuru jag funnit därmed böra anstå, intill dess det verkligen erforderliga beloppet kunde med någon grad af sannolikhet beräknas.

Enligt hvad jag nu från kommerskollegium inhämtat, hafva de i verksamhet varande offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i riket under det sistförflutna året, trots de mindre gynnsamma konjunkturerna och de omfattande arbetsinställelserna, varit mycket flitigt frekventerade.

Detta framgår närmare af följande sammanställning af de offentliga arbetsförmedlingsanstalternas resultat, angifvet i runda tal för åren 1906—1909.

År.	Arbetsansökningar.	Anmälda lediga platser.	Tillsatta platser.
1906	51,000	51,000	31,000
1907	68,000	65,000	37,000
1908	98,000	67,000	40,000
1909	126,000	100,000	52,000

Särskildt värdt att uppmärksamma är, att af de under år 1909 tillsatta platserna öfver 11,000 afsågo jordbruksarbete, ett resultat, som synes mig tydligt ådagalägga, att den offentliga arbetsförmedlingen redan är till afsevärd nytta äfven för landtmannanäringarna.

Såsom af den ofvan meddelade tablån framgår, voro vid 1909 års ingång upprättade 10 kommunala arbetsförmedlingsanstalter — i *Stock-*

[54.] *holm, Norrköping, Karlskrona, Malmö, Lund, Hälsingborg, Göteborg, Karlstad, Gäfle och Sundsvall* — hvarjämte länsanstalter funnos i 3 län, nämligen: **Östergötlands län** — med ett hufvudkontor i **Linköping** och 12 afdelningskontor — i **Kristianstads län** — med ett hufvudkontor i **Kristianstad** och 3 afdelningskontor — samt i **Uppsala län** med tills vidare endast ett kontor i **Uppsala**. Malmöhus läns landsting hade ock anslagit medel för understödjande af de af vederbörande kommuner inom länet upprättade anstalterna. I början af år 1909 tillkom **Norrbottens läns arbetsförmedling** — med hufvudkontor i **Luleå** och tre afdelningskontor, och under årets lopp hafva vidare öppnats en kommunal anstalt i **Örebro** samt ytterligare en länsanstalt för **Västmanlands län** — med tills vidare endast ett kontor, i **Västerås**, — hvilket sistnämnda började sin verksamhet den 1 november. Slutligen hafva under året tillkommit två nya afdelningskontor af **Kristianstads läns arbetsförmedling**, hvarjämte organiserandet af den offentliga arbetsförmedlingen inom **Malmöhus län** fortgått under samverkan mellan landstinget och vederbörande kommuner, så att tre nya kontor — i **Ystad, Eslöf** och **Skurup** — kunnat under året öppnas, och åtminstone ett par ytterligare — i **Landskrona** och **Trelleborg** — börja sin verksamhet under år 1910. Äfven inom flera af de öfriga ofvannämnda länen torde nya afdelningskontor efter hand komma att upprättas, däraf några redan under år 1910.

Genom cirkulärskrifvelse den 27 augusti 1909 anmodade jag landshöfdingarna i rikets samtliga län att, i hvad på dem ankomme, med ifver befrämja arbetsförmedlingens utveckling och i sådant hänseende göra framställningar särskildt till landsting och hushållningssällskap i syfte att nya anstalter, organiserade framför allt med hänsyn till angelägenheten att tillgodose jordbrukets behof af arbetskraft, snarast möjligt måtte träda i verksamhet.

Upprättandet af *nya länsanstalter* för offentlig arbetsförmedling har också under hösten 1909 beslutats uti ytterligare ett antal län, hvilka anstalter kunna förväntas börja sin verksamhet med ingången af eller under loppet af år 1910, i den mån de hinna organiseras. De sålunda redan beslutade nya länsanstalterna äro: i **Jönköpings län** — med hufvudkontor i **Jönköping** och 5 afdelningskontor; i **Kalmar läns norra del** — med kontor i **Västervik**; i **Blekinge län** — med kontor i **Karlskrona**, hvori den nuvarande kommunala anstalten uppgår, och **Karlshamn**; i **Hallands län** — med hufvudkontor i **Halmstad** och 3 afdelningskontor; i **Göteborgs och Bohus län** med kontor i **Uddevalle**; i **Örebro län** — enligt hvad är att antaga i anslutning till den kom-

munala anstalten i *Örebro*; i *Kopparbergs län* — med hufvudkontor i *Falun* och 5 afdelningskontor, samt i *Gäflborgs län* — i anslutning till den redan existerande *Gäfle-anstalten* och med 5 afdelningskontor. I flertalet af de återstående länen står frågan om anordnandet af offentlig arbetsförmedling jämväl på dagordningen, och då saken nästan öfverallt omfattas med det största intresse af länens ledande män, torde det vara att förutse, att beslut om inrättandet af ytterligare länsanstalter komma att fattas redan under innevarande år.

[54.]

Enligt hvad den ofvan lämnade redogörelsen gifver vid handen, kommer redan under år 1910 offentlig arbetsförmedling att finnas anordnad uti icke mindre än 17 af rikets län. Antalet hufvudkontor eller större kommunala kontor kommer att uppgå till ett 30-tal och afdelningskontorens antal belöpa sig till inemot 40; och under år 1911 torde antalet kontor blifva än större.

Redan med denna snabba utveckling af den offentliga arbetsförmedlingsverksamheten är det tydligt att, för den händelse, såsom synes mig önskvärdt, äfven för framtiden till densammas befrämjande och ledande, i hufvudsaklig enlighet med de af Riksdagen tidigare pröfvade och af Eders Kungl. Maj:t fastställda grunder, anslag af statsmedel skola anvisas, det hittills för ändamålet afsedda förslagsanslaget måste afsevärdt höjas. Enligt ifrågavarande grunder kunna, som nämndt, förutom kostnaderna för porto, telefon och telegram samt formulär- och blanketryck, hvilka anstalterna till fullo erhålla ersatta af statsmedel, understöd efter ompröfning i hvarje särskildt fall tilldelas anstalterna till bestridande af kostnaderna för de särskilda anordningar, som vidtagits för samverkan mellan olika anstalter och särskildt sådana för arbetsförmedling för landsbygdens behof. Inom 14 län hafva också vederbörande landsting eller hushållningssällskap redan träffat sina anordningar just med särskild hänsyn till jordbrukets behof af arbetsförmedling. För flertalet af dessa korporationer har möjligheten att erhålla en om ock mindre, så dock ej alldeles oväsentlig del af kostnaderna betäckta af statsmedel varit bestämmande vid beslut om anstalternas inrättande. Väl är det sant, att redan därigenom att ersättning af statsmedel är att påräkna för vissa af anstalternas ofvan angifna utgifter, länsanstalter med flera afdelningskontor — hvilkas utgifter af ifrågavarande slag (för post, telefon och telegram) helt naturligt blifva afsevärdt större än enstaka anstalters — komma i åtnjutande af proportionsvis större understöd af statsmedel än öfriga anstalter. Men uppenbart är ock, att kostnaderna för dylika länsanstalter, därest de skola

[54.] blifva fullt ändamålsenligt organiserade med icke allenast ett hufvudkontor utan ock afdelningskontor å viktigare orter inom länet, måste äfven i andra afseenden blifva förhållandevis högre än för de af större och medelstora städer upprättade kommunala anstalterna. Af denna anledning och då det därjämte icke torde kunna bestridas att, om också arbetsförmedlingen i allmänhet måste anses vara ett viktigt statsintresse, sådan för landsbygdens behof särskildt bör uppmuntras och befrämjas, anser jag de redan från början träffade bestämmelserna i sådant afseende alltjämt böra i hufvudsak fortfarande vara gällande.

Då det emellertid synt mig, att ett framgångsrikt arbete för att utveckla denna gren af arbetsförmedlingen skulle i väsentlig mån underlättas, om de särskilda grunder, efter hvilka statsbidrag skulle kunna erhållas för ifrågavarande ändamål, vore närmare fastställda än som hittills kunnat ske, har jag nyligen anmodat kommerskollegium att i samråd med representanter såväl för i riket förefintliga offentliga arbetsförmedlingsanstalter som för jordbruksnäringen, uppgöra och inkomma med förslag till närmare grunder för åtnjutande af statsbidrag till befrämjande af arbetsförmedling för landsbygdens behof. Därest ifrågavarande utredning omedelbart kunnat af kollegium afgifvas, hade min afsikt varit föreslå Eders Kungl. Maj:t att framlägga förslag till sådana närmare grunder för 1910 års riksdag i samband med förevarande framställning om förhöjdt statsanslag för den offentliga arbetsförmedlingens befrämjande och organiserande.

Enligt hvad blifvit mig meddeladt, har denna angelägenhet också varit föremål för ingående behandling vid den arbetsförmedlingskonferens, hvilken jämlikt Eders Kungl. Maj:ts medgifvande i början af nästlidna december månad hållits inom kommerskollegium, och uti hvilken konferens deltagit, förutom representanter för samtliga i verksamhet varande offentliga arbetsförmedlingsanstalter i riket, såsom af kollegium särskildt tillkallade representanter för jordbruksnäringen ledamoten af Riksdagens Första Kammare friherre C. J. Beck-Friis samt ledamöterna af Riksdagens Andra Kammare landbrukarna J. P. Jespersen i Dorisborg och D. Pettersson i Bjälbo äfvensom flera landshöfdingar, ledamöter af Riksdagens båda kamrar, representanter för landsting och hushållningssällskap och en del andra för den offentliga arbetsförmedlingen verksamma eller intresserade personer. Omedelbart efter avslutandet af ifrågavarande konferens hafva de särskildt tillkallade jordbruksrepresentanterna samt några bland representanterna för arbetsförmedlingsanstalterna inom kommerskollegium fortsatt sina öfverläggningar om lämpliga bestämmelser för de närmare grunder,

efter hvilka statens bidrag till befrämjande af arbetsförmedling för landsbygdens behof borde utgå. Dessa öfverläggningar hafva visserligen ännu icke hunnit slutföras, utan kommer detta att ske först vid ett nytt sammanträde af de tillkallade sakkunniga under innevarande januari månad. Enligt hvad jag inhämtat, gjorde sig emellertid vid den ofvannämnda konferensen den meningen tämligen allmänt gällande, att det visserligen vore i hög grad önskvärdt, att närmare grunder för statens bidrag till arbetsförmedling för landsbygden kunde blifva fastställda, men att, äfven om viss erfarenhet, hvarpå man kunde bygga, redan nu föreläge, denna dock ej vore tillräckligt stor, för att den skulle kunna tjäna till ledning för upprättandet af ett mera detaljeradt förslag i frågan. Till någon annan uppfattning hafva de särskilda sakkunniga vid sina fortsatta öfverläggningar hittills icke kommit, och det är därför att antaga, att deras yttrande kommer att utnytna i en hemställan därom att med fastställande af närmare grunder för statsbidragets utgående måtte få tillsvidare anstå och de nuvarande grunderna bibehållas. Det skulle således fortfarande tillkomma Eders Kungl. Maj:t att, på kommerskollegii förslag och efter pröfning i hvarje särskildt fall, bevilja understöd för samarbetet de olika anstalterna emellan samt för de särskilda anordningar, som af dem vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behof, därvid, på sätt hittills skett, hänsyn torde böra tagas *dels* till hvarje anstalts behof af understöd, *dels* till ändamålsenligheten af de träffade särskilda anordningarna och *dels* till de ernådade resultaten med afseende å arbetsförmedling till landsbygden och eljest till andra orter än där respektive kontor äro belägna. Men äfven med bibehållande af de nuvarande grunderna hafva ifrågavarande kommitterade ansett afsevärdt förhöjdt statsanslag af nöden, då ett väsentligt bidrag af statsmedel alltjämt syntes dem böra vara att påräkna till den offentliga arbetsförmedlingen, för hvars anordnande landsting, hushållnings-sällskap och kommuner iklädt sig de hufvudsakliga kostnaderna.

I samband med behandlingen af frågan om grunderna för statsbidragets fördelning äfvensom en del andra spörsmål, som dryftades vid den ofvannämnda arbetsförmedlingskonferensen, uttalade sig konferensen enhälligt för, att en kraftigare och mera ingående ledning, än som hittills kunnat ifrågakomma, måtte komma den offentliga arbetsförmedlingen till del från statens sida. Konferensens ifrågavarande uttalande var af följande lydelse:

»Med tacksamt erkännande för de verksamma åtgärder, som redan vidtagits från statsmakternas sida för den offentliga arbetsförmedlingens i riket befrämjande och organiserande samt särskildt för det intresse

[54.] och sakkunniga arbete, som därpå nedlagts af kommerskollegium och dess tjänstemän, vågar konferensen uttala sin öfvertygelse därom, att denna viktiga samhällsangelägenhet alltjämt skall stå under statsmakternas hägn. Konferensen vågar i sådant hänseende ock ifrågasätta, huruvida icke med den utveckling den offentliga arbetsförmedlingen redan nu hunnit, hvilket gör en närmare samverkan och enhetlig behandling af likartade spörsmål alltmera nödvändig, tidpunkten redan nu bör vara inne för träffande af ännu mera omfattande anordningar för ledningen af den offentliga arbetsförmedlingen *dels* genom, bland annat, utarbetande och utgifvande af en oftare och snabbare än nu sker utkommande riksöfversikt, *dels* genom att från kommerskollegium en gemensam årsredogörelse utgifves öfver arbetsförmedlingsverksamheten samt därmed i samband stående spörsmål, såsom arbetsmarknadens läge och arbetslösheten, *dels ock* slutligen genom att en inspektion upprättas för åstadkommande af större enhetlighet och samverkan inom den offentliga arbetsförmedlingen i riket.»

Behovvet af en dylik mera ingående ledning och inspektion af arbetsförmedlingen har ock ytterligare understrukits af ofvannämnda särskilda sakkunniga, bland annat äfven på den grund, att därmed skulle vinnas en viktig garanti för såväl staten som de korporationer, hvilka anordnat offentlig arbetsförmedling, att de för ändamålet anslagna medlen skola blifva fördelade och använda på det mest ändamålsenliga sätt och sålunda blifva till största möjliga nytta.

Jämväl från kommerskollegium har gifvits uttryck åt samma uppfattning, att större uppmärksamhet borde ägnas arbetsförmedlingsärendena från kollegii sida. Kollegium har sålunda anfört, att det lifliga organisationsarbete i orterna på arbetsförmedlingens område, för hvilket sakkunnigt biträde från kollegii sida alltmera visar sig vara af nöden, måste på den närmaste ledaren af dessa ärenden ställa det ovillkorliga anspråk, att han omedelbart, då sådant erfordras, skall kunna företaga kortare eller längre inspektions- och instruktionsresor och följaktligen icke, såsom för närvarande, skall hafva att jämväl och som sin hufvuduppgift ombesörja sådana arbeten, hvilka fordra hans dagliga närvaro i kollegium. Den nuvarande anordningen, hvarigenom den närmaste ledningen af arbetsförmedlingsärendena inom kollegium ålegat sekreteraren å kollegii afdelning för arbetsstatistik, hvilken tjänstemans aflöning också till en del bestridts af förslagsanslaget till arbetsförmedlingens organiserande och befrämjande, har kollegium därför föreslagit böra upphöra och denne tjänstemans aflöning i sin helhet utgå af anslaget under sjunde hufvudtiteln till arbetsstatistiska undersökningar.

Enligt hvad jag erfarit, kommer också statsrådet och chefen för finansdepartementet att vid underdånig anmälan af anslagsbehofven under sjunde hufvudtiteln göra framställning i enlighet med hvad kommerskollegium sålunda föreslagit. Af arbetsförmedlingsanslaget borde i stället, enligt hvad man inom kollegium tänkt sig, utgå aflöning till en särskild tjänsteman å afdelningen, med hufvudsakligt åliggande att närmast handhafva afdelningens uppgifter med afseende å ledningen och kontrollen af den offentliga arbetsförmedlingen i riket samt att utarbeta de regelbundna redogörelserna för ställningen på arbetsmarknaden, rådande arbetslöshet och dylikt.

En sådan anordning synes blifva så mycket mera erforderlig, för såvidt de af arbetsförmedlingskonferensen uttalade, ofvan återgifna önskningsmålen med afseende å kommerskollegii befattning med arbetsförmedlingsärendena — utgifvande af veckoöfversikter, en mera omfattande årsredogörelse samt en effektiv inspektion af verksamheten — skola vinna beaktande. Det torde emellertid böra uppmärksammas, att ifrågasvarande af arbetsförmedlingskonferensen framställda önskningsmål icke i princip innebära någon nyhet, utan i själfva verket närmast utgör ett konstaterande af hvad kollegium själf framhållit, nämligen att kollegium med den offentliga arbetsförmedlingens hastiga tillväxt och nuvarande omfattning icke kan på ett fullt effektivt sätt handhafva de kollegium jämlikt Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut ålagda uppgifterna att leda, öfvervaka och befrämja den offentliga arbetsförmedlingen i riket, med mindre en särskild tjänsteman inom kollegium i egenskap af arbetsförmedlingsinspektör kan åt denna angelägenhet ägna ständig och mera odelad uppmärksamhet.

Enligt hvad blifvit mig meddeladt, är emellertid kommerskollegium först senare under året i tillfälle att afgifva förslag till de anordningar, som härvidlag blifva erforderliga. Men då några mera definitiva sådana under den nuvarande organisationstiden icke gärna kunna ifrågakomma, utan de anordningar, som träffas, tillsvidare och intill dess ökad erfarenhet vunnits, synas böra företagas endast försöksvis, lärer fortfarande som hittills, efter Eders Kungl. Maj:ts ompröfning, af arbetsförmedlingsanslaget böra utgå de medel, som befinnas erforderliga för en ändamålsenlig ledning och kontroll från statens sida af den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet.

Då det slutligen gäller att afgöra, huru stor ökning af det ifrågasvarande anslaget till den offentliga arbetsförmedlingens organiserande och befrämjande för år 1911 kan vara af nöden, tillåter jag mig upp-
repa min förut gjorda erinran därom, att statsverkets kostnader för

[54.] berörda ändamål redan för år 1908 uppgingo till i rundt tal 21,250 kronor. Sedan dess hafva de upprättade förmedlingsanstalternas antal mer än fördubblats, och ett ytterligare antal sådana kunna förväntas tillkomma under innevarande och nästinstundande år. Under sådana förhållanden och då flertalet nyinrättade anstalter organiserats såsom länsanstalter, hvilkas andel i statsbidraget, enligt hvad ofvan blifvit påvisadt, ställer sig icke oväsentligt högre än fristående anstalters, samt slutligen någon ökning af kostnaderna för arbetsförmedlingsärendenas handläggning inom kommerskollegium jämväl torde vara att emotse, synes mig det för ändamålet erforderliga förslagsanslaget för år 1911 icke kunna beräknas lägre än till 40,000 kronor.

Ifrågavarande förslagsanslag skulle, på sätt hittills skett, ställas till Eders Kungl. Maj:ts förfogande, under uttalande tillika från Riksdagens sida att anslaget finge, till befrämjande och organiserande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket, enligt Eders Kungl. Maj:ts närmare ompröfvande, utgå

1) till *offentliga arbetsförmedlingsanstalter* för bestridande af *dels* deras af verksamheten föranledda, nödvändiga utgifter för a) postporto; b) abonnemang å rikstelefon; c) telegram och interurbana telefonsamtal, d) tryckning af formulär och blanketter samt e) rese- och traktementsersättning för ett ombud från hvarje offentlig arbetsförmedlingsanstalt vid möte, hvartill kallelse utfärdats af kommerskollegium, *dels ock* en del af kostnaden för de särskilda anordningar, som vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behof äfvensom för samarbetet mellan särskilda anstalter;

2) till *kommerskollegium* i och för ledande, öfvervakande och befrämjande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket.

Såsom villkor för åtnjutande af del i statsanslaget torde liksom hittills böra bestämmas, att anstalterna äro upprättade och deras kostnader i öfrigt bestridas af landsting, hushållningssällskap och kommuner samt, eventuellt, andra offentliga institutioner, hvar för sig eller i förening, att anstalterna äro organiserade och bedrifva sin verksamhet i enlighet med af Eders Kungl. Maj:t meddelade närmare bestämmelser, äfvensom att de i hvarje fall underkasta sig de anvisningar samt den ledning och kontroll, som kommerskollegium föreskrifver.

På grund af hvad sålunda anförts får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att för år 1911 på extra stat anvisa ett förslagsanslag af 40,000 kronor i och för *befrämjande och organiserande af den offentliga arbets-*

förmedlingen i riket i enlighet med de af Riksdagen tidigare godkända, här ofvan närmare angifna grunder. [54.]

Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom framställda förslag har Riksdagen år 1909 för understödjande af nationalföreningens mot emigrationen verksamhet på extra stat för år 1910 beviljat ett anslag af 10,000 kronor. [55.]

Anslag till nationalföreningen mot emigrationen.

Uti en till Eders Kungl. Maj:t ställd skrift har centralstyrelsen för nationalföreningen mot emigrationen nu hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes hos Riksdagen utverka ett anslag jämväl för år 1911 å 10,000 kronor till understöd för föreningens verksamhet under nämnda år.

I sin skrift erinrar centralstyrelsen till en början, hurusom det första året af nationalföreningens mot emigrationen verksamhet var en tid af kraftig utveckling i de olika riktningar, som föreningens sträfvanden omfatta, under det att det andra året, 1909, varit en tid af inre organisationsarbete i syfte att ge de olika igångsatta företagen stadga och full arbetsduglighet. Medan sålunda under det första året upprättats icke mindre än sju länsföreningar, hade under år 1909 bildats endast en — i Norra Älfsborgs län — hvarjämte upprättats en särskild kretsafdelning för Stockholm.

Föreningens upplysningsverksamhet har under år 1909 bedrivits i ännu större utsträckning än tidigare. Så ha, enligt hvad i skriften anföres, af föreningens resetalare under de 10 första månaderna af år 1909 hållits omkring 200 föredrag inför omkring 30,000 åhörare. Spridningen af artiklar och småskrifter har fortgått i stor skala.

Under 1908 upprättades, enligt hvad centralstyrelsen meddelar, tre byråer: i Stockholm, Göteborg och Värmland. I början af år 1909 tillkommo ytterligare två: i Växjö och Vänersborg, som under ledning af driftiga och intresserade föreståndare började bli väl inarbetade för sina uppgifter. I Linköping, Västervik, Kalmar och Halmstad skulle innan 1909 års slut liknande byråer vara färdiga att upptaga sin verksamhet.

Föreningens jordförmedlingsverksamhet befinner sig, anför styrelsen, i en lofvande utveckling. Det på föreningens initiativ bildade aktiebolaget Värmlandshem hade sålunda haft god framgång. Två af bolaget våren 1908 för styckning till egnahemslägenheter inköpta egendomar hade i det närmaste slutsålts, och allt tyder enligt styrelsens mening på att den koloni, som sålunda uppkommit, skall bli både socialt sund och ekonomiskt bärkraftig. Detsamma kan, anför styrelsen, sägas om det med föreningen samarbetande aktiebolaget Småbruk i Västra Sverige, ehuru

[55.] dess verksamhet ännu icke nått samma omfattning. Egnahemsbolag af liknande typ som aktiebolaget Värmlandshem äro, enligt hvad styrelsen meddelar, under bildning i Kronobergs, Kalmar, Ålfsborgs och Hallands län på initiativ af därvarande länsföreningar.

Arbetet vid föreningens byrå i Göteborg, som har till specialuppgift att verka för hemvändande svenskamerikaners bosättning i Sverige, har, meddelar styrelsen vidare, under det gångna året ökat i hög grad. Tyvärr hade emellertid, på grund af den rådande ekonomiska depressionen, som försvårat för byrån att bereda svenskamerikanerna lämpliga sysselsättningar, resultatet knappast motsvarat ansträngningarna. Så snart bättre konjunkurer inträda, stode emellertid byrån fullt rustad att i detta hänseende göra en utan tvifvel betydande insats.

Öfverhufvud taget har föreningen, enligt hvad styrelsen uppgifver, helt naturligt lidit afbräck på grund af de dåliga tiderna, i det den därpå härflytande tryckta stämningen hämmande inverkat på medlemsanskaffningen liksom gifvetvis äfven på återhållsamheten vid bildandet af nya länsföreningar. Icke dess mindre visar emellertid medlemsantalet en vacker ökning.

Det är icke utan svårigheter, yttrar styrelsen vidare, som föreningen förmår med de ekonomiska resurser, öfver hvilka den förfogar, bestrida kostnaderna för sin nuvarande verksamhet; en ytterligare utveckling af denna verksamhet tillåter ekonomien icke. Under förutsättning att föreningen ser sitt nuvarande ekonomiska understöd tryggadt och, såsom den har all anledning hoppas, under år 1910 vinner ökad anslutning från allmänhetens sida, är det emellertid, enligt hvad i skriften meddelas, centralstyrelsens afsikt att snarast utsträcka verksamheten till ytterligare ett par län, med fasthållande vid de principer, som hittills härutinnan varit bestämmande, nämligen att i första rummet söka nå de län, som svårast lida af emigrationen, och att icke snabbare fortgå med bildandet af nya föreningar, än att verksamheten inom hvarje län hinner utorganiseras till full effektivitet.

Föreningen har för år 1909 beräknat sina inkomster och utgifter på följande sätt:

Beräknade inkomster:

Medlemsavgifter till centralbyrån	kr. 5,000: —
Del af statsanslag	» 5,000: —

Transport kr. 10,000: —

	Transport kr.	10,000:—	[55.]
Anslag af landstingen	»	6,000:—	
Anslag af hushållningssällskapen	»	5,000:—	
Anslag af stadsfullmäktige i Göteborg	»	500:—	
Anslag af enskilda stiftelser	»	10,000:—	
Inkomst af broschyrer, annonser i kvartalsskriften m. m.	»	1,000:—	
Räntor	»	500:—	
	<u>Summa kronor</u>	<u>33,000:—</u>	

Beräknade utgifter:

Allmänna omkostnader, inclusive för föreningens centralbyrå:

Lön åt föreningens ombudsman.....	kr.	6,000:—	
Arfvode åt juridiskt biträde	»	600:—	
Trycksaker	»	2,500:—	
Resor för organisationsarbetet.....	»	1,000:—	
Hyra för centralbyråns lokal, lyse, ved, städning etc.	»	1,400:—	
Porto, telefon, skrifmaterialier.....	»	1,000:—	
Kontorsbiträde å centralbyrån	»	1,200:—	
Vaktmästare å centralbyrån	»	300:—	
Diverse	»	500:—	14,500:—
Kostnader för föreningens byrå i Göteborg ..	kr.	5,000:—	
Häraf från centralstyrelsen.....			4,000:—
Kostnader för föreningens byrå i Värmland..	kr.	3,000:—	
Häraf från centralstyrelsen			2,500:—
Kostnader för byråer och ombud i Västervik, Kalmar, Växjö, Halmstad och Vänersborg.....			7,000:—
Inventarier vid byråerna			1,000:—
Föreningens handbok			500:—
Föredragsverksamheten			2,500:—
Undersökningar och utredningar			1,000:—
	<u>Summa kronor</u>	<u>33,000:—</u>	

Rörande inkomsterna och utgifterna för år 1910 har föreningen uppgjort följande ungefärliga beräkning:

[55.]

Beräknade inkomster:

Medlemsavgifter till centralbyrån	5,000: —
Statsanslag	10,000: —
Anslag af landstingen	6,000: —
Anslag af hushållningssällskapen	5,000: —
Anslag af stadsfullmäktige i Göteborg	500: —
Anslag af Ekmanska fonden	10,000: —
Inkomst af broschyrer, annonser i kvartalsskriften m. m.	1,000: —
Räntor	500: —
	<hr/>
	Summa kr. 38,000: —

Beräknade utgifter:

Täckande af skuld till ständiga medlemmars fond	5,000: —
Allmänna omkostnader inclusive kostnader för föreningens centralbyrå:	
Lön åt föreningens sekreterare och om- budsman	6,000: —
Arfvode åt juridiskt biträde	600: —
Trycksaker	2,500: —
Resor för organisationsarbetet	1,000: —
Hyra för centralbyråns lokal, lyse, ved, städ- ning etc.	2,300: —
Porto, telefon, skrifmaterialier	1,000: —
Biträden å centralbyrån	2,100: —
Diverse	500: —
	<hr/>
	16,000: —
Kostnader för föreningens byrå i Göteborg	5,500: —
Häraf från centralstyrelsen	4,500: —
Kostnader för föreningens byrå i Vermland	2,500: —
Häraf från centralstyrelsen	2,000: —
Kostnader för byråer i Västervik, Kalmar, Växjö, Halmstad, Vänernsberg och Malmö	9,000: —
Inventarier vid byråerna	500: —
Föreningens handbok	500: —
Föredragsverksamheten	2,500: —
Undersökningar och utredningar	2,000: —
	<hr/>
	Summa kr. 42,000: —
Brist att under årets lopp täckas genom privata bidrag	4,000: —
	<hr/>
	Kronor 38,000: —

Till följd af nådig remiss har kommerskollegium uti detta ärende afgifvit underdånigt utlåtande och därvid tillstyrkt bifall till framställningen enär föreningen, oafsedt bidragen från enskilda samt landsting och hushållningssällskap, torde fortfarande vara i behof af statsunderstöd för sin verksamhet, hvilkens uppehållande och vidare utveckling vore af stort intresse för det allmänna, samt det af föreningen för år 1911 begärda understödet vore till beloppet lika med det af Riksdagen för stödjande af föreningens verksamhet för år 1910 beviljade anslag.

[55.]

De af centralstyrelsen för nationalföreningen mot emigrationen meddelade uppgifter om föreningens verksamhet synas mig ådagalägga, att föreningen ordnat sitt arbete för motverkande af emigrationen på ändamålsenligt sätt.

*Departements-
chefens
yttrande.*

Jag har också med intresse följt föreningens senaste sträfvanden att medverka till förebyggande af den ökade utvandring, som varit att befara till följd af den arbetslöshet, som den ekonomiska depressionen och den gångna sommarens sociala strider säkerligen komma att medföra. Såvidt jag kunnat finna, har detta arbete, som väsentligen inriktat sig på anskaffande af småbruk åt arbetslösa — ett arbete som utan tvifvel är af både ömtålig och kräfvande natur, särskildt då det gäller att bland de sökande uttaga för småbruk lämpliga personer — emellertid skötts med omsorg och sund kritik.

Att föreningen äfven för år 1911 är i behof af understöd från statens sida till främjande af sin verksamhet, synes uppenbart; och har jag icke något att erinra mot att beloppet bestämmes till detsamma, som utgått för år 1910, eller 10,000 kronor.

Jag får alltså i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för *understödjande af nationalföreningens mot emigrationen verksamhet* på extra stat för år 1911 bevilja ett anslag af 10,000 kronor.

Enligt hvad statskontoret anmält, har nämnda ämbetsverk förskjutit följande belopp, hvilka torde böra anmälas till ersättning af Riksdagen under sjätte hufvudtiteln, nämligen:

[56.]

*Ersättning för
af statskon-
toret gjorda
förskott.*

enligt nådiga breffen den 18 oktober 1889, den 7 februari 1896 och den 6 mars 1903 utbetald ersättning till innehafvare af exproprierad boställs- jord	kronor	144: 73
---	--------	---------

Transport	kronor	144: 73
-----------	--------	---------

[56.]	Transport kronor	144: 73
aföningsfyllnad enligt särskilda nådiga bref den 20 januari och den 2 juni 1905, den 28 september 1906, den 3 december 1907 samt den 21 februari 1908 till landsstatstjänstemän.....	»	4,593: 72
enligt nådiga brefven den 28 juni och den 23 augusti 1907, den 23 oktober 1908 samt den 26 februari och den 18 juni 1909 utbetala kostnader för den enligt nådigt beslut den 28 juni 1907 tillsatta kommittén med uppdrag att inkomma med betänkande och förslag beträffande ny taxa för transporter af gods å statens järnvägar samt rörande förändrade bestämmelser i fråga om samtrafik mellan statens och enskilda järnvägar m. m.	»	23,181: 97
enligt nådiga brefven den 6 november 1903, den 13 juni, den 18 september och den 20 november 1908 samt den 22 januari och den 5 februari 1909 utbetalda kostnader för kommittén för afgifvande af förslag rörande åtgärder mot smittosamma könsjukdomars spridande.....	»	11,319: 60
enligt nådiga brefven den 5 juli 1907, den 6 november 1908, den 5 februari, den 11 mars och den 16 april 1909 utbetalda kostnader för kommittén för revision af byggnadsstadgan för rikets städer.....	»	14,157: 70
enligt nådiga brefven den 18 oktober 1907, den 18 januari och den 31 december 1908 samt den 12 september 1909 utbetalda kostnader för kommittén för verkställande af undersökning och afgifvande af förslag rörande lagstiftning angående arbetsaftal m. m.	»	40,948: 84
enligt nådiga brefven den 13 december 1907, den 28 februari 1908, den 5 mars, den 5 och den 18 juni samt den 27 augusti 1909 utbetalda kostnader för kommittén för afgifvande af förslag rörande allmän ålderdoms- och invaliditetsförsäkring.....	»	46,620: 43
enligt nådiga brefven den 13 juni, den 6 och den 13 november 1908 samt den 30 april och den 18		

 Transport kronor 140,966: 99

	Transport kronor	140,966: 99	[56.]
juni 1909 utbetalda kostnader för kommittén för verkställande af utredning och afgifvande af förslag rörande omorganisation af medicinalstyrelsen m. m.	»	5,246: 52	
enligt nådiga brefvet den 18 juni 1909 utbetalda kostnader för kommittén för afgifvande af yttrande och förslag rörande omorganisation af fögderiförvaltningen m. m.	»	1,174: 40	
enligt nådiga brefven den 4 och den 31 december 1908 utbetalda kostnader för biträde inom civildepartementet vid utarbetande af förslag till bestämmelser för öfverflyttande på riksbankens kontor i residensstäderna af länsstyrelsernas kassarörelse	»	6,447: 94	
enligt nådiga brefven den 13 november 1908 och den 16 april 1909 utbetalda kostnader för biträde inom civildepartementet vid handläggning af fråga om förändrad organisation af fögderiförvaltningen m. m.	»	6,713: —	
enligt nådiga brefvet den 7 februari 1908 utbetalda kostnader för biträde inom civildepartementet vid beredning af förslag rörande reglering af löneförhållandena m. m. vid landsstaten	»	79: 04	
enligt nådiga brefven den 1 november 1907, den 14 januari, den 28 februari och den 4 december 1908 samt den 26 februari, den 5 och den 11 mars, den 7 maj äfvensom den 18 september 1909 utbetalda kostnader för vissa undersökningar rörande de svenska flyttlapparnas reubete i Tromsö och Nordlands amt	»	36,905: 51	
enligt nådiga brefvet den 18 december 1908 utbetald godtgörelse för biträde inom civildepartementet vid utarbetande af program för vissa förberedande undersökningar i anledning af väckt fråga om åtgärders vidtagande för den nomadiserande lappbefolkningens vidmakthållande m. m.	»	30: —	
enligt nådiga brefven den 23 april och den 2 juli 1909 utbetalda kostnader för utförande af biolo-			

 Transport kronor 197,563: 40

[56.]

	Transport kronor	197,563: 40
giska undersökningar angående vissa den nomadiserande lappbefolkningen rörande förhållanden godtgörelse enligt nådiga brefven den 16 oktober 1908 samt den 16 april och den 30 juli 1909 till af chefen för civildepartementet tillkallade sakkunniga för biträde vid uppgörande af förslag till lag angående sjukkassor	»	4,000: —
enligt nådiga brefven den 30 januari och den 17 maj 1907 samt den 11 mars och den 17 september 1909 utbetalda kostnader för utredning beträffande emigrationsfrågan och därmed sammanhängande spörsmål.....	»	12,559: 99
godtgörelse enligt nådiga brefvet den 8 mars 1907 till biträde dels med verkställande af vissa utredningar rörande förslag till ändring af kommunalförfattningarna m. m. dels ock med utredning i rösträttsfrågan	»	29,750: —
enligt nådiga brefven den 5 mars och den 7 maj 1909 utbetalda kostnader för verkställande af en förberedande statistisk undersökning beträffande vissa kommuners och köpingars ekonomiska bärkraft	»	2,000: —
enligt nådiga brefvet den 30 oktober 1908 utbetalda kostnader till kommissionen för utredning rörande försiktighetsåtgärder vid förvaring och transport af kiseljärn	»	2,800: —
enligt nådiga brefvet den 17 september 1909 utbetalda kostnader för kommissionen för utarbetande af förslag rörande förvaltningen af statens vattenfall m. m.	»	2,000: —
enligt nådiga brefvet den 11 juni 1909 utbetalda kostnader för biträde vid granskning af förslag till förordning angående apoteksvaror m. m.....	»	3,724: 10
enligt nådiga brefvet den 23 december 1908 utbetalda kostnader för utredning rörande inom riket gällande kollektiva arbetsaftal	»	1,424: 48
	»	3,950: —

 Transport kronor 259,771: 97

	Transport kronor	259,771: 97	[56.]
enligt nådiga brefvet den 20 november 1908 utbetalda kostnader för biträde vid behandling af fråga angående undersökning af sinnesbeskaffenheten hos tilltalad, som af underrätt dömts till döden eller straffarbete på lifstid	»	501: 60	
enligt nådiga brefven den 26 april 1895, den 28 maj 1897 samt den 23 december 1908 utbetalda kostnader för anordnande af undervisningskurser i anställande af bakteriologisk koleradiagnos	»	2,729: 57	
enligt nådiga brefven den 13 och den 20 november 1908 samt den 19 februari och den 5 juni 1909 utbetalda kostnader för vidtagande af åtgärder till förekommande af kolerans införande och utbredning i riket.....	»	71,172: 62	
enligt nådiga brefven den 28 juni 1907 och den 2 april 1909 utbetalda medel, utöfver beviljadt anslag, för uppförande vid karantänsanstalten på Fejan af en ny sjukhusbyggnad	»	17,202: 25	
enligt nådiga brefven den 30 oktober 1908 och den 1 oktober 1909 utbetalda kostnader för behandling enligt den s. k. ljusmetoden af medellösa, med sjukdomen »lupus vulgaris» behäftade personer från landsorten	»	20,000: —	
enligt nådiga brefven den 11 juni och den 27 augusti 1909 utbetalda kostnader för gränsröjning och eftersyn af gränsrösen å sträckan längs Kristiania, Hamars och Trondhjems stift.....	»	31,875: 66	
enligt nådiga brefvet den 21 augusti 1903 utbetald kostnad för ordnande och förtecknande af länsstyrelsens i Kopparbergs län arkiv.....	»	120: 80	
enligt nådiga brefvet den 30 juli 1909 utbetalda kostnader för särskilda polisåtgärder inom Värmlands län.....	»	1,000: —	
enligt nådiga brefvet den 16 april 1909 utbetalda kostnader för en militärkommendering till Frånö år 1908.....	»	4,225: 23	

 Transport kronor 408,599: 70

[56.]

	Transport kronor 408,599: 70
enligt nådiga brefvet den 14 augusti 1908 utbetalda	
kostnader för förhyrande af ämbetslokal åt vatten-	
fallsstyrelsen	» 2,250: —
	<hr/> Summa kronor 410,849: 70

Med iakttagande af grundsatsen om anslags bestämmande till jämnt tal af kronor, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till betäckande af omförmälda, af *statskontoret förskottsvis bestridda utgifter* på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 410,850 kronor.

[57.]
Extra löne-
tillägg.

Under åberopande af hvad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet öfver finansärenden denna dag anfört i fråga om beredande åt vissa statens tjänstemän och betjante af ett extra lönetillägg för år 1910, att uppföras i riksstaten för år 1911, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att till beredande, i enlighet med de i nyssnämnda statsrådsprotokoll angifna grunder, af *extra lönetillägg för innevarande år* åt en del tjänstemän och betjante i civildepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli samt till civildepartementet hörande ämbetsverk och kårer å extra stat för år 1911 anvisa såsom förlagsanslag ett belopp af 90,000 kronor.

I hvad föredragande departementschefen hemställt och föreslagit beträffande anslagen under sjätte hufvudtiteln instämde statsrådets öfriga ledamöter; och behagade Hans Maj:t Konungen bifalla, hvad sålunda blifvit af statsrådet tillstyrkt, samt förordnade tillika, enligt statsrådets hemställan, att utdrag af detta protokoll skulle till finansdepartementet öfverlämnas till ledning vid författandet af Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof.

Ur protokollet:

Sölve Berger.

INNEHÅLL.

Ordinarie anslag.

	Sid.
Postverket.	
[1.] Postverket.....	2
A. Afönningar	2
1. Generalpoststyrelsen	4
2. Distrikts- och lokalförvaltningarna	4
Departementschefens yttrande	9
3. Öfriga anslag	10
B. Öfvergångsstat	11
1. Generalpoststyrelsen	11
2. Distrikts- och lokalförvaltningarna	12
C. Pensioner	12
D. Postbefordran	15
Departementschefens yttrande	19
E. Omkostnader	20
F. Oförutsedda utgifter	23
G. Afkortningar och restitutioner	23
H. Nybyggnader	24
Telegrafverket.	
[2.] Telegrafverket	25
A. Aföningsstaten	25
1. Telegrafstyrelsen	25
Departementschefens yttrande	28
2. Linjedistriktet	29
Departementschefens yttrande	31

	Sid.
3. Trafikdistrikten och stationerna	31
Departementschefens yttrande.....	43
4. Verkstaden	44
5. Särskilda anslag	45
Departementschefens yttrande.....	46
B. Pensions- och understödsstater	46
Departementschefens yttrande.....	50
C. Omkostnadsstaten	51
Departementschefens yttrande.....	53
D. Ränta och amortering	55
Departementschefens yttrande.....	56
E. Fastigheter	56
Departementschefens yttrande.....	62
F. Telegrafinjebyggnader	63
Departementschefens yttrande	64
G. Öfvergångsstat	64
Departementschefens yttrande.....	65
H. Indragningsstat	65
<i>Användande af reserverade medel</i>	66
Departementschefens yttrande	68
<i>Telefonstationsbyggnaden i Stockholm</i>	68
Departementschefens yttrande.....	73
<i>Departementschefens hemställan</i>	74

Hospitals underhåll.

[3.] Lönereglering för öfverläkare m. fl. vid statens hospital och asyler.

A. Öfverläkarna	76
B. Sysslomännen.....	83
C. Bokhållarna.....	90
<i>Departementschefens yttrande</i>	93

Öfriga ordinarie anslag.

Skrifmaterialier och expenser, ved m. m.

[4.] Skrifmaterialier och expenser, ved m. m.	106
--	-----

Extra anslag.

Civildepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli.	Sid.
[5.] Provisorisk löne reglering för civildepartementet	107
[6.] Biträde inom civildepartementet vid beredning af ärenden rörande försäkringsväsendet	109
[7.] Extra föredragande för mål rörande elektriska anläggningar m. m.	109
[8.] Särskild föredragande för vissa mål	110
[9.] Förhöjning af amanuensarfvoden m. m.	111
Öfverståthållarämbetet.	
[10.] Utgifvande af »Polisunderrättelser» och »Meddelanden angående automobiltrafik»	111
Landsstaterna i länen.	
[11.] Polisväsendet på landsbygden.....	112
[12.] Tillfällig löneförbättring åt kronofogdar, häradskrifvare och länsmän.....	112
[13.] Arfvode åt lappfogdar m. m.	113
Väg- och vattenbyggnadsstaten.	
[14.] Provisorisk löne reglering för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen	114
[15.] Förstärkning af arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ...	117
[16.] Undersökningar af mindre hamnar m. m.	119
[17.] Inspektion af enskilda järnvägars rullande materiel	119
[18.] Anläggning af vägar m. m.	119
[19.] Bro- och hamnbyggnader m. m.	120
[20.] Anslag till enklare vägar i Västerbottens län	121
[21.] Lån till enskilda järnvägar	127
Vattenfallsstyrelsen.	
[22.] Skematisk förteckning och beskrifning öfver Sveriges vattenfall	127
[23.] Ledningar för distribuering af elektrisk energi från Trollhättan	134
[24.] Anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg	140
Medicinalstaten.	
[25.] Provisorisk löne reglering för medicinalstyrelsen	142
[26.] Personligt lönetillägg till t. f. medicinalrådet G. R. Stenbeck.....	146
[27.] Anställande af ytterligare en vaktmästare hos medicinalstyrelsen.....	147
[28.] Kontrollant af hospitalens ekonomiska förvaltning	147
[29.] Järfös sjukhus för spetälska	148
[30.] Behandling af medellösa lupuspatienter	149
[31.] Anslag till hospital i närheten af Västervik	149
[32.] Uppförande af tvätthus vid Lunds hospital och asyl.....	150
[33.] Nytt hospital å Frösön invid Östersund.....	150
[34.] Folksanatorierna	151
[35.] Anslag till uppförande eller inrättande af tuberkulossjukvårdsanstalter ...	152
[36.] Anslag till driftkostnader vid tuberkulossjukvårdsanstalter	153
[37.] Tilläggsarfvode till extra provinsialläkarna i Tärna och Stensele distrikt	156

	Sid.
[38.] Tillaggsarfvode till extra provinsiallakaren i Sorsele distrikt	158
[39.] Tillaggsarfvode till extra provinsiallakaren i Arjeplogs distrikt	161

Statens järnvägar.

[40.] Nya byggnader och anläggningar vid statens järnvägar	164
[41.] Ny bro öfver Stångån vid Linköping	182
[42.] Utvidgning af spårsystemet vid Eslof	183
[43.] Ny bro öfver Ångermanälven vid Forsmo	183
Ifrågasatt anslag till åtgärder för underlättande af arméns strategiska uppmarsch	183
[44.] Uppförande af en byggnad för vissa kontor inom järnvägsstyrelsen	183
[45.] Anslag till inköp af mark vid järnvägsstationer	197
[46.] Utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Tomtebodas och Järfvams m.	197
[47.] Reparationsverkstad vid Notviken	198
[48.] Utläggning af ytterligare ett hufvudspår mellan Rönninge och Järna stationer	199
[49.] Ny rullande materiel för statens järnvägar	199
[50.] Ytterligare anslag till statsbanan genom Bohuslän	202
[51.] Anslag till vissa statsbanebyggnader:	
<i>Bastuträsk—Skellefteå—Kallholmsfjärden</i>	224
<i>Östersund—Ströms vattudal</i>	225
<i>Järna—Norrköping</i>	228

Diverse anslag.

[52.] Anordnande af inspektion öfver elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring	234
[53.] Förlikningsmän för medling i arbetstvister	235
[54.] Befrämjande och organiserande af den offentliga arbetsförmedlingen	235
[55.] Anslag till nationalforeningen mot emigrationen	245
[56.] Ersättning för af statskontoret gjorda forskott	249
[57.] Extra lönetillägg	254

Sjunde hufvudtiteln.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
januari 1910.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 grefve HAMILTON,
 grefve EHRENSVÄRD,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 VON SYDOW.

Departementschefen, statsrådet Swartz anhöll därefter att få anmäla de frågor, som tillhörde regleringen af riksstatens sjunde hufvudtitel för år 1911, samt yttrade därvid beträffande anslagstitlarna.

Bih. till Riksd. Prot. 1910. 1 Saml. 1 Afd.

Kammarkollegium.

[1.]
Kammar-
kollegium.

Den för kammarkollegium tidigare gällande aflöningsstaten slutade å ett belopp af 122,100 kronor. Sedan för 1908 års Riksdag framlagts förslag till reglering af löneförhållandena m. m. vid kammarkollegium, anmälde Riksdagen i skrifvelse den 1 juni 1908, bland annat, att Riksdagen i hufvudsaklig öfverensstämmelse med samma förslag dels i 1909 års riksstat uppfört det i 1908 års riksstat för kammarkollegium uppförda ordinarie anslag med oförändradt belopp, eller 122,100 kronor, dels beslutat att, under förutsättning att en särskild högsta domstol för pröfning af administrativa besvärsmål under år 1909 blefve inrättad och under loppet af samma år trädde i verksamhet, godkänna ny aflöningsstat för kammarkollegium, slutande å 116,600 kronor, dels beslutat att under förut angifna förutsättning för den nya aflöningsstatens ikraftträdande de ordinarie tjänstemän af första graden samt vaktmästare, hvilka såsom öfvertaliga icke blefve i den nya staten uppförda, skulle samtidigt, som denna trädde i tillämpning, uppföras med fortsatt tjänstgöringsskyldighet å öfvergångsstat och med de aflöningsförmåner, som enligt 1908 års stat för kammarkollegium tillkomme dem, dels ock medgifvit att till täckande af de utgifter, som skulle enligt den nya aflöningsstaten under år 1909 bestridas, äfvensom till aflönande under samma år af de tjänstinnehafvare, hvilka komme att vid den nya aflöningsstatens ikraftträdande såsom öfvertaliga uppföras å öfvergångsstat, finge disponeras de å ännu gällande aflöningsstat för kammarkollegium anvisade medel.

Vid tillstyrkandet af den för 1909 års riksdag framlagda propositionen angående statsverkets tillstånd och behof för år 1910 hvad anginge sjunde hufvudtiteln, hade jag, i enlighet med kammarkollegii förslag, beräknat aflöningsstaten för kammarkollegium till det af Riksdagen godkända belopp, 116,600 kronor, och öfvergångsstaten, omfattande två tjänstemän i första lönegraden och en vaktmästare, till 6,800 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i anslutning därtill gjorda framställning har Riksdagen i skrifvelse den 15 april 1909, under erinran att Riksdagen dämera beslutat inrättande af en administrativ högsta domstol eller regeringsrätt, i afbidan på hvilket beslut tillämpningen af den af 1908 års Riksdag godkända lönestaten för kammarkollegium samt den i samband därmed beslutade förändrade organisation af ämbets-

verket uppskjutits, anmält, att Riksdagen, som icke haft något att erinra [1.] mot det nu framlagda förslaget till öfvergångsstat, dels godkänt följande öfvergångsstat för kammarkollegium:

	K r o n o r.		
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Summa.
1 tjänsteman i första lönegraden	1,800	1,200	3,000
1 d:o.....	1,800	1,200	3,000
1 vaktmästare	500	300	800
Summa	—	—	6,800

Ann. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 150 kronor.

dels ock höjt det för kammarkollegium uppförda ordinarie anslaget med 1,300 kronor eller således till 123,400 kronor.

Vid anmälan den 26 maj 1909 af detta Riksdagens beslut fann Eders Kungl. Maj:t, som samma dag utfärdat lag om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, godt fastställa den nya aflöningsstaten för kammarkollegium, att tillämpas från och med den 1 juni 1909, äfvensom i sammanhang därmed anbefalla kammarkollegium att afgifva underdånigt yttrande och förslag i fråga om hvilka befattningshafvare borde uppföras å öfvergångsstat.

I underdånig skrifvelse den 1 juni 1909 anmälde därefter kammarkollegium, att antalet af de ordinarie befattningshafvare, för hvilka plats inom den nya organisationen af ämbetsverket icke kunde beredas vid denna organisations genomförande nämnda dag, i följd däraf att af de två öfvertaliga tjänstemännen af första graden den ene lämnat ämbetsverket och den andre vunnit befordran till befattning af andra graden förändrats därhän, att endast en befattningshafvare, nämligen en vaktmästare, behöfde öfverflyttas å öfvergångsstat; och har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 22 oktober 1909 fastställt följande öfvergångsstat för kammarkollegium:

Sjunde hufvudtiteln.

[1.]

	K r o n o r.		
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Summa.
1 vaktmästare	500	300	800
Summa	—	—	800

Anm. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 150 kronor.

Beträffande sättet för kammarkollegii upptagande i riksstaten för år 1911 har kammarkollegium på gifven anledning i underdånig skrifvelse den 27 augusti 1909, med erinran att å öfvergångsstat behöft öfverflyttas allenast en befattningshafvare nämligen en vaktmästare, anfört, att vid sådant förhållande å riksstatens sjunde hufvudtitel för år 1911 borde uppföras 117,400 kronor, motsvarande ej mindre gällande aflöningsstat för kammarkollegium 116,600 kronor än äfven öfvergångsstat med lön och tjänstgöringspenningar för en vaktmästare 800 kronor.

Under åberopande af hvad sålunda förekommit och med tillkännagifvande att jag, i likhet med hvad jag sistlidet är rörande denna sak framhöll, anser, att den å öfvergångsstat uppförda vaktmästaren fortfarande bör komma i åtnjutande af extra lönetillägg enligt enahanda grunder, som, enligt hvad jag förut hemställt, skulle komma till tillämpning beträffande öfriga tjänst innehafvare, hvilkas löneförhållanden under senare åren icke ny- eller omreglerats, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att nedsätta det för kammarkollegium uppförda ordinarie anslaget, nu 123,400 kronor, med 6,000 kronor eller således till 117,400 kronor.

Stämpelomkostnader.

[2.]
Stämpelomkostnader.

Förslagsanslaget till stämpelomkostnader, hvilket vid 1906 års Riksdag höjdes från 234,000 kronor till 280,000 kronor, har på Eders Kungl. Maj:ts förslag af 1909 års Riksdag upptagits i riksstaten för innevarande år till ett belopp af 390,000 kronor.

Vid tillstyrkandet häraf den 12 januari 1909 framhöll jag, hurusom enligt beräkningar, som på min anmodan verkställdes inom stats-

[2.]
kontoret, det visat sig, att utgifterna från ifrågavarande anslag stode i ett tämligen konstant förhållande till de influtna stämpelmedlen, och att man följaktligen med all sannolikhet komme till ett riktigare resultat i fråga om det förevarande anslaget beräkning, ifall man bestämde detta i visst procentiskt förhållande till den inkomst, som af stämpelmedlen beräknades inflyta. Härvid vore, anförde jag, emellertid att beakta, att genom 1908 års Riksdags beslut den stämpelförsäljningsmän äfvensom vederbörande ämbets- och tjänstemän enligt stämpelförordningen i ersättning för deras besvär och kostnader i och för stämpelförsäljningen tillgodokommande provision, hvilken, om man frånsåge den i allmänhet jämförelsevis mindre kostnaden för papper och tryckning, utgjorde den egentliga utgiften från ifrågavarande anslag, från och med år 1909 i fråga om flertalet försäljningsmän samt ämbets- och tjänstemän betydligt sänkts. Nämda provision utgjorde nämligen enligt förut gällande bestämmelser, där ej försäljningssumman under året öfverstege visst, tämligen högt belopp, som regel i Stockholm och länsresidensstäderna tre procent samt i öfriga städer och å landet fyra procent af den under året influtna försäljningssumman, medan däremot enligt den nya, från och med år 1909 ikraftträdde stämpelförordningen provisionen, under enahanda förutsättning, i regel utginge i Stockholm med två procent samt i öfriga städer och å landet med tre procent. Jämte det sålunda den till försäljningsmän samt vederbörande ämbets- och tjänstemän i länsresidensstäderna utgående provisionen bibehållits vid sitt förutvarande belopp, hade densamma i öfrigt sänkts med i allmänhet taget en procent. Med afseende härå syntes det mig, att, då stämpelomkostnaderna före den nyssberörda författningsändringen belöpt sig till i medeltal $3\frac{1}{2}$ procent af de influtna stämpelmedlen, samma omkostnader, så länge de nya provisionsbestämmelserna gällde, torde kunna beräknas till omkring $2\frac{3}{4}$ procent — motsvarande $2\frac{1}{2}$ procent med $\frac{1}{4}$ procent beräknad förhöjning för den i länsresidensstäderna bibehållna högre provisionen — af det belopp, hvarmed stämpelmedlen beräknats inflyta. I anslutning härtill och då stämpelmedlen ansetts böra i 1910 års riksstat upptagas med ett belopp af 14,300,000 kronor, ansågos stämpelomkostnaderna för år 1910 kunna upptagas till det af mig förut angifna belopp af 390,000 kronor.

Ehuru erfarenheten ännu icke kunnat visa, om eller i hvad mån nämnda anslag är för ifrågavarande ändamål tillräckligt, anser jag mig emellertid böra redan nu hemställa om höjning af samma anslag. På sätt jag förut i annat sammanhang hemställt, hafva nämligen stämpelmedlen ansetts böra i det förslag till riksstat, som kommer att af Eders Kungl.

[2.] Maj:t framläggas inför instundande Riksdag, upptagas med ett belopp af 17,000,000 kronor. I enlighet med nyssnämnda beräkningsgrund skulle alltså stämpelomkostnaderna för år 1911 kunna antagas uppgå till ungefär 470,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att höja förslagsanslaget till stämpelomkostnader med 80,000 kronor, eller från 390,000 kronor till 470,000 kronor.

Kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet.

[3.]
*Kostnader för
taxering till
skatt å inkomst
och för-
mögenhet.*

Det å sjunde hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till bestridande af kostnader för allmänna bevillingens uttaxering, hvilket anslag från och med år 1890 till och med år 1906 varit i riksstaten uppfördt med 140,000 kronor, höjdes vid sistnämnda års Riksdag till 270,000 kronor samt vid 1909 års Riksdag till 340,000 kronor. Ett sådant belopp läser emellertid vid bifall till de reformer å den direkta beskattningens område, som inom kort torde komma att föreligga till pröfning, icke blifva för ändamålet tillräckligt. I sådant afseende får jag meddela, att reformerna ansetts kräfva en förstärkning af taxeringsnämndens sakkunnelement. För sådant ändamål har i det upprättade förslaget till förordning om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering förutsatts, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande skulle äga förordna, utom ordförande i taxeringsnämnd, jämväl en särskild ledamot i nämnden. Detta förhållande liksom ock angelägenheten däraf, att taxeringsnämndsordförandens intresse vid taxeringsarbetet måtte sporras genom ersättning, som såvidt möjligt stode i skäligt förhållande till det arbete, som för ett godt resultat af taxeringsförrättningarna ovillkorligen måste af honom krävas, torde göra, att kostnaderna för taxeringsnämndens arbeten komma att i någon mån ökas.

Härmed har jag berört de förnämsta anledningarna till den af mig ifrågasatta anslagshöjningen. Till denna liksom öfriga bestämmelser, som kunna inverka på frågan om anslagets belopp, torde jag snart få återkomma i sammanhang med behandlingen af ifrågavarande skatteförslag. Att under förhandenvarande förhållanden och innan ens förslagen blifvit af Eders Kungl. Maj:t pröfvade och godkända i penningar fixera det ökade anslagsbehofvet, låter sig visserligen icke göra. Af allt att döma, synes mig dock, att, om anslaget skall blifva tillräckligt till

täckande af alla de utgifter, som därifrån torde böra utgå under år 1911, anslaget skulle behöfva höjas med minst 60,000 kronor eller till 400,000 kronor.

[3.]

Rörande anslagets titel tillåter jag mig erinra, hurusom densamma sedan flera år tillbaka varit mindre tillfredsställande och skulle, vid bifall till den nu ifrågasatta skatteomläggningen, blifva alldeles missvisande.

Allt från inkomstskattens tillkomst drog taxeringen till denna, den större skatten, högre kostnader än taxeringen till bevillning. Kostnaderna för taxeringen stå nämligen som bekant i stort sedt i visst procentiskt förhållande till skattens belopp. Med den ifrågasatta skatteomläggningen skulle emellertid kostnaderna för taxering till bevillning, som, efter hvad förut i dag meddelats, skulle år 1911 utgå med en tiondedel af sitt för innevarande år bestämda belopp och för öfrigt reellt sedt få formen af en tillfällig och komplementär landstingsskatt, blifva jämförelsevis obetydliga i förhållande till kostnaderna för uttaxeringen till den skatt å inkomst och förmögenhet, hvilken är afsedd att, hvad staten angår, för framtiden ersätta nuvarande bevillning och inkomstskatt. I anledning häraf och under återopande af hvad jag förut anfört, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen,

att, med uteslutande ur riksstaten af det å ordinarie stat under sjunde hufvudtiteln uppförda förslagsanslag å 340,000 kronor till bestridande af kostnader för allmänna bevillingens uttaxering, till bestridande af kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet å ordinarie stat å samma hufvudtitel uppföra ett förslagsanslag af 400,000 kronor.

Öfverintendentsämbetet.

Å den för öfverintendentsämbetet gällande stat är för närvarande uppfördt ett anslag till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden och extra ordinarie arkitekter samt renskrifningskostnad m. m. Detta anslag, som år 1879 bestämdes till 8,400 kronor, förhöjdes, uppå därom af Kungl. Maj:t gjorda framställningar, af 1901 års Riksdag till 12,000 kronor och af 1907 års Riksdag till dess nuvarande belopp, 18,000 kronor. I underdånig skrifvelse den 16 november 1909 har öfverintendentsämbetet hemställt, att anslaget ånyo måtte höjas, nu med 5,500 kronor till 23,500 kronor. Innan jag vidare redogör för innehållet i nämnda skrifvelse,

[4.]

*Öfver-
intendents-
ämbetet.*

[4.] torde det tillåtas mig att något erinra om den till 1907 års Riksdag i ämnet gjorda framställningen.

Vid underdånig föredragning den 12 januari 1907 af frågan om reglerandet af riksstatens sjunde hufvudtitel för år 1908 anmälde jag — under framhållande att af ifrågavarande anslag bestredes utgifter för semestertjänstgöring, för beredande af ersättning åt tjänstförrättande öfverintendenten under ordinarie innehafvarens af detta ämbete tjänsteresor, för utgörande af dagarfvoden åt ämbetets extra ordinarie arkitekter under tjänsteresor, som de på grund af ämbetets förordnanden företoge, för arfvoden och gratifikationer åt de å ämbetets såväl tekniska som administrativa afdelning tjänstgörande extra ordinarie tjänstemän och extra ordinarie betjante äfvensom för godtgörande af inom verket erforderlig renskrifning — öfverintendentsämbetets underdåniga skrifvelse den 29 september 1906 med framställning om förhöjning af berörda anslag; och hade ämbetet till stöd för denna hemställan anfört bland annat följande.

Öfverintendents-
ämbetets
skrifvelse
den 29 sep-
tember 1906.

Inom öfverintendentsämbetet vore arbetet sålunda fördeladt mellan de båda föredragande styrelseledamöterna, förste intendenterna, att förste intendenten å administrativa afdelningen — hvilken tillika tjänstgjorde som sekreterare och registrator — förutom rent administrativa och kamerala ärenden äfven föredroge ärenden rörande kronans under ämbetets inseende ställda egendomar i hufvudstaden samt i landsorten. För beredande af mål beträffande nämnda byggnader stode till denne föredragandes förfogande de hos ämbetet på stat anställda intendenterna, åt hvilka vården om samma egendomar vore närmast anförtrodd.

Förste intendenten å tekniska afdelningen åter föredroge ärenden angående kyrkor, byggnader för undervisning, sjukvård, fångvård, post och telegraf, ärenden rörande stadsplaner samt öfriga ärenden af teknisk natur. För granskning och beredande af de till denna afdelning hörande ärendena anlidades de af ämbetet antagna extra ordinarie arkitekterna, hvilka uppginge till ett antal af 19. Härvid förfores så, att ärendet enligt ämbetets beslut remitterades till lämplig person bland dessa extra ordinarie tjänstemän, hvilken i hemmet granskade och, i händelse ändringar i ritningar eller kartor visade sig behöfliga, där, själf eller genom biträden, företoge de nödiga omarbetningarna, hvarefter handlingarna, åtföljda af tjänstememorial och de ritningar, som kunde hafva nygjorts, återlämnades till förste intendenten å tekniska afdelningen för vidare behandling; någon på ämbetslokalen ordnad, till tiden bestämd tjänstgöring för dessa extra ordinarie arkitekter hade icke förekommit och kunde näppeligen anordnas.

Enligt den för öfverintendentsämbetet gällande instruktion finge icke någon till extra ordinarie arkitekt hos ämbetet antagas, som ej genomgått byggnadsskolan vid akademien för de fria konsterna och från denna skola blifvit utskrifven med betyg om godkända kunskaper eller kunde förete behörigt intyg öfver motsvarande insikter. De extra ordinarie arkitekterna toges alltså ur den konstnärligt och tekniskt högst utbildade gruppen af till byggnadsyrket hörande personer inom landet. De intogs i allmänhet mycket snart efter fullbordade studier en god ställning såsom själfständigt praktiserande arkitekter med inkomster, som gjorde dem fullkomligt oberoende af den obetydliga summa, som kunde tillfalla en extra ordinarie arkitekt i öfverintendentsämbetet.

[4.]

Med erinran hurusom öfverintendentsämbetet i sin den 20 november 1900 aflåtna underdåniga skrifvelse — hvilken skrifvelse legat till grund för förenämnda af Kungl. Maj:t hos 1901 års Riksdag gjorda framställning om höjning af ifrågavarande anslag — beräknat, att, under förutsättning af att 17 extra ordinarie arkitekter vore hos verket anställda, till hvar och en skulle årligen kunna utdelas, efter anslagets höjande till begärda 12,000 kronor, en summa af 464 kronor emot 280 kronor dessförinnan, anförde ämbetet vidare, att i verkligheten resultatet dock icke ställt sig fullt så gynnsamt som ämbetet antagit. Ärendenas antal hade ökats och till följd däraf hade omkostnaderna för biträde å ämbetets kansli och för renskrifning blifvit större, och för de tekniska ärendenas behöriga granskning hade det visat sig oundgängligt att anställa flera extra ordinarie arkitekter. Det hade ock befunnits vara ekonomiskt fördelaktigt samt för ärendenas raskare expediering lämpligare att i och för förefallande kopieringsarbeten anställa ett biträde, som på ämbetets lokal utförde sagda arbeten. Då nämligen under de senare åren af extra ordinarie arkitekterna utförts i medeltal omkring 55 kopieringsmål, värderade och ersatta i medeltal med 15 kronor per stycke och alltså betingande en sammanlagd årlig kostnad af 825 kronor, hade samtliga kopieringar, sedan desamma börjat utföras å tjänstelokalen, betingat en omkostnadssumma af cirka 600 kronor för år räknadt.

Medeltalet aflämnade tjänstememorial under åren 1901—1905 hade utgjort 185 mot det i ämbetets ofvannämnda skrifvelse den 20 november 1900 beräknade af 157. Härvid vore emellertid att märka, att i det senare talet inginge kopieringsmål, hvilka däremot vore uteslutna ur det förra. Den verkliga ökningen i aflämnade tjänstememorial belöpte sig

[4.] sålunda till skillnaden mellan 185 + 55, eller 240, å ena, samt 157, å andra sidan, eller således 83, utvisande förty en ökning af mer än 50 procent. Å andra sidan kunde af det ifrågavarande anslaget icke påräknas till gratifikationer åt de extra ordinarie arkitekterna mer än omkring 7,000 kronor. På hvarje arkitekt skulle alltså kunna komma 368 kronor och för hvarje ärende i medeltal betalas 38 kronor eller en krona mindre än före anslagets höjning.

Redan detta sakförhållande syntes utgöra fullgiltig orsak att, på enahanda grunder som år 1900, anhålla om ökadt anslag till arfvoden åt, ämbetets extra ordinarie arkitekter. Men härtill komme ytterligare ett behof, som visat sig alltmera trängande och som icke utan men för de alltmer sig ökande ärendenas behöriga expedierande läte sig längre tillbakavisas — nämligen att ställa till förste intendents å ämbetets tekniska afdelning förfogande ett tekniskt biträde med reglementerad tjänstgöringstid å ämbetslokalen.

Efter att hafva närmare motiverat en sådan åtgärd, framhöll öfverintendentsämbetet, att af den föreslagna anordningen — för hvilken kostnaden beräknats till 3,000 kronor — skulle, förutom vissa särskildt anmärkta fördelar, ock vinnas, att ersättningen per granskadt mål åt de extra ordinarie arkitekterna kunde något höjas. Om genom anställande af ett fast biträde å ämbetets tekniska afdelning man kunde antaga, att omkring 50 af de cirka 185 målen under ett år blefve granskade å tjänstelokalerna, skulle ersättningen för de återstående 135 till extra ordinarie arkitekter hänskjutna ärenden uppgå till närmare 52 kronor för hvarje, eller 14 kronor mera än för det dåvarande, men 17 kronor mindre än den siffra, som afsetts genom 1901 års anslagsförhöjning.

För att åskådliggöra innebörden af denna fråga hänvisade öfverintendentsämbetet till följande tabeller och beräkningar rörande tjänstememorial, som af de extra ordinarie arkitekterna i ämbetsverket inlämnats under åren 1901—1905:

	Inlämnade tjänstememorial (kopieringar <i>icke</i> inberäknade) rörande							
	kyrkor		stads- planer	fång- vård	sjuk- vård	skol- hus	diverse	Summa
	om- fattande	enklare						
1901	62	34	41	2	14	7	9	169
1902	58	30	29	2	12	3	20	154
1903	106	39	44	3	8	9	18	227
1904	77	34	29	3	13	8	21	185
1905	74	26	37	—	8	19	25	189
Summa	377	163	180	10	55	46	93	924
Medeltal	75	33	36	2	11	9	19	185

En värdesättning af det gransknings- och ritarbete, enligt i *praktiken* gängse priser, som vid ett ärendes beredning presterades af den extra ordinarie arkitekten, ställde sig — fortsatte ämbetet — ungefär sålunda, allt i medeltalssiffror:

för ärende rörande mera omfattande kyrkorestaureringar	kronor	200: —
” ” ” enklare	”	80: —
” ” ” stadsplaner	”	150: —
” ” ” fångvården	”	25: —
” ” ” sjukvården	”	75: —
” ” ” skolhusbyggnader	”	50: —
” ” ” diverse	”	50: —

Genom en sammanställning af dessa siffror med förut angifna medeltalsberäkning öfver under senaste åren af de extra ordinarie arkitekterna granskade ärenden fann ämbetet framgå, att den ersättning, hvarmed dessa personers motsvarande arbete lönades i praktiken, i medeltal uppginge till i det närmaste dubbelt så mycket per ärende, som det belopp, eller 69 kronor per ärende, som man beräknat att uppnå med 1901 års anslagshöjning.

I betraktande af det illusoriska resultat, som på grund företrädesvis af ärendenas ökade antal genom nyssberörda anslagshöjning åstadkommits, och då det funnes all anledning förmoda, att ökningen i ärendenas antal skulle fortgå, ansåge sig ämbetet såsom grund för beräk-

[4.] ningen af en höjning af ifrågavarande anslag icke omedelbart kunna lägga det af föregående års förhållanden, af förut omförmälda beräkningar framgångna medeltalet ärenden, eller 185, utan syntes ett antal af 220 — hvilket tal redan år 1903 öfverskridits — kunna och bära antagas blifva det ungefärliga medelantalet granskningsmål under de närmast kommande tio åren. Af dessa ärenden skulle omkring 50 kunna beredas å ämbetslokalen, därest ett fast biträde komme att anställas å ämbetets tekniska afdelning, och alltså 170 ärenden utlämnas till de extra ordinarie arkitekternas behandling.

Af förenämnda siffror rörande i praktiken gällande penningvärde å det inom ämbetet förrättade gransknings- och ritarbete och med stöd af 1901 års riksdagsbeslut — vid hvilket besluts fattande en medelersättning af 69 kronor beräknats skola utgå för hvarje granskningsärende — syntes en godtgörelse af i medeltal 70 kronor för ärende ingalunda kunna anses för hög; och skulle under dessa förutsättningar till ersättning åt ämbetets extra ordinarie arkitekter erfordras en summa af (70×170) 11,900 kronor, eller således minst 4,900 kronor mera, än ämbetet med dåvarande stat kunde disponera för detta ändamål.

På grund af hvad sålunda anförts hemställde öfverintendentsämbetet, att till 1907 års riksdag måtte göras framställning om höjning af ifrågavarande anslag från nuvarande belopp, 12,000 kronor, med 8,000 kronor till 20,000 kronor.

Departement-
schefens
yttrande den
12 januari
1907.

Då jag den 12 januari 1907 anmälde den öfverintendentsämbetets skrifvelse, hvarför jag nu redogjort, framhöll jag för egen del, att genom hvad öfverintendentsämbetet anfört i fråga om mängden och beskaffenheten af de göromål, som åläge den hos ämbetet anställde förste intendenten å tekniska afdelningen, syntes mig vara till fullo ådagalagd behöfligheten däraf, att denne vid sin sida erhöle ett fast biträde med i hufvudsak de åligganden, ämbetet angifvit, samt att jag i fråga om beloppet af det arfvode, som för den ifrågavarande nye tjänstemannen föreslagits, icke funnit anledning till någon erinran.

Hvad anginge öfverintendentsämbetets framställning i öfrigt, ansåge jag mig däremot icke kunna förorda densamma oförändrad.

Visserligen fann jag af nämnda framställning tydligen framgå, att i förevarande anslag tarfvades förhöjning äfven för beredande af skälig ersättning åt de hos ämbetsverket anställda e. o. arkitekter för det arbete i verkets tjänst, som af dem kräfdes; och kunde den af ämbetet ifrågasatta grund för beräkningen af berörda ersättning så mycket mindre gifva anledning till erinran från min sida, som ersättningen, sålunda beräknad, i medeltal icke skulle komma att nämnvärdt öfver-

skrida hvad man redan vid den höjning af ifrågavarande anslag, som år 1901 i enahanda syfte ägde rum, syntes hafva tänkt sig i genomsnitt böra utgå. Däremot syntes mig ämbetet vid beräkningen af det antal ärenden, hvarmed de e. o. arkitekterna kunde antagas dådanefter komma att taga befattning, hafva utgått från en något högre siffra, än hvar-till omständigheterna för det dåvarande gäfve anledning. Ämbetet hade nämligen beräknat dessa ärenden till i medeltal 220 för år, ehuru, enligt hvad ämbetet meddelat, under femårsperioden 1901—1905 medeltalet dylika ärenden utgjort allenast 185 och endast under ett år af nyss-nämnda period, 1903, nått upp öfver 200.

[4.]

Med hänsyn härtill och då, innan en så pass betydande höjning af omförmälda anslag, som nu blifvit ifrågasatt, borde äga rum, någon erfarenhet syntes böra vinnas, i hvad mån den mera stadigvarande förstärkning i arbetskraft, ämbetet skulle erhålla genom anställandet af ett fast biträde å ämbetets tekniska afdelning — hvilket biträde ju äfven delvis skulle sysselsättas med sådana ärenden, hvarom fråga vore — kunde komma att föranleda minskning i behofvet att för dessa ärendens beredning anlita de e. o. arkitekterna, syntes mig den höjning i anslaget, som af ifrågavarande anledning påkallades, för det dåvarande böra begränsas till ett något lägre belopp än ämbetet förordat; och hade jag med hänsyn till nu anmärkta förhållanden, ansett berörda höjning lämpligen kunna stanna vid 3,000 kronor.

I enlighet med mina sålunda gjorda uttalanden föreslog Kungl. Maj:ts Riksdagen att höja det å öfverintendentsämbetets stat till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden och extra ordinarie arkitekter samt renskrifningskostnad m. m. uppförda anslag, 12,000 kronor, med 6,000 kronor, eller till 18,000 kronor.

Denna Kungl. Maj:ts framställning vann ock, såsom redan antydts, Riksdagens godkännande.

I sin förberörda underdåniga skrifvelse den 16 november 1909 har öfverintendentsämbetet, under hänvisning till hvad ämbetet anfört i skrifvelsen den 29 september 1906, meddelat, att antalet af de ärenden, som behandlades å ämbetets tekniska afdelning, vuxit i sådan proportion, att de tjänstgörande arkitekterna behöft anlitas i ännu högre grad än ämbetet i sistnämnda skrifvelse antagit, och detta trots att antalet ärenden, som behandlats å tjänsterummet, alltsedan år 1907 väsentligen ökats.

Öfver-
intendents-
ämbetets
skrifvelse
den 16
november
1909.

För att åskådliggöra tillväxten och fördelningen af arbetet å verkets tekniska afdelning har öfverintendentsämbetet låtit uppgöra en statistisk utredning, som sammanfattats i tabeller.

[4.] Efter att i korthet hafva redogjort för innehållet i nämnda, här nedan intagna tabeller, fortsatte departementschefen:

Med afseende å dessa tabeller framhåller öfverintendentsämbetet, att vid beräkning af hela antalet å ämbetets ifrågavarande afdelning handlagda ärenden hade vikten lagts på att gifva en verklig bild af det *arbete*, som utförts af ämbetet. Sålunda inginge *icke* i de i tabellerna uppgifna antalen ärenden sådana, som blott bestått i föredragning och expediering af nådiga bref om fastställelse af ritningar och dylikt, ej heller ärenden rörande sådan inspektion af utförda arbeten, hvarom § 16 i ämbetets instruktion handlade, då dylik inspektion ej föranledt till någon åtgärd från ämbetets sida, och ej heller ärenden rörande ämbetets tekniska personal.

Däremot hade medräknats ärenden, som visserligen icke under det angifna året blifvit inom ämbetet slutbehandlade, men på hvilkas handläggning ämbetet dock nedlagt ett mer eller mindre omfattande arbete; och erinrar ämbetet i detta sammanhang att vid behandling af vissa ärenden mera än ett tjänstememorial kunde förekomma, på grund hvaraf i vissa grupper af dessa antalet tjänstememorial stundom öfverstege hela antalet inom ämbetet handlagda ärenden uti vidkommande grupp, t. ex. beträffande skolbyggnader åren 1905 och 1908.

Af de meddelade tabläerna torde med tydlighet framgå — anför ämbetet vidare — hurusom ämbetets arbetsbörda befunnit sig och fortfarande befunne sig i starkt stigande. Medan hela antalet inom ämbetets tekniska afdelning handlagda ärenden år 1901 utgjorde 198 hade samma antal år 1908 uppgått till 338 och kunde beräknas för år 1909 — därest de gångna fulla tio månadernas siffror lades till grund för beräkningen — komma att utgöra 470; ärendenas antal hade sålunda på åtta år mer än fördubblats. Vidare torde bemärkas, hurusom antalet af på ämbetslokalen behandlade ärenden vuxit i ännu högre grad. Under perioden 1901—1905 hade detta antal hållit sig mellan 30 och 70, för att år 1906 öfverskrida 100-talet; år 1907 hade antalet af förevarande ärenden stigit till 150 och år 1909 hade redan vid den underdåniga skrifvelsens aflåtande icke mindre än 177 ärenden å tjänstelokalerna behandlats, och torde siffran för dessa vid årets slut komma att belöpa sig till cirka 210. Trots att arbetsförmågan hos den å ämbetsrummet dagligen tjänstgörande delen af ämbetets tekniska afdelning sålunda ökats högst väsentligt utöfver hvad ämbetet i sin underdåniga framställning af år 1906 vågat antaga, hade likväl antalet af de ärenden, som måst utlämnas till bearbetning af de tjänstgörande arkitekterna, icke kunnat nedbringas ens till den siffra, som af ämbetet i dess nyssnämnda under-

	Kyrkor.			Stadsplaner.			Fångvårds- byggnader.			Sjukvårds- byggnader.			Skol- byggnader.			Diverse.			Summor.		
	Antal & ämbetsrummet granskade ärenden angående.	Antal inlämnade tjänste- memorial angående.	Hela antalet inom ämbets- tekniska afdelning hand- lagda ärenden angående.	Antal & ämbetsrummet granskade.	Tjänstememorial.	Hela antalet.	Antal & ämbetsrummet granskade.	Tjänstememorial.	Hela antalet.	Antal & ämbetsrummet granskade.	Tjänstememorial.	Hela antalet.	Antal & ämbetsrummet granskade.	Tjänstememorial.	Hela antalet.	Antal & ämbetsrummet granskade.	Tjänstememorial.	Hela antalet.	Antal & ämbetsrummet granskade.	Tjänstememorial.	Hela antalet.
1901	113	96	17	43	41	2	4	2	2	13	14	—	9	7	2	16	9	7	198	169	30
1902	148	88	60	51	29	22	4	2	2	10	12	—	6	3	3	22	20	2	241	154	89
1903	152	145	7	60	44	16	5	3	2	12	8	4	13	9	4	26	18	8	268	227	41
1904	153	111	42	53	29	24	8	3	5	17	13	4	12	8	4	28	21	7	271	185	86
1905	139	100	39	49	37	12	5	—	5	10	8	2	16	19	—	37	25	12	256	189	70
Summa (5 år)	705	540	165	256	180	76	26	10	16	62	55	10	56	46	13	129	93	36	1,234	924	316
Medeltal per år	141	108	33	51	36	15	5	2	3	12	11	2	11	9	2	26	19	7	247	185	63

	Summa in- lämnade tjänste- memorial.	Summa ut- betalda er- sättningar.	Medeltal pr ärende.
1901	169	4,833	28,60 kr.
1902	154	7,765	50,42 „
1903	227	8,350	36,79 „
1904	185	8,085	43,70 „
1905	189	6,960	36,83 „

	Kyrkor.			Stadsplaner.			Fångvårds- byggnader.			Sjukvårds- byggnader.			Skol- byggnader.			Diverse.			Summor.		
	Hela antalet*) inom ämbetets tekniska afdelning handlagda ärenden angående.	Antal inlämnade tjänstememorial angående.	Antal & ämbetsrummet granskade ärenden angående.	Hela antalet. *)	Antal tjänstememorial.	På ämbetsrummet granskade.	Hela antalet. *)	Tjänstememorial.	På ämbetsrummet granskade.	Hela antalet. *)	Tjänstememorial.	På ämbetsrummet granskade.	Hela antalet. *)	Tjänstememorial.	På ämbetsrummet granskade.	Hela antalet. *)	Tjänstememorial.	På ämbetsrummet granskade.	Hela antalet. *)	Tjänstememorial.	På ämbetsrummet granskade.
1906	153	88	65	62	43	19	2	—	2	16	15	1	18	9	9	33	18	15	284	173	111
1907	168	97	71	67	34	33	8	—	8	17	9	8	16	12	4	46	20	26	322	172	150
1908	159	82	77	62	39	23	8	6	2	24	17	7	23	29	—	62	24	38	338	197	147
1909 jan.—okt.	186	82	104	89	61	28	3	1	2	33	33	—	17	11	6	64	27	37	392	215	177
Summa 3 1/2 år	666	349	317	280	177	103	21	7	14	90	74	16	74	61	19	205	89	116	1,336	757	585
Medeltal per år	174	91	83	73	46	27	6	2	4	23	19	4	19	16	5	53	23	30	348	193	153

*) I det uppgifna antalet ingå icke sådana ärenden, som bestått endast i föredragning och expediering af kungl. bref, ej heller rörande förrättad inspektion, som ej medfört någon ämbetets vidare åtgärd, ej heller ärenden rörande ämbetets personal.

	Summa inlämnade tjänstememorial.	Summa utbetalda ersättningar.	Medeltal pr ärende.
1906.....	173	6,766 kr.	39,11 kr.
1907.....	172	6,440 „	37,44 „
1908.....	197	9,840 „	49,95 „
1909.....	258 **)	9,850 „ **)	38,18 „ **)

***) Beräknad siffra.

dåniga framställning uppgifvits såsom den sannolika, eller 170. Redan år 1908 hade antalet uppgått till nära 200 och torde kunna beräknas att för år 1909 stiga till 258.

[4.]

Denna betydliga ökning af den tekniska afdelningens arbete, som ju i särdeles hög grad öfverstege de af ämbetet år 1906 gjorda beräkningarna hade haft den följd, att den förbättring af de tjänstgörande arkitekternas godtgörelse för af dem utfördt arbete, som åsyftades genom den af 1907 års Riksdag beviljade förhöjningen af anslaget till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden m. m., blifvit helt och hållet illusorisk. Första året af den nya statens tillämpning, eller år 1908, hade visserligen medelersättningen för granskadt ärende blifvit förhöjd från förutvarande medeltal af 39 kronor till 49 kronor 95 öre, hvilket dock med 20 kronor understege den af ämbetet föreslagna och af såväl Kungl. Maj:t som Riksdagen godkända medelersättningen af 70 kronor för granskadt ärende. För år 1909 däremot torde kunna antagas, att oftanämnda medelersättning komme att sjunka till 38 kronor 18 öre, hvilken siffra vore lägre än den, som ämbetet kunde lämna sina arkitekter före 1907 års anslagsökning.

För att kunna uppnå den beräknade och redan som skäligen ansedd medelersättning af 70 kronor för granskadt ärende erfordrades alltså en ytterligare ökning af här omhandlade anslag. Lades till grund för beräkningarna rörande denna förhöjnings storlek medelantalet tjänstememorial för åren 1906—1909 eller 193, skulle den för de tjänstgörande arkitekternas ersättande nödiga summa blifva $193 \times 70 = 13,510$ kronor. Men hänsynen till den starka tendens till fortsatt ökning af de till ämbetets handläggning i ett eller annat afseende hänskjutna ärenden torde dock kraftigt mana till att väsentligt höja den antagna medeltalssiffran — 193 — i hvilket afseende ämbetet ansåge sig böra föreslå, att denna siffra sattes till 220, då den erforderliga summan blefve $220 \times 70 = 15,400$ kronor. Det för här ifrågavarande utgifter för ämbetet disponibla belopp uppginge sedan år 1908 till cirka 9,850 kronor, hvadan en ökning af anslaget med 5,500 kronor torde vara af nöden, därest en verklig och fullt förtjänt förbättring af arkitekternas utom stat ersättning för deras ofta särdeles maktpåliggande och grannliga samt betydande insikter och erfarenhet påfordrande arbete skulle blifva möjlig att ernå.

Med stöd af hvad öfverintendentensämbetet sålunda anført har ämbetet funnit det vara sin oafvisliga plikt att i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte, för att åt ämbetets arkitekter utom stat bereda till beloppet redan skäligen befunnen godtgörelse för deras arbete,

[4.] till 1910 års Riksdag aflåta nådig proposition om förhöjande af det på öfverintendentsämbetets stat uppförda anslag till vikariatsersättning, arvoden åt extra biträden och tjänstgörande arkitekter samt renskrifningskostnad m. m. från nu utgående belopp, 18,000 kronor, med 5,500 kronor till 23,500 kronor.

*Departements-
chefen.*

Af hvad ofvan anförts framgår, att, då jag år 1907 vid beräkningen af anslagsökningen för nu ifrågavarande ändamål stannade vid ett belopp af 3,000 kronor, detta icke berodde på underkännande af den grund, hvarefter öfverintendentsämbetet ansåge, att ersättningen till de extra ordinarie arkitekterna borde utgå. Mot denna beräkningsgrund hade jag så mycket mindre att erinra som densamma blifvit af statsmakterna tidigare följd vid utmätandet af ifrågavarande anslag. Så snart erfarenheten visat, att, med tillämpning af nämnda beräkningsgrund, anslaget är otillräckligt för beredande af ersättning åt de extra ordinarie arkitekterna, kan jag också icke annat än tillstyrka erforderlig fyllnad i anslaget. Sådan erfarenhet saknades emellertid år 1907, försåvidt man ville å den då lämnade statistiska utredningen stödja anslagsökning till det af öfverintendentsämbetet föreslagna belopp, helst som det fasta biträde, hvilket från och med år 1908 skulle anställas å ämbetets tekniska afdelning, komme att öfvertaga äfven arbete, som eljest utlämnades till extra ordinarie arkitekter.

Frågan om anslagsbehovet har emellertid nu kommit i ett annat läge. Visserligen föreligger icke ännu någon längre tids erfarenhet efter senaste anslagsökning. Men af den utaf öfverintendentsämbetet i dess underdåniga skrifvelse den 16 november 1909 lämnade utredningen framgår i allt fall, att tillgängliga medel icke på långt när förslå att bereda åt de extra ordinarie arkitekterna den ersättning, som efter förut angifven beräkningsgrund borde till dem utgå. Ja, efter de statistiska siffrorna för år 1909 att döma tenderar ersättningsbeloppet för verkställdt arbete, efter medeltal räknadt, att sjunka ned till eller snarare under det belopp, som före senaste anslagsökning kunde vederbörande beredas. Med hänsyn härtill och då nämnda af ökningen i ämbetets arbetsbörda föranledda förhållande inträdt, oaktadt arbetsprestationerna å ämbetsrummen, särskildt från och med år 1907, stigit högst betydligt, synes mig tiden vara inne att nu ånyo vidtaga en höjning af ifrågavarande anslag.

Af det till vikariatsersättning, arvoden åt extra biträden och extra ordinarie arkitekter m. m. anvisade anslaget kan, enligt hvad öfverintendentsämbetet meddelar, ämbetet disponera ett belopp af ungefär 9,850 kronor för beredande af ersättning åt de extra ordinarie arkitek-

[4.]
terna för granskade ärenden. Enligt den statistiska utredningen och under antagande att samtliga omförmälda ärenden under år 1909 belöpa sig till det af ämbetet approximativt uppgifna antal, skulle medeltalet under de senaste fyra åren för de utaf extra ordinarie arkitekter aflämnade tjänstememorial uppgå till ungefär 200 för år räknadt. Efter förut angifna beräkningsgrund eller ungefär 70 kronor för granskad ärende skulle ersättningsbeloppen för nämnda arbeten uppgå till sammanlagdt 14,000 kronor eller 4,150 kronor utöfver det för ändamålet disponibla belopp. Att med ledning af förhållandena under förfluten tid begränsa anslaget till ett därefter anpassadt medeltalsbelopp, synes mig emellertid icke lämpligt, utan för såvidt utsikt förefunnes att behovet skulle nedgå eller hade natur att blifva, kvantitativt sedt, åtminstone de närmaste åren konstant. Då man af nu lämnade siffror och meddelade upplysningar dock icke kan finna annat, än att här föreligger ett af fullt naturliga skäl ständigt, om ock mer eller mindre raskt, växande behof, lär man icke kunna underlåta taga hänsyn härtill, utan att åsidosätta ämbetsverkets berättigade intressen och de arbetandes befogade kraf på en såvidt möjligt jämn ersättning för fullgjordt arbete. På grund häraf och då i allt fall, om de extra ordinarie arkitekterna skulle beredas full ersättning efter oftanämnda grund, den af öfverintendentsämbetet ifrågasatta anslagsökning eller 5,500 kronor icke med mera än omkring 1,300 kronor öfverstiger minimibeloppet, efter medeltalsberäkning för senaste fyra år räknadt, samt icke obetydligt understiger behovet, om senaste årets förhållanden lades till grund för anslagets utmätande, har jag funnit mig böra tillstyrka öfverintendentsämbetets nu ifrågavarande framställning; och hemställer jag förty, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att höja det å öfverintendentsämbetets stat till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden och extra ordinarie arkitekter samt renskrifningskostnad m. m. uppförda anslag, 18,000 kronor, med 5,500 kronor, eller till 23,500 kronor;

kommande vid bifall härtill hela anslaget till öfverintendentsämbetet att höjas från 45,100 kronor till 50,600 kronor.

Tullverket.

[5.] Senare i dag ärnar jag för Eders Kungl. Maj:t framlägga förslag till ny löne reglering för tullverket. Under förutsättning att hvad jag därutinnan kommer att tillstyrka godkännes, kräves en förhöjning i det för tullverket i riksstaten å ordinarie stat nu uppförda förslagsanslag, 4,369,400 kronor, hvilken förhöjning skulle utgöra 1,472,500 kronor, hvaremot under nämnda förutsättning de nu under sjunde hufvudtiteln å extra stat för tullverket uppförda anslagen om sammanlagdt 38,500 kronor böra ur riksstaten utgå.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen,

att, med afseende å den nådiga proposition angående ny löne reglering för tullverket, Kungl. Maj:t må komma att till Riksdagen aflåta, i det för tullverket å ordinarie stat uppförda förslagsanslag måtte beräknas en förhöjning af 1,472,500 kronor och anslaget i dess helhet sålunda beräknas till 5,841,900 kronor, att såsom hittills utgå direkt af tullmedlen.

Patent- och registreringsverket.

[6.]
*Patent- och
registrerings-
verket.*

Genom nådigt bref den 11 juni 1909 har Eders Kungl. Maj:t i enlighet med Riksdagens samma år fattade beslut fastställt utgiftsstat för innevarande år för patent- och registreringsverket. Denna utgiftsstat omfattar följande hufvudafdelningar:

A. aflöningar	kronor	80,300
B. omkostnader	„	235,200
	Summa kronor	315,500

Beträffande patent- och registreringsverkets inkomster under år 1909 har ämbetsverket i afgifven promemoria meddelat, att dessa inkomster utgjort:

vid *patent-, varumärkes- och mönsterafdelningen*:

[6.]

avgifter för 3,241 patentansökningar (däraf 5 obetalda)	kronor	64,720: —
årsavgifter för patent	”	242,750: —
avgifter för 1,141 ansökningar om registrering af varumärken (däraf 17 obetalda) samt för 2 ansökningar för år 1908	”	45,040: —
avgifter för 281 ansökningar om förnyad registrering af varumärken ..	”	2,810: —
avgifter för 25 ansökningar om registrering af vissa mönster och modeller ..	”	250: —
försålda publikationer (efter afdrag för provision)	”	3,951: 75.
diverse	”	10: 36.
		<u>359,532: 11.</u>

vid *aktiebolagsafdelningen*:

avgifter för 4,108 anmälningar	kronor	102,043: 25.
	tillsammans kronor	<u>461,575: 36.</u>

I underdånig skrifvelse den 15 oktober 1909 har patent- och registreringsverket afgifvit förslag till utgiftsstat för år 1911, hvarjämte ämbetsverket i särskild underdånig skrifvelse samma dag gjort framställning om höjning af maximiarfvodet för biträdande ingenjörer och amanuenser vid ämbetsverket. I sammanhang härmed tillåter jag mig annåla frågan om provisorisk löneroglering för den i ämbetsverket anställda personalen. Öfver denna fråga, som väckts af patent- och varumärkeskommittén eller den utaf Eders Kungl. Maj:t den 6 mars 1908 tillsatta kommitté med uppdrag, bland annat, att anställa utredning angående behofvet af reglering af löneförhållandena vid patent- och registreringsverket, har sedermera ej mindre patent- och registreringsverket än äfven den af Kungl. Maj:t den 3 oktober 1902 tillsatta lönerogleringskommittén afgifvit infortrade underdåniga utlå-tanden. För öfverskådlighetens skull skall jag först redogöra för patent- och registreringsverkets äskanden utan sammanblandning med

- [6.] nyssnämnda fråga och därefter för de ytterligare kraf, som vid ett provisoriskt aflöningsstillägg kunna ställas på verkets omkostnadsstat, och skall jag vid hvarje särskild punkt angifva min ställning, såvidt ändring i anslag eller annan väckt fråga sådant påfordrar.

A. Aflöningar.

Beträffande hufvudgruppen »Aflöningar» hade, meddelar patent- och registreringsverket, ämbetsverket icke att föreslå någon annan förändring än att förslagsanslaget till ålderstillägg, som beräknats till 12,300 kronor, borde minskas med 1,000 kronor eller alltså till 11,300 kronor. Detta kunde ske med anledning däraf, att en byråingenjör, som å byråingenjörslönen åtnjutit tvenne ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, år 1909 erhållit begärdt afsked från sin byråingenjörsbefattning.

*Departements-
chefen.*

Mot den sålunda föreslagna nedsättningen i aflöningsstaten har jag ingen erinran att göra.

B. Omkostnader.

*Anslaget till
adjungerade
ledamöter
m. m.*

Under erinran att gruppen »Omkostnader» vore uppdelad i fem förslagsanslag, samt att med det första af dessa anslag, i utgiftsstaten för år 1910 beräknadt till 98,000 kronor, skulle bestridas utgifterna »till adjungerade ledamöter, tjänstemän öfver stat, biträdande ingenjörer, amanuenser, särskildt tillkallade tekniska biträden, extra skrifbiträden, extra vaktmästare, vikariatsersättningar m. m.», redogör ämbetsverket för de höjningar i nämnda anslag, som vid provisoriskt aflöningsstillägg enligt ämbetsverkets mening borde vidtagas, samt öfvergår därefter att, under åberopande af sin särskilda underdåniga skrifvelse den 15 oktober 1909 angående höjning af maximiarfvodet för biträdande ingenjörer och amanuenser, beräkna ett af bifall därtill föranlett medelsbehof.

I anledning häraf går jag nu att redogöra för innehållet i nyssnämnda skrifvelse.

*Biträdande
ingenjörer och
amanuenser.*

Under erinran att Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 12 september 1900 efter därom af patent- och registreringsverket gjord framställning förklarar, att från och med den 1 september 1900 arfvode åt biträdande ingenjör och amanuens hos patent- och registreringsverket

finge utgå med högst ettusenåttahundra kronor för år räknadt, meddelar ämbetsverket i nyssberörda skrifvelse till en början, att för närvarande vore hos patent- och registreringsverket anställda tio biträdande ingenjörer och elfva amanuenser. Af de biträdande ingenjörerna vore åtta anställda för granskning af patentansökningar, en såsom biträde åt den tekniske sekreteraren samt en å statistiska afdelningen. Nio af dem hade årsarfvoden af 1,800 kronor och en i årsarfvode 1,500 kronor. Sju af amanuenserna tjänstgjorde å bolagsafdelningen och fyra å patentafdelningen. Fyra amanuenser hade i årsarfvoden 1,800 kronor, tre 1,500 kronor och fyra 1,200 kronor.

Patent- och registreringsverket, som ansett någon förbättring i nämnda tjänstemäns ställning vara af behovet påkallad, hade i underdånig skrifvelse den 30 september 1907 med förslag till stat för år 1909 anmält, att, då det visat sig erbjuda svårighet att erhålla nödig förstärkning af unga tekniska arbetskrafter mot en ersättning, som ämbetsverket kunde erbjuda, växlande mellan årsarfvoden å 1,500 kronor och 1,800 kronor för en beräknad arbetstid af 3 till 4 timmar, alldenstund denna ersättning ej motsvarade de inkomster, som vid val af andra vägar kunde ernås, ämbetsverket måst söka finna utväg att göra anställningen i verket mera eftersträfvansvärd för unga ingenjörer genom att där bereda dem full sysselsättning och i sammanhang därmed bättre inkomster. För sådant ändamål hade ämbetsverket lämnat för granskning af patentansökningar anställda biträdande ingenjörer tillfälle att å tider, då de för sådant arbete ej toges i anspråk, sysselsätta sig med klassificering af utländska patentskrifter. Detta arbete bestode uti att uppdelade sådana patentskrifter efter det af ämbetsverket, hufvudsakligen efter tyskt mönster, fastställda klassificeringssystem, enligt hvilket patentansökningar och patent uppdelades på grund af den ifrågavarande uppfinningens tekniska beskaffenhet i för närvarande 89 klasser med underafdelningar, samt att å patentskrifterna anteckna, hvilken klass och underafdelning de enligt nämnda system syntes böra tillhöra. Ändamålet med arbetet vore att underlätta granskningsarbetet rörande uppfinningarnas nyhet och göra resultatet därutinnan säkrare genom att såsom ett afskildt helt tillhandahålla rotelföreståndarne befintliga tryckta patentskrifter inom de granskningsgrupper, som hvar och ens granskning omfattade. De utländska patentskrifter, hvilka det för rotelföreståndarna vore af särskild vikt att hafva sålunda lätt tillgängliga, vore förutom de tyska patenten, å hvilka emellertid klasserna funnes å patentskrifterna angifna, amerikanska och engelska patent.

[6.]

Till följd af bristande arbetskrafter hade, såsom patent- och registreringsverket redan år 1906 fått anledning meddela, mängden af oklassificerade amerikanska och engelska patentskrifter oafbrutet tilltagit, så att antalet sådana hösten 1906 utgjorde omkring 363,000.

I juli månad 1907 började patent- och registreringsverket att låta biträdande ingenjörer deltaga i arbetet med klassificering af amerikanska patentskrifter, och bestämdes, att ersättningen därför skulle beräknas efter 100 kronor för 1,000 klassificerade amerikanska patent. De biträdande ingenjörer, som deltagit i detta arbete, hade under de tider, som de varit sysselsatta härmed, därigenom beredt sig en månatlig medelinkomst af något öfver 100 kronor.

Arbetet, hvori jämväl en del assistenter deltagit, hade emellertid drifvits med sådan skyndsamhet, att klassificeringen af samtliga inneiggande amerikanska patent, uppgående till ett antal af omkring 350,000, numera vore slutförd.

Härefter återstode att klassificera engelska patent. Arbetet härmed beräknades vara afslutadt inom loppet af innevarande års första hälft. Efter nämnda tid komme klassificeringsarbetet att omfatta allenast klassificeringar af amerikanska och engelska patent, i den mån de till verket inkomme.

Visserligen vore antalet sådana patent ganska afsevärdt, nämligen sammanlagdt omkring 60,000 stycken årligen, men då å statistiska afdelningen funnes anställd en biträdande ingenjör, som hade till åliggande, bland annat, att klassificera utländska patentskrifter, blefve den inkomst, som genom sådant arbete hädanefter kunde beredas verkets för granskningsarbete anställda biträdande ingenjörer, icke tillfyllest för att tillgodose det behof af ökad inkomst åt dem, som komme att förefinnas.

För vinnande af förbättrad ställning i verket hade ock de biträdande ingenjörerna hos patent- och registreringsverket gjort framställning, att en del af de rotlar, hvilka förestodes af biträdande ingenjörer, måtte omändras till byråingenjörrotlar och föreståndarna för samma rotlar förordnas till byråingenjörer öfver stat, eller ock, därest detta icke kunde bifallas, att assistenter måtte tilldelas jämväl de biträdande ingenjörernas rotlar. Till stöd härför hade i hufvudsak anförts, hurusom under de senaste åren arbetet å de biträdande ingenjörernas rotlar högst väsentligt ökats. Från att förut omkring 100 patentansökningar årligen beräknats för hvarje dylik rotel, beräknades de nu till omkring 120, men öfverstege ofta i verkligheten denna siffra. Då någon extra arbetskraft icke tillförts dessa rotlar, blefve följden

den, att upprätthållandet af en sådan rotel kräfde eller skulle kräfva en långt utsträcktare tjänstgöringstid än som ursprungligen afsetts. Då emellertid den högsta aflöningen för en biträdande ingenjör vore så knappt tilltagen, att han med nuvarande lefnadskostnader i Stockholm omöjligen kunde uppehålla sig ensamt på nämnda aflöning, kunde för honom rimligtvis ej beräknas så lång arbetstid som den för byråingenjör såsom minimum fastslagna. Å andra sidan torde för upprätthållandet af de biträdande ingenjörernas rotlar minst nämnda minimitid vara erforderlig.

[6.]

Hvad de biträdande ingenjörerna sålunda anfört till stöd för berörda framställning, funne patent- och registreringsverket vara i allo beaktansvärdt, men de medel, de föreslagit för afhjälpande af de rådande missförhållandena, syntes ämbetsverket ej vara lämpliga. Till sättandet af ytterligare tjänstemän öfver stat funne nämligen ämbetsverket för närvarande ej kunna ifrågasättas, då åt en kommitté bland annat uppdragits att anställa utredning om behovet af förändrad organisation af ämbetsverket och därmed sammanhängande frågor.

Genom tilldelandet af assistenter till de biträdande ingenjörslotlarna, såsom skett beträffande vissa byråingenjörslotlar, syntes ej heller det önskade målet kunna vinnas. Vål skulle därigenom någon lindring i arbetsbördan kunna beredas de biträdande ingenjörerna, men behovet af ökade inkomster för dem blefve därigenom ej tillgodosedt, hvarförutom en allt för stor ökning af verkets extra personal icke kunde vara tillräddlig.

En utväg att något förbättra de biträdande ingenjörernas ställning i verket skulle däremot enligt patent- och registreringsverkets förmenande finnas, om möjlighet bereddes verket att för dem höja maximerarfvodet; och syntes det ämbetsverket därför samt med hänsyn till det ansvarsfulla och kräfvande arbete, som åläge dem, att från och med år 1910 arfvodet åt biträdande ingenjör, hvilkens dagliga ordinarie arbetstid inom verket i allmänhet uppginge till öfver 4 timmar, borde kunna få höjas till tvåtusenyrahundra kronor.

Gifvetvis skulle patent- och registreringsverket därvid tillse, att ersättningen för det klassificeringsarbete, som fortfarande kunde komma att anförtros biträdande ingenjör, icke i något fall blefve större än att sammanlagda beloppet af denna ersättning och af det ordinarie arfvodet i allmänhet icke öfverstege det belopp, som för närvarande i berörda hänseenden utginge till biträdande ingenjör.

Hvad därefter anginge behovet af möjlighet att öka maximerarfvodet för de hos verket anställda amanuenserna, har patent- och re-

[6.] gistreringsverket, jämte meddelande att den arbetstid å tjänsterummet, som verket numera fordrade af desse tjänstemän, utgjorde 3 å 4 timmar hvarje söckendag, framhållit, att flere af verkets nuvarande amanuenser varit i verkets tjänst i tio år och därutöfver, samt att, då det naturligtvis låge i verkets intresse att söka bibehålla de amanuenser, som visat sig dugliga och vunnit erfarenhet, det ock vore angeläget, att de erhöle en ställning, som fullt jämställde dem med likartade tjänstemän i andra centrala ämbetsverk. Och erinrade patent- och registreringsverket i sådant afseende, att åt amanuenser i en del nyreglerade verk enligt Kungl. Maj:ts medgifvande utginge arfvode i regel begynnande med 1,500 kronor för år, hvilket arfvode, där så funnes skäligt, finge förhöjas, dock icke utöfver tvåtusen kronor för år.

På grund af hvad patent- och registreringsverket sålunda anfört, har patent- och registreringsverket hemställt, att Eders Kungl. Maj:ts måtte förklara, att från och med år 1910 arfvode åt biträdande ingenjör hos ämbetsverket finge utgå med högst tvåtusenfyrahundra kronor samt åt amanuens med högst tvåtusen kronor för år räknadt.

I sin underdåniga skrifvelse med förslag till utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1911 framhåller nu ämbetsverket, att bifall till nyss omförmälda underdåniga framställning naturligen föranledde behof af ökadt anslag till biträdande ingenjörer och amanuenser. Då det borde på verket ankomma att i hvarje särskildt fall med hänsyn till då föreliggande omständigheter afgöra, i hvad mån arfvodesförhöjning borde medgifvas, vore det icke för närvarande möjligt att exakt kunna angifva den förhöjning i anslaget, som kunde komma att erfordras; dock syntes anslagsförhöjningen icke böra beräknas till lägre belopp än 5,500 kronor.

Förutom af nu angifna grunder har patent- och registreringsverket jämväl af annan anledning påkallat höjning af anslaget till adjungerade ledamöter m. m. och i sådant afseende till en början erinrat, hurusom ämbetsverket uti underdånig skrifvelse den 17 oktober 1908 angående förslag till utgiftsstat för år 1910 yttrat, att den afslutade räkenskaper för år 1907 väl visade, att de utgifter för sagda år, som skolat bestridas med ifrågavarande anslag, med något öfver 4,000 kronor öfverskridit det belopp, hvartill anslaget bestämdes för år 1909, och att äfven för år 1908 ett öfverskridande af anslaget vore att emotse, men att patent- och registreringsverket dock icke föresloge någon ökning af detta anslag i 1910 års utgiftsstat, särskildt med hänsyn därtill, att Eders Kungl. Maj:ts uppdragit åt en kommitté — den förutnämnda

patent- och varumärkeskommittén — att bland annat anställa utredning rörande behovet af förändrad organisation och i sammanhang därmed reglering af löneförhållandena m. m. vid ämbetsverket. Denna omständighet utgjorde emellertid numera, sedan kommittén framlagt förslag till provisoriskt ordnande af aflöningsförhållandena i verket, så mycket mindre hinder för en tillfredsställande reglering af anslaget, som nämnda förslag påkallade en ökning af detsamma.

Vid beräkning af anslagsbehovet finge, fortsätter ämbetsverket i nu förevarande underdåniga skrifvelse, hänsyn tagas, utom till nya förhållanden, som kräfde anslagsökning, jämväl till beloppet af de utgifter, som med anslaget skolat bestridas under det år, för hvilket senast räkenskap funnes avslutad, i detta fall år 1908, och, därest de utgifter, som föranledt öfverskridande af anslaget, ej varit af tillfällig natur eller utsikt förefunnes, att de kunde nedbringas, borde motsvarande ökning upptagas i det förslag till utgiftsstat, som skulle afgifvas. Den avslutade räkenskapen för år 1908 visade, att utgifterna sagda år uppgått till 112,923 kronor 94 öre och att anslaget sålunda öfverskridits med närmare 15,000 kronor. Till en del vore visserligen dessa utgifter af tillfällig natur såsom utgifter, föranledda af medgifna tillfälliga adjunktioner eller ledigheter till tjänstemän för fullgörande af annat uppdrag. Vissa utgiftsposter syntes äfven hädanefter kunna nedbringas såsom kostnaderna för klassificering af utländska patent, hvilka kostnader år 1908 uppgått till närmare 7,000 kronor. Vidare skulle den lönefyllnad, som för år 1908 jämlikt Eders Kungl. Maj:ts nådiga medgifvande den 11 december samma år utbetalts till de adjungerade ledamöternas å patentafdelningen vikarier och tillförordnade notarien å bolagsafdelningen med tillhoppa 2,250 kronor, icke vidare ifrågakomma. Å andra sidan åter vore i främsta rummet att märka den väsentliga ökning i utgifter, som föranledts däraf, att år 1908 varit det första år, under hvilket tjänstemän öfver stat varit vid ämbetsverket anställda under hela året. Denna ökning kunde uppskattas till omkring 8,000 kronor. Vidare vore bland de ökade utgifterna att anteckna sådana, som föranledts af höjda arfvoden till biträdande ingenjörer och amanuenser samt antagande af ny extra personal, hvilka syntes kunna beräknas till mellan 3,000 och 4,000 kronor. I fråga om samtliga dessa utgifter, hvilka hade sin grund i den alltjämt växande arbetsbördan inom ämbetsverket, vore någon minskning icke att förvänta. Tvärtom hölle patent- och registreringsverket före, att en ökning i dessa utgifter blefve nödvändig, i hvilket hänseende ämbetsverket särskildt ville framhålla, att en mera allmän förhöjning af ersättningen till extra biträden å patent-

[6.]

[6.] afdelningen, som nu utginge med 900 kronor om året, inom den närmaste framtiden torde blifva erforderlig.

Med hänsyn till hvad sålunda anförts, förmälte patent- och registreringsverket sig finna jämförelsen med räkenskapen för år 1908 oförtydligt gifva vid handen, att en förhöjning af anslaget vore nödvändig; och syntes ämbetsverket denna förhöjning böra beräknas till 14,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Patent- och registreringsverkets framställning angående aflöningen åt biträdande ingenjörer ansluter sig, såsom redan angifvits, i viss mån till den framställning om anvisande af medel för ifrågavarande klassificeringsarbete, som af ämbetsverket gjordes i underdånig skrifvelse den 30 september 1907 med förslag till utgiftsstat för år 1909. Denna skrifvelse, som finnes återgifven i det vid den till 1908 års Riksdag aflättna statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokoll öfver finansärenden, utmynnade nämligen i nu förevarande del i ett äskande om förhöjning af anslaget till adjungerade ledamöter m. m. med ett belopp af 5,000 kronor.

För egen del yttrade jag vid föredragning däraf den 13 januari 1908, att hvad anginge klassificeringsarbetet syntes de af ämbetsverket föreslagna och försöksvis redan tillämpade anordningar vara till fördel såväl för nämnda arbete i och för sig som för verket i öfrigt.

Hvad patent- och registreringsverket sålunda föreslagit, togs äfven i betraktande vid fastställandet af staten för år 1909.

När nu å ena sidan den tiden nalkas, att de tillfällen till extra förtjänst inom ämbetsverket, som de sista åren erbjudits de biträdande ingenjörerna, blifva allt sparsammare samt å andra sidan de med nämnda befattningar förenade aflöningsförmåner äro alltför knappa i förhållande till de å innehafvarna med afseende å arbetstid m. m. ställda fordringar för att kunna locka kvalificerade personer att kvarstanna i ämbetsverkets tjänst någon längre tid, bör otvifvelaktigt en reglering af samma förmåner nu vidtagas eller ock lättnader i arbetet vederbörande beredas. Sistnämnda utväg, hvarigenom patent- och registreringsverkets redan nu stora extra personal skulle än ytterligare ökas, synes mig i likhet med ämbetsverket icke böra anlitas. Under sådana förhållanden lär icke återstå annat än att höja de biträdande ingenjörernas fasta arfvoden. Med hänsyn till arbetets art och arbetstiden torde icke, hvad patent- och registreringsverket i sådant afseende föreslagit eller ett maximiarfvode af 2,400 kronor för år räknadt, kunna anses för högt, helst som genom denna anordning, på sätt patent- och registrerings-

verket antydt, biträdande ingenjör ändock icke komme att i fast arfvode och extra inkomster af ifrågavarande slag erhöllo större förmåner än som för närvarande i sådan ordning till honom utgå.

Hvad därefter angår förslaget till förhöjning af arfvode till amanuens har jag, då detsamma ansluter sig till i sådant afseende lämnade föreskrifter i fråga om redan nyreglerade verk, icke heller någon erinran att göra.

Ökningen i de verkets kostnader, som genom nämnda arfvodesförhöjningar skulle utgå från ifrågavarande anslag, har patent- och registreringsverket ansett böra beräknas till minst 5,500 kronor.

Häremot har jag ingen anmärkning att framställa. Utgifterna af nämnda slag komma visserligen, såsom den lämnade utredningen visar, att förenas med en sänkning af kostnaderna för klassificeringsarbetet, som jämväl utgår från ifrågavarande anslag. Detta förhållande kan emellertid lämnas ur räkningen vid bestämmandet af det för arfvodesförhöjningarna erforderliga beloppet, enär sagda förhållande af patent- och registreringsverket tagits i betraktande vid beräkningen af behöflig allmän höjning af anslaget.

När i 1909 års riksstat ifrågavarande anslag beräknades och fastställdes till sitt nuvarande belopp af 98,000 kronor, lades till grund för beräkningen de utgifter år 1906, som varit af natur att skola hafva bestridits af vikariatsanslaget, eller 82,620 kronor 98 öre med tillägg dels af 11,000 kronor, som upptagits i 1908 års stat till förstärkning af ämbetsverkets arbetskrafter, dels ock af det belopp, hvarmed utgifterna för år 1909, oberäknadt berörda förstärkning af arbetskrafterna, antagits komma att öfverstiga motsvarande utgifter år 1906, eller 4,200 kronor. Det skulle under sådana förhållanden kunna ifrågasättas, huruvida icke med nyreglering af anslaget borde anstå, tills dess räkenskapen för år 1909 funnes tillgänglig, helst, såsom patent- och registreringsverket framhållit, en del utgifter under år 1908 äro af beskaffenhet att icke återkomma. Detta gäller särskildt en del af utgifterna för klassificeringsarbetet, liksom ock den lönefyllnad åt adjungerade ledamöternas å patentafdelningen vikarier och notarien å bolagsafdelningen, som af patent- och registreringsverket omförmålts. I sistnämnda afseende får jag erinra, hurusom med denna lönefyllnad afsetts att, äfven efter det extra lönetillägg utgått till de tjänstemän i ämbetsverket, hvilkas aflöning blifvit af Kungl. Maj:t och Riksdag till siffran bestämd eller eljest utginge efter af Riksdagen pröfvade grunder, med dessa i aflöningshänseende likställa vikarierna åt de adjungerade ledamöterna å patentafdelningarna och notarien öfver stat å bolagsafdel-

[6.]

[6.] ningen, en åtgärd, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juli 1909 jämväl vidtagits för nästlidet år.

Trots de af mig nu angifna förhållandena anser jag mig likväl böra biträda patent- och registreringsverkets hemställan äfven i förevarande del. Enligt hvad ämbetsverket nu upplyser, hafva nämligen de utgifter, som skolat bestridas från ifrågavarande anslag, för hvart och ett af åren 1907 och 1908 med resp. 4,000 och 15,000 kronor öfverstigit det för år 1909 fastställda anslaget belopp. Härtill kommer, att äfven de utgifter, som närmast föranlett anslaget öfverskridande, i stort sedt äro af stadigvarande natur och att dessa såväl som utgifter af andra slag på grund af verkets alltjämnt fortgående utveckling tendera att med hvarje år stiga.

Enligt nu gjorda beräkningar torde alltså anslaget till adjungerade ledamöter, tjänstemän öfver stat, biträdande ingenjörer, amanuenser m. m. böra höjas

dels vid bifall till förslaget om arfvodesförhöjningar till

biträdande ingenjörer och amanuenser med . . . kronor 5,500 —

dels ock i allmänhet med „ 14,000 —

Summa kronor 19,500 —

Patent- och registreringsverkets framställning afser emellertid, att arfvodena till biträdande ingenjörer och amanuenser måtte höjas redan med innevarande års ingång. En sådan ganska omfattande åtgärd synes mig dock icke böra företagas, förrän Riksdagen fattat sitt beslut om anslagshöjningen för år 1911, helst en arfvodesförhöjning, enligt hvad af patent- och registreringsverkets framställning i öfrigt framgår, ju innebär, att ifrågavarande förslagsanslag skulle än ytterligare icke så litet öfverskridas. Häremot torde äfven ur ämbetsverkets synpunkt vara mindre att erinra, enär ämbetsverket under första halfåret 1910 torde hafva tillfälle att fortfarande i ungefärligen samma utsträckning som hittills bereda de biträdande ingenjörerna extra inkomster genom deras deltagande i klassificeringsarbetet.

*Anslaget till
böcker och tids-
ningar m. m.*

I fråga om öfriga anslag å omkostnadsstaten har patent- och registreringsverket föreslagit ändring i anslagsbeloppen, utom beträffande förslagsanslaget till återställda registreringsafgifter, hvartill jag strax skall återkomma, i afseende å förslagsanslaget till böcker och tidskrifter, trycknings- och bindningskostnader, kungörelser och publikationer m. m. efter afdrag af influtna prenumerationsafgifter och dylikt. Detta anslag hade i staten för år 1910 upptagits till 80,000 kronor eller samma belopp, som för hvart och ett af åren 1907, 1908 och 1909. Utgifterna å anslaget

hade, meddelar patent- och registreringsverket, för år 1908 belöpt sig till 106,271 kronor 23 öre och alltså till omkring 26,000 kronor mer än det belopp, hvartill anslaget beräknats. Motsvarande utgifter hade för år 1907 uppgått till 84,710 kronor 32 öre. Den stora skillnaden i utgifter för dessa båda år vore hufvudsakligen beroende därpå, att under år 1907 endast tre kvartalsräkningar för tryckning af patentskrifter betalats, under det att fyra sådana räkningar betalats under år 1908. Dessa räkningar plögade sluta å summor varierande mellan 12,000 och 18,000 kronor. Öfverskridandet af anslaget vore så godt som uteslutande beroende på ökningen under åren 1907 och 1908 af antalet beviljade patent och däraf föranledda större tryckningskostnader. Antalet beviljade patent hade nämligen år 1907 varit 2,041 och under år 1908 2,377, under det att motsvarande siffror för år 1906 varit 1,462 och år 1905 1,507. Utgifterna för tryckning af patentskrifter hade år 1908 uppgått till 63,913 kronor 81 öre, år 1906 till 39,312 kronor 96 öre samt år 1905 till 44,426 kronor 91 öre. Kostnaderna för tryckningen vore bestämda genom aftal, som patent- och registreringsverket träffat med aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner i Stockholm.

För så vidt nu kunde bedömas, yttrar patent- och registreringsverket vidare, komme antalet beviljade patent år 1909 att något understiga antalet år 1907 beviljade patent. Som emellertid patentansökningarnas antal betydligt ökats under nästlidet år jämfördt med år 1908 — sålunda hade den 1 oktober förstnämnda år inkommit 2,380 ansökningar mot 2,184 vid samma tid 1908 — vore ock att antaga, att antalet beviljade patent under den närmaste tiden komme att ökas. Af detta anslag skulle ock utgå det understöd till industritidningen Norden, som patent- och registreringsverket bemyndigats att utbetala och hvilket understöd genom medgifvande i nådigt bref den 27 maj 1909 från och med samma år förhöjts från 2,000 kronor till 4,000 kronor. På grund af hvad sålunda anförts, ansåge patent- och registreringsverket det ej vara tillrådligt att beräkna anslaget väsentligt lägre än det belopp, hvartill utgifterna å detsamma för år 1908 uppgått och hemställde i anledning häraf om en förhöjning i anslaget för år 1911 med 25,000 kronor eller till 105,000 kronor.

Förslagsanslaget till återställda registreringsafgifter afsåge, erinrar patent- och registreringsverket vidare, att bestrida de utgifter, som författningssenligt ifrågakomme vid vägrad registrering af varumärken eller aktiebolag och solidariska bankbolag. Anslaget hade för hvart och ett af åren 1907—1910 upptagits till 5,600 kronor. Utgifterna

Anslaget till återställda registreringsafgifter.

[6.] å anslaget hade emellertid under år 1907 uppgått till 9,131 kronor 75 öre och år 1908 till 9,298 kronor 20 öre. Med hänsyn härtill hade patent- och registreringsverket ansett en förhöjning af anslaget nu böra ifrågakomma och för den skull i statförslaget upptagit detsamma till 9,100 kronor.

Departements-
chefen.

Hvad patent- och registreringsverket i fråga om sistnämnda två anslag föreslagit, biträder jag.

Vid bifall till de anslagsäskanden, hvarom jag nu talat, skulle alltså förslagsanslagen å omkostnadsstaten för år 1911 kunna beräknas sålunda:

Till adjungerade ledamöter, tjänstemän öfver stat, biträdande ingenjörer, amanuenser m. m. (98,000 + 5,500 + 14,000).....	kronor 117,500: —	Ökning 19,500: —
„ renskrifning och skrifmaterialier m. m.	„ 50,000: —	— —
„ böcker och tidskrifter m. m.	„ 105,000: —	25,000: —
„ återställda registreringsafgifter	„ 9,100: —	3,500: —
„ bidrag till patentunionens internationella byrå i Bern	„ 1,600: —	— —
	Summa ökning kronor 48,000: —.	

Jag öfvergår nu till frågan om provisorisk löneroglering för patent- och registreringsverket. Såsom jag redan angifvit, har patent- och varumärkeskommittén gjort framställning i ämnet, hvarefter dels patent- och registreringsverket ej mindre i underdånigt utlåtande den 15 oktober 1909 hemställt om bifall till framställningen än äfven i särskild underdånig skrifvelse samma dag med förslag till utgiftsstat för ämbetsverket för år 1911 beräknat de kostnader, som en provisorisk löneroglering i enlighet med kommitténs förslag skulle medföra, dels ock slutligen lönerogleringskommittén i underdånig skrifvelse den 16 nästlidna december afgifvit yttrande och förslag i ämnet.

Grunderna för provisorisk löneroglering af patent- och registreringsverket torde redan genom Eders Kungl. Maj:ts tidigare i dag fattade beslut angående provisoriska lönerogleringar för statsdepartement och åtskilliga centrala ämbetsverk vara af Eders Kungl. Maj:t fastslagna. Utan att därför beröra de däremot stridande framställningar, som med

afseende å patent- och registreringsverket gjorts från ena eller andra hållet, för såvidt desamma icke på grund af särskilda omständigheter böra föranleda till undantag från nämnda grunder eller eljest äro af beskaffenhet att böra särskildt för sig underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning, går jag nu att redogöra för de med löneregleringen för nämnda ämbetsverk förenade anslagsbehof.

[6.]

Aflöningsstat för patent- och registreringsverket antogs vid 1898 års riksdag och har sedermera år efter år fastställts utan annan förändring beträffande de i staten upptagna befattningarna än att från och med år 1902 antalet byråingenjörer ökats från 6 till 8. Villkor för aflöningsarnas åtnjutande äro meddelade genom kungl. kungörelsen den 27 maj 1898.

*Patent- och
registrerings-
verkets å stat
uppförda
personal.*

Verkets å stat uppförda personal består numera af öfverdirektören och chefen med en aflöning af 7,000 kronor, däraf 5,000 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar;

2 öfveringenjörer, hvardera med en aflöning af 5,500 kronor, däraf 3,700 kronor lön och 1,800 kronor tjänstgöringspenningar jämte ett ålderstillägg till lönen å 500 kronor efter fem år;

3 ledamöter och sekreterare, hvardera med en aflöning af 4,500 kronor, däraf 3,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte 2 ålderstillägg till lönen, hvardera å 500 kronor, efter resp. fem och tio år;

1 registrator och arkivarie, 1 notarie, 8 byråingenjörer samt en bokhållare, hvardera med en aflöning af 3,000 kronor, däraf 1,800 kronor lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar, jämte 2 ålderstillägg till lönen, hvardera å 500 kronor, efter resp. fem och tio år;

1 förste vaktmästare med en aflöning af 1,100 kronor, däraf 800 kronor lön och 300 kronor tjänstgöringspenningar; samt

3 vaktmästare, hvardera med en aflöning af 800 kronor, däraf 500 kronor lön och 300 kronor tjänstgöringspenningar, jämte ett ålderstillägg till lönen å 100 kronor efter fem år.

Därjämte är stadgadt, att, om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 150 kronor.

Härtill komma, enligt hvad patent- och varumärkeskommittén uppgifvit, för registratorn och arkivarien samt notarien inkomster af sportler.

Jämte det löneregleringskommittén fäst uppmärksamheten å detta förhållande, har kommittén erinrat, att alla nu nämnda befattningshafvare

[6.] utom de två öfveringenjörerna tillhörde allmänna normalgrader. Öfveringenjörerna intoge i aflöningshänseende en ställning mellan tjänstemän i andra och tredje normalgraderna. I de på senare åren antagna nya staterna för statskontoret m. fl. centrala ämbetsverk hade tjänstemännen fått sina begynnelseaflöningar höjda i andra graden med 28,89 procent och i tredje graden med 26,56 procent. Ifrågavarande öfveringenjörers begynnelseaflöning torde vid en provisorisk löneroglering böra höjas med i helt tal 28 procent. Öfveringenjörernas efter denna grund uträknade aflöningsstillägg, 1,540 kronor, syntes kommittén böra fördelas på följande sätt: lön 540, tjänstgöringspenningar 400 och ortstillägg 600 kronor.

I fråga om afdrag af pensionsafgift motsvarande belopp har lönerogleringskommittén vidare erinrat, att öfverdirektören och en byråingenjör redan nu vore underkastade bestämmelserna i förenämnda pensionslag, hvadan vid provisorisk löneroglering deras skyldighet att vidkännas afdrag af pensionsafgift motsvarande belopp borde modifieras med hänsyn till dem redan nu åliggande skyldighet att erlægga dylik afgift.

Och har kommittén i anslutning till hvad kommittén sålunda och i öfrigt anfört uppgjort följande

[6.]
Departements-
chefen.

Hvad löneregleringskommittén sålunda yttrat och föreslagit gif-
ver mig anledning till följande uttalanden.

Från patent- och registreringsverket har jag inhämtat, att med
de två å aflöningsstaten uppförda befattningarna, registratorn och arki-
varien samt notarien, följa ganska afsevärda sportelinkomster, som i
fråga om förstnämnda befattning torde uppgå till omkring 4,000 kronor
och för notarietjänsten till ännu större belopp, allt årligen. Sportelin-
komsterna för en hvar af nämnda tjänster äro alltså högre än de, som,
enligt hvad chefen för justitiedepartementet förut denna dag i samman-
hang med frågan om provisorisk lönereglering för berörda departement
meddelat, följa med registratortjänsten i justitierevisionsexpeditionen.
För sistnämnda tjänst har emellertid i nedre justitierevisionens fram-
ställning angående provisorisk lönereglering för tjänstemän därstädes
aflöningsstillägg icke ens ifrågasatts. Redan med afseende härå synas
mig ifrågavarande två befattningar inom patent- och registreringsverket
böra undantagas från den för ämbetsverket nu föreslagna löneregle-
ringen. En sådan åtgärd skulle medföra en sänkning i kommitténs
beräkningar i fråga om aflöningsstilläggen med 2,000 kronor eller, efter
afdrag af pensionsavgifter motsvarande belopp af 250 kronor, 1,750
kronor och beträffande vikariatsersättningsbeloppet med 50 kronor.

Vidare får jag meddela, att utöfver de två byråingenjörer, som i
kommitténs förslag angifvas såsom åtnjutande två ålderstillägg å lönen,
ytterligare två byråingenjörer förklarats från 1910 års ingång berättigade
till ett andra ålderstillägg. Pensionsavgifter motsvarande belopp skulle
på denna grund stiga med 100 kronor.

I öfrigt biträder jag kommitténs förslag till provisorisk löneregle-
ring för den å patent- och registreringsverkets aflöningsstat uppförda
personal.

Enligt samma förslag skulle de provisoriska aflöningsstilläggen med
afseende å denna personal uppgå till kronor 21,580: —
därifrån skulle afdragas pensions-

avgifter motsvarande belopp.....	„	2,651: —	kronor 18,929: —
Enligt det af mig förordade förslag skulle härifrån afgå	„	1,850: —	—
Återstå i provisoriska aflöningsstillägg			kronor 17,079: —
Från det af kommittén till höjning af vikariats- ersättningar afsedda belopp		kronor 487: 50	
skulle vid bifall till mitt förslag afgå	„	50: —	„ 437: 50,

hvadan summan af dessa belopp kronor 17,516: 50
eller i jämnadt tal 17,520 kronor torde bära å ämbetsverkets omkost-
nadsstat upptagas såsom förslagsanslag under rubrik »Till provisorisk

lönereglering för den å patent- och registreringsverkets aflöningsstat uppförda personal.» [6.]

Nu gällande allmänna aflöningsvillkor äro, såsom redan antydzts, fastställda den 27 maj 1898. Dessa motsvara i hufvudsak aflöningsvillkoren för statsdepartementens ordinarie personal, hvilka förut i dag återgifvits af chefen för justitiedepartementet vid tillstyrkandet af provisorisk lönereglering för ordinarie personalen i justitiedepartementet, med de afvikelser, som äro beroende däraf, att patent- och registreringsverkets personal icke enligt de för ämbetsverket gällande bestämmelser är pensionsberättigad.

Patent- och varumärkeskommittén, hvars förslag till provisorisk lönereglering för patent- och registreringsverket i hufvudsak sammanfaller med det af mig förordade, har särskildt upptagit till behandling frågan, huruvida för åtnjutande af den föreslagna löneförbättringen enahanda villkor och förbehåll borde stadgas, som föreskrifvits vid fastställande under de senaste åren af nya lönestater för andra ämbetsverk. Därvid hade kommittén kommit till den bestämda uppfattningen, att sådana föreskrifter ej borde meddelas förrän i samband med den slutliga löneregleringen, då aflöningsarna fullt afpassats efter tjänsternas beskaffenhet. De af kommittén föreslagna provisoriska aflöningsarna vore nämligen i flertalet fall satta lägre, än äfven med verkets nuvarande organisation kunde anses skäligt. Genom att redan nu uppställa ifrågasvarande villkor och förbehåll skulle enligt kommitténs förmenande äfventyras, att hvad som afsåges med det provisoriska ordnandet af aflöningsförhållandena vid ämbetsverket icke vunnes. Dessutom tillåte sig kommittén erinra, att redan för åtnjutande af aflönning enligt 1898 års lönestat för verket funnes stadgad det villkor, bland andra, att med tjänst inom verket i allmänhet ej finge förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjänstebefattning, med mindre den befunnes icke vara hinderlig för fullgörande af tjänstgöringen i verket. Vidare hade enligt nådigt bref till ämbetsverket af den 23 oktober 1908 personalens arbetstid å tjänsterummet fastställts till i allmänhet fem timmar hvarje sökendag; och att flertalet tjänst innehafvares arbetstid dagligen utgjorde mera än fem timmar, framginge af ämbetsverkets den 31 augusti 1908 till statsrådet och chefen för finansdepartementet aflättna skrifvelse angående ifrågasatta föreskrifter beträffande tjänsteinnehafvares dagliga arbetstid å tjänsterummet m. m.

Hvad kommittén sålunda anfört synes mig dock icke innebära skäl nog att föranleda till undantag, hvad förevarande ämbetsverk

[6.] beträffar, från de eljest vid nyregleringar föreskrifna allmänna aflöningsvillkor och förbehåll. De särskilda aflöningsvillkor och förbehåll, som chefen för justitiedepartementet föreslagit skola stadgas för åtnjutande af lönetillägg inom justitiedepartementet, synas mig därför böra gälla jämväl med afseende å nu förevarande provisoriska lönereglering.

*Byrå-
ingenjörer och
notarie öfver
stat.*

Bland ämbetsverkets personal finnas för närvarande sju byråingenjörer och en notarie öfver stat. Dessas aflöningar utgå efter af Riksdagen år 1907 pröfvade grunder, nämligen med enahanda belopp, som till de ordinarie byråingenjörerna och den ordinarie notarien med den skillnad allenast, att ålderstillägg icke åtnjutas, samt bestridas af det å omkostnadsstaten uppförda anslag till adjungerade ledamöter, tjänstemän öfver stat, m. m.

Att äfven bemälda åtta tjänstemän öfver stat, som visserligen förordnades endast för ett år i sänder men otvifvelaktigt torde komma att jämväl för framtiden erfordras, borde komma i åtnjutande af den provisoriska löneförbättringen, syntes patent- och varumärkeskommittén, enligt hvad kommittén i sin förut omförmälda skrifvelse anför, ej vara annat än med rättvisa och billighet öfverensstämmande, då de i fråga om tjänstgöringsskyldighet vore likställda med nyssnämnda ordinarie befattningshafvare; och tillåte sig kommittén därför i underdånighet hemställa, att för nu ifrågavarande tjänstemäns vidkommande framställning af Eders Kungl. Maj:t gjordes hos Riksdagen af enahanda innehåll som i fråga om motsvarande ordinarie tjänstemän.

*Departements-
chefen.*

Med denna framställning är man inne på frågan om beredande af löneförbättring för personal, som saknar rum å den ordinarie staten. I afseende å patent- och registreringsverket är denna fråga måhända ännu mera betydelsefull än beträffande flertalet andra oreglerade ämbetsverk. Få, om ens något ämbetsverk torde nämligen förete en sådan rask utveckling, utan att under sin verksamhetstid hafva varit föremål för någon mera omfattande om- eller nyreglering. Resultatet har också blifvit, att den å extra stat uppförda personalen med ordinarie personals löneförhöjningar ökat i en förhållandevis alltför hög grad. Medan å ordinarie stat finnas uppförda, utom vaktmästare, sjutton befattningshafvare, kan den personal, hvarom jag nu talar, räknas till ett antal af fjorton, nämligen sju byråingenjörer och en notarie öfver stat, fyra biträdande ingenjörer, som bestrida byråingenjörbefattningar under de ordinarie befattningshafvarnes adjunktion, en extra tjänsteman, som bestrider befattningen såsom registrator och arkivarie under ordinarie innehafvarens adjunktion, samt en extra notarie å bolagsafdelningen. Alla dessa nu

nämnda befattningshafvare åtnjuta, om man frånser ålderstillägg, samma löneförmåner som första gradens tjänstemän. Trots denna jämförelsevis stora extra personal med ordinarie personals löneförmåner är ändock, såsom af det föregående framgår, i en omfattning, som relativt taget torde vara nära enastående, ämbetsverket hänvisadt till arbete af en grupp biträden med fasta arfvoden. Jag erinrar blott om de tio biträdande ingenjörerna och de elfva amanuenserna. Och ändock stannar icke behovet vid dessa krafter. Härtill komma nämligen ytterligare extra biträden på ännu sämre villkor än de nyss nämnda.

En redogörelse för de skilda beslut af Kungl. Maj:t och Riksdag, hvarigenom denna stora extra personal successivt vunnit anställning inom ämbetsverket, skulle föra mig för långt utan att egentligen bättre än de faktiska förhållandena visa, huru oundgänglig för arbetets behöriga gång en stor del af samma personal otvifvelaktigt är. Utan att sägas föregripa den förestående löneregleringen för ämbetsverket torde man under nämnda omständigheter kunna påstå, att ämbetsverkets samtliga behof af ständiga arbetskrafter äfven efter löneregleringen kommer att kräfvast åtminstone de grupper extra tjänstemän, hvilka, såsom jag nyss nämnde, åtnjuta ordinarie personals löneförmåner. Härmed är min ställning gifven i afseende å löneförbättring för de extra tjänstemän, hvarom nu är fråga. Kräfvast förhållandena — och detta göra de enligt min mening med goda skäl — att den fast anställde tjänstemannen kommer i åtnjutande af provisorisk lönereglering, bör hans kollega å extra stat, hvars olikställighet med den ordinarie i realiteten kanske mest hänföra sig till löneförmånernas anslagstitel, jämväl få del af den höjda arbetslönen.

Lika med kommittén får jag alltså i detta sammanhang tillkännagifva, att de sju byråingenjörerna och notarien öfver stat, hvilka i samma ordning som befattningshafvare å stat kommit i åtnjutande af extra lönetillägg, där sådant utgått, böra beredas den fyllnad i aflöning, som genom en provisorisk lönereglering skulle tillgodokomma deras kolleger å stat.

Enligt för denna reglering tillämpade grunder skulle alltså en hvar af ifrågavarande byråingenjörer och notarien öfver stat erhålla i aflöning 3,900 kronor, däraf 2,400 kronor skulle anses såsom lön och 1,500 kronor såsom tjänstgöringspenningar.

Samtliga aflöningar för nämnda tjänstemän komme alltså att uppgå till (8 × 3,900) kronor 31,200: —.
Efter afdrag af nu utgående aflöningsbelopp (8 × 3,000) » 24,000: —,
skulle alltså ökningen i deras aflöningar stiga till kronor 7,200: —.

[6.]

Då i fråga om semester för tjänstemännen öfver stat gälla enahanda bestämmelser som angående sådan ledighet för motsvarande ordinarie befattningshafvare samt vikarie för semesterledig tjänsteman öfver stat tydligen bör komma i åtnjutande af samma förhöjning i tjänstgöringspenningar, som skulle tillkomma vikarie för ordinarie befattningshafvare, föranleder detta någon ökning i verkets utgiftsstat, nämligen med ett belopp af omkring 200 kronor för år.

Löneförbättring för de sju byråingenjörerna och notarien öfver stat skulle alltså draga med sig följande kostnader

i afseende å aflöningar	kronor 7,200
” ” ” vikariatsersättning	” 200

Summa kronor 7,400,

hvarmed alltså af nu angifven anledning det anslag, hvarifrån aflöningarna till sagda tjänstemän nu utgå, eller anslaget till adjungerade ledamöter, tjänstemän öfver stat m. m. borde höjas.

*Adjungerade
ledamöter
m. ft.*

Förutom nu omförmälda ökningar i sistnämnda anslag, hvartill patent- och varumärkeskommitténs framställningar gäfvé direkt anledning, föranleddes däraf, anför patent- och registreringsverket i sin underdåniga skrifvelse med förslag till utgiftsstat för ämbetsverket för år 1911, behof af ytterligare ökning i anslaget för att bereda äfven andra grupper af tjänstemän än de, som omfattades af kommitténs framställning, förbättrade aflöningsförmåner. För närvarande vore nämligen hos ämbetsverket med årsförordnande anställda fem adjungerade ledamöter, af hvilka fyra biträde med handläggning af patentärenden och en tjänstgjorde å bolagsafdelningen. Någon minskning i behofvet af biträde af adjungerade ledamöter vore icke att förvänta. Arfvode till adjungerad ledamot hade med Kungl. Maj:ts medgifvande från och med år 1902 utgått med belopp, motsvarande hvad som enligt gällande stat beviljades verkets lägst aflönade ordinarie ledamöter eller 4,500 kronor för år räknadt.

För de adjungerade ledamöterna å patentafdelningen, hvilka vore byråingenjörer på stat, hade förordnats biträdande ingenjörer att såsom vikarier bestrida byråingenjörsbefattningarna. Dessa vikarier hade uppburit de ordinarie byråingenjörernas tjänstgöringspenningar, 1,200 kronor, och tillerkänts rätt att bibehålla sina biträdande ingenjörsarfvoden, 1,800 kronor, hvarigenom deras aflöning motsvarat byråingenjörs öfver stat. Dessa vikarier vore äfven i fråga om tjänsteåligganden likställda med byråingenjörerna öfver stat. Likaledes hade den notarie, som under en följd af år med Kungl. Maj:ts tillstånd förordnats å bolagsafdelningen, uppburit samma aflöning som notarien öfver stat å patent-

afdelningen. De tillförordnade byråingenjörernas och notariens likställighet med nämnda tjänstemän öfver stat hade ock erkänts af Eders Kungl. Maj:t, i det Eders Kungl. Maj:t senast genom nådigt bref den 30 juli 1909 bemyndigat patent- och registreringsverket att, med iakttagande af de i nådiga kungörelsen den 5 juni 1909 angående extra lönetillägg för år 1909 åt en del tjänstemän och betjante m. m. stadgade grunder, utbetala dels till en hvar af vikarierna för de adjungerade ledamöterna å patentafdelningen ett mot med dem likställda byråingenjörer detta år tilldelade extra lönetillägg svarande belopp med fyrahundrafemtio kronor dels ock till tillförordnade notarien å bolagsafdelningen ett mot extra lönetillägg likaledes svarande belopp af fyrahundrafemtio kronor. Dessa tjänstemän torde därför böra beredas samma aflöning, som enligt kommitténs förslag skulle tillkomma tjänstemännen öfver stat.

Slutligen erinrar patent- och registreringsverket, hurusom de adjungerade ledamöterna enligt Eders Kungl. Maj:ts medgifvande finge åtnjuta semester en och en half månad samt deras vikarier en månad; och hade tillförordnade notarien å bolagsafdelningen i likhet härmed jämväl beviljats rätt till en månads semester.

Hvad förut anförts rörande ersättning till vikarier vid semester för ordinarie tjänstemän och tjänstemän öfver stat borde följaktligen enligt patent- och registreringsverkets förmenande äga tillämpning i fråga om vikarier vid semester för nu ifrågavarande tjänstemän. Härför erfordrades äfvenledes en förhöjning i ifrågavarande anslag.

Under åberopande af hvad jag nyss anförde angående den extra personalen med ordinarie personals löneförmåner föreslår jag, att de adjungerade ledamöterna och deras vikarier, hvilka i fråga om arbete och, om man frånser ålderstillägg, jämväl aflöningsförmåner äro likställda med motsvarande befattningshafvare å stat, också komma i åtnjutande af den fyllnad i aflöningen, som enligt mitt förslag genom den provisoriska löne regleringen och annan löneförbättring skulle tillkomma befattningshafvare å stat liksom ock vissa tjänstemän öfver stat.

*Departements-
chefen.*

Adjungerad ledamot skulle alltså efter de för ledamot å stat gällande grunder erhålla en aflöning af sammanlagdt 5,800 kronor eller, efter afdrag af pensionsafgift motsvarande belopp af 200 kronor, 5,600 kronor.

Till adjungerad ledamot plägar förordnas tjänsteman i första lönegraden.

Adjungerad ledamot å patentafdelningen bibehåller den med hans

[6.] ordinarie tjänst förenade lön och erhåller dessutom så stort tillskott, som erfordras, för att hans aflöning, inberäknadt möjligen intjänadt ålderstillägg, skall utgöra 4,500 kronor. Från och med år 1910 åtnjuta två af de till adjungerade ledamöter förordnade byråingenjörerna två ålderstillägg, de två öfriga ett ålderstillägg. För hvar och en af de två förstnämnda, hvilkas lön alltså utgör 2,800 kronor, erfordras för år 1910 ett tillskott af 1,700 kronor, för hvar och en af de två sistnämnda med en lön af 2,300 kronor erfordras för nämnda år ett tillskott af 2,200 kronor eller således tillhoppa för alla fyra adjungerade ledamöterna ett belopp af 7,800 kronor.

Enligt förut afgifvet förslag skulle lönen, inbegripet ortstillägg, för en första gradens tjänsteman med två ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor, utgöra 3,350 kronor och för en första gradens tjänsteman med ett ålderstillägg 2,900 kronor. Utgående från att för år 1911 förhållandet i fråga om de adjungerade ledamöternas rätt till ålderstillägg är oförändradt, skulle alltså, för att deras aflöning skulle uppgå till 5,600 kronor, erfordras ett tillskott för hvar och en af de två byråingenjörer, som uppbure två ålderstillägg, af 2,250 kronor, och för hvar och en af de två öfriga byråingenjörerna 2,700 kronor eller sammanlagdt 9,900 kronor. Då det behöfliga tillskottet för närvarande utgör 7,800 kronor, skulle alltså för aflönande af de adjungerade ledamöterna å patentafdelningen en ökning af 2,100 kronor erfordras.

Beträffande den adjungerade ledamoten å bolagsafdelningen, hvilken är ämbetsverkets registrator och arkivarie, afstår han under adjunktionen hela aflöningen å registrators- och arkivarietjänsten och uppbär i stället ett arfvode af 4,500 kronor. För att denne skall erhålla ett arfvode af 5,600 kronor, fordras alltså ökning af 1,100 kronor.

Sammanlagda ökningen i fråga om de adjungerade ledamöternas arfvoden utgör sålunda 3,200 kronor.

En hvar af de biträdande ingenjörerna, som tjänstgjorde såsom vikarie för adjungerad ledamot å patentafdelningen, skulle bekomma de tjänstgöringspenningar, som denne i egenskap af tjänsteman af första lönegraden eljest ägde uppbära, eller efter den provisoriska löneregleringen 1,500 kronor. Finge biträdande ingenjören därjämte behålla sitt eget arfvode, som, efter mitt förut afgifna förslag till arfvodesförhöjning för biträdande ingenjörer och amanuenser, torde kunna beräknas till ungefärligen 2,100 kronor, komme han alltså i åtnjutande af en aflöning af sammanlagdt 3,600 kronor. För att fylla ut aflöningen till samma belopp som en första gradens tjänstemans å stat begynnelselön

eller 3,900 kronor skulle alltså erfordras 300 kronor eller sammanlagdt för alla fyra vikarierande byråingenjörerna 1,200 kronor.

[6.]

Slutligen borde den tillförordnade notarien å bolagsafdelningen i likhet med notarien öfver stat å patentafdelningen erhålla en lönefyllnad af 900 kronor.

Aflöningsförbättringarna för ifrågavarande tjänstemän skulle alltså uppgå till

för adjungerade ledamöterna	kronor	3,200: —
„ fyra vikarier	„	1,200: —
„ extra notarien å bolagsafdelningen ..	„	900: —
	Summa kronor	5,300: —

Härtill skulle komma arvoden åt vikarier under semester för nämnda befattningshafvare. Det ökade anslagsbehof, som därutinnan skulle göra sig gällande, torde kunna beräknas till i rundt tal 350 kronor.

Ifrågavarande anslag till adjungerade ledamöter, tjänstemän öfver stat m. m. skulle alltså med afseende å omförmälda befattningshafvare behöfva höjas med tillhoppa 5,650 kronor.

Den provisoriska löneregleringen för den å patent- och registreringsverkets stat uppförda personalen och däraf föranledda löneförbättringar åt personal öfver stat och andra extra tjänstemän, skulle alltså draga med sig följande kostnader:

till provisorisk lönereglering	kronor	17,520: —
„ löneförbättring åt byråingenjörer och notarier öfver stat	kronor	7,400: —
„ löneförbättring åt adjungerade ledamöter, deras vikarier och extra notarien å bolagsafdelningen	„	5,650: —
	„	13,050: —
	Summa kronor	30,570: —

Af detta belopp borde de medel, som erfordrades för nämnda löneförbättringar, eller 13,050 kronor utgå från anslaget till adjungerade ledamöter, tjänstemän öfver stat m. m.

Med iakttagande af dessa nu angifna, och de af mig förut i afseende å utgiftsstaten föreslagna ändringar, skulle denna stat för år 1911 upptaga följande anslag med nedan angifna belopp:

[6.]

A. *Aflöningar.*

Begynnelselöner	kronor	68,000: —	
Anslag till ålderstillägg, förslags- vis	„	11,300: —	kronor 79,300: —

B. *Omkostnader.*

Till adjungerade ledamöter, tjänstemän öfver stat m. m.	kronor	130,550: —	
„ provisorisk lönerreglering.....	„	17,520: —	
„ renskrifning och skrifmate- rialier m. m.	„	50,000: —	
„ böcker och tidskrifter m. m.	„	105,000: —	
„ återställda registreringsaf- gifter.....	„	9,100: —	
„ bidrag till patentunionens in- ternationella byrå i Bern ...	„	1,600: —	„ 313,770: —
			Summa kronor 393,070: —

Denna stat öfverstiger alltså innevarande års med det betydliga beloppet af 77,570 kronor. Hela detta belopp torde emellertid icke betyda en statsverkets merkostnad för patent- och registreringsverket. Sålunda må erinras, att från anslaget å sjunde hufvudtiteln till extra lönetillägg utgått dylik aflöningsförbättring till den å stat uppförda personalen äfvensom till byråingenjörerna och notarien öfver stat samt till adjungerade ledamöterna. Utgifterna från nämnda anslag har vidkommande patent- och registreringsverket under år 1909 uppgått till 11,675 kronor 50 öre.

För patent- och registreringsverket innebär i allt fall den föreslagna aflöningsregleringen en ökning i utgifterna, som bör föregås af en undersökning, huruvida desamma kunna i vanlig ordning bestridas. Patent- och varumärkeskommittén, som emellertid icke föreslagit ökning i ämbetsverkets anslag för andra ändamål än för provisorisk lönerreglering för den å aflöningsstat och öfver stat uppförda personalen, liksom ock patent- och registreringsverket själf hafva icke ifrågasatt annat än att de ökade utgifterna skulle bestridas af verkets egna inkomster. Lönerregleringskommittén åter har hemställt, att, om dessa medel ej därtill

lämnade tillgång, kostnaderna skulle få utgå af patent- och varumärkesafgifters samt registreringsafgifters fond.

I nu förevarande afseende har patent- och varumärkeskommittén anført, att behållningen å patentafdelningen i patent- och registreringsverket för åren 1907 och 1908 i runda tal utgjort respektive 14,000 kronor och 19,100 kronor. Att behållningarna för nämnda år varit så ringa, hade, anför kommittén, emellertid sin förklaring däri, att ämbetsverket under dessa år haft åtskilliga utgifter för ändring och inredning af verkets under år 1906 anskaffade nya ämbetslokal äfvensom för verkets flyttande till samma lokal med flera utgifter af beskaffenhet att efter all sannolikhet icke återkomma under år, då den af kommittén föreslagna provisoriska anordningen skulle tillämpas. Dessa extra utgifter hade under år 1907 uppgått till omkring 41,800 kronor och under år 1908 till omkring 11,600 kronor. Om sagda belopp afräknades från utgifterna för ifrågavarande år, erhöles en behållning för år 1907 å omkring 55,800 kronor och för år 1908 å omkring 30,700 kronor. Att den sålunda beräknade behållningen för år 1907 väsentligt öfverstege den för år 1908, berodde delvis på det förhållandet, att ofvannämnda tjänstemän öfver stat varit anställda under hela år 1908 men allenast under senare hälften af år 1907, och delvis på större utbetalningar under år 1908 för tryckning af patentskrifter. Med ledning, bland annat, af sammanlagda behållningen å patentafdelningen för de åtta första månaderna år 1909 hade kommittén beräknat behållningen å sagda afdelning för hela detta år till i rundt tal 37,000 kronor. Slutligen framhåller kommittén, att under åren 1899—1908 inkomsterna å patentafdelningen årligen ökats med i medeltal omkring 16,700 kronor, och att anledning ej funnes antaga, att icke denna ökning skulle fortfara.

Patent- och registreringsverket har i sitt förslag till stat för år 1911 slutat på en summa af 400,000 kronor eller ungefär 7,000 kronor högre än hvad jag i nämnda afseende beräknat. Denna skillnad beror dels därpå, att i nämnda förslag ingår aflöningsförbättring till registratören och aktuarien samt notarien dels ock i hufvudsak därpå att vid bestämmandet af detaljsiffrorna för löneförbättringarna till den extra personalen delvis följts vissa andra grunder än de af mig tillämpade.

Under erinran om patent- och varumärkeskommitténs af mig nyss återgifna beräkningar, meddelar ämbetsverket, att patent- och registreringsverkets inkomster under nedannämnda år utgjort:

år 1906	kronor 456,884: 45
„ 1907	„ 537,911: —
„ 1908	„ 491,698: 28

[6.] Inkomsterna fördelade sig på patentafdelningen och bolagsafdelningen sålunda:

	Patentafdelningen.	Bolagsafdelningen.
år 1906	kronor 292,744: —	kronor 164,140: 45
„ 1907	„ 319,968: 45	„ 217,942: 55
„ 1908	„ 331,652: 60	„ 160,045: 68

Behållningen å bolagsafdelningen hade år 1908 uppgått till 98,023 kronor 20 öre och hade äfven under föregående år varit afsevärdt stor. Den å bolagsafdelningen belöpande andelen af de utaf patent- och registreringsverket ifrågasatta löneförbättringarna beräknades utgöra omkring 6,000 kronor och syntes ämbetsverket utan allt tvifvel kunna gäldas af till sagda afdelning inflytande afgifter.

Å patentafdelningen hade behållningen för år 1908 endast varit 19,097 kronor 87 öre. Att behållningen sagda år varit så obetydlig funne sin förklaring däri, att verket under detta år haft åtskilliga utgifter, såsom bidrag till den under nämnda år af den internationella föreningen till skydd för den industriella äganderätten i Stockholm hållna kongress, äfvensom anskaffande af inventarier i den nya ämbetslokalen m. m., af beskaffenhet att efter all sannolikhet icke återkomma. Dessa utgifter hade, såsom nyss angifvits, uppgått till omkring 11,600 kronor, hvadan sålunda, om sagda belopp afräknades från utgifterna, behållningen borde hafva uppgått till omkring 30,700 kronor. Behållningen för år 1909, som patent- och varumärkeskommittén beräknat till 37,000 kronor, komme, för så vidt nu kunde bedömas, snarare att öfverstiga än understiga detta belopp. Under de sista tio åren hade inkomsterna å patentafdelningen årligen ökats med i medeltal omkring 16,700 kronor. Om denna ökning fortföre, hvilket ej finnes anledning antaga att den ej skulle göra, borde således, oaktadt ökningen i utgiftsstaten, en icke oväsentlig behållning år 1911 å patentafdelningen uppstå. Patent- och registreringsverket ansåge sålunda fara ej förefinnas, att patentafdelningen med inflytande afgifter icke skulle kunna bestrida de utgifter, som af den nu föreslagna utgiftsstaten för år 1911 föranleddes.

Slutligen hade patent- och registreringsverket velat erinra därom, att, enligt gällande, af Kungl. Maj:t den 26 november 1897 gifna bestämmelser rörande fördelningen af utgifterna för aflönande af den ordinarie personalen hos ämbetsverket emellan å ena sidan patentafdelningen och å andra sidan bolagsafdelningen, med de till sistnämnda afdelning inflytande medel skulle bestridas aflönningen af allenast de för bolagsregistreringens handhavande anställde en sekreterare och en notarie. Nämnda afdelning

bidroge således ej till aflönande af chefen och icke heller till aflönande af bokhållaren och byråingenjören å statistiska afdelningen, hvilka utförde arbete åt bolagsafdelningen. Fördelades dessa utgifter efter samma grunder, som tillämpades i fråga om öfriga för båda afdelningarna gemensamma utgifter, nämligen så, att patentafdelningen däraf betalade tre fjärdedelar och bolagsafdelningen en fjärdedel, skulle därigenom patentafdelningens utgifter årligen minskas med öfver 4,000 kronor.

Naturligtvis måste det väcka sina betänkligheter att i fråga om ett verk som patent- och registreringsverket ordna löneförhållandena på sådant sätt, att för bestridande af verkets löpande utgifter skulle behöfva tillgripas andra medel än verkets inkomster af inflytande afgifter. En sådan åtgärd har emellertid löneregleringskommittén ifrågasatt, då kommittén föreslagit, att kostnaderna för den provisoriska löneregleringen skulle eventuellt få täckas af patent- och varumärkesavgifternas samt registreringsavgifternas fond. Något behof härutinnan torde dock dess bättre icke föreligga. Af den utaf patent- och varumärkeskommittén liksom af patent- och registreringsverket lämnade utredningen synes mig nämligen framgå, som om utgifterna äfven i enlighet med deras förslag borde kunna bäras af verket själf utan anlitande af fonderade medel. Så mycket hellre borde detta kunna ske, om det af mig förordade förslaget med de lägre kostnaderna vunne godkännande.

Med sistnämnda förslag skulle till nu utgående utgifter komma dels till provisorisk lönereglering och andra aflönings-

förbättringar	kronor 30,570:—
„ „ arfvodesförhöjningar till biträdande ingenjörer	
och amanuenser	„ 5,500:—
	<hr/>
	Summa kronor 36,070:—

Enligt de gjorda beräkningarna skulle behållningen af 1908 års inkomster å patentafdelningen hafva uppgått till 30,700 kronor, om från samma inkomster icke droges utgifter af annan beskaffenhet än sådana som kunde väntas återkomma. Denna behållning uppstod under ett år, då verkets inkomster i dess helhet högst betydligt sjönko och stegringen å patentafdelningen, särskildt för sig betraktad, inskränkte sig till ungefär 11,500 kronor. Verkets samtliga inkomster gingo nämligen ned från i runda tal 538,000 kronor år 1907 till 492,000 kronor år 1908. Minskningen stannade, såsom jag antydde, helt och hållet å bolagsafdelningen. Då oaktadt dessa mindre gynnsamma förhållanden, en för ifrågavarande ändamål disponibel behållning kunnat för år 1908 beräknas till 30,700

*Departements-
chefen.*

[6.] kronor, torde man vid den ökning i ämbetsverkets inkomster år 1909, som verkligen ägt rum, kunna göra sig räkning på en ökad behållning för samma år. Enligt hvad jag numera erfarit, uppgår behållningen å patentafdelningen för år 1909 till omkring 48,000 kronor. Den utveckling, som gjort sig gällande å denna afdelning under de senare åren, torde man sålunda icke hafva anledning antaga skola upphöra. Patent- och varumärkeskommitténs samt patent- och registreringsverkets mening om inkomsternas tillräcklighet för utgiftsstatens täckande synas därigenom vinna bekräftelse. Härtill kommer, att utgiftsstaten genom de af mig föreslagna anslagshöjningar torde i en helt annan omfattning, än under flera år varit fallet, inom de särskilda anslagens ram täcka det verkliga behovet.

För öfrigt torde icke böra lämnas å sido, att den nuvarande fördelningen af kostnaderna mellan patent- och bolagsafdelningarna måhända väl mycket gynnar sistnämnda afdelning. Om detta hittills icke ansetts påkalla någon jämkning, lärer emellertid i händelse af behof en åtgärd därutinnan redan nu, utan afvaktan på patent- och varumärkeskommitténs slutliga förslag rörande ämbetsverkets organisation, lämpligen kunna vidtagas.

Af nu anförda skäl har jag icke ansett mig böra ifrågasätta några förändrade bestämmelser med afseende å sättet för bestridande af utgifterna för patent- och registreringsverkets verksamhet.

I öfverensstämmelse med mina nu gjorda uttalanden har jag låtit upprätta förslag till utgiftsstat för ämbetsverket för år 1911 af följande lydelse:

Utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1911.

[6.]

	K r o n o r.						
	Lön.	Tjänstgöringspennningar.	Summa aflöning.				
<i>A. Aflöningar.</i>							
1 öfverdirektör.....	5,000	2,000	7,000				
1 öfveringenjör.....	3,700	1,800	5,500	Lönen kan efter 5 år höjas med 500 kronor.			
1 öfveringenjör.....	3,700	1,800	5,500				
1 ledamot och sekreterare	3,000	1,500	4,500				
2 ledamöter och sekreterare	6,000	3,000	9,000	Lönen kan höjas, efter 5 år med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.			
1 registrator och arkivarie	1,800	1,200	3,000				
1 notarie	1,800	1,200	3,000				
1 byråingenjör	1,800	1,200	3,000				
7 byråingenjörer	12,600	8,400	21,000				
1 bokhållare	1,800	1,200	3,000	Lönen kan efter 5 år höjas med 100 kronor.			
1 förste vaktmästare	800	300	1,100				
1 vaktmästare	500	300	800				
2 vaktmästare	1,000	600	1,600			68,000	—
<i>Anm.</i> Om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 150 kronor.							
Anslag till ålderstillägg, förslagsvis.....					11,300	—	79,300
<i>B. Omkostnader.</i>							
Förslagsanslag.							
Till adjungerade ledamöter, tjänstemän öfver stat, biträdande ingenjörer, amanuenser, särskildt tillkallade tekniska biträden, extra skrifbiträden, extra vaktmästare, vikariatsersättningar m. m.					130,550	—	
„ provisorisk löne reglering för den å ämbetsverkets aflöningsstat uppförda personal					17,520	—	
„ renskrifning och skrifmaterialier, postafgifter, hyror, bränsle, lyse, renhållning och städning samt inventariers anskaffande och underhåll m. m.					50,000	—	
„ böcker och tidskrifter, trycknings- och bindningskostnader, kungörelser och publikationer m. m. efter afdrag af infutna prenumerationsafgifter och dylikt					105,000	—	
„ återställda registreringsafgifter.....					9,100	—	
„ bidrag till patentunionens internationella byrå i Bern....					1,600	—	313,770
				Summa kronor	—	—	393,070

[6.]

På därom af Eders Kungl. Maj:t gjord framställning har, såsom redan antydts, 1909 års Riksdag, i öfverensstämmelse med hvad förut årligen ägt rum, bemyndigat Kungl. Maj:t att använda afgifterna för patent och registrering samt för andra uppgifter till aktiebolags-, försäkrings- och föreningsregistren äfvensom för anmälanden till handelsregistren till bestridande af de utgifter, som i enlighet med den för samma år godkända utgiftsstaten för patent- och registreringsverket eller eljest betingades af tillämpningen af de i nämnda ämnen gällande, af Riksdagen närmare angifna författningar.

Då de förhållanden, som påkallat Riksdagens berörda medgifvande, fortfarande förefinnas, läser Eders Kungl. Maj:t finna erforderligt att göra framställning till Riksdagen om meddelande af enahanda medgifvande för år 1911 med det tillägg, som betingas af tillkomsten af lagen angående emissionsbanker.

På grund af hvad jag sålunda anført hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, med godkännande af det utaf mig tillstyrkta förslaget till utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1911 samt med förklarande, att det å ämbetsverkets omkostnadsstat uppförda förslagsanslag till provisorisk löneroglering för den å aflöningsstaten upptagna personal må för sådant ändamål disponeras i enlighet med de af mig tillstyrkta grunder och på af mig i öfrigt förordade villkor, medgifva,

att afgifterna för patent samt för registrering af varumärken äfvensom af mönster och modeller må användas till bestridande af de utgifter, hvilka i enlighet med den godkända utgiftsstaten för patent- och registreringsverket betingas af tillämpning under år 1911 af förordningen angående patent, lagen om skydd för varumärken samt lagen om skydd för vissa mönster och modeller, samt

att afgifterna för registrering af aktiebolag, försäkringsbolag, solidariska bankbolag, föreningar för ekonomisk verksamhet samt afgifterna för andra uppgifter till aktiebolags-, försäkrings- och föreningsregistren äfvensom för anmälanden till handelsregistren må användas till bestridande af de utgifter, hvilka antingen i enlighet med nyssberörda utgiftsstat betingas af tillämpning under år 1911 af lagen om aktiebolag, lagen angående solidariska bankbolag, lagen angående bankaktiebolag, lagen angående emissionsbanker och lagen om försäkringsrörelse eller ock af Kungl. Maj:t finnas betingade af tillämpning under år 1911 af lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, lagen om handelsregister, firma och prokura tillika med lagarna om ändringar i vissa delar af sistberörda lag, lagen om handelsbolag och enkla bolag samt lagen om försäkringsrörelse.

Skrifmaterialier och expenser, ved m. m.

I öfriga ordinarie anslag under sjunde hufvudtiteln har jag icke att föreslå annan ändring, än att, för jämnande af hufvudtitelns slutsumma, förslagsanslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., för år 1910 upptaget till 100,020 kronor, måtte höjas med 53 kronor eller till 100,073 kronor.

[7.]
Skrifmateri-
alier och ex-
penser, ved
m. m.

När jag nu går att sammanräkna de af mig föreslagna anslagsökningar tillåter jag mig dels erinra, att förhöjningen i anslaget till tullverket är beroende på vidare anmälan inför Eders Kungl. Maj:t, dels ock anmärka, att, ehuru förslagsanslaget till bestridande af kostnader för allmänna bevillningens uttaxering skulle ur riksstaten uteslutas, jag ändock här nedan påför det i dess ställe uppförda anslag till bestridande af kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet skillnadsbeloppet mellan sistnämnda två anslag.

Med iakttagande häraf har jag sålunda föreslagit förhöjning i anslagen:

till stämpelomkostnader med	kronor	80,000: —
„ kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet med	„	60,000: —
„ öfverintendentsämbetet med.....	„	5,500: —
„ tullverket med	„	1,472,500: —
„ skrifmaterialier och expenser, ved m. m. med	„	53: —
	Summa kronor	1,618,053: —
Afdrages härifrån den af mig föreslagna minskningen i anslaget till kammarkollegium	„	6,000: —
skulle förhöjningen på det hela å de ordinarie anslagen blifva.....	kronor	1,612,053: —
Lägges till den förenämnda förhöjningen summan af hufvudtitelns ordinarie anslag enligt nu gällande riksstat	„	11,127,470: —
skulle, under förutsättning af bifall till hvad jag sålunda hemställt, slutsumman af sjunde hufvudtitelns ordinarie anslag för år 1911 blifva	„	12,739,523: —

Extra anslag.

I fråga om anslag på extra stat, som kunde erfordras, anförde departementschefen beträffande

Finansdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli.

[8.]
*Provisorisk
 löneroglering
 för departe-
 mentet.*

Under åberopande af hvad chefen för justitiedepartementet till statsrådsprotokollet öfver justitieärenden denna dag anført i fråga om provisorisk löneroglering för statsdepartementen och vissa centrala ämbetsverk, får jag i underdånighet underställa Eders Kungl. Maj:ts pröfning frågan om sådan löneroglering för finansdepartementet äfvensom i den ordning, vederbörande ämbetsverk med afseende å de extra anslagen finnas i riksstaten uppförda, för öfverintendentsämbetet, kommerskollegium och statistiska centralbyrån.

För egen del biträder jag i alla delar den af justitieministern uttalade meningen om behovet och billigheten af provisorisk löneroglering för statsdepartementen och de oreglerade ämbetsverken. Den principiella ställningen till frågan i hela dess vidd har jag därigenom, hvad mig själf ankommer, på förhand angifvit och skall därför därutinnan i det följande inskränka mig att för hvarje ämbetsverk, som af frågan beröres, redogöra för de särskilda skäl, som af förslagsställare eller ämbetsverk anförts med afseende å den provisoriska lönerogleringen just för samma ämbetsverk. Jag öfvergår härmed till frågan om den provisoriska lönerogleringen för finansdepartementet.

Inom sagda departement äro på ordinarie stat, förutom expeditionschefen, anställda 2 kansliråd, 3 kanslissekreterare, 1 registrator, 1 förste vaktmästare och 1 vaktmästare.

I fråga om dessa befattningshafvare föreligga icke några särskilda förhållanden, som kräfva något uttalande från min sida utöfver hvad chefen för justitiedepartementet anført.

I enlighet med de af honom följda, jämväl af mig nu förordade grunder skulle kostnaderna för den provisoriska lönerogleringen för befattningshafvare i finansdepartementet kunna beräknas på följande sätt:

Ersättning för af statskontoret gjorda förskott.

[9.] Ersättning för af stats- kontoret gjorda för- skott.	De af statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, som tillhöra sjunde hufvudtiteln och bära till ersättande hos Riksdagen anmälas, äro enligt uppgift från statskontoret:		
	till ersättning till ägare af skattefrälsehemman, hvilkas ränta icke blifvit af statsverket inlöst, kronor	28,760:	20
	„ inlösen af skattefrälseräntor	19,926:	68
	„ jämlikt nådiga brefvet den 23 april 1909 utanordnade medel till gäldande af kostnad för anbringande under år 1908 af registreringsnummer å svenska fartyg	214:	75
	„ gäldande af Sveriges bidrag för tiden från och med den 1 september 1908 till den 1 september 1909 till bestridande af kostnaden för den ständiga sockerkommissionen i Brüssel	721:	—
	„ kostnader för den under den 3 oktober 1902 tillsatta lönerogleringskommittén	27,769:	79
	„ kostnader för den under den 20 januari 1905 tillsatta statistiska kommittén	27,876:	78
	„ kostnader för den samma dag tillsatta kommittén för verkställande af revision af lagen angående skydd mot yrkesfara med flera författningar	12,620:	98
	„ kostnader för verkställande af utredning rörande lagstiftningsåtgärder för lärlingsväsendets ordnande	5,676:	08
	„ kostnader för den under den 21 december 1906 tillsatta kommittén för afgifvande af förslag till bestämmelser angående kontroll å fartygs sjövärdighet m. m.	9,735:	80
	„ kostnader för den under den 22 juni 1906 tillsatta kommittén för revision af gällande tulltaxa	70,996:	32
	„ kostnader för utredningar angående ändrad lagstiftning i fråga om den direkta beskattningen	49,858:	23
	transport kronor	254,156:	61

	transport kronor	254,156: 61	[9.]
till kostnader för den under den 13 juni 1908 tillsatta kommittén för utredning af frågan om inrättande af en hypoteksbank för tillgodoseende af fastighetskrediten i städerna m. m.	„	6,871: 78	
„ kostnader för biträde vid beredning af förslag till lag angående emissionsbanker och förordningar angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa och grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet	„	1,200: —	
„ kostnader för den under den 6 mars 1908 tillsatta kommittén för revision af gällande lagstiftning rörande patent och om skydd för varumärken samt verkställande af utredning rörande behovet af förändrad organisation af patent- och registreringsverket m. m.	„	13,526: 88	
„ kostnader för utredningar rörande nya handels- och sjöfartstraktater med vissa främmande länder	„	19,301: 68	
„ kostnader för utredning af frågan om lagstiftningsåtgärder till sjöfartens betryggande mot faror och olägenheter, orsakade af timmertransporter sjöledes	„	2,526: 10	
„ kostnader för revision af gällande bestämmelser rörande kontrollen å guld- och silfverarbeten jämte därmed sammanhängande föreskrifter	„	2,419: 28	
„ jämlikt nådigt bref den 31 december 1908 till statistiska centralbyrån utbetalta medel för täckande af kostnader för det officiella statistiska trycket utöfver hvad å samma ämbetsverks stat för sådant ändamål anvisats	„	31,440: 63	
„ kostnader för utredning af frågan om handelsundervisningens ordnande	„	10,191: 16	
„ kostnader för utarbetande af en öfversikt öfver främmande länders lagstiftning angående beskattning af viss värdestegring af jord	„	1,098: 45	
„ kostnader för uppgörande af förslag till allmänna grunder för en kommunal jordvärdestegringsskatt	„	11,670: 26	
„ kostnader för undersökning af skrifmaskin- och stämpelfärger	„	5,012: —	
	transport kronor	359,414: 83	

[9.]	transport kronor	359,414: 83
till kostnader för den under den 27 maj 1909 tillsatta kommissionen för verkställande af utredning och uppgörande af förslag till reglering af tobaksbeskattningen m. m.	„	20,926: 04
„ kostnader för den under den 13 november 1908 tillsatta kommittén för verkställande af utredning och afgifvande af förslag rörande förändrad organisation af kommerskollegium	„	11,986: 94
„ kostnader för uppgörande af förslag i syfte att genom allmän utveckling af stämpelbeskattningen åt staten bereda ökade inkomster under denna skattetitel	„	1,575: 50
„ kostnader för biträde vid beredning af frågor rörande stämpelbeskattningen	„	800: —
„ kostnader för biträde vid revision af gällande bestämmelser angående markegångssättningen ..	„	1,250: —
„ kostnader för utredningar i fråga om statens mark och tomter i Stockholm	„	830: 66
	Summa kronor	396,783: 97.

Med iakttagande af grundsatsen om anslags bestämmande till jämnt tal af kronor hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes hos Riksdagen göra framställning, att till gäldande af omförmälda förskott å extra stat må för år 1911 anvisas ett belopp af 396,784 kronor.

Förstärkning af arbetskrafterna inom statskontoret.

[10.] Förstärkning af arbetskrafterna inom statskontoret. I särskild nådig proposition den 23 december 1909 har Eders Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen

att å extra stat för år 1911 till förstärkning af arbetskrafterna inom statskontoret i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af mig i nämnda protokoll angifna grunder anvisa ett belopp af 21,250 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att af samma belopp under år 1910, utöfver

det för nämnda ändamål å extra stat för samma år anvisade anslag af 7,000 kronor, använda ett belopp af högst 4,750 kronor. [10.]

Om detta Eders Kungl. Maj:ts beslut har jag ansett mig nu böra erinra, för att det i den särskilda propositionen äskade anslagsbeloppet må inflyta i statsverkspropositionen.

Öfverintendentsämbetet.

Härefter får jag inför Eders Kungl. Maj:t anmäla frågan om provisorisk löneroglering för öfverintendentsämbetet, en fråga, som väckts af ämbetet i underdånig skrifvelse den 19 november 1909, hvarefter lönerogleringskommittén i sitt underdåniga utlåtande den 16 därpåföljde december afgifvit yttrande öfver den i ämnet gjorda framställningen. [11.]

Öfverintendentsämbetet, hvars aflöningsstat fastställdes år 1879, har därefter icke undergått annan förändring än att, frånsedt vidtagna höjningar i anslaget till vikariatsersättning m. m., förutvarande intendents och sekreterares titlar ändrats till förste intendent och förutvarande arkitekters till intendent.

Öfverintendentsämbetets ordinarie personal utgöres af 1 öfverintendent, 2 förste intendent, 2 intendent, 1 kassör och bokhållare, 1 förste vaktmästare och 1 vaktmästare.

Aflöningsarna å stat äro följande:

för öfverintendenten 7,000 kronor, däraf 5,000 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar;

för förste intendenterna 4,500 kronor, däraf 3,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte 2 ålderstillägg till lönen, hvartdera å 500 kronor, efter respektive fem och tio år;

för intendenterna 3,600 kronor, däraf 2,400 kronor lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar, jämte 2 ålderstillägg till lönen, hvartdera å 500 kronor, efter fem och tio år:

för kassören, tillika bokhållare, 2,000 kronor, däraf 1,400 kronor lön och 600 kronors tjänstgöringspenningar;

för förste vaktmästaren 1,100 kronor, däraf 800 kronor lön och 300 kronor tjänstgöringspenningar; och

för vaktmästare 800 kronor, däraf 500 kronor lön och 300 kronor tjänstgöringspenningar, jämte ett ålderstillägg till lönen å 100 kronor efter fem år.

[11.]

Därjämte är stadgadt, att, om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 150 kronor.

Efter att i korthet hafva redogjort för nämnda stat anför öfverintendentsämbetet i sin omförmälda underdåniga skrifvelse, att ämbetet under årens lopp upprepade gånger varit i tillfälle att inför Eders Kungl. Maj:t ådagalägga den betydande och alltjämt i stigande varande tillväxt, hvori de till ämbetets handläggning hänskjutna ärenden sig befunne, och detta ej allenast hvad tekniska gransknings- m. fl. ärenden och sådana rörande uppgörandet af nya ritningar anginge, utan äfven hvad rörde de å ämbetets administrativa afdelning, där jämväl samtliga från verket utgående skrivelser m. m. upprättades och expedierades, handlagda ärenden beträffande dels utförande af byggnadsarbeten ej mindre för anläggningar, som komme att för framtiden ställas under ämbetets inseende, än äfven för sådana, med hvilka ämbetet efter färdigblifvandet icke torde komma att hafva något att skaffa, såsom exempelvis för närvarande uppförandet af en nybyggnad för hofhållningens disposition å f. d. Indebetouska husets härvarande tomt och af nybyggnaden för naturhistoriska riksmuseet vid Djurgårds Frescati, dels ock underhållsarbeten å de med hvarje år allt talrikare egendomar, som ställdes under ämbetets förvaltning, samt den i sammanhang härmed stående högst betydande medelsförvaltningen.

Under de senare åren hade emellertid genom Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut äldre, ungefär samtidigt med öfverintendentsämbetets stat fastställda lönestater — och äfven betydligt yngre — upphäfts och ersatts med nya, upptagande högre lönestater, hvarigenom ju det erkännande lämnats, att förutvarande löneförmåner varit för ringa och att de kraf, som framställtts angående deras höjande, varit fullt berättigade.

Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen hade visserligen under tiden för de pågående lönergleringarna beviljat extra lönetillägg åt ämbets- och tjänstemän samt betjante uti ännu icke reglerade verk, hvarigenom skillnaden i aflöningsförmåner i regleradt och oregleradt sådant skulle något mindre framträda, men härvid vore att märka, att en rätt afsevärd del af statstjänarna — inom ämbetet för närvarande mer än hälften — icke på grund af de med tilläggens utgående förenade villkor kommit i åtnjutande af desamma, äfvensom att enligt Riksdagens beslut storleken af tilläggen begränsats till 700 kronor, i följd hvaraf den förefintliga skillnaden i lönehänseende för statstjänarna i reglerade och icke reglerade verk på långt när icke blifvit utjämnad.

Det vore gifvetvis tydligt, att, om öfverintendentsämbetet nu ginge att inför Eders Kungl. Maj:t göra underdånig framställning om ett provisoriskt förbättrande af de löneförmåner, som för trettio år tillbaka ansetts böra tillkomma ämbetet, hvad ämbetet därutinnan ansåge sig böra föreslå ingalunda finge betraktas såsom någon som helst norm för en blifvande omorganisation af verket, då en sådan, med hänsyn till på denna fråga inverkan, numera rådande förhållanden och åsikter, torde blifva af en ganska genomgripande art.

Öfverintendentsämbetet ville därefter kraftigt framhålla, att det, såvidt ämbetet kunde finna, måste anses med enkel rättvisa och billighet förenadt, att den omständighet, att ett ämbetsverk ännu ej hunnit omregleras, icke borde medföra den kännbara olägenheten för de statstjänare inom oreglerade verk att försätta honom i väsentligt sämre aflöningsställning — ehuru med lika mycket eller mer arbete — än kamrater inom samma grad uti det reglerade verket och det icke blott därutinnan, och i främsta rummet, att den direkta aflöningen vore icke oväsentligt mindre, utan äfven med afseende å ovissheten af huru de vid de olika Riksdagarne beslutade lönetilläggen — om han ens kunde af ett sådant blifva delaktig — komme att utgå. På grund häraf hade öfverintendentsämbetet funnit sig äga goda skäl att i underdånighet hemställa om provisorisk lönereglering för ämbetsverket.

Med afseende å den för öfverintendentsämbetet nu gällande staten framhåller ämbetet i sin förenämnda underdåniga skrifvelse, bland annat, att de därå uppförda två intendenterna i aflöningshänseende icke torde hafva någon motsvarighet i de fastställda nya staterna. Då emellertid, å ena sidan, det torde vara oemotsägligt, att icke också dessa tjänstemän borde beredas förmån af tillfällig förbättring i sina löner i ungefär samma grad som öfriga tjänstemän i verket, men, å den andra, något pensionsunderlag för deras tjänster icke funnes bestämdt och något afdrag, motsvarande pensionsafgiften, förty icke syntes kunna fixeras, ville öfverintendentsämbetet — jämte meddelande, att den ene af dessa intendenterna från och med år 1910 innehade rätt till uppbärande af det första ålderstillägget, men att den andre ännu icke vore därtill befogad — för sin del föreslå, att den intendants aflöning, som utginge med ålderstillägg och alltså belöpte sig till 4,100 kronor, höjdes med 1,030 kronor och att beträffande den intendent, som ej hade dylikt tillägg utan i aflöning uppbure allenast 3,600 kronor, aflöningen höjdes med 1,050 kronor, förhöjningar, som beräknats efter ungefär enahanda grunder i procent, som för en första gradens tjänsteman efter de nya staterna med vederbörligt pensionsafdrag.

[11.]

Likaså intoge, fortsätter öfverintendentsämbetet, kassören, som tillika vore bokhållare hos ämbetet, en särställning, som icke återfunnes i de stadfästade nya staterna, och beträffande hvars pensionsunderlag med ty åtföljande afdrag, motsvarande afgiften för pensionering, alltså icke funnes något stadgadt. Ämbetet föreslog, för beredande åt kassören — som med nådigt tillstånd med kassörstjänst i medicinalstyrelsen för- enade sin befattning hos ämbetet — af jämförlig och skälig provisorisk förhöjning för hans med hvarje år väsentligt ökade arbete, att dennes aflöning, som utginge med 1,400 kronor i lön och 600 kronor i tjänstgöringspenningar utan ålderstillägg, finge höjas med 500 kronor.

I sitt förr omförmälda underdåniga utlåtande åberopar löneregl- ringskommittén i fråga om intendenternas aflöning hvad kommittén anført beträffande en å väg- och vattenbyggnadsstyrelsens stat uppförd byråingenjör, nämligen att ökningen i begynnelseaflöningen borde lik- som för kanslisekreterare och andra i aflöningshänseende mellan första och andra normalgraderna stående tjänstemän inom statsdepartementen bestämmas till 30 procent. Höjningen i aflöningen för intendent kunde då beräknas till 1,080 kronor och fördelas sålunda: lön 380 kronor, tjänstgöringspenningar 400 kronor och ortstillägg 300 kronor.

Den nuvarande kassören och bokhållaren hos öfverintendents- ämbetet skulle, om provisorisk löneroglering komme till stånd för medi- cinalstyrelsen, erhålla aflöningstillägg å dess stat. Vid sådant förhållande syntes det kommittén, att dylikt tillägg icke borde komma honom till del hos öfverintendentsämbetet.

I öfrigt är lönerogleringskommitténs förslag till provisorisk löne- reglering för öfverintendentsämbetet uppgjort efter samma grunder som vunnit sin tillämpning vid de provisoriska lönerogleringar, som med afseende å vissa centrala ämbetsverk tidigare i dag varit föremål för Eders Kungl. Maj:ts pröfning.

För egen del biträder jag de grunder, som varit vägledande för lönerogleringskommittén beträffande provisorisk löneroglering för ifråga- varande ämbetsverk.

I enlighet med dessa grunder skulle kostnaderna för lönerog- leringen utgå på sätt som följer:

På ordinarie stat uppförda befattningshafvare.	Nuvarande begynnelse- aflöning.			Provisoriskt aflöningstillägg (oreduceradt).			Pensionsafgift motsvarande belopp		Till höj- ning af vikariats- ersättning under semester afsedt belopp.		
	Lön.	Tjänst- görings- penningar.	Summa.	Lön.	Tjänst- görings- penningar.	Ordställ- läggs- penningar.	beräknadt enligt pensions- lagen. 1)	afrun- dadt.			
1 öfverintendent.....	5,000	2,000	7,000	700	500	800	2,000	324 90	350	—	—
1 förste intendent ..	3,000	1,500	4,500	600	300	400	1,300	165 60	200	37	50
1 „ „	3,000	1,500	4,500	600	300	400	1,300	2) 211 60	250	37	50
1 intendent	2,400	1,200	3,600	380	400	300	1,080	102 86	150	33	33
1 „	2,400	1,200	3,600	380	400	300	1,080	102 86	150	33	33
1 kassör och bokhållare	1,400	600	2,000	—	—	—	—	—	—	—	—
1 förste vaktmästare	800	300	1,100	100	150	150	400	27 —	30	—	—
1 vaktmästare	500	300	800	200	50	150	400	3) 24 —	25	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	7,560	—	—	1,155	141 66

För ifrågavarande ändamål skulle således erfordras, efter afdrag af pensionsafgifter motsvarande belopp, 6,405 kronor i aflöningstillägg afvensom 141 kronor 66 öre eller i jämnadt tal 145 kronor till höjning af vikariatsersättning under semester.

Villkoren för åtnjutande af löneförmånerna å ämbetsverkets ordinarie stat finnas fastställda genom nådiga kungörelsen den 14 november 1879. Om jag frånser kassören och bokhållaren, som skulle undantagas från den provisoriska löneregleringen för ämbetsverket, gälla genom nämnda kungörelse för öfriga befattningshafvare i allt väsentligt hvad i förevarande afseende bestämts beträffande befattningshafvare i statsdepartementen.

För åtnjutande af det provisoriska aflöningstillägget torde sålunda, hvad angår tjänstemän, hvarom här är fråga, böra stadgas samma villkor, som chefen för justitiedepartementet beträffande befattningshafvare i justitiedepartementet föreslagit.

I fråga om samma befattningshafvare har tillika tillstyrkts, att föreskrift skulle meddelas därom, att befattningshafvare skulle, i den

1) Beträffande ålderstillägg är kostnadsberäkningen grundad på uppgifter i den inom statskontorets riksbokslutbyrå upprättade liggare öfver statsverkets specialutgiftsstater för år 1909.

2) beräknadt å den höjda begynnelselönen jämte 2 ålderstillägg.

3) „ „ „ „ „ „ „ 1 „

[11.] mån ej undantag kunde anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgäfvos, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag. En sådan allmän föreskrift torde emellertid icke lämpligen kunna lämnas vidkommande befattningshafvare i öfverintendentsämbetet. I sådant afseende tillåter jag mig erinra, hurusom jag den 23 oktober 1908 — vid underdånig anmälan af frågan om meddelande af bestämmelser rörande tjänstgöringstid å tjänsterummet m. m. för vissa centrala myndigheter, beträffande hvilka icke dylika bestämmelser i sammanhang med därforut nyligen verkställda löne-regleringar redan meddelats — framhöll, att öfverintendentsämbetet därutinnan intoge en särskild ställning.

Flertalet af de inom detta ämbetsverk anställda tjänstemän vore nämligen tekniskt utbildade personer, hvilka förutom sin tjänstemanna-verksamhet utöfvade privat verksamhet såsom arkitekter. Detta gällde, förutom beträffande verkets chef, jämväl om förste intendenten för tekniska ärenden äfvensom beträffande båda intendenterna.

Med erinran om detta förhållande hade också öfverintendentsämbetet i afgifvet yttrande framhållit vikten icke blott för dessa tjänstemän själfva utan för staten, att de icke genom alltför snäva bestämmelser i förevarande afseende hindrades från att genom praktisk verksamhet vid sidan af tjänsten hålla sig icke blott i vetenskapligt utan äfven i praktiskt afseende i full jämnhöjd med utvecklingen inom arkitekturket samt att i sådant syfte tjänstgöringen inom verket sålunda ordnades, att tillfälle till enskild verksamhet såsom yrkesutöfvare fortfarande hölles för dem öppen; och hade ämbetet med afseende härå hemställt, att beträffande verkets tekniskt bildade tjänstemän icke måtte utfärdas bestämmelser i nu ifrågavarande hänseende, motsvarande dem, som vore afsedda att gälla för andra centrala ämbetsverk, utan att det måtte öfverlämnas åt ämbetsverket att själfst efter sig företeende omständigheter på bästa sätt ordna förevarande angelägenhet.

Med hänsyn till hvad sålunda af öfverintendentsämbetet anförts och då de tekniskt utbildade tjänstemännens tjänstegöromål till väsentlig del vore af beskaffenhet, att desamma måste fullgöras utomhus vid besiktningar eller undersökningar å byggnader eller arbetsplatser m. m., anförde jag för egen del, att jag ansåge föreskrifter af nu ifrågavarande art icke lämpligen böra beträffande de tekniskt bildade tjänstemännen inom verket från Eders Kungl. Maj:ts sida meddelas i annan mån, än för såvidt anginge föreskriften om viss för allmänhetens mottagande afsedd tid för chefen, föredragande och eventuellt äfven andra af ifrågavarande tjänstemän.

Öfriga befattningshafvare inom verket, angående hvilka bestämmelser af ifrågavarande beskaffenhet kunde ifrågakomma, vore, framhöll jag, förste intendenten för administrativa afdelningen samt kassören. Efter att hafva på anförda skäl uttalat den meningen, att det icke borde ifrågakomma att låta nu förevarande föreskrifter vinna tillämpning å kassörsbefattningen, återstode, slutade jag, således endast förste intendenten för administrativa afdelningen, i fråga om hvilken tjänsteman berörda bestämmelser emellertid torde böra lända till efter rättelse.

I enlighet med hvad jag sålunda föreslagit meddelade Eders Kungl. Maj:t föreskrifter om tjänstgöringstid å tjänsterummet, hvad angår öfverintendentsämbetet, blott beträffande sistnämnda befattning.

De skäl, som, enligt hvad jag nyss angaf, talade för en anordning, hvarigenom öfverintendentsämbetets chef och tekniska tjänstemän icke bundits i afseende å tjänstgöringstid och tjänsterum, torde allt fortfarande, oafsedt om provisoriskt aflöningstillägg beredes befattningshafvare i öfverintendentsämbetet eller icke, äga sin giltighet. Det förbehåll för åtnjutande af provisoriskt aflöningstillägg, hvarom nu är fråga, torde alltså i förevarande fall böra begränsas till förste intendenten å administrativa afdelningen.

Under återopande af hvad nu anförts, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t, måtte föreslå Riksdagen

att till provisorisk lönereglering för befattningshafvare i öfverintendentsämbetet, med undantag af kassören och bokhållaren, i enlighet med de af mig förordade villkor, på extra stat för år 1911 bevilja ett förslagsanslag af 6,550 kronor, däraf högst 145 kronor må användas till höjning af vikariatsersättning under semester.

Anordnande af ny bostad åt landshöfdingen i Västernorrlands län m. m.

Hos öfverintendentsämbetet har landshöfdingen i Västernorrlands län F. Bergenholtz beträffande den nuvarande landshöfdingebostaden i länet framhållit bland annat dels behovet af en genomgripande reparation af samtliga lokaler och dels också, med hänsyn till lokalernas otidsenliga och i allmänhet mindre lämpliga läge i förhållande till hvarandra, nödvändigheten af en eventuell ominredning, samt, under framhållande af att dessa åtgärder säkerligen skulle komma att medföra dryga kostnader, hemställt, att ämbetet måtte taga under ompröfning och genom undersökning på platsen söka utröna, om det icke vore för-

[11.]

[12.]

Anordnande af ny bostad åt landshöfdingen i Västernorrlands län m. m.

[12.] månligare för statsverket att uppföra en ny landshöfdingebostad än att bekosta dyrbara ändrings- och reparationsarbeten på den gamla byggnaden, hvilken i allt fall ej torde blifva fullt ändamålsenlig.

Med anmälan häraf har öfverintendenten och chefen för öfverintendentsämbetet Carl Möller i en till finansdepartementet ingifven promemoria meddelat, att han besökt platsen och i hufvudsak konstaterat riktigheten af de af landshöfdingen Bergenholtz framhållna olägenheterna, hvarjämte öfverintendentsämbetet uppdragit åt arkitekten grefve S. Cronstedt att efter okulär besiktning af byggnaden i fråga uppgöra ritnings- och kostnadsförslag till förbättrad inredning och reparation. Detta förslag slutade på en kostnad af 65,000 kronor för själfva byggnaden, hvartill komme kostnad för omläggning af en terrassmur, 10,000 kronor, och ominredning och iståndsättande af uthuset, 3,500 kronor.

Ett eventuellt genomförande af detta förslag, hvarigenom emellertid länets landtmäterikontor, som nu vore inrymdt i residensbyggnaden, blefve husvillt, skulle likväl icke göra byggnaden mer än något så när tillfredsställande som landshöfdingebostad, hvartill komme, att byggnadens respektabla yttre genom förändringarna på ett väsentligt sätt försämrades.

Då därjämte staden Härnösand troligen och i en ej så aflägsen framtid komme att framdraga sin strandgata med kaj just öfver residens-tomten, hvarigenom denna komme att beröfvas såväl sitt trädgårds-som sitt gårdsutrymme, kunde det ifrågasättas, huruvida det kunde vara lämpligt att nedlägga så stora kostnader på den gamla byggnaden.

För att utröna huru kostnaderna för ett tidsenligt residens skulle ställa sig hade ämbetet uppdragit åt arkitekten Aron Johanson att uppgöra ritnings- och kostnadsförslag till nybyggnad, belägen å en omedelbart intill det nya landsstatshuset liggande tomt. Kostnaden belöpte sig till 190,000 kronor, förutom inköpet af den nya tomten, 20,000 kronor, hvilken senare summa man beräknade att staden Härnösand skulle betala för den del af residenstomten, som behöfdes för den ofvan nämnda strandgatans framdragande.

Den gamla residensbyggnaden skulle då ominredas och användas till landtmäterikontor med brandfria arkivlokaler i bottenvåningen. Våningen 1 trappa upp skulle innehålla en bostadslägenhet, som skulle passa för en förste landtmätare eller kunna uthyras för 1,000 kronor per år. I våningen 2 trappor upp skulle inredas tre vaktmästarbostäder om 2 rum och kök hvardera. Kostnaden för detta förslags genomförande vore beräknad till 35,000 kronor.

Resultatet af undersökningen kunde alltså sammanfattas sålunda.

[12.]

1:o) Reparation af den gamla residensbyggnaden och densammas användande till landshöfdingebostad	kronor	78,500: —
Tomt för landtmäterikontor	»	10,000: —
Ny byggnad för landtmäterikontor, med ledning af för andra städer uppgjorda detaljförslag	»	50,000: —
	kronor	138,500: —
2:o) Nybyggnad för landshöfdingebostaden	kronor	190,000: —
(Kostnaden för tomt, 20,000 kronor, hvilken måste förskotteras af statsverket, torde motsvaras af inkomsten vid ett eventuellt försäljande till staden af en del af nuvarande residenstomten).		
Ominredning af den gamla bostaden till landtmäterikontor m. m.	»	35,000: —
	kronor	225,000: —

Vid det senare alternativets genomförande erhöle man, som ofvan antydts, »på köpet» dels en bostad till uthyrning gifvande 1,000 kronor i årlig hyra dels ock tre vaktmästarebostäder om 2 rum och kök hvardera.

Med hänsyn till den osäkerhet, med hvilken staten, efter den nya stadsplanelagen, besutte den nuvarande residenstomten, och då byggnaden, äfven efter den dyrbara ombyggnaden, icke blefve öfver sig bekväm och dessutom rätt fördärfvad till sitt yttre, ansåge öfverintendenten Möller det tillrådigast att föreslå ny residensbyggnad och använda den gamla till landtmäterikontor m. m. Som sådan torde byggnaden kunna användas äfven utan gård eller trädgård och då behöfde man ej heller lägga ned några 10,000 kronor på nygörande af den skröpliga terrassmuren.

Beträffande arbetenas bedrivande framhålles i promemorian, att man först, och redan år 1910, skulle göra i ordning den gamla byggnaden till landtmäterikontor och låta landshöfdingen provisoriskt flytta in i den till uthyrning föreslagna våningen 1 trappa upp (möjligen också med begagnande af någon eller några af vaktmästarbostäderna) — ett arrangement som landshöfdingen Bergenholtz förklarar sig kunna godkänna. Först 1912 skulle nybyggnaden påbörjas.

[12.] För planens realiserande behöfdes då anslag af 55,000 kronor för år 1911 att disponeras år 1910, nämligen 35,000 kronor till ombyggnad af gamla residenset och 20,000 kronor till inköp af ny tomt till det nya. För år 1912 skulle vidare erfordras 100,000 kronor och för år 1913 90,000 kronor.

Af de utaf landshöfdingen Bergenholtz och öfverintendenten Möller lämnade upplysningar synes visserligen framgå, att ifrågavarande landshöfdingebostad lider af åtskilliga olägenheter och brister samt kräfver stora kostnader för iståndsättande. Men den föreliggande utredningen är i allt fall ännu för knapp, för att jag skulle kunna bilda mig någon egen mening i fråga om fördelarna af det ena eller andra alternativet, som framkommit, afseende det ena uppförande af ny landshöfdingebostad och den gamlas ominredning till disposition af landtmäterikontor m. m. samt det andra alternativet att, med bibehållande af landshöfdingebostaden i den nuvarande därtill använda byggnaden, underkasta denna byggnad en grundlig reparation och uppföra nytt landtmäterikontor. Fullständig utredning i ämnet torde emellertid komma att föreligga så tidigt under innevarande år, att proposition i ämnet kan aflåtas till instundande Riksdag.

Under sådana förhållanden och då kostnader i allt fall icke synas kunna undvikas, bjuder försiktigheten att bland de extra anslagen å sjunde hufvudtiteln redan nu upptaga ett belopp, som åtminstone icke understiger, hvad det dyrbaraste alternativet enligt lämnade uppgifter i sådant afseende kunde anses kräfva.

Jag hemställer alltså i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen,

att, i afvaktan på den nådiga proposition i ämnet, som Kungl. Maj:t må komma att till Riksdagen aflåta, till anordnande af ny eller förändrad landshöfdingebostad i Härnösand m. m. bland de extra anslagen å sjunde hufvudtiteln för år 1911 beräkna ett belopp af 55,000 kronor.

Provisorisk lönereglering för kommerskollegium.

[13.] I underdånig skrifvelse den 22 oktober 1909 har kommerskollegiumkommittén eller den af Eders Kungl. Maj:t den 13 november 1908 tillsatta kommitté med uppdrag att afgifva förslag till lönereglering för kommerskollegium m. m. väckt fråga om provisorisk lönereglering för nämnda ämbetsverk. Efter nådig remiss har kommerskollegium i underdånigt utlåtande den 25 november nästlidet år tillstyrkt bifall till kom-

*Provisorisk
lönereglering
för kommers-
kollegium.*

mitténs i ämnet gjorda framställning, hvarefter den af Kungl. Maj:t den 3 oktober 1902 tillsatta lönereglerngskommittén den 16 december 1909 afgifvit infor dradt underdånigt utlåtande.

När jag nu inför Eders Kungl. Maj:t anmäler omförmälda fråga, skall jag till en början återgifva hvad kommerskollegiikommittén till stöd för sin framställning anført.

Under erinran om innehållet i den underdåniga skrifvelse den 18 maj 1909, hvori kommitterade för verkställande af utredning rörande förändrad organisation af statsdepartementen m. m. hos Eders Kungl. Maj:t gjort framställning om provisoriskt ordnande af aflöningsförhållandena inom departementen under år 1910, framhåller kommerskollegiikommittén, att, i nämnda kommitterades uppdrag inginge äfven att taga i betraktande Riksdagens skrifvelser den 19 maj 1905 angående förslag om inrättande af ett departement för ärenden rörande handel, industri och sjöfart och den 20 mars 1907 angående sociala regeringsärendens sammanförande under ett och samma statsdepartement. Dessa angelägenheter hade ett så nära sammanhang med den uppgift, som kommerskollegiikommittén hade sig förelagd, att en definitiv lösning af den senare uppgiften icke torde kunna komma i fråga utan i samband med de förras ordnande. Den ifrågasatta omorganisationen af kommerskollegium jämte i samband därmed stående löneroglering syntes för den skull icke kunna genomföras tidigare än den förändrade organisationen af departementen.

Under sådana förhållanden hade skälen för en provisorisk löneroglering för departementen giltighet jämväl i fråga om kommerskollegium. Sedan flertalet centrala ämbetsverk under de senare åren erhållit ny löneroglering, syntes det dessutom icke vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att kommerskollegiets personal finge vänta ytterligare åtskilliga år på en motsvarande förbättring af sina löneförmåner, och detta så mycket mindre som kollegiets arbetsbörda, särskildt på vissa afdelningar, på senare tider år för år växt i en omfattning, som i flertalet af de redan löneroglerade verken saknade full motsvarighet.

Till belysande häraf tilläte sig kommittén åberopa här nedan intagna tablå, utvisande dels antalet i de föreskrifna årliga arbetsredogörelserna af arméförvaltningens civila departement, kammarkollegium, statskontoret, kammarrätten och kommerskollegium till Kungl. Maj:t för åren 1892, 1902, 1907 och 1908 redovisade ärenden, dels ock i runda procenttal uttryckt ökning af ärendenas antal, som i jämförelse med 1892 års siffror ägt rum i hvartdera af nämnda ämbetsverk under de tre sistnämnda åren. Det vore härvid att märka, att hvad kommers-

- [13.] kollegium beträffade dess afdelning för arbetsstatistik icke medräknats. Då nämligen i sammanhang med denna afdelnings tillkomst och utveckling tillförts kommerskollegium nya arbetskrafter för utförande af afdelnings arbete, skulle det hafva varit missvisande att taga antalet hithörande ärenden med i den jämförande beräkningen.

Tablå

öfver antalet ärenden hos vissa ämbetsverk under åren 1892, 1902, 1907 och 1908.

	1892	1902	Ökning från 1892	1907	Ökning från 1892	1908	Ökning från 1892
Arméförvaltningens civila de- partement	4,857	5,606	15 %	6,406	31 %	5,914	21 %
Kammarkollegium	2,802	3,113	11 %	3,100	11 %	2,987	6,6 %
Statskontoret	8,100	10,000	23 %	11,936	47 %	13,237	63 %
Kammarrätten	5,095	6,131	20 %	6,780	33 %	6,442	26 %
Kommerskollegium	7,614	10,892	43 %	12,656	66 %	13,103	72 %

Enligt hvad kommerskollegiikommittén inhämtat, hade ämbetsverkets rekrytering med kvalificerade krafter, beredda att hos ämbetsverket kvarstanna, under de senare åren mer och mer försvårats. Denna olägenhet, betänklig i och för sig, hade i kommerskollegium varit så mycket mera kännbar, som dess personal under dessa år af kraftig utveckling på så godt som alla de områden, som berördes af kollegiets verksamhet, i mycket stor utsträckning tagits i anspråk för kommittéarbeten och andra offentliga uppdrag, som haft sammanhang med arbetet i ämbetsverket. Ofta hade dessutom de utredningar, som kollegium af Eders Kungl. Maj:t eller vederbörande departementschef fått sig anbefalldt att verkställa, varit af så kräfvande natur, att föredraganden för ärendenas beredning längre eller kortare tider måst söka ledighet från öfriga till hans tjänst hörande göromål eller ock särskild föredragande måst förordnas. För sådana fall, hvilka icke torde kunna undvikas utan olägenhet för det allmänna, såväl som då ledighet eljest vore erforderlig för ämbetsverkets tjänstemän, vore det oundgängligt, att lämpliga vikarier funnes att tillgå. Då svårigheterna härutinnan väsentligt ökats, låge den förklaringen nära till hands, att, i samma mån som lönerna i enskild tjänst stigit och lefnadskostnaderna i hufvudstaden afsevärdt

fördyrats, personer, som eljest på grund af utbildning och intressen kunde förväntas vilja ägna sig uteslutande eller åtminstone i främsta rummet åt detta ämbetsverk, funnit de förmåner, som detsamma haft att erbjuda äfven i form af fast anställning inom rimlig tid, vara allt för litet lockande, i all synnerhet som ett afsevärdt antal tjänstebefattningar hos kollegium icke vore ordinarie och sålunda icke tillförsäkrade sina innehafvare sedvanliga ålderstillägg och pensionsrätt. Dessa för ämbetsverket synnerligen oförmånliga sakförhållanden hotade att, allt efter som tiden framskred, få en alltmera betänklig karaktär, sedan numera de flesta ämbetsverk i hufvudstaden efter genomförda lönerogleringar hade att erbjuda väsentligt bättre villkor. Ur synpunkten af de samhällsintressen, kommerskollegium hade att bevaka, vore det enligt kommitterades mening af högsta vikt, att åtgärder snarast möjligt vidtoges för att motverka en sådan risk.

[13.]

Efter att nu hafva redogjort för de skäl, kommerskollegiikommittén anført till stöd för framställningen om provisorisk löneroglering för kommerskollegium, får jag först erinra, hurusom enligt den vid 1891 års Riksdag fastställda aflöningsstaten för kommerskollegium, med vissa, vid 1900 och 1908 årens Riksdagar vidtagna förändringar, kommerskollegii personal utgöres af följande befattningshafvare, nämligen:

en generaldirektör och chef med en aflöning af 9,000 kronor, däraf 6,200 kronor lön och 2,800 kronor tjänstgöringspenningar;

tre kommerseråd och byråchefer samt en byråchef och föreståndare för det arbetsstatistiska arbetet, hvar och en med en aflöning af 6,400 kronor, däraf 4,400 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte ett ålderstillägg till lönen med 600 kronor efter fem år;

tre sekreterare och en förste aktuarie, hvar och en med en aflöning af 4,500 kronor däraf 3,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, hvartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 500 kronor, efter resp. fem och tio år;

två aktuarier, en registrator och arkivarie samt en kassör och sjöpassnotarie, hvar och en med en aflöning af 3,000 kronor, däraf 1,800 kronor lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar, hvartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 500 kronor, efter respektive fem och tio år;

en förste vaktmästare med en aflöning af 1,100 kronor, däraf 800 kronor lön och 300 kronor tjänstgöringspenningar, samt

två vaktmästare, hvardera med en aflöning af 800 kronor, däraf

[13.] 500 kronor lön och 300 kronor tjänstgöringspenningar, hvartill kan komma ett ålderstillägg till lönen å 100 kronor efter fem år.

Beträffande vaktmästare är stadgadt, att, om han i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 150 kronor.

Jämte de ordinarie befattningshafvarna hos kommerskollegium finnas emellertid — förutom amanuenser och andra extra biträden — nedannämnda extra befattningshafvare, hvilka allenast åtnjuta arfvoden.

Till en föreståndare för grufkartekontoret utgår sålunda ett arvode af 2,760 kronor från det å kommerskollegiets stat uppförda anslaget till amanuenser och andra extra biträden, grufkartekontoret, vikariatsersättningar, renskrifning m. m.

Vidare har från och med år 1902 hos kollegiet funnits anställd en adjungerad ledamot för handläggning af ärenden angående svenska fartygs registrering med ett arvode af 4,500 kronor, däraf 3,000 kronor skola anses såsom lön och 1,500 kronor såsom tjänstgöringspenningar. De för aflönande af ifrågavarande adjungerade ledamot erforderliga medel utgå alltsedan år 1905 af de utaf Riksdagen å extra stat beviljade anslag till bestridande af kostnader för handläggning hos kommerskollegium af ärenden rörande svenska fartygs registrering m. m. Äfven för år 1910 har Riksdagen å extra stat anvisat medel för ifrågavarande ändamål.

Till beredande af arvode åt ett sjötekniskt biträde hos kollegiet har Riksdagen för hvart och ett af åren 1906—1910 å extra stat anvisat medel, och är nämnda arvode numera bestämdt till 3,000 kronor.

Riksdagen har vidare för hvart och ett af åren 1907—1910 beviljat anslag å extra stat till förstärkning af arbetskrafterna å kollegiets afdelning för näringsstatistik. Af ifrågavarande anslag bestridas arfvoden till två extra ordinarie aktuarier, af hvilka den ena tillkommit från och med år 1907 och den andra från och med år 1908. Arfvodena till dem utgå med 3,000 kronor åt hvardera, hvarvid 1,800 kronor anses som lön och 1,200 kronor som tjänstgöringspenningar.

Inom kommerskollegium hafva under en följd af år utförts arbetsstatistiska undersökningar, hvarför Riksdagen första gången år 1896 beviljat medel. Därjämte har från och med år 1904 uppdragits åt kommerskollegium att utarbete sjukkasse- och olycksfallsstatistik. För utförande af ifrågavarande arbeten äro från och med den 1 januari 1909 — förutom byråchefen och föreståndaren för det arbetsstatistiska arbetet, hvilken, såsom förut är nämnt, är ordinarie tjänsteman — anställda medelst förordnande tillvidare en förste aktuarie och sekreterare, två förste aktuarier, två aktuarier samt en aktuarie och teknisk assistent. Dessa extra tjänstemän åtnjuta i arfvoden, förste aktuarie

4,500 kronor, däraf 3,000 kronor anses som lön och 1,500 kronor som tjänstgöringspenningar, samt aktuarie 3,000 kronor, däraf 1,800 kronor motsvara lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar. Mot ett arfvode af 800 kronor finnes därjämte anställd en vaktmästare.

Kostnaderna för bestridande af nyssberörda arfvoden utgå för närvarande på följande sätt.

Af det under riksstatens sjätte hufvudtitel på extra stat beviljade förslagsanslaget för befrämjande och organiserande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket ingår ett belopp af 1,500 kronor i aflöningen till den förenämnde förste aktuarien och sekreteraren. Återstoden af aflöningen till denna likasom aflöningar till en förste aktuarie, en aktuarie och vaktmästaren utgå af det under riksstatens sjunde hufvudtitel på extra stat anvisade anslaget till arbetsstatistiska undersökningar. Öfriga nu ifrågakvarande extra tjänstemän affönas af de till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande afsatta medel.

Under rubriken »anordnande af fabriksinspektion» har Riksdagen för hvar och ett af åren 1902—1910 på extra stat anvisat, bland annat, till arfvode åt en assistent i kommerskollegium 3,000 kronor.

Riksdagen har för anordnande af inspektion öfver elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring på extra stat under sjätte hufvudtiteln för hvar och ett af åren 1905—1910 anvisat 20,000 kronor till arfvoden åt fyra inspektörer med 5,000 kronor till hvar; och äro dessa inspektörer anställda hos kommerskollegium.

För hvar och ett af åren 1905—1910 har Riksdagen på extra stat anvisat ett belopp af 800 kronor till beredande af arfvode åt en vaktmästare hos kommerskollegium.

Slutligen har jämlikt nådigt bref den 11 september 1909 hos kollegium anställts en inspektör för bärgningsredskap mot ett arfvode af 2,500 kronor för år räknadt, hvilket arfvode utgår från handels- och sjöfartsfonden.

Hvad först angår den ordinarie personalen, har löneregleringskommittén, under framhållande att samtliga ordinarie befattningshafvare vore i normalgrad, anfört, att aflöningstilläggen åt dem torde böra utgå i enlighet med de af kommittén för sådana befattningshafvare i allmänhet angifna grunder.

Sedan jag inhämtat, att de sportelinkomster, som följa med registratorstjänsten hos kommerskollegium, stanna vid ungefärligen 200 kronor om året, har jag med tillämpning af nyssnämnda grunder, hvilka jag

*Kommers-
kollegii
ordinarie
personal.*

De provisoriska aflöningstilläggen skulle alltså uppgå till sammanlagdt 19,700 kronor. Efter afdrag af pensionsafgifter motsvarande belopp återstå kronor 16,570: —	[13.]
hvertill kommer det till höjning af vikariatsersättning under semester afsedda belopp „ 525: —	
summa kronor 17,095: —,	

som alltså skulle utgöra kostnaderna för provisorisk löneroglering för kommerskollegii ordinarie personal.

Enligt nådig kungörelse den 5 juni 1891 har Kungl. Maj:t fastställt aflöningsvillkor för ämbetsverket. I allt väsentligt öfverensstämma dessa med de aflöningsvillkor, hvilka, på sätt chefen för justitiedepartementet vid anmälan om frågan om provisorisk löneroglering för justitiedepartementet angifvit, gälla med afseende å statsdepartementen. De bestämmelser härutöfver, som samme departementschef föreslagit böra föreskrifvas för åtnjutande af provisoriskt aflöningstillägg för befattningshafvare inom nämnda departement, anser jag böra i såväl ena som andra hänseendet stadgas jämväl beträffande befattningshafvare å kommerskollegii stat.

Under framhållande att, förutom de tjänster, som vore uppförda å kommerskollegie ordinarie lönestat, i kollegium, såsom redan påpekats, funnes ett antal tjänster, hvilkas innehafvare allenast åtnjöte arfvode, anför kommerskollegiikommittén, att behovet af nämnda tjänster utan vidare torde kunna betecknas såsom konstant, äfven om vid förändrad organisation af ämbetsverket en omläggning beträffande en eller annan tjänst af de med densamma förenade uppgifter skulle komma att äga rum. För en hvar af tjänsterna hade aflöningen bestämts till samma belopp som för motsvarande ordinarie tjänst af första eller andra lönegraden utom i fråga om inspektörerna öfver elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring, som åtnjöte en hvar en årlig aflöning af 5,000 kronor, samt föreståndaren för grufkartekontoret, till hvilken utginge ett arfvode af 2,760 kronor om året. Samtliga ifrågavarande tjänstinnehafvare vore i tjänstgöringsskyldigheter jämställda med de ordinarie tjänstemännen.

Kommerskollegiikommittén ansåge under sådana förhållanden, att en tillfällig löneroglering rättvisligen borde komma jämväl ofvanberörda icke ordinarie tjänstemän till godo, och att en hvar af dem borde komma i åtnjutande af samma lönetillägg som ordinarie tjänsteman i motsvarande lönegrad samt, hvad beträffade inspektörerna öfver elek-

Extra personalen i kommerskollegium.

[13.] triska anläggningar samt föreståndaren för grufkartekontoret, att de erhöles såsom lönetillskott ett belopp i ungefärlig proportion därmed.

Kommerskollegium, som i sitt underdåniga utlåtande af den 25 november 1909 tillstyrker kommitténs framställning, anför, att kollegium med afseende å inspektören för bärgningsredskap, hvilken icke af kommittén omnämnts, icke ansåge skäl föreligga, att för denna tjänsteman nu ifrågasätta andra löneförmåner än de, som i nådiga brevet den 11 september 1909 för honom bestämts.

Löneregleringskommittén har i sitt utlåtande rörande kommerskollegium i fråga om extra tjänstemän åberopat sitt allmänna uttalande rörande den provisoriska löneregleringens omfattning. I sådant afseende framhåller kommittén såsom sin åsikt, att nämnda lönereglering icke borde omfatta andra befattningshafvare än sådana, hvilkas aflöning vore uppförd å ordinarie stat. Ett motsatt förfaringssätt skulle medföra den oegentligheten, att provisorisk lönereglering uppgjordes för befattningshafvare, om hvilka man icke med bestämdhet visste, huruvida aflöning för desamma för år 1911 komme att af Riksdagen beviljas.

*Departements-
chefen.*

Att löneregleringskommittén skulle ingå i en pröfning om höjning af de å extra stat anvisade aflöningar, kunde naturligen icke ifrågakomma. En utredning om behovet af de tjänster, därtill dessa aflöningar utgå, skulle hafva dragit en helt annan tid än som för afgifvandet af kommittéutlåtandet varit afsedt. Frågan rörande den stora extra personalens i kommerskollegium ställning till en allmän löneförbättring hör för öfrigt nära samman med ämbetsverkets förändrade organisation, en fråga, som ju är anförtrödd åt kommerskollegiikommittén.

Kommerskollegium har, trots ökningen i antal och omfattning utaf verkets ämbetsgörömmål, en ökning, hvilken i förevarande fall, såsom naturligt är, i viss mån följer näringslivets utveckling i landet, icke sett sina ordinarie arbetskrafter i nämnvärd grad ökade sedan verkets senaste omorganisation. Det kan därför ej heller väcka förvåning, att den verkets extra personal, som, om man fränser ålderstillägg, åtnjuter ordinarie tjänstemans aflöningsförmåner, särskildt under senaste årtiondet högst afsevärdt ökats. Liksom kommerskollegiikommittén är jag fullt öfvertygad om, att behovet af de arbetskrafter, hvarom nu är fråga, är efter en blifvande omorganisation lika oafvisligt som nu. Och synes mig likaväl som kommittén, att billighet och följdriktighet fordra, att nämnda extra personal med ordinarie personals löneförmåner må på samma sätt som kollegerna å ordinarie stat komma i åtnjutande af högre arbetslön.

Till nämnda kategori tjänster har kommerskollegiikommittén hänfört samtliga extra befattningar, som, om jag frånser, utom amanuensbefattningarna, inspektören vid bärgningsredskap, äro förenade med fasta aflöningsförmåner eller arfvoden. Därigenom synes mig emellertid frågan om provisoriska aflöningsförbättringar föras längre än grunden egentligen bär. Förevarande fråga stod nämligen, såsom chefen för justitiedepartementet framhållit, i samband med de under senare åren verkställda regleringar af löneförhållandena vid *centrala ämbetsverk*. I den mån tjänst faller utom den centrala administrationen eller tjänst, ehuru tillhörande central myndighet, likväl till sin natur motsvarar ett sakkunniguppdrag och på denna grund eller eljest icke är jämförbar med de administrativa befattningarna i allmänhet, saknar jag det underlag för den nu ifrågasatta aflöningsförbättringen, som ovillkorligen bör fordras, särskildt om tjänsten icke i öfrigt är besläktad med sådana befattningar utanför den centrala administrationen, som nyligen varit föremål för reglering och sålunda kunna tjäna såsom mönster.

Af nu angifven anledning anser jag mig därför icke, hvad kommerskollegium angår, böra ifrågasätta aflöningsförbättringar åt det sjötekniska bitrådet, föreståndaren för grufkartekontoret, yrkesinspektors-assistenten, inspektören öfver elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring eller inspektören vid bärgningsredskap.

Öfriga omförmälda befattningar åter böra enligt min mening göras till föremål för en provisorisk löneförbättring. Grunderna för förbättringarna af tjänster å extra stat har jag för min del redan angifvit vid pröfningen af patent- och registreringsverkets förslag till utgiftsstat för år 1911. Ehuru den vidare behandlingen af aflöningsförbättringarna rörande kommerskollegium måhända rätteligen borde fortsättas först i samband med handläggningen af respektive extra anslag, skall jag dock tillåta mig att här i ett sammanhang i afseende å aflöningsförmåner sammanföra alla de tjänster å extra stat inom kommerskollegium, som enligt min ofvan uttalade mening böra erhålla aflöningsförbättring.

[13.]

	nuvarande kr.	Aflöning föreslagen kr.	Ökning. kr.
<i>Fartygsregistreringen.</i>			
Adjungerad ledamot	4,500	5,600	1,100
Vikariatsersättning			50
		Summa kronor	1,150

<i>Afdelningen för näringsstatistik.</i>			
1 extra aktuarie	3,000	3,900	900
1 " "	3,000	3,900	900
Vikariatsersättning			50
		Summa kronor	1,850

Arbetsstatistiska afdelningen.

a) Allmänna undersökningen.

1 extra förste aktuarie	4,500	5,600	1,100
1 " " "	4,500	5,600	1,100
1 " aktuarie	3,000	3,900	900
1 vaktmästare	800	1,175	375
Vikariatsersättning			100
		Summa kronor	3,575

b) Olycksfalls- och sjukkassestatistiken.

1 extra förste aktuarie	4,500	5,600	1,100
1 " aktuarie	3,000	3,900	900
1 " "	3,000	3,900	900
Vikariatsersättning			88
		Summa kronor	2,988

Extra vaktmästare hos kommerskollegium... 800 1,175 375

Innan jag härefter öfvergår att göra den framställning i ämnet, hvartill omständigheterna föranleda, tillåter jag mig i detta sammanhang

äfven anmäla väckta frågor om provisorisk aflöningsförbättring för bergmästare och yrkesinspektörer, väckta den förra af kommerskollegiumkommittén och den angående löneförbättring för yrkesinspektörerna af kommerskollegium.

[13.]

Huru önskvärdt det otvifvelaktigt än vore att äfven kunna tillmötesgå nämnda framställningar, är jag likväl icke nu beredd därtill. De skäl, som jag anförde i fråga om undantagande från aflöningsförbättring af viss extra personal i kommerskollegium, äga med afseende å nyssnämnda kategorier tjänstemän äfven sin tillämpning. Utom det att befattningarna såsom bergmästare och yrkesinspektörer falla utom de centrala ämbetsverken och sakna i afseende å ställning och löneförmåner motsvarighet inom nämnda ämbetsverk, äro befattningarna ej heller jämförbara med andra redan nyreglerade tjänster. Under sådana förhållanden förefunnes ej heller någon fullt giltig anledning att vid en provisorisk löne reglering af de utom centrala myndigheter fallande tjänster stanna vid omförmälda grupper. Äfven andra kategorier tjänstemän, som ännu icke varit föremål för ny löne reglering, kunde med skäl af ungefärligen samma styrka som bergmästare och yrkesinspektörer påfordra att komma i åtnjutande af löneförbättring.

På grund af hvad jag ofvan anført i fråga om den ordinarie personalen i kommerskollegium, hemställer jag nu i underdånighet, att Eders Kungl Maj:t täcktes föreslå Riksdagen,

att till provisorisk löne reglering för befattningshafvare i kommerskollegium, i enlighet med af mig tillstyrkta grunder och på af mig förordade villkor, på extra stat för år 1911 bevilja ett förslagsanslag af 17,095 kronor, däraf högst 525 kronor må användas till höjning af vikariatsersättning under semester.

Handläggning hos kommerskollegium af ärenden rörande svenska fartygs registrering m. m.

[14.]
*Handläggning
 hos kommers-
 kollegium af
 ärenden
 rörande svenska
 fartygs
 registrering
 m. m.*

Till bestridande af kostnader för handläggning hos kommerskollegium af ärenden rörande svenska fartygs registrering har Riksdagen för hvart och ett af åren 1905—1908 å extra stat anvisat ett belopp af 7,500 kronor.

För handläggning af ifrågavarande ärenden har, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande, sedan åtskilliga år tillbaka inom kommerskollegium varit anställd, utom biträdande personal, en adjungerad ledamot, hvilkens arfvode, 4,500 kronor om året, utgått af nyssnämnda anslag. Till vikariatsersättning åt den, som under den adjungerade ledamotens semester uppehållit hans befattning, har af samma anslag årligen disponerats ett belopp af 187 kronor 50 öre. Återstoden af anslaget, 2,812 kronor 50 öre, har användts till erforderligt biträde åt den adjungerade ledamoten.

På Eders Kungl. Maj:ts förslag anvisades för handläggning å den sålunda inom kommerskollegium anordnade fartygsregistreringsafdelningen af omförmälda jämte vissa andra ärenden, om hvilka jag strax skall nämna, för år 1909 ett anslag af 11,100 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf redan år 1908 disponera ett belopp af 1,400 kronor.

Med afseende härå tillåter jag mig erinra om följande.

Genom nådigt bref den 3 maj 1867 förordnade Kungl. Maj:t, att ett inom vissa främmande länder antaget signalsystem för fartyg skulle tillämpas jämväl å svenska fartyg; och uppdrog Kungl. Maj:t i sammanhang härmed åt kommerskollegium att vidtaga åtgärder för upprättande och utgifvande af trycket af en förteckning öfver svenska handelsfartyg af viss dräktighet jämte sättet för deras betecknande enligt det antagna signalsystemet. Såsom bidrag till kostnaderna för tryckningen af berörda publikation, hvilken utgifvits årligen å engelska språket under titel »List of swedish vessels, to which signal letters of the commercial code of signals have been allotted» och i allmänhet plägat i korthet benämnas »Code list», har Kungl. Maj:t sedermera anvisat understöd af statsmedel till belopp, som från och med år 1900 utgjort 800 kronor om året. Detta understöd har utgått från handels- och sjöfartsfonden.

Sedan, på sätt nämnts, inom kommerskollegium upprättats en särskild afdelning för handläggning af ärenden rörande svenska fartygs registrering, har enligt därom meddelade nådiga föreskrifter den adjun-

gerade ledamot, som förestår nämnda afdelning, haft till åliggande jämväl att ombesörja utgifningen af »Code list». [14.]

Under en följd af år och, efter det »Code list» börjat utkomma, jämsides med denna hade emellertid på enskildt initiativ utgifvits en annan förteckning öfver svenska fartyg, hvilken förteckning, benämnd »Sveriges skeppslista», jämväl ansetts vara af det intresse, att dess utgifvande borde med allmänna medel understödjas. Efter det sålunda skeppslistans utgifvare för den år 1891 utgifna årgången jämlikt nådigt beslut erhållit bidrag af 1,000 kronor samt bidraget för följande årgångar tid efter annan förhöjts, hade för utgifvande af de senaste årgångarna af berörda publikation på grund af Kungl. Maj:ts därom fattade beslut understöd utgått med 2,000 kronor för hvardera. Jämväl dessa bidrag hade under senare åren anvisats från handels- och sjöfartsfonden.

Sedan den person, som alltifrån år 1889 redigerat och hvartannat år utgifvit sistnämnda publikation, hos kommerskollegium anmält, att han af flera skäl sett sig nödsakad att för framtiden afstå från utgifvandet af berörda arbete, väckte kollegium i underdånig skrifvelse den 11 juni 1907 förslag om de båda publikationernas sammanförande till en enda under benämning »Sveriges skeppslista» och hemställde, att bestyret med utgifvandet af den nya publikationen, hvilken borde, i likhet med den förutvarande publikationen med samma namn, utgifvas hvartannat år med, i mån af behof, ett kompletterande supplement de mellanliggande åren, skulle öfverlämnas åt kollegii fartygsregistreringsafdelning. Till bestridande af kostnaderna för den nya skeppslistans tryckning ansåg kollegium det årsanslag å 800 kronor, som hittills anvisats till tryckning af »Code list», lämpligen kunna i stället disponeras för den nya publikationens utgifvande.

Någon ökning i detta anslag ansågs för sådant ändamål ej erforderlig. Då emellertid den nya anordningen föranledde behof af ökad arbetsbiträde å kollegii fartygsregistreringsafdelning, fann däremot kollegium tillskott i det till sagda afdelning utgående anslag nödvändigt; och beräknade kollegium den sålunda erforderliga anslagsökningen, hvilken afsåg dels att möjliggöra höjning i de till två å afdelningen anställda amanuenser utgående arvoden från 1,200 och 720 kronor till respektive 2,000 och 1,200 kronor om året dels att bereda tillgång för aflönande af eljest å afdelningen erforderligt extra biträde, till sammanlagdt 1,400 kronor för år räknadt.

Då senaste upplagan af den på enskild väg utgifna skeppslistan utkommit år 1905, ansåg kollegium önskligt, att den nya skeppslistan kunde utkomma redan år 1907. Enär emellertid upprättandet första

[14.] gången af nämnda lista måste blifva förenadt med ett ganska kräfvande arbete, som särskildt påkallade extra biträde i tämligen stor utsträckning, syntes kostnaderna för år 1907 icke kunna antagas komma att understiga hvad som eljest beräknats för helt år.

Med anledning af kommerskollegii berörda framställning fann Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 12 juli 1907 godt att, för utgifvande i öfverensstämmelse med kollegii förslag under år 1907 af en förteckning öfver svenska fartyg, benämnd »Sveriges skeppslista», till kollegii förfogande ställa dels förenämnda för tryckning af »Code list» utgående årliga anslag af 800 kronor dels ock ytterligare ett belopp af högst 1,400 kronor, att utgå från handels- och sjöfartsfonden.

I sammanhang med afgifvande af förslag till användande af det utaf Riksdagen på extra stat för år 1908 anvisade anslag å 7,500 kronor till bestridande af kostnader för handläggning hos kommerskollegium af ärenden rörande svenska fartygs registrering, hemställde i underdånig skrifvelse den 31 oktober 1907 kommerskollegium, ej mindre att för beredande af nödig förstärkning i arbetskrafterna å kollegii afdelning för fartygsregistrering under år 1908 måtte utöfver nyssnämnda anslag ställas till kollegii förfogande ett belopp af 1,400 kronor, än äfven att till bestridande af kostnaden för handläggning af ärenden rörande fartygs registrering under år 1909 jämte den förstärkning i arbetskrafter å den för sådant ändamål inrättade afdelningen inom kollegium, som jämväl under sistnämnda år vore påkallad, måtte för år 1909 anvisas ett belopp af 8,900 kronor. I sin berörda skrifvelse anmälde kollegium tillika, att kollegium vid äskandet af förhöjdt anslag till fartygsregistreringsafdelningen utgått från den förutsättningen, att det till utgifvande af »Code list» anvisade årsanslaget å 800 kronor finge framgent disponeras för utgifvande af »Sveriges skeppslista» enligt enahanda plan som år 1907.

Jämte meddelande af bestämmelser rörande användningen af förenämnda för år 1908 anvisade anslag å 7,500 kronor medgaf Kungl. Maj:t enligt nådigt beslut den 22 november 1907, att nyssberörda för tryckning af »Code list» från handels- och sjöfartsfonden utgående årliga anslag å 800 kronor finge jämväl för år 1908 ställas till kommerskollegii förfogande för att användas till bestridande af de med utgifvande af »Sveriges skeppslista» förenade kostnader.

Frågan om beredande af förstärkning i det för handläggning hos kommerskollegium af ärenden rörande svenska fartygs registrering för år 1908 anvisade anslag upptogs däremot i sammanhang med framställning till Riksdagen om anvisande af anslag för samma ändamål för

år 1909. Därjämte och då det ansågs lämpligt, att det för tryckningen af »Sveriges skeppslista» i dess nya form erforderliga beloppet — hvilket bestämts att utgå från handels- och sjöfartsfonden äfven för år 1908 allenast af hänsyn till önskvärdheten, att beloppet måtte kunna af kommerskollegium för ändamålet disponeras tidigare än hvad fallet skulle blifvit, ifall framställning om anvisande af motsvarande belopp skolat göras hos 1908 års Riksdag — för framtiden anvisades från samma håll som öfriga för kommerskollegii afdelning för fartygsregistreringsärenden erforderliga utgifter, föreslog Eders Kungl. Maj:t 1908 års Riksdag att till bestridande af kostnader för handläggning hos kommerskollegium af ärenden rörande svenska fartygs registrering m. m. på extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af 11,100 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf redan under år 1908 disponera ett belopp af 1,400 kronor. I nyssberörda belopp å 11,100 kronor ingick således dels den af kommerskollegium i dess förenämnda underdåniga skrivelse den 31 oktober 1907 beräknade kostnaden för handläggning af nämnda ärenden under år 1909, 8,900 kronor, jämte ett belopp af 800 kronor, motsvarande den förut från handels- och sjöfartsfonden anvisade tryckningskostnaden för »Sveriges skeppslista», dels ock ett belopp af 1,400 kronor, afsedt till förstärkning af de för år 1908 till bestridande af samtliga ifrågavarande kostnader förut beviljade medel.

Såsom redan framhållits, blef detta Eders Kungl. Maj:ts förslag af Riksdagen bifallet.

I öfverensstämmelse med den ofvan gjorda beräkningen af årliga anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål föreslog ock Eders Kungl. Maj:t i den till 1909 års Riksdag aflåtna nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof Riksdagen att till bestridande af kostnader för handläggning hos kommerskollegium af ärenden rörande svenska fartygs registrering m. m. på extra stat för år 1910 anvisa ett belopp af 9,700 kronor. Denna framställning vann Riksdagens bifall.

Beträffande användningen af det för innevarande år afsedda anslaget för kommerskollegii fartygsregistreringsafdelning har, på förslag af kommerskollegium, Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 22 oktober 1909 — jämte det kollegium erhållit bemyndigande att åt någon af kollegii sekreterare eller de hos kollegium anställda extra ordinarie tjänstemän, hvilka kollegium ägde förordna till vikarie för kommersråd, uppdraga att såsom adjungerad ledamot tills vidare under innevarande år handlägga ärenden angående svenska fartygs registrering och hvad därmed stode i samband, och i sammanhang därmed meddelats före-

[14.] skrifter angående den adjungerade ledamotens åligganden — förordnat, att bemålde adjungerade ledamot skulle äga uppbära ett arfvode för år räknadt af 4,500 kronor, däraf 3,000 kronor skulle anses såsom lön och 1,500 kronor såsom tjänstgöringspenningar, äfvensom anbefallt statskontoret att af förenämnda anslag, 9,700 kronor, i mån af rekvisition, till kommerskollegium utbetala såväl berörda till arfvode åt den adjungerade ledamoten afsedda belopp, 4,500 kronor, som ock till vikariatsersättning åt den, som under den adjungerade ledamotens semester uppehölle hans befattning, 187 kronor 50 öre samt till godtgörande af erforderligt biträde åt den adjungerade ledamoten och till bestridande af med utgifvande af »Sveriges skeppslista» förenade kostnader 5,012 kronor 50 öre, eller tillhopa 9,700 kronor.

I underdånig skrifvelse den 8 oktober 1909 har kommerskollegium, med förmälan att kollegium ansåge erforderligt, att handläggningen af ärenden rörande svenska fartygs registrering och hvad därmed stode i samband äfven under år 1911 ombesörjdes af en särskild afdelning inom kollegium, men däraf betingade anordningar syntes böra ännu tills vidare blifva, likasom hittills, provisoriska, hemställt, att jämväl för år 1911 måtte för ändamålet beredas medel till enahanda belopp, som därtill för innevarande år beräknats, eller 9,700 kronor.

I anslutning till hvad jag anfört i sammanhang med frågan om provisorisk lönereglering för kommerskollegium torde emellertid adjungerade ledamoten böra komma i åtnjutande af förbättring i sina aflöningsförmåner med sammanlagdt 1,100 kronor. Hans aflöning skulle då uppgå till 5,600 kronor, däraf 4,000 kronor skulle anses såsom lön och 1,800 kronor såsom tjänstgöringspenningar. Då med denna aflöningsförhöjning vidare skulle följa ett ökadt anslagsbehof för vikariatsersättning, torde anslaget för år 1911 böra sättas till 10,850 kronor.

På grund af hvad sålunda anförts och då kostnaderna för utgifvande af »Sveriges skeppslista» synas för nästkommande liksom för innevarande år böra bestridas af nu ifrågavarande anslag, tillstyrker jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen,

att till bestridande af kostnader för handläggning hos kommerskollegium af ärenden rörande svenska fartygs registrering m. m. på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 10,850 kronor.

Arfvode till ett sjötekniskt biträde hos kommerskollegium.

Till arfvode åt ett sjötekniskt biträde hos kommerskollegium har Riksdagen, med bifall till af Kungl. Maj:t gjorda framställningar, på extra stat anvisat för hvartera af åren 1906 och 1907 ett belopp af 2,000 kronor och för hvar och ett af åren 1908, 1909 och 1910 ett belopp af 3,000 kronor.

Hvad angår det för nämnda ändamål för innevarande år beviljade anslaget har, i likhet med hvad för de fyra nästföregående åren ägt rum, Eders Kungl. Maj:t, efter af kommerskollegium afgifvet förslag, meddelat förordnande tills vidare för år 1910 för ett sjötekniskt biträde hos kollegium.

I underdånig skrifvelse den 8 oktober 1909 har kommerskollegium gjort framställning om beredande äfven för år 1911 af ett anslag å 3,000 kronor till arfvode åt ett dylikt biträde hos kollegium.

Då kollegium äfven för tiden efter år 1910 har behof af ett sjötekniskt biträde, lärer anslag till beredande af arfvode åt ett sådant biträde böra äfven för nästkommande år hos Riksdagen äskas.

Med anledning häraf och då anledning ej förefinnes att för närvarande föreslå någon förändring i arfvodets belopp, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till beredande af arfvode åt ett sjötekniskt biträde hos kommerskollegium på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 3,000 kronor.

[15.]
Arfvode till ett
sjötekniskt
biträde hos
kommers-
kollegium.

Förstärkning af arbetskrafterna å kommerskollegii afdelning för näringsstatistik.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade 1906 års Riksdag på extra stat för år 1907 ett belopp af 8,860 kronor, att användas till en för utarbetande af sjöfartsstatistiken erforderlig förstärkning under sistnämnda år af arbetskrafterna å kommerskollegii afdelning för näringsstatistik.

Sedan på grund af nådig befallning kommerskollegium i underdånig skrifvelse den 30 november 1906 inkommit med förslag till användande af berörda anslag, bemyndigade Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 14 december 1906 kollegium att för ifrågavarande ändamål å dess afdelning för näringsstatistik tills vidare under år 1907 anställa dels en extra ordinarie aktuarie mot arfvode, för år räknadt, af 3,000 kronor, däraf 1,800 kronor skulle anses såsom lön och 1,200 kronor

[16.]
Förstärkning
af arbetskraf-
terna å kom-
merskollegii
afdelning för
närings-
statistik.
a) Sjöfarts-
statistiken.

[16.] såsom tjänstgöringspenningar, dels tre amanuenser mot arfvode för enhvar af dem, för år räknadt, af 1,200 kronor, dels ock två extra biträden mot arfvode för hvardera af dem, likaledes för år räknadt, af 1,080 kronor, hvarjämte Kungl. Maj:t förklarade, att återstående 100 kronor af anslaget skulle användas såsom vikariatsersättning åt den, som under semester för den extra ordinarie aktuarien uppehölle dennes befattning.

I nyssberörda underdåniga skrifvelse gjorde kommerskollegium tillika framställning om beredande af erforderligt anslag jämväl för år 1908 för förstärkning af den näringsstatistiska afdelningens arbetskrafter, därvid kollegium i fråga om anslagets belopp hemställde, att för beredande af höjning i de arvoden, som utginge till förenämnda å den näringsstatistiska afdelningen anställda tre amanuenser från 1,200 kronor till 1,500 kronor om året för dem hvar, detsamma måtte höjas till 9,760 kronor.

b) *Handelsstatistiken.*

Sedan den af Kungl. Maj:t den 30 januari 1905 tillsatta kommittén för verkställande af utredning och afgifvande af förslag, huru inom rikets officiella statistik största möjliga enhet och planmässighet äfvensom ökad skyndsamhet vid publikationen måtte kunna åstadkommas, i underdånig skrifvelse den 30 oktober 1906 anmält, att kommittén utarbetat förslag till statistisk varuförteckning, innefattande en såvidt möjligt efter nuvarande förhållanden lämpad specialisering af sådana varor, hvilka utgjorde föremål för handelsomsättning med främmande länder, samt ej mindre kommerskollegium och generaltullstyrelsen den 30 november sistnämnda år gemensamt afgifvit underdånigt utlåtande öfver berörda förslag än äfven den af Kungl. Maj:t den 22 juni 1906 tillsatta kommittén för revision af gällande tulltaxa den 3 december samma år afgifvit underdånigt yttrande i ämnet, fastställde Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 14 december förslaget att lända till efterrättelse vid angifning och journalisering hos tullverket af varor, som under år 1907 till riket från utrikes ort infördes eller från riket till utrikes ort utfördes.

Med anledning häraf inkom kommerskollegium i underdånig skrifvelse den 14 december 1906 med framställning om beredande af medel för den förstärkning i arbetskrafter, som under förutsättning af varuförteckningens tillämpning redan från och med 1907 års början komme att å kollegii näringsstatistiska afdelning erfordras under år 1908, då bearbetningen af det nya materialet skulle inom afdelningen taga sin början; och öfverlämnade kollegium därvid ett af förste aktu-

arien å kollegii nämnda afdelning afgifvet memorial i ämnet, däri anfördes, bland annat, följande.

[16.]

De förändrade arbetsförhållanden å afdelningen för näringsstatistik, hvilka blefve en följd af den statistiska varuförteckningens tillämpning, komme att medföra en väsentlig ökning af afdelningens arbete. Utan föregången erfarenhet kunde gifvetvis icke med full bestämdhet angifvas omfattningen af det sålunda ökade arbetet och det däraf föranledda behovet af arbetskrafternas förstärkning. Med tämlig visshet kunde dock förutses, att en tillökning i arbetsstyrkan med minst 6 personer skulle i hvarje fall visa sig erforderlig dels i första rummet för utförande inom behörig tid af det handelsstatistiska arbetet och dels jämväl under kortare tider af året, när förhållandena därtill föranledde, för att biträda med utarbetandet af den i följd af handelsstatistikens utvidgning äfven i viss mån utvidgade fabriksstatistiken. Af dessa sex personer syntes lämpligen en böra anställas som aktuarie med fem timmars daglig tjänstgöringstid, två i egenskap af amanuenser med tre timmars daglig tjänstgöringstid och de tre öfriga såsom extra biträden med sex timmars daglig tjänstgöringstid. Aflöningen för den nya personalen syntes böra utgå, för år räknadt, med 3,000 kronor åt aktuarien, 1,500 kronor åt hvardera af amanuenserna och 1,080 kronor åt hvardera af de extra biträdena, hvarjämte för uppehållande af aktuarietjänsten under semester erfordrades 100 kronor. I sin helhet skulle sålunda aflöningsbeloppen uppgå till 9,340 kronor. Dessutom kräfdes ett högre belopp än som tidigare af kollegium disponerats för inhämtande genom särskilda ombud af uppgifter angående de medelpris, som skulle läggas till grund för beräkning af in- och utförda varors värden. Riksdagen hade år 1901 genom att höja anslaget till juridiskt biträde, amanuenser m. m. för sådant ändamål anvisat en summa af 450 kronor att utgå årligen. Hädanefter komme de häraf föranledda kostnaderna med all sannolikhet icke att understiga 600 å 700 kronor. Hela det behöfliga beloppet, oberäknadt ökade tryckningskostnader samt kostnader för beredande af ökad lokalutrymme, skulle sålunda uppgå till omkring 10,000 kronor.

Med åberopande af hvad förste aktuarien sålunda anfört, hemställde kommerskollegium i sin nyssberörda skrifvelse den 14 december 1906 i underdånighet, att för år 1908 måtte anvisas dels för anställande å kollegii afdelning för näringsstatistik af en extra ordinarie aktuarie, såsom arfvode åt denne, för år räknadt, ett belopp af 3,000 kronor, däraf 1,800 kronor såsom lön och 1,200 kronor såsom tjänstgöringspenningar, äfvensom 100 kronor såsom ersättning åt den, som

[16.] under semester för den extra ordinarie aktuarien uppehölle befattningen, och dels till godtgörelse åt ytterligare erforderliga biträden å nämnda afdelning äfvensom till ersättning åt särskilda ombud för inhämtande af uppgifter angående de medelpris, som skulle läggas till grund för beräkning af in- och utförda varors värden, ett belopp af 6,900 kronor, eller tillhopa 10,000 kronor.

Sammanlagdt med förenämnda, likaledes för förstärkning i den näringsstatistiska afdelningens arbetskrafter föreslagna belopp, 9,760 kronor, utgjorde således enligt kommerskollegii beräkning det erforderliga anslagsbeloppet 19,760 kronor; och föreslog Kungl. Maj:t i den till 1907 års Riksdag aflåtna nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof Riksdagen att för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 19,760 kronor.

Detta Kungl. Maj:ts förslag blef ock af Riksdagen bifallet.

Sedan genom nådigt beslut den 22 november 1907 den förut omförmälda statistiska varuförteckningen faststälts, att lända till efterrättelse tillsvidare från ingången af år 1908 vid angifning och journalisering hos tullverket af varor, som efter sistberörda tidpunkt till riket från utrikes ort infördes eller från riket till utrikes ort utfördes, föreslog Eders Kungl. Maj:t af enahanda anledningar som år 1907, 1908 och 1909 års Riksdagar att för förstärkning af arbetskrafterna å kommerskollegii afdelning för näringsstatistik på extra stat för år resp. 1909 och 1910 anvisa ett belopp af likaledes 19,760 kronor. Enhvar af dessa framställningar vann Riksdagens godkännande.

På kommerskollegii förslag till användande af berörda anslag har Eders Kungl. Maj:t senast genom nådigt bref den 22 oktober 1909 bemyndigat kollegium att för ifrågavarande ändamål å kollegii afdelning för näringsstatistik anställa dels två extra ordinarie aktuarier mot arfvode för hvardera af dem, för år räknadt, af 3,000 kronor, däraf 1,800 kronor skulle anses såsom lön och 1,200 kronor såsom tjänstgöringspenningar, dels fem amanuenser mot arfvode för en hvar af dem, för år räknadt, af 1,500 kronor, dels ock fem extra biträden mot arfvode för en hvar af dem, likaledes för år räknadt, af 1,080 kronor, äfvensom förklarar, att af återstående 860 kronor af anslaget 200 kronor finge utgå såsom vikariatsersättning med 100 kronor åt hvardera af dem, som under semester för de extra ordinarie aktuarierna uppehölle deras befattningar, och 660 kronor användas till ersättning åt särskilda ombud för inhämtande af uppgifter angående de medelpris, som skulle läggas till grund för beräkning af in- och utförda varor.

Nu har i en under oktober månad år 1909 aflåten underdånig skrifvelse kommerskollegium gjort framställning om beredande af anslag för år 1911 till den näringsstatistiska afdelningen, därvid kollegium anfört, att beträffande behovet i förevarande afseende förhållandena icke undergått någon väsentlig förändring, till följd hvaraf och då kollegium ännu icke vunnit tillräcklig erfarenhet i afseende å tillämpningen af den nya statistiska varuförteckningen, kollegium för närvarande icke funne skäl föreslå någon förändring i fråga om vare sig anslaget belopp eller detsammans användning. [16.]

För egen del har jag ej annat att tillägga än att, med anslutning till hvad jag i sammanhang med frågan om provisorisk lönereglering för kommerskollegium anfört, ifrågavarande anslag bör höjas med 1,850 kronor. Härigenom skulle en hvar af de extra aktuarierna erhålla i aflöning 3,900 kronor, däraf 1,500 skulle anses såsom tjänstgöringspenningar, hvarjämte fyllnad i vikariatsersättning under semster skulle gifvas med 50 kronor; och hemställer jag alltså i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att till förstärkning af arbetskrafterna å kommerskollegii afdelning för näringsstatistik på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 21,610 kronor.

Arbetsstatistiska undersökningar i kommerskollegium.

Vid underdånig föredragning den 12 januari 1909 af de frågor, som tillhörde regleringen af riksstatens sjunde hufvudtitel för år 1910, redogjorde jag utförligt för de anslag och öfriga medel, som då disponerades för aflöning af personal och för bestridande af öfriga kostnader å kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Härutinnan gälla samma förhållanden för innevarande år. [17, 18.]

*Arbets-
statistiska
undersök-
ningar i
kommers-
kollegium.*

Aflöningen till byråchefen och föreståndaren för det arbetsstatistiska arbetet m. m. utgår sålunda från det ordinarie anslaget till kommerskollegium. Kostnaderna för arbetsstatistiska undersökningar och arbetsförmedlingsärendenas handläggning m. m. fördela sig sålunda:

arfvoden till två tjänstemän, hvardera till belopp, motsvarande aflöningen till andra gradens tjänstemän inom verket	kronor	9,000: —
arfvode till en tjänsteman till belopp, motsvarande aflöning till en första gradens tjänsteman	„	3,000: —
	transport kronor	12,000: —

Sjunde hufvudtiteln.

[17, 18.]	transport	kronor	12,000: —
arfvoden till tre amanuenser à 1,800 kronor hvarterda	„		5,400: —
ersättning till skrif- och räknebiträden	„		4,320: —
arfvode till en vaktmästare	„		800: —
vikariatsersättningar och gratifikationer samt ersättningar till tillfälliga biträden och extra vaktbetjäning	„		1,630: —
ersättning till ombud i orterna för införskaffande af primäruppgifter för den allmänna socialstatistiken	„		12,000: —
ersättning för bekommande af primäruppgifter för de särskilda specialundersökningarna	„		5,000: —
ersättning till särskildt tillkallade sakkunniga samt till författararfvoden	„		1,000: —
		Summa kronor	42,150: —

eller i afrundadt tal 42,200 kronor.

Af detta belopp äro 38,900 kronor upptagna å sjunde hufvudtiteln såsom extra anslag för arbetsstatistiska undersökningar och 3,300 kronor beräknade att utgå från det extra anslaget å sjätte hufvudtiteln för befrämjande och organiserande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket.

Kostnaderna för olycksfalls- och sjukkassestatistiken uppgå till följande belopp:

arfvode till en tjänsteman till belopp, motsvarande aflöningen till en andra gradens tjänsteman inom verket	kronor	4,500: —
arfvoden till två tjänstemän, hvarterda till belopp, motsvarande aflöning till en första gradens tjänsteman	„	6,000: —
arfvode till en amanuens	„	1,800: —
ersättning till skrif- och räknebiträden	„	6,480: —
vikariatsersättningar och gratifikationer samt ersättning till tillfälliga biträden	„	2,820: —
	Summa kronor	21,600: —

Sistnämnda kostnader äfvensom erforderliga medel till bestridande af tryckningskostnader samt till aflönande af möjligen behöfliga ytterligare extra biträden bestridas af de till underlättande af åtgärder för arbetarens olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande afsatta belopp.

Rörande användningen af det anvisade anslaget för arbetsstatistiska undersökningar under innevarande år har kommerskollegium på

nådlig befallning i underdånig skrifvelse den 9 november 1909 afgifvit [17, 18.] förslag och därvid anført, bland annat, att efter afslutandet af nu pågående specialundersökningar kollegium ansåge sig böra äga att, efter samråd med tillkallade sakkunniga, bestämma ämne och plan för fortsatta sådana undersökningar, att det arbetsstatistiska arbetet m. m. under innevarande år borde utföras efter den för 1905 års Riksdag framlagda allmänna arbetsplan med de utvidgningar och förändringar i densamma, som blifvit vidtagna eller planerade eller hvilka eljest i vissa fall kunde af kollegium prövas lämpliga och möjliga att genomföra, samt att arbetena med olycksfalls- och sjukkassestatistiken äfven under år 1910 borde fortgå på sätt hittills skett, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den plan för dessa arbeten, som funnes angifven i det vid kollegii underdåniga skrifvelse den 30 december 1904 fogade förberedande förslag i ämnet, samt de föreskrifter, som meddelats i nådigt bref den 17 november 1905. Och har kollegium tillika afgifvit förslag till disposition af för ifrågavarande ändamål anvisade medel.

I enlighet med berörda af kommerskollegium gjorda hemställan förordnade Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 10 december 1909, att dels det under riksstatens sjunde hufvudtitel för år 1910 anvisade extra anslag å 38,900 kronor till arbetsstatistiska undersökningar, dels af det under riksstatens sjätte hufvudtitel för år 1910 anvisade förslagsanslag för befrämjande och organiserande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket ett belopp af tillsvidare 3,300 kronor och dels af de för år 1910 till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande särskildt afsatta medel ett belopp af tillsvidare 21,600 kronor skulle, på rekvisition och emot redovisningskyldighet, ställas till kollegii förfogande för att af kollegium användas till de uti ofvan meddelade kostnadsberäkningar upptagna tjänstemännens aflöningar äfvensom till bestridande af öfriga med arbetena å kollegii afdelning för arbetsstatistik under år 1910 i enlighet med de uppgjorda planerna eller hvad eljes af kollegium bestämdes förenade kostnader, samt att de af ifrågavarande arbeten föranledda tryckningskostnader finge, i den mån förestående anslag icke försloge till desammas gäldande, bestridas, därest de afsåge det arbetsstatistiska arbetet m. m., af det å riksstatens sjunde hufvudtitel uppförda förslagsanslag till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., och, för så vidt de gällde olycksfalls- och sjukkassestatistiken, af nyssnämnda till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande afsatta medel.

[17, 18.]
*Byråchefens
 tjänstememorial
 den 23 oktober
 1909.*

I ett till kommerskollegium den 23 oktober 1909 afgifvet, af kollegium med underdånig skrifvelse den 1 november samma år till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnadt tjänstememorial har byråchefen och föreståndaren för det arbetsstatistiska arbetet m. m. anmält, att minst samma anslag som för år 1910 torde blifva erforderliga för arbetena å afdelningen jämväl under år 1911, nämligen för arbetsstatistiska undersökningar m. m. 42,200 kronor samt för olycksfalls- och sjukkasestatistiken 21,600 kronor, däri dock ej inberäknats af arbetena föranledda kostnader för tryckning m. m., hvilka plägat bestridas af allmänna medel. Tillika har byråchefen ifrågasatt, att kollegium måtte hos Eders Kungl. Maj:t göra underdånig hemställan om framställning till innevarande års Riksdag därom, att det extra anslaget under sjunde hufvudtiteln till arbetsstatistiska undersökningar från och med år 1911 finge ökas med ett belopp af 3,300 kronor, motsvarande det, som hittills utgått och äfven för år 1910 utginge af det under sjätte hufvudtiteln uppförda anslaget för befrämjande och organiserande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket. I stället borde med anlitan af medel från sistnämnda anslag tillsättas en särskild tjänsteman å afdelningen för handhafvande af arbetsförmedlingsärendena, en fråga, som i sinom tid torde dragas under chefens för civildepartementet pröfning.

Beträffande den nu ifrågasatta mindre ökningen och omläggningen af anslagen till afdelningen har byråchefen — under erinran om hvad i dylikt afseende anförts uti dåvarande förste aktuariens den 19 november 1907 aflämnade, i det vid 1908 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokoll öfver finansärenden återgifna tjänstememorial angående anordnandet af afdelningens arbeten — framhållit, att erfarenheten under de sistförflutna åren nogsamnt gifvit vid handen, att en alldeles för stor arbetsbörda påhvilade den af förste aktuarierna å afdelningen, hvilken, förutom de kräfvande sekreterargöromålen samt den närmaste ledningen af såväl den allmänna delen af det arbetsstatistiska arbetet som redigeringen af den arbetsstatistiska tidskriften, jämväl hade att handlägga arbetsförmedlingsärendena. Tillsättandet af ytterligare en tjänsteman för öfvertagande af en del af denna stora arbetsbörda, hvilket redan för två år sedan för kollegium framstått såsom önskvärdt och nyttigt, hade ock med hvarje år blifvit allt mera välbehöfligt och syntes nu ej längre kunna undanskjutas. Lämpligare än att, såsom uti ofvannämnda tjänstememorial den 19 november 1907 ifrågasatts, då en sådan uppdelning af nyssberörda uppgifter på tvenne tjänstemän måste äga rum, tillsätta en särskild tjänsteman med uteslutande uppgift att redigera och utgifva nämnda tidskrift, syntes byråchefen dock efter numera vunnen

erfarenhet vara, att detta arbete fortfarande som hittills finge ombesörjas [17, 18.] af förste aktuarien-sekreteraren, och att den erforderliga nye tjänstemannen i stället finge till hufvudsakligt åliggande att närmast handhafva afdelningens uppgifter med afseende å ledningen och kontrollen af den offentliga arbetsförmedlingen i riket samt utarbета de regelbundna redogörelserna för ställningen på arbetsmarknaden, rådande arbetslöshet och dylikt. Sistberörda angelägenheter hade nämligen numera blifvit af den omfattande och kräfvande natur, att deras rationella handhavande måste taga en därtill kvalificerad persons arbete och intresse mera odeladt i anspråk. Det lifliga organisationsarbetet i orterna på arbetsförmedlingens område, för hvilket sakkunnigt biträde från kollegii sida allt mera visade sig vara af nöden, måste ock på den närmaste ledaren af dessa ärenden ställa det ovillkorliga anspråk, att han omedelbart, då sådant erfordrades, skulle kunna företaga kortare eller längre inspektions- och instruktionsresor, och följaktligen icke, såsom för närvarande, skulle hafva att jämväl ombesörja sådana arbeten, hvilka, liksom sekreterargöromålen och redigeringen af tidskriften, fordrade hans dagliga närvaro å afdelningen.

Ännu ett skäl, som talade för den ifrågasatta ökningen i omfördälda å sjunde hufvudtiteln uppförda anslag, vore den omständigheten, att tillväxten af afdelningens öfriga arbeten haft till följd, att den del af anslagen, som afsetts till affönande af skrif- och räknebiträden samt äfven mera kvalificerade tillfälliga arbetskrafter, redan visat sig otillräcklig, och att något minskadt behof af dylika arbetskrafter för framtiden icke vore att emotse.

Af den sålunda ifrågasatta ökningen, 3,300 kronor, skulle emellertid fortfarande som hittills 1,500 kronor ingå uti afföningen för den förste aktuarie, som jämte sina öfriga åligganden hade att bestrida sekreterargöromålen å afdelningen och redigeringen af tidskriften, hvaremot återstående 1,800 kronor, i stället för att, såsom för närvarande, utgöra ett fast amanuensarfvode, skulle användas till dels anställandet af ytterligare ett kvinnligt skrif- och räknebiträde mot ett arfvode af 1,080 kronor för år, dels ock ersättning åt tillfälliga arbetskrafter. I sistnämnda afseenden har byråchefen i ett till finansdepartementet inkommet memorial af den 29 november 1909 anført, att det för närvarande funnes för det arbetsstatistiska arbetet fast anställda fyra kvinnliga skrif- och räknebiträden, hvilka för en tjänstgöring af i medeltal 6 timmar dagligen åtnjöte arfvoden af 90 kronor i månaden, d. v. s. 1,080 kronor för år, eller tillsammans 4,320 kronor. Af dessa fyra skrifbiträden vore ett helt och hållet taget i anspråk för registrators- och expeditionsgöro-

[17, 18.] målen och ett biträde, likaledes uteslutande, vid insamlandet och bearbetandet af uppgifter om arbetsinställelser och kollektivafstal. För de pågående större arbetsstatistiska specialundersökningarna erfordrades i regel under hela året minst tvenne kvinnliga skrif- och räknebiträden. Härjämte vore emellertid ytterligare ett skrifbiträde med samma aflöning som de öfriga, eller 1,080 kronor per år, oundgängligen behöfligt för att närmast biträda sekreteraren vid den allmänna delen af det arbetsstatistiska arbetet, korrekturläsning, renskrifningsarbeten m. m.

Arbetenas tillväxt hade ock nödvändiggjort dels att de kvinnliga skrifbiträdena under större delen af året måste tagas i anspråk under längre arbetstid än den ordinarie och sålunda måste beredas extra ersättning för öfvertidsarbete i större utsträckning än beräknats, dels ock att extra tjänstemän i allt större mån måste anlitas för att biträda med speciella smärre utredningar o. d.

En förhöjning af ifrågavarande del af anslaget motiverades äfven däraf, att kvalificerade extra tjänstemän, som endast arbetade för vinnande af meriter och hvilka under extra ordinarietiden åtnöjde sig med ett mindre gratifikationsbelopp, som bekant icke längre stode att erhålla, hvadan för beredande af ersättning till de extra tjänstemän, som alltid måste finnas i ett ämbetsverk, numera erfordrades större belopp än tillförne. Icke heller stode amanuenser med bestämd tjänstgöring och fast arfvode till förfogande i och för utsträckt tjänstgöring, som understundom erfordrades, utan att dem bereddades motsvarande extra ersättning. Slutligen hade äfven aflöningen för tillfällig kvinnlig arbetskraft å afdelningen, med hänsyn till aflöningsförhållandena för sådan personal inom andra ämbetsverk, hos kungl. kommittéer o. s. v., måst något höjas. Den för mötande af dessa behof ifrågasatta förhöjningen af det belopp, som vore afsedt att disponeras till vikariatsersättningar och gratifikation samt ersättningar till tillfälliga biträden m. m., eller 720 kronor syntes därför vara den minsta möjliga.

Vid bifall till hvad byråchefen sålunda föreslagit skulle det under sjunde hufvudtiteln uppförda extra anslaget för det arbetsstatistiska arbetet under år 1911 komma att användas på följande sätt:

arfvoden till två tjänstemän, hvartdera till belopp, motsvarande aflöningen till andra gradens tjänstemän inom verket.....	kronor	9,000
arfvode till en tjänsteman till belopp, motsvarande aflöning till en första gradens tjänsteman	»	3,000
arfvoden till två amanuenser à 1,800 kronor hvartdera	»	3,600
	transport	kronor 15,600

	transport kronor	15,600	[17, 18.]
ersättning till skrif- och räknebiträden	»	5,400	
arfvode till en vaktmästare	»	800	
vikariatsersättningar och gratifikationer samt ersättningar till tillfälliga biträden och extra vaktbetjäning	»	2,400	
ersättning till ombud i orterna för införskaffande af primäruppgifter för den allmänna socialstatistiken	»	12,000	
ersättning för bekommande af primäruppgifter för de särskilda specialundersökningarna	»	5,000	
ersättning till särskildt tillkallade sakkunniga samt till författararfvoden	»	1,000	
	Summa kronor	42,200	

Härtill skulle då ytterligare komma det belopp, som kunde befinnas erforderligt för ett mera rationellt handhavande från kollegii sida af ledningen och kontrollen af den offentliga arbetsförmedlingen, hvilket belopp tillsvidare som hittills syntes böra utgå af anslaget under sjätte hufvudtiteln för arbetsförmedlingens organiserande och befrämjande. Enligt hvad förut framhållits, ville det synas, som om tillsättandet af en särskild tjänsteman för arbetsförmedlingsärendenas handhavande inom kort vore af nöden, kanske redan under innevarande år.

För egen del har kommerskollegium i sin förenämnda underdåniga skrifvelse den 1 november 1909 hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes aflåta proposition till Riksdagen om anvisande på extra stat under riksstatens sjunde hufvudtitel för år 1911 af 42,200 kronor för arbetsstatistiska undersökningar, hvarjämte kollegium, jämväl i anslutning till en af byråchefen därutinnan gjord framställning, vidare hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att af de till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande afsatta belopp finge användas erforderliga medel jämväl för år 1911 efter samma beräkning som för år 1910, nämligen:

<i>dels</i> 21,600 kronor, enligt följande fördelning:			
arfvode till en förste aktuarie såsom arbetenas närmaste ledare	kronor	4,500	
arfvode till en aktuarie för sjukkassestatistiken	»	3,000	
arfvode till en aktuarie och teknisk assistent för olycksfallsstatistiken	»	3,000	
	transport kronor	10,500	

[17, 18.]	transport kronor	10,500
	arfvode till en amanuens	» 1,800
	ersättning till skrif- och räknebiträden.....	» 6,480
	vikariatsersättningar och gratifikationer samt ersättningar till tillfälliga biträden	» 2,820
	Summa kronor	21,600

dels ock medel därutöfver, i mån af behof, till bestridande af tryckningskostnader äfvensom till aflönande af möjligen erforderliga ytterligare extra biträden.

Vidare har kommerskollegium i underdånig skrifvelse den 23 nästlidne december gjort framställning om anvisande af anslag till landt- arbetareundersökning samt i sådant afseende erinrat, att, sedan Riksdagen i skrifvelse den 30 maj 1907 anhållit om en utredning om lämpligaste sättet för åstadkommandet af en undersökning och statistisk utredning rörande landtarbetarnes lefnadsförhållanden samt framläggande för Riksdagen af de förslag, som med anledning däraf kunde synas påkallade, Kungl. Maj:t den 14 därpåföljde juni anbefallt kommerskollegium att afgifva underdånigt utlåtande i ämnet.

I och för den sålunda anbefallda utredningen hade, anför kommerskollegium, ämbetsverket den 20 maj 1908 anmodat ledamoten af Riksdagens Första Kammare, landtbruksingenjören J. E. Berggren, sekreteraren hos landtbruksakademien, professorn H. Juhlin-Dannfelt samt ledamöterna af Riksdagens Andra Kammare, landtbrukaren D. Pettersson i Bjälbo och parkföreståndaren F. W. Thorsson att i egenskap af sakkunnige inom kollegii afdelning för arbetsstatistik biträda vid utarbetandet af förberedande förslag i ämnet. På särskild begäran hade därjämte byråchefen i jordbruksdepartementet, kanslirådet W. Flach deltagit i de sakkunniges arbeten. Dessa arbeten hade numera fortskridit så långt, att kollegium kunnat i hufvudsak fatta beslut i ärendet af sådan innebörd, att kollegium tillstyrkte anordnandet försöksvis af vissa landtarbetareundersökningar till en beräknad kostnad af 15,000 kronor.

Då emellertid den omfattande utredningen — hvilken, enligt hvad kollegium tidigare meddelat, tid efter annan måst undanskjutas på grund af afdelningen för arbetsstatistik påhvilande andra arbeten — ännu icke hunnit fullt afslutas, torde kollegium icke förrän i början af år 1910 blifva i tillfälle att för Eders Kungl. Maj:t framlägga slutligt utlåtande och förslag, men borde detsamma i alla händelser kunna föreligga så tidigt, att framställning i ämnet kunde göras till instundande

Riksdag. Vid sådant förhållande hade kollegium ansett sig böra redan [17, 18.] nu hos Eders Kungl. Maj:t därom göra anmälan äfvensom hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes hos Riksdagen göra framställning om beviljandet på extra stat för år 1911 af ett belopp af 15,000 kronor, hvaraf 3,000 kronor att utgå under år 1910 för anordnande försöksvis af statistiska undersökningar rörande landtarbetares lefnads- och arbetsförhållanden.

Enligt nu förevarande framställning skulle anslaget å sjunde hufvudtiteln till arbetsstatistiska undersökningar höjas med 3,300 kronor. Med afseende å den därutinnan lämnade utredningen har jag icke något att erinra mot sagda framställning. Men får jag för egen del, under hänvisning till mitt i sammanhang med frågan om provisorisk löneroglering för kommerskollegium gjorda uttalande, hemställa, att ifrågavarande anslag höjes med ytterligare ett belopp af 3,575 kronor. Härigenom skulle en hvar af de två extra första aktuarierna, hvilkas aflöning enligt kollegii förslag hädanefter skulle helt bestridas från förevarande anslag, erhålla en aflöning af 5,600 kronor, däraf 1,800 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar. Vidare skulle aktuarien bekomma en aflöning af 3,900 kronor, däraf 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar. Och slutligen skulle vaktmästaren bekomma 1,175 kronor, däraf 350 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar. Då jag rörande dispositionen i öfrigt af anslaget, som efter förhöjningarna skulle uppgå till 45,775 kronor, biträder kommerskollegii förslag, borde anslaget år 1911 användas på följande sätt:

*Departements-
chefen.*

arfvoden till två extra första aktuarier, hvardera till belopp af 5,600 kronor	kronor 11,200: —
arfvode till en aktuarie till belopp	» 3,900: —
arfvoden till två amanuenser å 1,800 kronor hvardera	» 3,600: —
ersättning till skrif- och räknebiträden	» 5,400: —
arfvode till en vaktmästare	» 1,175: —
vikariatsersättningar och gratifikationer samt ersättningar till tillfälliga biträden och extra vaktbetjäning	» 2,500: —
ersättning till ombud i orterna för införskaffande af primäruppgifter för den allmänna socialstatistiken	» 12,000: —
ersättning för bekommande af primäruppgifter för de särskilda specialundersökningarna	» 5,000: —
ersättning till särskildt tillkallade sakkunniga samt till författararfvoden	» 1,000: —
	<hr/>
Summa	kronor 45,775: —

[17, 18.]

Till kommerskollegii förslag angående ordnandet af sjukkasse- och olycksfallsstatistiken har jag ej annat att tillägga, än att de af kollegium därför beräknade kostnaderna böra, för att bereda en förste aktuarie och två aktuarier den aflöningsförbättring, hvarom jag i sammanhang med nyssberörda fråga talade, höjas med ett belopp af 2,988 kronor. Härigenom skulle nämnda tjänstemän erhålla samma aflöning, som öfriga motsvarande befattningshafvare å arbetsstatistiska afdelningen enligt mitt förslag skulle bekomma. Den uppdelning af aflöningarna, som af mig gjordes med afseende å sistnämnda befattningshafvare, torde jämväl böra tillämpas i fråga om förstnämnda tjänstemän.

Vid bifall till hvad jag senast hemställt, skulle af de till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande afsatta belopp få användas ett belopp af 24,588 kronor till aflönande af den för samma statistik anställda personal.

Nyssenämnda belopp, 24,588 kronor, skulle i enlighet med angifna grunder erhålla följande användning:

arfvode till en extra förste aktuarie	kronor	5,600: —
arfvoden till två extra aktuarier.....	„	7,800: —
arfvode till en amanuens	„	1,800: —
ersättning till skrif- och räknebiträden	„	6,480: —
vikariatsersättningar och gratifikationersamt ersättning till tillfälliga biträden	„	2,908: —
	summa kronor	24,588: —

Hvad kommerskollegium, utöfver dispositionen af nu ifrågavarande anslag och medel, i sin underdåniga skrifvelse den 23 oktober 1909 hemställt, biträder jag till alla delar.

Då det ankommit på chefen för civildepartementet att beträffande dispositionen af omförmälda till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande afsatta medel göra den underdåniga hemställan, som kunde finnas påkallad, har jag, som emellertid ansett mig böra i ett sammanhang redogöra för samtliga hithörande frågor, låtit öfverlämna kommerskollegii ifrågavarande skrifvelse till civildepartementet för handläggning i sistnämnda del, och har bemäldt departementschef, efter samråd med mig, vid underdånig anmälan af anslagsbehofven under sjätte hufvudtiteln, gjort framställning om beredande af medel för nu förevarande ändamål i enlighet med det af mig förordade förslag.

Vidare tillåter jag mig erinra, hurusom Eders Kungl. Maj:t förut

denna dag på hemställen af chefen för civildepartementet beslutit föreslå Riksdagen att under sjätte hufvudtiteln för befrämjande och organiserande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket på extra stat för år 1911 uppföra ett förslagsanslag å 40,000 kronor, afsedt bland annat, till beredande af lämplig ersättning för arbetsförmedlingsärendenas handläggning i kommerskollegium. [17, 18.]

Hvad slutligen angår kommerskollegii i underdånig skrifvelse den 23 december 1909 gjorda framställning om anslag för anordnande försöksvis af statistiska undersökningar rörande landtarbetares lefnads- och arbetsförhållanden, bör denna framställning visserligen blifva beroende på den utredning i ämnet, kollegium inom kort läser komma att aflämna. Då man emellertid torde kunna förutsätta, att den blifvande utredningen kommer att bekräfta angelägenheten af en dylik undersökning, en fråga, som Eders Kungl. Maj:t i sådant fall läser framlägga för Riksdagen i särskild nådig proposition, synes mig lämpligt, att redan nu upptages ett belopp, som torde böra sättas till det af kommerskollegium föreslagna, för mötande af utgifter för en eventuell undersökning.

I öfverensstämmelse med hvad jag förut anfört får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen *dels* att för arbetsstatistiska undersökningar under nästkommande år på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 45,775 kronor, *dels ock* att, i afvaktan på den nådiga proposition i ämnet, som Eders Kungl. Maj:t må komma att till Riksdagen aflåta, till anordnande försöksvis af statistiska undersökningar rörande landtarbetares lefnads- och arbetsförhållanden bland de extra anslagen å sjunde hufvudtiteln för år 1911 beräkna ett belopp af 15,000 kronor.

Arfvode till en vaktmästare hos kommerskollegium.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har Riksdagen till beredande af arfvode åt en vaktmästare hos kommerskollegium för hvart och ett af åren 1905—1910 på extra stat anvisat ett belopp af 800 kronor.

För behofvet af ett sådant anslag har kommerskollegium närmare redogjort i två särskilda underdåniga skrivelser af år 1907, hvilka

Bih. till Riksd. Prot. 1910. 1 Saml. 1 Afd.

[19.]
*Arfvode till en
vaktmästare
hos kommers-
kollegium.*

[19.] skrifvelser jag anmälde den 13 januari 1908 i sammanhang med behandlingen af de frågor, som tillhörde regleringen af riksstatens sjunde hufvudtitel för år 1909.

I underdånig skrifvelse den 8 oktober sistnämnda år har nu kommerskollegium i fråga om behovet af ökad vaktmästarbiträde åberopat innehållet i förstnämnda två skrifvelser samt vidare anført, att, sedan kollegium på grund af nådigt bemyndigande den 11 september 1909 förhyrt en ytterligare ämbetslokal om åtta rum, härigenom visserligen föranledts än mera behof af vaktmästarbiträde, men att kollegium ansåge sig icke böra för närvarande hemställa om något ökad sådant biträde utöfver det, som nu genom skilda anslag stode till förfogande.

Härtill har jag icke annat att tillägga än att, med anslutning till hvad jag anförde i sammanhang med frågan om provisorisk lönereglering för kommerskollegium, vaktmästarens aflöning bör höjas med 375 kronor till 1,175 kronor, däraf 350 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar; och hemställer jag alltså i underdånighet att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till beredande af arvode åt en vaktmästare hos kommerskollegium på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 1,175 kronor.

Befrämjande i allmänhet af slöjderna.

[20, 21.] För inrättande af en väfskola, ställd i samband med tekniska elementarskolan i Borås, anvisade 1868 års Riksdag på extra stat, jämte 4,500 kronor till skolans första uppsättning af maskiner och redskap, ett belopp af 3,000 kronor för skolans underhåll, mot villkor att af länet landsting eller eljest inom orten tillsköttes ett därutöfver för ändamålet behöfligt ytterligare belopp af 1,500 kronor. Sedermera har Riksdagen årligen för skolans underhåll på extra stat beviljat anslag, som utgått med 3,000 kronor till och med år 1872 och därefter med ett till 3,800 kronor förhöjdt belopp, mot villkor att af länets landsting eller eljest för ändamålet tillsköttes ett belopp, motsvarande minst hälften af statsanslaget.

Bidrag till upprätthållande af väfskolan i Borås och aflöande af en andre lärare vid skolan.
Bidrag till personlig löneförbättring åt föreståndaren vid skolan A. Krebs och andre läraren därstädes S. H. von Scheéwin.

Förutom nyssnämnda anslag har Riksdagen årligen för tiden från och med år 1882 såsom bidrag till aflönande af en andre lärare vid skolan likaledes på extra stat anvisat ett anslag af 1,000 kronor, mot villkor att bidrag för ändamålet jämväl blefve från Älfsborgs läns landsting eller eljest tillskjutet.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift af den 25 september 1908

anhöll styrelsen för tekniska elementarskolan i Borås — med öfverlämnande af särskilda af föreståndaren och förste läraren vid omförmälda väfskola Arthur Krebs och andre läraren vid skolan Sven H. von Schedvin gjorda, till styrelsen ställda framställningar om förbättring i dem tillkommande löneförmåner — i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t tacktes till 1909 års Riksdag aflåta nådig proposition om anvisande för år 1910, utöfver förenämnda anslag å 3,800 kronor, af dels sedvanligt anslag å 1,000 kronor såsom bidrag till aflönande af en andre lärare vid skolan, dels ock till förbättrande af de vid skolan anställda lärarnas löner ett ytterligare anslag å 1,500 kronor, däraf 1,000 kronor till förste läraren och föreståndaren och 500 kronor till andre läraren.

Kommerskollegium, som i underdånig skrifvelse den 31 oktober 1908 afgaf utlåtande öfver nämnda framställning, erinrade därvid, hurusom fråga föreläge om eventuell ändring i skolans organisation. Den af Kungl. Maj:t den 4 oktober 1907 tillsatta kommittén för afgifvande af utlåtande och förslag rörande förändrad anordning af den lägre tekniska undervisningen hade nämligen att taga äfven nyssnämnda fråga under behandling.

Vid underdånig föredragning den 12 januari 1909 af ifrågavarande ärende anförde jag för egen del, — under framhållande att framställningen om löneförbättring för föreståndaren och andre läraren vid skolan syntes mig ganska behjärtansvärd — att, på sätt kommerskollegium erinrat, fråga om skolans omorganisation snart nog kunde uppstå. Då emellertid något förslag i sådant afseende ännu icke föreläge, torde en eventuell omorganisation knappast på rätt länge kunna väntas blifva genomförd. Ehuru med afseende härå denna omständighet icke syntes böra utgöra hinder för en löneförhöjning åt ifrågavarande båda lärare, syntes mig å andra sidan lämpligt, att löneförbättringen, såvidt på statsverket ankomme, tillsvdare beviljades endast åt den nuvarande föreståndaren och andre läraren vid skolan personligen. Och syntes mig, på sätt kommerskollegium i sin underdåniga skrifvelse jämväl föreslagit, statens bidrag till nu ifrågavarande ändamål böra begränsas till hälften af den föreslagna löneförbättringen i dess helhet och såsom villkor för bidragets utbetalande uppställas, att från länet, där skolan vore belägen, eller eljest tillskötes ett bidrag till samma belopp som statsanslaget.

I anslutning härtill föreslog Eders Kungl. Maj:t i den till nästlidet års Riksdag aflåtna nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof Riksdagen att på extra stat för år 1910 bevilja dels såsom bidrag till upprätthållande af väfskolan i Borås ett belopp af 3,800 kronor under villkor att från Älfsborgs läns landsting eller eljest

[20, 21.] tillskötes ett belopp, motsvarande minst hälften af berörda statsanslag, dels såsom bidrag till aflönande af en andre lärare vid samma skola ett belopp af 1,000 kronor, under villkor att enahanda belopp blefve för ändamålet från nämnda läns landsting eller eljest tillskjutet, dels ock såsom bidrag till personlig löneförbättring för föreståndaren och förste läraren vid skolan Arthur Krebs ett belopp af 500 kronor och såsom bidrag till sådan löneförbättring för andre läraren därstädes Sven H. von Schedvin ett belopp af 250 kronor, under villkor att nämnda belopp, tillhopa 750 kronor, blefve för ändamålet från omförmälda läns landsting eller eljest tillskjutna.

I skrifvelse den 22 maj 1909 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel anmälde Riksdagen, att Riksdagen på extra stat för år 1910 för ifrågavarande ändamål anvisat sammanlagdt 5,550 kronor.

Nu har kommerskollegium i underdånig skrifvelse den 1 oktober 1909, med öfverlämnande af en utaf styrelsen för skolan gjord underdånig ansökning om statsbidrag för år 1911, i underdånighet hemställt om utverkande af anslag för sistnämnda år, att utgå med enahanda belopp som år 1910 till upprätthållande af väfskolan i Borås och aflönande af en andre lärare vid skolan samt till personlig löneförbättring åt föreståndaren och förste läraren samt andre läraren vid samma skola.

Af de till ärendet hörande handlingar framgår, att Älfsborgs läns landsting den 21 september 1909 för år 1910 beviljat dels, i enlighet med hvad förut ägt rum, 1,900 kronor till uppehållande af skolans verksamhet och 1,000 kronor såsom bidrag till aflönande af en andre lärare vid skolan, dels ock 500 kronor såsom personlig löneförbättring till Krebs samt 250 kronor såsom personligt lönebidrag åt von Schedvin.

Då förslag till omorganisation af skolan ännu icke föreligger, har jag ej nu anledning föreslå någon ändring i de vid 1909 års Riksdag för ifrågavarande ändamål gjorda anslagskräf; och hemställer jag förty i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1911 bevilja

dels såsom bidrag till upprätthållande af väfskolan i Borås ett belopp af 3,800 kronor under villkor att från Älfsborgs läns landsting eller eljest tillskjutes ett belopp, motsvarande minst hälften af berörda statsanslag,

dels såsom bidrag till aflönande af en andre lärare vid samma

skola ett belopp af 1,000 kronor, under villkor att enahanda belopp [20, 21.] varder för ändamålet från nämnda läns landsting eller eljest tillskjutet, dels ock såsom bidrag till personlig löneförbättring för föreståndaren och förste läraren vid skolan Arthur Krebs ett belopp af 500 kronor och såsom bidrag till sådan löneförbättring för andre läraren därstädes Sven H. von Schedvin ett belopp af 250 kronor, under villkor att samma belopp, tillhopa 750 kronor, varda för ändamålet från omförmälda läns landsting eller eljest tillskjutna.

På därom af styrelsen för föreningen för svensk hemslöjd gjord underdånig framställning föreslog Eders Kungl. Maj:t i den till sistlidet års Riksdag aflåtna nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof Riksdagen att, i likhet med hvad för hvart och ett af åren 1907, 1908 och 1909 ägt rum, åt nämnda förening såsom bidrag till uppehållande af dess verksamhet under år 1910 på extra stat för samma år anvisa ett belopp af 15,000 kronor.

[22].

*Understöd åt
föreningen för
svensk hem-
slöjd.*

I skrifvelse den 22 maj 1909 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel anmälde Riksdagen, att Riksdagen, på grund af Eders Kungl. Maj:ts berörda framställning, till föreningen för svensk hemslöjd såsom bidrag till uppehållande af dess verksamhet under år 1910 på extra stat för samma år anvisat ett belopp af 15,000 kronor; och har därefter Eders Kungl. Maj:t vid föredragning den 11 juni 1909 af Riksdagens berörda skrifvelse uti nu ifrågavarande del förklarad föreningen berättigad att åtnjuta förenämnda af Riksdagen anvisade anslag, 15,000 kronor, med skyldighet för föreningen att före den 1 maj 1911 till chefen för finansdepartementet afgifva redogörelse för användandet af understödet och berättelse rörande föreningens verksamhet under år 1910.

Nu har i en till Kungl. Maj:t ställd skrift styrelsen för omförmälda förening anhållit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att åt föreningen såsom bidrag till uppehållande af dess verksamhet under år 1911 på extra stat för samma år anvisa enahanda belopp som för år 1910.

Öfver denna framställning, därvid fogats berättelse öfver föreningens verksamhet under år 1908, har kommerskollegium den 8 oktober 1909 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, däri kollegium, under framhållande att föreningens verksamhet, såsom kollegium jämväl vid föregående tillfällen, då fråga varit om statsunderstöd åt föreningen, uttalat, vore synnerligen förtjänstfull, tillstyrkt, att nu förevarande framställning måtte bifallas.

[22]. Enligt hvad förenämnda berättelse öfver föreningens verksamhet under år 1908 utvisar, har den försäljningsrörelse, som genom den af föreningen upprättade permanenta utställningen i Stockholm sedan flera år utöfvas, trots de under året rådande tryckta ekonomiska förhållandena icke minskats utan tvärtom något, om ock knappast nämnvärdt, ökats. Omsättningen, som år 1907 belöpte sig till 260,000 kronor, uppgick nämligen år 1908 till 261,000 kronor. Föreningens reverserade skuld hade, enligt hvad räkenskaperna utvisa, vid 1908 års slut uppgått till sammanlagdt 8,200 kronor, däraf 1,200 kronor upplånats för erhållande af nödiga förlagsmedel för den i sammanhang med föreningens spetsknyppningsundervisning stående tillverkning af spetsar. Härtill komme en tillgångarna öfverskjutande skuld till föreningens egna fonder, hvilkas kapital måst anlitas för föreningens ändamål till belopp af 1,291 kronor 2 öre.

I betraktande häraf lärer få anses uppenbart, att föreningen, trots statsunderstöd och understöd från andra håll, har att kämpa med ekonomiska svårigheter och häftar i en ej obetydlig skuld. Ett fortsatt effektivt bistånd från det allmännas sida synes alltså vara af behovet påkalladt, därest föreningen skall kunna fortfarande utöfva sin verksamhet i samma omfattning som hittills och om möjligt ytterligare utveckla densamma.

Vid sådant förhållande och då jag — såsom jag vid underdånig föredragning den 12 januari 1907 i fråga om anvisande af understöd af statsmedel åt ifrågavarande förening yttrade — finner syftet med föreningens verksamhet vara synnerligen behjärtansvärdt och väl ägnadt att uppmuntra hemslöjden i allmänhet inom skilda delar af landet samt förty anser önskvärdt, att föreningen må kunna fortfarande i enahanda omfattning som hittills bedrifva och om möjligt än ytterligare utveckla sin gagnande verksamhet, tvekar jag icke att tillstyrka, att statsunderstöd till samma belopp som för innevarande år måtte tilldelas föreningen såsom bidrag till uppehållande af dess verksamhet under år 1911.

Då det å sjunde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslaget till befrämjande i allmänhet af slöjderna är för andra ändamål behöfligt, torde, i likhet med hvad som under de fyra nästföregående åren ägt rum, ett särskildt extra anslag böra för nu ifrågavarande ändamål anvisas.

Jag hemställer alltså i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att åt föreningen för svensk hemslöjd såsom bidrag till uppehållande af dess verksamhet under nästkommande år på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 15,000 kronor.

Befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart.

Till understöd åt grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut, samt Göteborgs handelsinstitut har Riksdagen — under förutsättning, hvad Frans Schartaus praktiska handelsinstitut anginge, att grosshandelssocieteten i Stockholm och, hvad Göteborgs handelsinstitut beträffade, att Göteborgs stadsfullmäktige fortfarande till instituten lämnade samma understöd som dittills, samt på de villkor i öfrigt, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma — alltsedan år 1894 på extra stat beviljat anslag, som bestämts för hvar och ett af åren 1894—1898 till 15,000 kronor, för hvarje af åren 1899—1901 till 20,000 kronor, för ett hvar af åren 1902—1906 till 28,000 kronor samt för hvardera af åren 1907 och 1908 till 35,000 kronor.

[23.]
Anslag till
handelsunder-
visning.

För åren 1909 och 1910 har Riksdagen, efter af Kungl. Maj:t därom gjorda framställningar, på extra stat anvisat ett anslag af respektive 38,000 och 42,000 kronor till understöd åt berörda båda handelsinstitut samt Malmö högre handelsinstitut, hvad beträffade Frans Schartaus handelsinstitut och Göteborgs handelsinstitut under samma förutsättningar och på de villkor, som nyss nämnts, samt vidkommande Malmö högre handelsinstitut under förutsättning, att Malmö stadsfullmäktige fortfarande till institutet lämnade årligt understöd till minst samma belopp som dittills, och på de villkor i öfrigt som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

Genom nådigt bref den 11 juni 1909 har Eders Kungl. Maj:t förordnat, att det för innevarande år anvisade anslaget skulle användas till understöd åt ifrågavarande tre handelsinstitut under villkor, bland andra,

att vid instituten skulle beredas tillfälle till afgiftsfri undervisning, vid hvardera af Göteborgs handelsinstitut och Frans Schartaus praktiska handelsinstitut för minst femton och vid Malmö högre handelsinstitut för minst tre medellösa elever och att för öfrigt nedsättning i elevavgifterna borde ske, i den mån institutens styrelser pröfvade eleverna vara i behof därpå, dock ej till lägre belopp än 100 kronor för hvarje elev, samt

att understöden skulle i mån af behof fördelas mellan instituten för att användas i främsta rummet till godtgörande af skillnaden mellan det belopp, som af nedsatt afgift betalande elever erlagts, och det belopp,

[23.] som skulle hafva influtit, om såväl dessa som frielever erlagt en hvar 260 kronor, och i andra rummet till gäldande af det belopp, hvarmed, oaktadt berörda godtgörelse, inkomsterna tilläfventyrs understege utgifterna, dock att i hvarje fall det till Malmö högre handelsinstitut i enlighet med dessa grunder utgående statsunderstöd icke finge öfverstiga 3,000 kronor.

Beträffande fördelningen mellan Göteborgs handelsinstitut, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut och Malmö högre handelsinstitut af det för år 1909 anvisade anslaget, i fråga hvarom Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 25 september 1908 meddelat motsvarande föreskrifter, som, enligt hvad nyss nämnts, i sådant hänseende meddelats beträffande anslaget för innevarande år, har, sedan nyssnämnda tre institut till Eders Kungl. Maj:t inkommit med framställningar i ämnet, kommerskollegium, på grund af nådig befallning, den 26 oktober 1909 afgifvit underdånigt utlåtande, däri kollegium anfört, bland annat, att för beredande åt de trenne handelsinstituten af den godtgörelse, som jämlikt nyssberörda nådiga bref i främsta rummet skulle komma dem till godo erfordrades, för Göteborgs handelsinstitut 23,120 kronor, för Frans Schartaus praktiska handelsinstitut 16,140 kronor och för Malmö högre handelsinstitut 2,885 kronor, med hvilka belopp instituten ock i första hand anhållit om understöd; att det tillgängliga anslaget, 38,000 kronor, sålunda icke lämnade tillgång till tillgodoseende i deras helhet af de framställda krafven på godtgörelse för eftersänkta eller nedsatta elevavgifter, ity att härutinnan uppstode en brist af 4,145 kronor. Nödvändigt vore alltså, att en minskning af de respektive understödsbeloppen vidtoges; och ansåge kollegium denna minskning böra ske i proportion till ofvan angifna olika belopp, som, under förutsättning att tillräckliga medel funnits att tillgå, skolat i enlighet med de gjorda framställningarna till instituten utgå såsom godtgörelse för eftersänkta eller nedsatta elevavgifter. Efter en dylik proportion skulle Göteborgs handelsinstitut få vidkännas en minskning af det begärda beloppet med 2,274 kronor, Schartaus praktiska handelsinstitut en dylik minskning af 1,587 kronor och Malmö högre handelsinstitut en minskning af 284 kronor.

I öfverensstämmelse härmed har ock Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 12 november 1909 fördelat samma års anslag sålunda, att Göteborgs handelsinstitut tillagts 20,846 kronor, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut 14,553 kronor och Malmö högre handelsinstitut 2,601 kronor.

I särskilda till Eders Kungl. Maj:t ställda skrivelser hafva styrelserna för nyssbemälda tre handelsinstitut i underdånighet anhållit, att under-

stöd af allmänna medel måtte beredas instituten jämväl för år 1911; och har i sådant afseende anförts: [23.]

af *styrelsen för Göteborgs handelsinstitut*, att institutets verksamhet under näst/örflytna arbetsår fortgått i samma omfattning som förut; att under innevarande läsår någon minskning inträdt i tilloppet till fackkursen, utan tvifvel stående i samband med öppnandet af den nya handelshögskolan i Stockholm; att kursen emellertid fortfarande vore delad på två afdelningar; att till första klassen af den tvååriga kursen flera sökande anmält sig, än som kunnat mottagas; att antalet elever utgjorde i första klassen 80, i andra klassen 72 och i fackkursen 33, eller tillsammans 185; att af eleverna 94 vore från Göteborgs stad och 91 från andra orter inom riket; att för innevarande läsår beviljats friplatser åt 47 elever och nedsättning i årsafgiften till 100 kronor åt 67 elever; att åt fjorton sökande, som begärt friplats, styrelsen endast kunnat bevilja nedsättning i afgiften; samt att styrelsen måst afslå fyra ansökningar om nedsättning;

af *styrelsen för grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut*, att antalet elever vid institutet innevarande läsår utgjorde 151, utvisande en minskning mot förra läsåret af 10 elever; att största delen af denna minskning fölle på den ettåriga C-kursen eller studentafdelningen, som föregående läsår räknade 28 elever och under de fem läsåren 1904—1909 i medeltal 27,6 elever, under det att dess elevantal i år blott uppginge till 19; att efter tillkomsten af Stockholms handelshögskola elevantalet i institutets studentafdelning skulle minskas, vore någonting som på förhand kunde väntas; att emellertid erfarenheten från innevarande år syntes tyda därpå, att dock ett jämförelsevis icke obetydligt antal studenter af ekonomiska eller andra skäl komme att föredraga handelsinstitutets ettåriga mera praktiska kurs framför den tvååriga mera vetenskapliga vid handelshögskolan och att sålunda institutets ettåriga studentkurs fortfarande fyllde ett afsevärdt behof; att ehuru väl upprätthållandet af en särskild studentkurs äfven med innevarande års elevantal lämnade ett i ekonomiskt afseende rätt ogynnsamt resultat, denna kurs dock borde bibehållas, så länge elevantalet ej visade bestämd tendens att väsentligt sjunka under det nuvarande; att antalet elever i år uppginge i den tvååriga kursens första klass till 55, i andra klassen af samma kurs till 52, i den ettåriga B-kursen till 25 och i den ettåriga C-kursen, som ofvan nämnts, till 19; att, liksom under föregående år, båda klasserna af den tvååriga kursen vore delade i två parallellafdelningar, hvadan samtliga elever fortfarande vore fördelade på sex afdelningar; samt

[23.] att af innevarande läsårs 151 elever 82 erlade full årsafgift med 225 kronor, 28 nedsatt afgift med 100 kronor och 41 innehade fri-plats; samt

af styrelsen för *Malmö högre handelsinstitut*, att elevantalet under höstterminen 1909 uppginge i klass B, ettårig kurs för elever, hvilka aflagt mogenhetsexamen, till 2, i klass II till 24 och i klass I till 22, eller sålunda till sammanlagdt 48; att i klass B 1 erlade full afgift och 1 vore frielev, i klass II 13 betalade full afgift och 5 half afgift samt 6 vore frielever och i klass I 13 erlade full afgift och 7 half afgift samt 2 vore frielever; att vid institutet alltså funnes 27 fullt betalande elever, 12, som betalade half afgift, och 9 frielever; samt att årsafgiften utgjorde för den ettåriga kursen 300 kronor och för den tvååriga kursen 250 kronor.

Öfver nämnda ansökningar har kommerskollegium den 26 oktober 1909 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande. Med erinran att, enligt en af inspektorn för instituten, läroverksrådet Alfred Nordfelt afgifven berättelse, undervisningen vid instituten under läsåret 1908—1909 bedrifvits i sådan omfattning och utsträckning samt på sådant sätt, att den kunde anses med institutens ändamål öfverensstämmande, har kommerskollegium i berörda utlåtande förklarar sig anse, att understöd af allmänna medel borde beredas åt ifrågavarande tre handelsinstitut äfven för år 1911. Beträffande storleken af anslaget har kollegium erinrat, att enligt de upplysningar, som lämnats för läsåret 1909—1910 angående antalet frielever och nedsatt afgift betalande elever m. m., skulle för täckande af de belopp, som enligt hittills meddelade föreskrifter i första hand vore afsedda att med det ifrågavarande anslaget godtgöras, för år 1910 erfordras, vid Göteborgs handelsinstitut 22,940 kronor, vid Frans Schartaus praktiska handelsinstitut 15,140 kronor och vid Malmö högre handelsinstitut, med iakttagande af ofvan omförmälda begränsning af anslaget, 3,000 kronor, tillhopa 41,080 kronor, eller alltså 920 kronor mindre än det belopp, hvarmed 1910 års anslag utginge. Förhållandena vid handelsinstitutet under läsåret 1910—1911 beträffande ekonomien, antalet frielever m. m. kunde antagas betinga ett lika stort anslag som samma förhållanden under nu pågående läsår. Möjligt vore väl, att, liksom för år 1910 syntes blifva fallet, ett mindre öfverskott komme att uppstå å de belopp, som i första rummet skulle utgå till instituten, men då de båda förstnämnda instituten vid flera tillfällen till följd af brist i anslaget icke fått sådana belopp fullt ersatta och anslaget i allt fall ej torde blifva tillräckligt till täckande af det belopp, som skulle i andra rummet gäldas med anslaget, ansåge kol-

legium sig sakna anledning att för år 1911 ifrågasätta ett lägre anslag än för 1910, eller 42,000 kronor. [23.]

I en till Eders Kungl. Maj:t ingifven skrift har dessutom styrelsen för Hälsingborgs högre handelsinstitut, i likhet med de närmast föregående åren, i underdånighet hemställt om statsunderstöd åt institutet.

Denna ansökning, däröfver kommerskollegium i förberörda underdåniga skrifvelse jämväl afgifvit yttrande, har den 8 november 1909 remitterats till den kommitté, som den 18 september 1908 tillsattes i ändamål att föranstalta om undersökning angående handelsundervisningens tillstånd i vårt land samt med viss inskränkning verkställa utredning och afgifva förslag om lämpligaste sättet för ordnande af denna undersökning, för att kommittén måtte taga ansökningen i öfvervägande vid fullgörandet af sitt uppdrag.

Att, innan nämnda kommitté afslutat sitt arbete, genom bifall till ansökningen vidga kretsen af de handelsläroverk, hvilka hittills kommit i åtnjutande af statsunderstöd, synes mig nu lika litet som år 1909 lämpligt. Vid behandlingen den 12 januari samma år af den då väckta frågan om statsunderstöd till Hälsingborgs högre handelsinstitut framhöll jag sålunda, hurusom det under verkställandet af den kommittén anbefallda utredningen kunde framkomma uppslag och synpunkter, som funnes böra föranleda till en mer eller mindre genomgripande omläggning af grunderna och villkoren för tilldelande af statsunderstöd för nu ifrågavarande ändamål. Under sådana förhållanden ansåg jag riktigast, att, åtminstone så länge kommittén ännu icke hunnit afgifva förslag i ämnet, icke några nya handelsläroverk af ifrågavarande kategori tilldelades dylikt understöd, helst när de läroanstalter, som blefve föremål för sådan åtgärd från statens sida, helt naturligt däri skulle söka ett stöd för anspråk på fortsatt understöd i enahanda utsträckning och till äfventyrs ock med hänsyn därtill inrätta sin förvaltning och ekonomi för framtiden.

Om sålunda den af styrelsen för Hälsingborgs högre handelsinstitut gjorda framställning om anslag för år 1911 icke torde böra bifallas, läser å andra sidan icke böra ifrågakomma att undandraga de handelsinstitut, som redan förut varit i åtnjutande af statsunderstöd, förmånen af dylikt understöd äfven för år 1911, hvilket, därest detsamma beviljas, torde böra utgå i hufvudsak efter enahanda grunder och på enahanda villkor som hittills.

På grund af hvad jag sålunda anfört och under åberopande af de utaf kommerskollegium andragna skäl hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:ts täcktes föreslå Riksdagen

[23.] att på extra stat för år 1911 anvisa ett anslag af 42,000 kronor, att af Kungl. Maj:t användas till understöd åt Göteborgs handelsinstitut och grosshandels societetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut, samt Malmö högre handelsinstitut under förut-sättning, hvad Göteborgs handelsinstitut beträffar, att Göteborgs stadsfullmäktige, hvad Frans Schartaus handelsinstitut angår, att grosshandels societeten i Stockholm och, vidkommande Malmö högre handelsinstitut, att Malmö stadsfullmäktige fortfarande till instituten lämna årligt under-stöd till minst samma belopp som hittills, samt på de villkor i öfrigt, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.

[24.]
Statsbidrag till
handelshög-
skolan i
Stockholm.

Vid tillstyrkandet den 19 februari 1909 af nådiga proposition angående statsbidrag till upprättande och underhållande af en handels-högskola i Stockholm redogjorde jag närmare för en på föranstaltande af handelshögskoleföreningen i Stockholm utarbetad plan för en blifvande handelshögskolas organisation och verksamhet. I det jag hänvisar till nämnda redogörelse, tillåter jag mig vidare erinra, hurusom af den då lämnade utredningen framginge, att de för handelshögskolan påräkneliga inkomsterna skulle uppgå för de båda första läsåren till respektive 75,000 kronor och 82,500 kronor, däraf 67,500 kronor utgjorde afkastningen af donerad eller eljest för ändamålet disponibelt kapital samt 7,500 kronor under första läsåret och 15,000 kronor under andra läsåret mot-svarade de från eleverna utgående terminsafgifter. Å andra sidan hade de årliga kostnaderna för handelshögskolan efter fullbordad organisation beräknats blifva omkring 111,000 kronor jämte möjligen erforderliga utgifter för lärarpersonalens pensionering. Skillnaden mellan inkomster och utgifter syntes därför, såsom kommerskollegium i underdånigt ut-låtande den 4 december 1908 framhållit, blifva närmare 30,000 kronor. Under de första läsåren kunde visserligen, fortsatte kommerskollegium, göras en inbesparing af omkring 10,000 kronor årligen i beräknadt anslag till aflöningar m. m., men denna inbesparing uppvägdes till fullo af de stora utgifter för anskaffande af materiel m. m., som under den första organisationstiden blefve nödvändiga. I anslutning härtill hem-ställde kollegium, att Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd för att bereda handelshögskoleföreningen i Stockholm för en i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af föreningens styrelse angifna grunder där-städes inrättad handelshögskola ett anslag för läsåret 1909—1910 af 30,000 kronor, att till föreningen i viss angifven ordning utbetalas.

För egen del framhöll jag vid ifrågavarande tillfälle rörande sättet för skolans organisation och verksamhet, hurusom naturligen, särskildt

i fråga om detaljerna, många olika synpunkter och önskemål kunde göra sig gällande. I allt väsentligt syntes mig emellertid, såvidt sådant på förhand, innan skolan någon tid varit i verksamhet, kunde bedömas, den plan, högskoleföreningen låtit uppgöra, god och ändamålsenlig. Gifvet vore, att det måste anses såsom ett önskemål, att skolan redan från början erhöle en så fullständig och fast organisation, att densamma kunde på ett tillfredsställande sätt fylla sin uppgift. Därest detta skulle i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den uppgjorda planen, hvilken, som nämnt, syntes i allt väsentligt uppfylla befogade anspråk i sådant afseende, kunna inom den närmaste tiden äga rum, vore trots det ganska betydande kapital, som för ändamålet stode till föreningens förfogande, tydligen erforderligt, att staten lämnade anstalten sitt stöd för täckande af en del af de betydande utgifter, som med den omförmälda planens realiserande vore förenade.

I betraktande här af samt med afseende icke blott å de speciella statsintressen, hvilka kunde tänkas genom tillkomsten af en handels-högskola inom landet varda i större eller mindre mån främjade, utan äfven, och framför allt, med hänsyn till den stora betydelsen för landets kultur i allmänhet af upprättandet af en dylik läroanstalt inom våra egna landamärena, syntes mig ock synnerligen goda skäl tala för en dylik mellankomst från statens sida. Mot det i sådant afseende föreslagna beloppet, hvilket gifvetvis betingades af den för högskolans organisation och verksamhet uppgjorda planen med där af föranledda kostnader, hade jag, då dessa icke syntes mig för högt beräknade, för min del icke funnit anledning till erinran.

I anslutning till hvad jag sålunda och i öfrigt anförde, föreslog Eders Kungl. Maj:t Riksdagen att, under förutsättning att en handels-högskola blefve genom handelshögskoleföreningens i Stockholms försorg under år 1909 därstädes upprättad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den på föreningens föranstaltande utarbetade, i statsrådsprotokollet närmare omförmälda plan, såsom bidrag till upprättande och underhållande af samma skola på extra stat för år 1910 anvisa ett anslag af 30,000 kronor, att till nämnda förenings styrelse utbetalas med hälften under höstterminen år 1909 och återstående hälften under vårterminen år 1910, under villkor dels att föreningens stadgar äfvensom grundstadgar för högskolan blefve, innan någon del af anslaget utbetalades, efter därom gjord framställning af Eders Kungl. Maj:t fastställda, dels ock att Eders Kungl. Maj:t tillerkändes rätt att utse ej mindre ordförande i högskolans styrelse än äfven en revisor för del-

[24.] tagande i granskningen af såväl högskolans förvaltning och räkenskaper som ock föreningens egna räkenskaper.

*Riksdagens
skrifvelse.*

Denna Eders Kungl. Maj:ts framställning vann Riksdagens godkännande; och tillåter jag mig i detta sammanhang återgifva innehållet i den skrifvelse af den 11 maj 1909, däri Riksdagen anmälde sitt beslut i ämnet.

Inrättandet af en handelshögskola inom vårt land, framhöll Riksdagen, hade sedan länge inom handels- och industrikretsar utgjort ett önskemål, genom hvars ernående man förväntade, att de blifvande affärsmännen skulle kunna erhålla en fackutbildning af den art, att den i sin mån skulle bidra till att göra dem dugliga att uppträda i handelskonkurrensen på världsmarknaden och dymedelst jämväl komma att gagna landets ekonomiska ställning i dess helhet. Då detta önskemål numera, tack vare den storartade offervillighet för ändamålet, som visats af enskilda personer och Stockholms stad, syntes inom en snar framtid kunna förverkligas, därest jämväl staten lämnade bidrag till bestridande af högskolans driftkostnader, hade Riksdagen, som delade den rådande uppfattningen om den betydelsefulla roll för vårt näringslif, som en i rätt riktning organiserad och bedrifven undervisning af ifrågavarande art kunde komma att spela, ansett, att Riksdagen icke borde underlåta att genom anslag till lämpligt belopp understödja den planerade högskolan. Beträffande den årliga driftkostnaden för densamma beräknades denna till 111,000 kronor, och då den förening, som vore afsedd att handhafva högskolans ekonomi, disponerade öfver inkomster, som för de två närmaste läsåren torde komma att uppgå till respektive 75,000 och 82,500 kronor, skulle alltså det erforderliga statsbidraget för den närmaste tiden uppgå till omkring 30,000 kronor. I ofvanberörda utgiftssumma, 111,000 kronor, inginge bland annat löner till lärarpersonalen med följande belopp, nämligen: till rektor 10,000 kronor, till professor 8,500 kronor, till biträdande lärare i rättsvetenskap 6,000 kronor och till lektor i främmande lefvande språk 3,000 à 4,000 kronor. Visserligen hade de sålunda beräknade lönerna synts Riksdagen ganska höga, men hade emellertid Riksdagen icke ansett, att denna omständighet borde föranleda till någon nedsättning af statsanslaget, och detta så mycket mindre, som den öfvervägande delen af högskolans utgifter skulle komma att bestridas af enskilda medel. Vid sådant förhållande och då Riksdagen icke i öfrigt funnit anledning till erinran emot den gjorda kostnadsberäkningen, hade Riksdagen ansett sig böra bifalla förslaget, i hvad det afsåge det begärda anslagens belopp.

Vidkommande stadgar för högskolan hade Riksdagen endast velat

framhålla önskvärdheten af att bestämmelse infördes därom, att ett visst antal friplatser för studerande skulle vid högskolan finnas.

Innan Riksdagens berörda skrifvelse aflåtits, hade styrelsen för handelshögskoleföreningen till Eders Kungl. Maj:t inkommit med förslag till grundstadgar för handelshögskolan. Efter det kommerskollegium däröfver afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, har Eders Kungl. Maj:t den 27 maj 1909 i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det ingifna förslaget fastställt grundstadgar för handelshögskolan i Stockholm. Från dessa grundstadgar tillåter jag mig återgifva följande bestämmelser.

[24.]
*Grundstadgar
för handels-
högskolan
m. m.*

Högsta värden och styrelsen af handelshögskolan utöfvas af dess direktion. Direktionen består af fem ledamöter, nämligen en ordförande, förordnad af Kungl. Maj:t för den tid, som af Kungl. Maj:t bestämmes, tre ledamöter, som utses af handelshögskoleföreningens styrelse för en tid af tre år och af hvilka en afgår hvarje år, samt handelshögskolans rektor. Närmaste ledningen af studiearbetet vid högskolan tillkommer högskolans rektor och lärarråd. Lärarrådet består, förutom af rektor, af de lärare, som innehafva professorsbefattning och äro i utöfning af sin tjänst, samt de som på förordnande förestå sådan befattning eller ock själfständig och med examination förenad undervisning.

Rektor vid högskolan utses af direktionen för en tid af fem år, efter hvilken tids utgång uppdraget kan förnyas. Direktionens förordnande skall hvarje gång underställas Kungl. Maj:ts stadfästelse. Skulle denna förvägras, upptager direktionen saken till ny behandling.

Befattningar vid högskolan tillsättas af direktionen, hvilken jämväl meddelar förordnande att dem förestå. Professorsbefattning äger direktionen tillsätta med fast anställning. Andra befattningar må ej tillsättas annorlunda än genom förordnande tills vidare eller på viss tid.

Skall professorsbefattning tillsättas och yppar sig tillfälle att vinna någon för platsen företrädesvis skicklig person, äger direktionen, efter lärarrådets hörande, besluta att utan ansökan kalla denne till befattningen. Lärarrådet må ock kunna hos direktionen väcka förslag om sådan kallelse. Beslut härom kan icke fattas af direktionen, därest ej minst fyra af dess medlemmar äro därom ense. Har direktionen beslutit kalla någon till professorsbefattning, underställes beslutet Kungl. Maj:ts pröfning och stadfästelse. Godkänner Kungl. Maj:t ej kallelsen, upptages ärendet till ny behandling.

När kallelse till ledig professorsbefattning ej äger rum, kungör direktionen ledigheten i allmänna tidningarna. Sedan ansökningarna inkommit samt ärendet blifvit i viss angifven ordning beredt, nämner

[24.] direktionen den af de sökande, hvilken direktionen finner till befattningen skickligast. Beslutet underställes Kungl. Maj:ts pröfning och stadfästelse. Stadfäster Kungl. Maj:t ej utnämningen, upptages ärendet till ny behandling.

Under vissa angifna förutsättningar äger direktionen besluta att för alltid eller på viss tid af högst ett år skilja lärare från hans befattning och därmed åtföljande förmåner, därest minst fyra ledamöter äro ense om beslutet. Direktionens beslut äger dock ej giltighet, förrän det blifvit af Kungl. Maj:t fastställt.

Rektor och professorer vid handelshögskolan skola, då de uppnått 65 års ålder och minst 25 år varit anställda såsom lärare vid högskola, hvaraf minst de 20 sista vid handelshögskolan, afgå från sin befattning mot åtnjutande för sin återstående lefnad af en årlig pension, motsvarande den del af aflöningsförmånerna vid afskedstagandet, som utgör lön. Lärare må, om direktionen honom därom anmodar, i tjänsten kvarstå under högst fem år efter nämnda tidpunkt. Om pensionsrätt vid tidigare afgang samt om skyldighet att lämna bidrag till pensioneringen stadgas i högskolans särskilda pensionsreglemente.

Direktionens ekonomiska förvaltning granskas årligen af tre revisorer, utsedda en af Kungl. Maj:t och två af handelshögskoleföreningen.

Föreskrifter för högskolan utöfver hvad grundstadgarna innehålla meddelas i särskild ordningsstadga. Denna antages och utfärdas af direktionen, sedan lärarrådet blifvit hört. Ej må föreskrift för högskolan meddelas, som strider emot grundstadgarna.

Finner direktionen till följd af gjord framställning eller eljest, att ändring i grundstadgarna bör ske, äger direktionen, sedan lärarrådet blifvit hört, uppgöra förslag därtill. Är detta gilladt af minst fyra ledamöter, utgör det direktionens förslag och skall, sedan handelshögskoleföreningens yttrande inhämtats, underställas Kungl. Maj:ts pröfning och stadfästelse. I behandling af ändringsförslag rörande grundstadgarna skola samtliga direktionens ledamöter deltaga.

Sedan de grundstadgar, för hvilka jag nu i vissa delar redogjort, fastställts, har Eders Kungl. Maj:t på framställning af direktionen för handelshögskolan genom nädigt beslut den 25 juni 1909 godkänt direktionens beslut, hvarigenom dels professorn Carl Jakob Herman Hallendorff förordnats till rektor vid handelshögskolan för tiden från och med den 1 september samma år till och med den 31 augusti 1914, dels ock direktionen kallat vissa personer att vara, den ene professor i ekonomisk geografi och den andre i nationalekonomi med statistik.

Den öfriga lärarpersonalen bestod vid början af höstterminen eller

vid oktober månads ingång af följande personer, nämligen en tillförordnad professor i handelsteknik, fyra lektorer i främmande språk samt två biträdande lärare i rättsvetenskap och två biträdande lärare i respektive bankteknik och engelska språket.

[24.]

Vidare har direktionen för handelshögskolan den 13 oktober 1909 antagit ordningsstadga för samma skola. I fråga om lärjungarnas afgifter och om frielever lämnas i ordningsstadgan följande bestämmelser.

Innan lärjunge inskrifves vid högskolan, skall han betala inträdesavgift med 25 kronor. För en hvar af läsårets tre lästerminer erlägger lärjunge en terminsavgift, som utgår med 80 kronor under höstterminen samt 85 kronor för hvardera af vinter- och vårterminerna.

I mån af tillgängliga medel bereder direktionen årligen åt väl vitsordade inträdessökande på grund af styrkt medellöshet ett antal friplatser, medförande befrielse från inskrifnings- och terminsavgifter. Vunnen dylik befrielse gäller för högst två läsår.

Då lärjunge anmäler sig att vid högskolan undergå examen eller särskild pröfning för erhållande af vitsord öfver sina kunskaper, skall han erlägga en afgift af 25 kronor. Beloppet återställes icke, äfven om lärjungen varder underkänd. Från sådan afgift må lärarrådet på grund af styrkt medellöshet medgifva befrielse åt lärjunge, som utmärkt sig genom flit, kunskaper och godt uppförande.

Den, som, utan att vid högskolan som lärjunge inskrifvas, erhållit tillstånd att som extra elev åhöra föreläsningen i ett eller flera ämnen, erlägger en afgift, hvars belopp bestämmes efter det antal timmar i veckan, som de af honom åhörda föreläsningarna pågå. För en föreläsningkurs om en timme i veckan erlägges sålunda terminligen 5 kronor, vid två timmar i veckan 10 kronor o. s. v., dock högst ett belopp, motsvarande lärjunges afgifter.

Utlänning, hvilken vid högskolan inskrifves som lärjunge eller därstädes som extra elev åhör föreläsningar, erlägger dubbla beloppet af här förut nämnda afgifter.

Slutligen tillåter jag mig erinra, hurusom Eders Kungl. Maj:t den 3 sistlidne december fastställt stadgar för handelshögskoleföreningen i Stockholm. Enligt § 6 i dessa stadgar skall styrelsens för föreningen förvaltning granskas af tre revisorer, af hvilka en förordnas af Kungl. Maj:t och de två öfriga jämte en suppleant för dem årligen utses af föreningen. För ändring af stadgarna äfvensom för föreningens upplösning erfordras enligt § 11, att samtliga medlemmar sådant besluta eller att beslutet fattas å två, med minst en månads mellanrum på

[24.] hvarandra följande sammanträden, däraf minst ett ordinarie, och på det sammanträde, som sist hålles, biträdes af minst två tredjedelar af de röstande. Beslutet vare dock icke till efterrättelse gällande med mindre det af Kungl. Maj:t fastställles.

*Om friplatser
vid handels-
högskolan.*

Innan jag härefter öfvergår att redogöra för en till Eders Kungl. Maj:t inkommen framställning om statsbidrag till handelshögskolan för högskolans andra läsår, tillåter jag mig anmäla från styrelsen för handels-högskoleföreningen och kommerskollegium inkomna infortrade utlåtanden i anledning af hvad Riksdagen i förr omförmälda skrifvelse anfört i fråga om anordnande af friplatser för studerande vid skolan.

Styrelsen för handelshögskoleföreningen anför för sin del, att den föreliggande frågan syntes styrelsen böra tills vidare lämpligast ordnas sålunda, att i hvarje års utgiftsstat för handelshögskolan upptoges ett visst belopp till bestridande af kostnaden för de friplatser, som med hänsyn till såväl antalet studerande som högskolans ekonomi ansåges böra inrättas. För läsåret 1909—1910 hade styrelsen beslutat anordna sex friplatser, för hvilka sammanlagda kostnaden utgjorde 1,650 kronor, fördelade sig på terminsafgifter med 1,500 kronor och på inskrifningsafgifter med 150 kronor. De för ändamålet erforderliga medlen komme att i mån af behof tillhandahållas direktionen för handelshögskolan, hvilken det torde tillkomma att bestämma om friplatsernas fördelning.

I underdånigt utlåtande af den 1 november 1909 har kommerskollegium, under erinran om hvad ordningsstadgan för handelshögskolan i förevarande afseende innehåller, anfört, att saken syntes kollegium numera hafva blifvit ordnad på ett tillfredsställande sätt. Sålunda kunde, för hvarje gång statsanslag vore ifrågasatt, det antal friplatser bestämmas, som med hänsyn till förhållandena borde föreskrivas såsom villkor för utfående af statsunderstöd. Beträffande det för läsåret 1909—1910 föreslagna antalet friplatser vore enligt af kollegium inhämtade upplysningar alla dessa numera tillsatta. Kollegium hade icke något att erinra mot samma antal.

*Styrelsen
för handels-
högskole-
föreningen.*

Efter att sålunda hafva redogjort för hvad hittills åtgjorts med afseende å handelshögskolans organisation och verksamhet m. m., får jag anmäla en till Eders Kungl. Maj:t ställd skrift, däri styrelsen för handelshögskoleföreningen, med förmälan att handelshögskolan den 1 oktober 1909 öppnat sin verksamhet i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ofvannämnda plan, i underdånighet gjort framställning om statsanslag för verksamhetsåret 1 juli 1910—30 juni 1911.

I detta afseende meddelar styrelsen till en början, att den utgiftsstat, som af direktionen för handelshögskolan uppgjorts för nästkommande läsår, hade följande lydelse:

[24.]

a) Löner och arfvoden.

Rektor: lön kr. 6,700: —	tjänstgöringsp. kr. 3,300: —	kr. 10,000: —
1 professor „ „ 5,700: —	„ „ 2,800: —	„ 8,500: —
2 professorer.....	„	17,000: —
1 docent	„	4,000: —
1 „	„	4,000: —
1 lektor: arfvode	„	3,000: —
3 lektorer.....	„	9,000: —
1 lektor.....	„	4,000: —
Undervisning i rättskunskap: arfvode	„	5,000: —
Tillfälliga kurser, förslagsvis.....	„	6,000: —
Bibliotekarie: arfvode	„	1,500: —
Katalogisering: „	„	500: —
1 amanuens: arfvode.....	„	600: —
2 amanuenser	„	1,200: —
Skrifbiträde (rektors)	„	1,200: —
Vaktbetjäning, förslagsvis.....	„	2,500: —
Säger kr.		78,000: —

b) Bok- och materialinköp, expenser m. m.

Biblioteks- och institutionsanslag	kr.	5,500: —
Handelsmuseet.....	„	1,000: —
Skrifmaterialier, tryck, annonser m. m., förslagsvis	„	5,500: —
Hyra, inklusive uppvärmning	„	18,000: —
Belysning, rengöring m. m., förslagsvis	„	5,000: —
Säger kr.		35,000: —

c) Diverse utgifter för högskolan.

Reseanslag till lärarne.....	kr.	3,000: —
Inventariers underhåll	„	1,500: —
Oförutsedda utgifter, förslagsvis	„	3,000: —
Direktionens expedition	„	1,500: —
Säger kr.		9,000: —
Summa kr.		122,000: —

[24.]

I sin underdåniga framställning om statsanslag för nu innevarande läsår hade, erinrar styrelsen, styrelsen beräknat handelshögskolans samtliga utgifter för första arbetsåret till cirka 100,000 kronor och för det andra till cirka 111,000 kronor. Den betydliga ökning i utgifter, som framträdde i den uppgjorda staten för läsåret 1910—1911, hade föranledts däraf, att tillströmningen af elever till handelshögskolan visat sig så väsentligt öfverstiga hvad man trott sig kunna påräkna. Medan styrelsen nämligen beräknat elevantalet för första året till 30 och för andra året till 60, uppginge för närvarande antalet inskrifna till icke mindre än 111 stycken, och direktionen hade beräknat elevantalet för nästa läsår till 120 stycken, eller 80 kvarstående från innevarande läsår och 40 nytillkomna. En gifven följd af elevantalets stora ökning vore, att äfven utgifterna för undervisningen skulle växa. Redan för innevarande läsår hade det visat sig, att de beräknade utgifterna måste öfverskridas, och i staten för 1910—1911 hade i fråga om lärarkrafterna upptagits följande belopp, utöfver hvad som ursprungligen beräknats, nämligen:

1 lektor	kronor	3,000: —
tillfälliga kurser, ökning	„	2,000: —

hvarjämte utgifterna för institutioner, expenser och diverse dylika ändamål blifvit höjda med sammanlagdt cirka 8,000 kronor.

Till bestridande af högskolans utgifter hade styrelsen att för verksamhetsåret 1910—1911 räkna med följande inkomster, nämligen:

räntemedel	kronor	67,500: —
terminsafgifter (120 st. à 250 kronor)	„	30,000: —
inskrifningsafgifter (40 st. à 25 kronor)	„	1,000: —
examensafgifter och afgifter af extra elever	„	3,000: —

Summa kronor 101,500: —

Under förutsättning att handelshögskolan finge under nästkommande läsår åtnjuta statsbidrag till enahanda belopp, 30,000 kronor, som beviljats för innevarande läsår, skulle alltså inkomsterna komma att uppgå till 131,500 kronor, eller 9,500 kronor mera än det utgiftsbelopp, som af direktionen beräknats. Därvid vore emellertid att märka, dels att, då högskolan blott helt kort tid varit i verksamhet, utgifterna endast låte sig approximativt beräknas, hvadan det vore fara värdt, att det ofvan beräknade utgiftsbeloppet skulle visa sig otillräckligt, dels ock att, utöfver de af direktionen upptagna utgiftsposterna, det torde blifva nödigt att anskaffa medel jämväl till afbetalning å kostnaderna

för lokalernas inredning och möblering m. m. äfvensom till afsättning för den ordinarie lärarpersonalens pensionering. [24.]

Hvad beträffade det af Riksdagen uttalade önskemålet, att ett visst antal friplatser för studerande skulle finnas vid högskolan, har styrelsen, i anslutning till sitt förut omförmälda yttrande i detta afseende anført, att för år 1910—1911 beräknats 12 friplatser, däraf 6 för hvardera af de båda årsklasser, som under sagda läsår komme att finnas vid högskolan.

Med åberopande af hvad sålunda anförts, hemställer styrelsen, det täcktes Eders Kungl. Maj:t till innevarande års Riksdag göra framställning därom, att Riksdagen måtte såsom bidrag till underhållande af handelshögskolan i Stockholm på extra stat för år 1911 anvisa 30,000 kronor, att till styrelsen utbetalas med ena hälften under senare halfåret 1910 och andra hälften under förra halfåret 1911.

Öfver denna styrelsens framställning har kommerskollegium i särskild underdånig skrifvelse den 1 november 1909 afgifvit utlåtande och därvid till en början bekräftat, att handelshögskolan i Stockholm börjat sin verksamhet den 1 oktober 1909 enligt en plan, som stode i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den af mig förut omförmälda. Af den till stöd för framställningen lämnade redogörelsen för handelshögskolans ekonomi framginge, fortsätter kommerskollegium, att behof af statsunderstöd föreläge jämväl för läsåret 1910—1911.

Kommerskollegium.

Efter att hafva återgifvit, hvad styrelsen för handelshögskoleföreningen meddelat rörande beräkningarna af högskolans inkomster och utgifter för högskolans andra läsår, anför kollegium vidare, att styrelsen syntes kollegium icke hafva anført några särskilda omständigheter till stöd för sin begäran att, oaktadt förändringen i beräkningen af ekonomien för läsåret 1910—1911, erhålla ett statsanslag af 30,000 kronor, och skulle alltså kunna ifrågasättas en nedsättning af anslaget. För att emellertid det samhällsnyttiga arbetet för uppfyllandet af handelshögskolans ändamål skulle kunna på ett enbetligt och framgångsrikt sätt fortgå, borde styrelsen, därest icke några särskilda skäl skulle betinga ändring, kunna påräkna ett fast årligt statsanslag. Och på grund häraf hade kollegium icke anledning att föreslå ett lägre statsanslag för läsåret 1910—1911 än för nu pågående läsår.

Vidkommande friplatser för studerande vid högskolan hänvisar kollegium, till hvad kollegium, på sätt redan angifvits, därutinnan yttrat, samt framhåller i sådant afseende vidare, att, då styrelsen för handelshögskoleföreningen för läsåret 1910—1911 beräknat antalet friplatser

[24.] till 12, däraf 6 för hvardera af de båda årsklasser, som under sagda läsår komme att finnas vid högskolan, de medel, som härför erfordrades, enligt beräkning, grundad på nu bestämda termins- och inskrifningsafgifter, torde uppgå till 3,150 kronor, kollegium ansåge sig icke böra ifrågasätta ett större antal friplatser såsom villkor för det nu föreslagna statsunderstödet; och hemställer kollegium om bifall till ifrågavarande ansökning under de villkor, som gällde för utfående af statsunderstödet för innevarande läsår, samt dessutom mot villkor, att styrelsen styrkte sig hafva anvisat medel för beredande af minst 12 friplatser under läsåret 1910—1911.

*Departements-
chefen.*

De upplysningar angående handelshögskolans verksamhet under dess första lästermin, som de nu ingifna handlingarna lämna, bestyrka i oväntadt hög grad rättmätigheten af de förhoppningar, jag och öfriga af frågan intresserade ställde till en dylik skola. Anslutningen från den studerande ungdomens sida har sålunda varit långt lifligare än beräknadt varit. Lärjungarnes antal, som för första läsåret beräknades blifva 30, har nämligen i verkligheten under höstterminen 1909 stigit till 111. De uppoffringar i arbete och penningar, som gjorts för högskolans organisation och verksamhet af enskilda i synnerligen stor omfattning äfvensom af staten, hafva alltså redan vid begynnelsen af högskolans verksamhet lämnat godt resultat och torde, om ej tecknen slå fel, med tiden blifva för handel och näringar fruktbarande. Under sådana förhållanden lär det icke kunna ifrågakomma, att bidraget till underhållande af högskolans verksamhet från statens sida indrages.

Detta bidrag är för läsåret 1909—1910 som bekant bestämdt till 30,000 kronor. De villkor, som stadgats för medlens utbetalande, äro, på sätt den lämnade utredningen visar, uppfyllda. Handelshögskolans verksamhet har sålunda påbörjats efter i hufvudsak den plan, hvilken vunnit Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagens gillande. Eders Kungl. Maj:t har fastställt ej blott grundstadgar för högskolan utan äfven stadgar för handelshögskoleföreningen. Enligt dessa reglementen, hvilka icke kunna ändras utan Eders Kungl. Maj:ts godkännande, äger Kungl. Maj:t utse ej blott ordförande i högskolans styrelse utan äfven revisor för deltagande i granskningen af såväl högskolans förvaltning och räkenskaper som ock föreningens egna räkenskaper. Slutligen hafva, i enlighet med Riksdagens därom uttalade önskan, friplatser anordnats vid högskolan. Dessa friplatser uppgå för innevarande läsår till ett antal af 6.

Enligt nådigt beslut den december 1909 har därför också hälften af det i 1910 års stat uppförda anslag å 30,000 kronor till upprättande

och underhållande af handelshögskolan i Stockholm, eller 15,000 kronor, utbetalats till handelshögskoleföreningens styrelse.

[24.]

För nästkommande läsår har framställning gjorts om statsbidrag till enahanda belopp som för innevarande läsår. Af den lämnade utredningen framgår, att, hufvudsakligen till följd af den oväntadt stora anslutningen, de år 1908 gjorda beräkningar öfver högskolans inkomster och utgifter för läsåret 1910—1911 rubbats. Enligt nämnda beräkningar skulle afkastningen af fonderade medel och terminsafgifter uppgå till sammanlagdt 82,500 kronor. Utgifterna åter beräknades till omkring 111,000 kronor jämte möjligen erforderliga utgifter för lärarpersonalens pensionering. Det statförslag för ifrågakomma läsår, som handelshögskoleföreningens styrelse nu framlagt, visar emellertid en något gynnsammare ställning. Skillnaden mellan inkomster och utgifter, hvilka skulle balansera med respektive 101,500 kronor och 122,000 kronor, komme alltså att stanna vid 20,500 kronor.

Lika med kommerskollegium håller jag emellertid före, att detta oaktadt statsanslaget bör bibehållas vid samma belopp som för innevarande år eller 30,000 kronor.

En institution som handelshögskolan måste naturligen, för att helt fylla sitt ändamål, kunna bygga sin verksamhet å stadigvarande inkomster. I förevarande fall motsvara dessa inkomster till allra största delen afkastning af handelshögskoleföreningens fonderade medel. Med hänsyn till handelshögskoleverksamhetens allmänna och nationella betydelse ligger det emellertid i sakens natur, att jämväl staten skall genom bidrag understödja skolans verksamhet. Först härigenom kan staten för öfrigt med fog påfordra att få öfvertaga eller deltaga i kontrollen öfver skolans verksamhet. Att på förhand en gång för alla fastslå storleken af det bidrag, staten för ifrågavarande ändamål bör lämna, låter sig visserligen icke göra. Å andra sidan bör detta bidrag, då skolan i allt fall hufvudsakligen har att lita till medel, som anskaffats utan statens medverkan, icke göras växlande allt efter som behovet, enligt de årliga utgiftsstaterna, öfverstiger beloppet af sagda medel. Den förening, hvilken är handelshögskolans ekonomiska garant och hufvudman, bör kunna påräkna ett i hufvudsak fast årligt bidrag för uppehållande af handelshögskolans verksamhet. Häremot torde så mycket mindre vara att erinra, som staten förskaffat sig kontroll jämväl öfver föreningens förvaltning och räkenskaper.

Med hvad jag nu anfört rörande statsbidraget har jag, såsom jag för öfrigt nyss antydde, ingalunda velat säga, att detsamma för all

[24.] framtid bör bibehållas oförändradt vid nu utgående belopp eller 30,000 kronor. Efter någon tids erfarenhet beträffande de kostnader, som äro förenade med högskolans verksamhet, kan sålunda statsbidraget möjligen minskas, eventuellt äfven behöfva höjas. Men att redan för andra läsåret, på grund af kända förhållanden under första och påräkneliga förhållanden under andra läsåret, nedsätta statsanslaget, anser jag mig icke kunna tillråda; och får jag i sådant afseende särskildt framhålla, dels att, oaktadt utgiftsstaten icke upptager medel till afsättning för lärarpersonalens pensionering, denna pensionering, oafsedt de bidrag, som enligt pensionsreglemente kan varda de pensionsberättigade ålagda, säkerligen i sinom tid kommer att åsamka föreningen kostnader, dels ock att skolans organisation för denna förening medfört afsevärda kostnader utöfver dem, som omedelbart för verksamhetens upprätthållande beräknats. Enligt från högskolan inhämtade upplysningar hafva utgifterna för anskaffande af möbler, bibliotek, undervisningsmateriel och andra inventarier i handelshögskolan uppgått till åtminstone 60,000 kronor.

För egen del anser jag sålunda, att statsanslaget för läsåret 1910—1911 bör upptagas till samma belopp som för innevarande läsår och, under förutsättning att verksamheten vid högskolan fortsättes efter i hufvudsak den nu följda planen, utgå med hälften under höstterminen år 1910 och med återstående hälften under vårterminen år 1911. Sedan numera stadgar för handelshögskoleföreningen och grundstadgar för handelshögskolan af Eders Kungl. Maj:t fastställts och erhållit det innehåll med afseende å statens kontrollerande myndighet, hvarom jag förut talat, har behovet af särskilda villkor af det slag, som bestämts för utbetalningen af anslaget för innevarande läsår, förfallit. Däremot synes det mig lämpligt att, på sätt Riksdagen jämväl ifrågasatt, för utbetalningen af anslaget fastställas såsom villkor, att vid handelshögskolan under ifrågakomna läsår inrättas vissa friplatser. Mot det i sådant afseende föreslagna antal eller 12 har jag ej något att erinra.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen,

att, under förutsättning att verksamheten vid handelshögskolan i Stockholm fortsättes efter i hufvudsak den nu följda planen, såsom bidrag till underhållande af samma skola på extra stat för år 1911 anvisa ett anslag af 30,000 kronor, att till handelshögskoleföreningens i Stockholm styrelse utbetalas med hälften under höstterminen år 1910 och återstående hälften under vårterminen år 1911, under villkor att minst tolf friplatser för studerande vid högskolan under läsåret 1910—1911 inrättas.

För hvart och ett af åren 1897—1908 har Riksdagen på extra stat beviljat anslag till handelsstipendier. Anslaget har utgått med 10,000 kronor för hvartdera af åren 1897 och 1898, 20,000 kronor för hvart och ett af åren 1899—1904 och 30,000 kronor för hvart och ett af åren 1905—1908.

[25, 26.]
Export-
och handels-
studie-
stipendier.

I underdånig skrifvelse den 30 december 1907 gjorde kommerskollegium framställning om förändrade föreskrifter i fråga om sättet och villkoren för utdelande af statens handelsstipendier samt hemställde, i anslutning till hvad sålunda föreslagits, bland annat, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att, med indragning af anslaget till handelsstipendier, anvisa tvenne anslag, hvartdera å 20,000 kronor om året, för att, på i skrifvelsen närmare angifvet sätt användas, det ena till exportstipendier och det andra till handelsstudiestipendier.

Med bifall till en i anslutning härtill aflåten nådig proposition anvisade 1908 års Riksdag å extra stat för år 1909

dels, såsom reservationsanslag, ett belopp af 20,000 kronor för att utdelas såsom understöd under benämning af exportstipendier till personer, som utan officiell ställning, företrädesvis i Ryssland, på Balkanhalfön eller i länder utom Europa, verkade för afsättning af svenska exportartiklar; samt

dels ett belopp af likaledes 20,000 kronor till handelsstudiestipendier, att tjäna såsom understöd för förvärfvande utomlands af praktiska insikter i handelsyrket.

I fråga om nämnda stipendiens utdelning och de fordringar, som borde ställas å deras innehafvare, förordnade Eders Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 17 juni 1908

a) beträffande *exportstipendierna*:

att sökande hade att inom tid, som kommerskollegium ägde kungöra, till kollegium ingifva sin till Kungl. Maj:t ställda ansökning, hvilken borde vara åtföljd af prästbetyg och intyg i öfrigt, som kunde företes, samt innehålla uppgift å det land eller de länder, dit sökanden ämnade förlägga sin verksamhet;

att ansökning om fortsättningsstipendium skulle vara åtföljd jämväl af intyg från vederbörande beskickning eller konsul om sökandens verksamhet såsom stipendiat;

att efter ansökningstidens utgång kollegium skulle hafva att till Kungl. Maj:t öfverlämna samtliga ansökningshandlingarna jämte eget yttrande;

att stipendierna skulle af kollegium utbetalas kvartalsvis, sålunda att första fjärdedelen utbetalades i förskott och en hvar af de tre återstående fjärdedelarna, sedan stipendiat styrkt sig hafva under det kvartal, som vore i fråga, vistats inom sitt verksamhetsområde;

[25, 26.]

att stipendiat skulle inom tid, som vid stipendiets tilldelande bestämdes, infinna sig å föreskrifvet verksamhetsområde samt i början af stipendietiden underrätta såväl kollegium som vederbörande svenska beskickning och konsul om sin adress och senare meddela nämnda myndigheter uppgift om förändring af adressen;

att, där svensk handelsattaché funnes anställd i det land, där stipendiaten hade sin verksamhet, stipendiaten skulle hålla handelsattachén underrättad om den allmänna plan, efter hvilken han arbetade, samt om mera betydelsefulla affärer, som stipendiaten hade för afsikt att förmedla, äfvensom i öfriga förekommande fall meddela handelsattachén de upplysningar, stipendiaten kunde vara i tillfälle att lämna;

att stipendiat skulle, så ofta omständigheter inom vederbörande verksamhetsområde förelåge, hvilka syntes äga intresse för den svenska affärsvärlden och särskildt svensk export, därom genom vederbörande konsul eller generalkonsul insända rapport till kollegium, dock icke i fall, då sådant meddelande skulle kunna lända stipendiats egen verksamhet till men; samt

att stipendiat icke ägde antaga titel, som kunde ingifva den uppfattning, att han intoge officiell ställning eller innehade officiellt uppdrag; och

b) beträffande *handelsstudiestipendierna*:

att till Kungl. Maj:t ställda ansökningar, afseende praktiska handelsstudier i visst land, skulle inom tid, som af kommerskollegium kungjordes, till kollegium ingifvas samt vara åtföljda af prästbetyg och de intyg i öfrigt, som kunde företes;

att fortsättningsstipendium endast tilldelades för studier i annat land än det, hvarest vederbörande stipendiat vistats under föregående år;

att efter ansökningstidens utgång kollegium skulle till Kungl. Maj:t öfverlämna samtliga ansökningshandlingarna jämte eget yttrande;

att för kompetens till erhållande af stipendium erfordrades att styrka sig hafva med goda betyg genomgått antingen handelsinstitut eller tekniskt läroverk eller ock på annat sätt förskaffat sig motsvarande teoretiska förkunskaper;

att vid stipendiernas fördelning hänsyn skulle tagas till de sökandes praktiska insikter i handelsyrket;

att stipendiebeloppet skulle i regel utgöra högst tvåtusén kronor;

att stipendiat skulle inom föreskrifven tid infinna sig i det land, som blifvit bestämdt, och, så snart han dit anländt, underrätta såväl kollegium som vederbörande svenske konsul om sin adress;

att stipendiat borde taga anställning å utländskt handelskontor och skulle stå under kontroll af vederbörande konsul, som hade att till kolle-

gium dels göra de anmärkningar i afseende å stipendiats verksamhet [25, 26.] och uppförande i öfrigt, hvartill konsuln funne anledning, dels ock efter utgången af stipendieåret insända rapport, huru stipendiaten i sådan egenskap förhållit sig; samt

att stipendiat ägde lyfta den på första månaden belöpande andelen af stipendiet före stipendieårets början hos kollegium samt återstoden hos vederbörande konsul månadsvis efter ingången af den månad, som vore i fråga.

I statsverkspropositionen till 1909 års Riksdag föreslog Eders Kungl. Maj:t Riksdagen att för år 1910 bevilja anslag till exportstipendier och handelsstudiestipendier till enahanda belopp, som anvisats för år 1909; och anmälde Riksdagen i sin skrifvelse den 22 maj 1909 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, att Riksdagen på extra stat för år 1910 anvisat *dels* såsom reservationsanslag ett belopp af 20,000 kronor till exportstipendier och *dels* ett belopp af likaledes 20,000 kronor till handelsstudiestipendier.

Genom nåd. bref den 11 juni 1909 har därefter Eders Kungl. Maj:t ej mindre förklarad, att i fråga om dessa stipendiars utdelning och de fordringar, som å deras innehafvare borde ställas, skulle gälla hvad i ofvannämnda nådiga bref den 17 juni 1908 förordnats i afseende å dylika stipendier för år 1909, än äfven uppdragit åt kommerskollegium att, jämte utfärdande af vederbörlig kungörelse rörande sättet och villkoren för sökande af stipendium från ifrågavarande för år 1910 anvisade stipendieanslag, till Eders Kungl. Maj:t, med bifogande af inkomna ansökningshandlingar, afgifva förslag till stipendiater, det belopp, som ansåges bära enhvar af dem tillkomma, och de närmare bestämmelser angående stipendiats verksamhet m. m., som kunde finnas bära meddelas.

Då anslag för ifrågavarande ändamål jämväl för nästkommande år äro behöfliga och anledning till ändring i anslagens belopp för närvarande icke förefinnes, får jag, med biträdande af hvad kommerskollegium i en i ämnet den 8 oktober 1909 aflåten underdånig skrifvelse föreslagit, hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1911 anvisa

dels, såsom reservationsanslag, ett belopp af 20,000 kronor för att utdelas såsom understöd under benämning af exportstipendier till personer, som, utan officiell ställning, företrädesvis i Ryssland, på Balkanhalfön eller i länder utom Europa verka för afsättning af svenska exportartiklar,

dels ock ett belopp af likaledes 20,000 kronor till handelsstudiestipendier, att tjäna såsom understöd för förvärfvande utomlands af praktiska insikter i handelsyrket.

Exportföreningen.

[27.]
*Anslag till
 Sveriges all-
 männa export-
 förening.*

Sveriges allmänna exportförening har allt sedan dess tillkomst år 1887 åtnjutit understöd af statsmedel. Från och med år 1895, då föreningens verksamhet omlades efter en i viss mån ny plan, hvilken i sina hufvuddrag fortfarande ligger till grund för föreningens arbete, till och med år 1902 utgick statsunderstödet med 19,000 kronor årligen. Enligt nådigt beslut den 22 maj 1903 ökades anslaget för sistnämnda år till 26,000 kronor, däraf 6,000 kronor voro afsedda för utgifvande af tidskriften »Svensk export». Enahanda anslagsbelopp anvisades för det därpå följande året genom nådigt bref den 12 februari 1904, hvarjämte Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 24 mars 1904 medgaf, att föreningens postafgifter tillsvidare finge föreningen årligen ersättas med det belopp, hvartill desamma enligt postbok och kvitterade räkningar visades hafva under nästföregående året uppgått, dock att denna ersättning icke finge öfverstiga 2,000 kronor om året.

Af de för åren 1903 och 1904 anvisade medlen utgingo 15,000 kronor från manufakturförslagslånefonden, 5,000 kronor från handels- och sjöfartsfonden samt det för tidskriften afsedda beloppet, 6,000 kronor, af den Sverige då tillkommande andelen i konsulskassans behållning, hvarjämte för godtgörande af föreningens postafgifter anlidades manufakturförslagslånefonden.

År 1905 höjdes statsunderstödet till föreningen ånyo. På Kungl. Maj:ts framställning anvisade nämligen 1905 års Riksdag såsom bidrag till föreningens verksamhet under samma år å extra stat för år 1906 ett belopp af 15,000 kronor. Härutöfver tilldelades föreningen genom nådigt beslut den 9 juni 1905 för samma år ett belopp af 18,300 kronor, att utgå med 13,300 kronor ur manufakturförslagslånefonden samt 5,000 kronor ur handels- och sjöfartsfonden, hvarjämte genom nådigt beslut samma dag föreningen tillerkändes rätt till ersättning för dess postafgifter med det belopp, hvartill desamma enligt postbok och kvitterade räkningar visades hafva under året uppgått, dock att denna ersättning icke finge öfverstiga 3,700 kronor. Statsunderstödet utgick alltså under år 1905 med tillhoppa 33,300 kronor förutom ersättningen för föreningens postafgifter.

Vid understödet, som under hvart och ett af åren 1906, 1907 och

1908 bibehölls oförändradt till sitt belopp och utgick på samma sätt som år 1905, var fästadt det villkoret, att föreningens verksamhet fortfarande bedrefves i hufvudsakligen samma form som dittills samt att föreningens räkenskaper för granskning öfverlämnades till Riksdagens revisorer.

År 1909 beviljades åter en höjning af understödet till föreningen. I sådant afseende får jag till en början erinra, hurusom styrelsen för föreningen i en hösten år 1908 till Kungl. Maj:t ingifven skrift i underdånighet anhöll, att Eders Kungl. Maj:t täcktes för år 1909 bevilja föreningen dels för upprätthållande af dess upplysningsbyrå och handelsbibliotek i Stockholm samt för utgifvande af föreningens tidskrift »Svensk export» ett understöd af 48,300 kronor dels ock såsom ersättning för föreningens postafgifter under samma tid ett ytterligare statsanslag af 3,700 kronor.

Till stöd för sin ansökning om förhöjdt statsunderstöd anförde styrelsen bland annat, att föreningens informationsverksamhet och den direkta beröringen med den upplysningssökande allmänheten mer och mer vuxit i omfattning samt att detta föranledt behof af ökade krafter å föreningens byrå och ökad utrymme för denna. Därjämte hade, i samband med en under år 1908 genomförd förändring i föreningens organisation, planerats en väsentlig utvidgning af föreningens tidskrift. Berörda omorganisation hade haft till syftemål, bland annat, att bringa föreningen i närmare beröring och samverkan ej mindre med de institutioner, som mera omedelbart hade att göra med landets industri, näringar, kommunikationer och export, än äfven med de viktigaste föreningarna för särskilda industrier. I sådant syfte hade åtta föreningar för särskilda industrier — nämligen järnkontoret, järnverksföreningen, Sveriges verkstadsförening, Svenska trävaruexportföreningen, Sveriges snickeriexportförening, Svenska cellulosaföreningen, Svenska trämasseföreningen och Svenska pappersbruksföreningen — inträdt som medlemmar i exportföreningen och erhållit rätt att utse hvar sin representant i dess styrelse. Härigenom hade åsyftats att underlätta realiserandet af ett länge hyst önskemål, nämligen att föreningens tidskrift skulle i högre grad än hittills varit möjligt blifva ett organ för Sveriges exportnäringar och genom marknadsberättelser, öfversikter m. m. för olika exportgrenar tid efter annan gifva en bild af deras tillstånd. Den utvidgning, tidskriften sålunda skulle erhålla, betingade ökade utgifter både för redaktion och tryckning, och då tidskriften så godt som utslutande utdelades gratis, föranledde utvidgningen ej direkt någon ökad

[27.]

*Sveriges
allmänna
exportföre-
nings fram-
ställning
år 1908.*

[27.] inkomst. Därtill komme, att en förhöjd tryckningskostnad på grund af stegrade arbetslöner vore att motse.

Öfver ifrågavarande ansökning, därvid fogats, bland annat, förslag till inkomst- och utgiftsstat för föreningen för år 1909, utvisande, att utgifterna för samma år beräknats till 81,100 kronor och inkomsterna, fränset det begärda statsbidraget, till 29,100 kronor, afgaf kommerskollegium den 2 december 1908 infordradt underdånigt utlåtande, därvid fogats bland annat en af exportföreningens verkställande direktör på förekommen anledning i ärendet afgifven promemoria.

Till förklaring af åtskilliga i utgiftsstaten förekommande poster meddelades i omförmälda promemoria, att exportföreningen sett sig nödsakad att från den 1 oktober 1908 förhyra en till föreningens förutvarande lokal anslutande mindre lägenhet å fyra rum och kök mot ett pris af 700 kronor jämte skyldighet att på egen bekostnad göra de förändringar och reparationer, som vore af behovet påkallade, samt att en i utgiftsstaten upptagen post å 1,500 kronor för »tryckning af register öfver fabrikanter», afsåge särtryck på kvartsark af de olika yrkesgrupper, som funnes upptagna i den af föreningen utgifna svenska industri- och exportkalendern, hvilket särtryck vore afsedt att anskaffas i en upplaga af 500 stycken i 400 olika grupper, eller alltså i 20,000 blad, och ämnadt att användas vid inkommande förfrågningar om exportörer af särskilda varor.

Kommerskollegii utlåtande den 2 december 1908.

För egen del framhöll kommerskollegium till en början, att det af föreningen åberopade förslag till inkomst- och utgiftsstat för år 1909 utvisade en beräknad ökning af föreningens utgifter med 20,100 kronor utöfver det belopp, hvartill utgifterna i staten för år 1908 upptagits. I jämförelse med staten för år 1908 utvisade inkomstberäkningen för år 1909, fränset ifrågasatt statsbidrag, en ökning under skilda titlar af tillhoppa 5,100 kronor.

De för år 1909 beräknade nya utgifterna vore, fortsatte kommerskollegium, dels af tillfällig beskaffenhet och dels af sådan natur, att de tydligtvis kunde antagas återkomma jämväl efterföljande år.

Till det förra slaget af utgifter vore enligt förenämnda, kollegii utlåtande bifogade promemoria att hänföra de i staten för år 1909 upptagna posterna »möblering af nya lokalen» (fyra rum och kök i anslutning till föreningens nuvarande lokal), »installering af elektrisk belysning, montering» samt »målning och reparation», utgörande tillhoppa 2,350 kronor. Med hänsyn till hvad i nämnda promemoria upplystes därom, att i posten »telegram- och telefonavgifter 1,200 kronor» inginge

kostnaderna för anläggningen af ett linjeväljarsystem, hvarigenom telefonförbindelse skulle erhållas mellan de olika lokalerna å föreningens byrå, vore man tydligtvis berättigad att till de tillfälliga utgifterna hänföra äfven en del af sistnämnda belopp, eller, såsom kommerskollegium beräknade, 700 kronor. Af tillfällig natur vore slutligen posten »tryckning af register öfver fabrikanter 1,500 kronor».

De i staten upptagna kostnader, som vore af beskaffenhet att icke årligen återkomma, kunde således antagas uppgå till 4,550 kronor.

Den för år 1909 i öfrigt beräknade ökningen af föreningens utgifter fördelade sig på följande sätt.

För biblioteket beräknades en kostnadsökning å posten »inköp af litteratur, prenumeration å tidskrifter och tidningar» från 2,000 kronor år 1908 till 2,500 kronor år 1909, hvarjämte i staten för år 1909 upptagits följande poster, utan att, såvidt en jämförelse mellan denna och staten för år 1908 gäfvade vid handen, någon motsvarighet till desamma återfunnes i sistnämnda stat, nämligen »bokbinderiarbeten 500 kronor», »tillfälliga kostnader 500 kronor» samt »föreståndaren för handelsbiblioteket, soliditetsupplysningsafdelningen och arkivet 3,000 kronor». Sistnämnda post komme ej endast biblioteket, dit äfven arkivet syntes vara att hänföra, utan äfven soliditetsupplysningsafdelningen till godo, men då, enligt hvad föreningens verkställande direktör muntligen meddelat, föreståndaren för dessa grenar af föreningens verksamhet hade den väsentligaste delen af sin tid upptagen med biblioteksgöromålen och kollegium saknat ledning för postens uppdelning, ansåge kollegium det ligga närmast till hands att öfverföra densamma i dess helhet på bibliotekets konto. I enlighet härmed uppginge ökningen för år 1909 i utgifterna för föreningens bibliotek till 4,500 kronor.

Af den för år 1909 beräknade ökningen af föreningens utgifter komme vidare 7,180 kronor på tidskriften »Svensk export». Detta belopp fördelade sig på samtliga de för tidskriften upptagna poster. Dessa hade sålunda ökat, posten »redaktionen» från 4,850 kronor år 1908 till 5,000 kronor år 1909, posten »assistent för korrekturläsning m. m.» från 1,300 kronor år 1908 till 1,800 kronor år 1909, posten »författarfvode och öfversättningar m. m.» från 1,970 kronor år 1908 till 3,500 kronor år 1909, posten »papper» från 3,500 kronor år 1908 till 5,000 kronor år 1909 samt posten »tryckning» från 15,000 kronor år 1908 till 18,500 kronor år 1909.

De i 1909 års stat i öfrigt upptagna poster utvisade en ökning från staten för år 1908 af 3,870 kronor. Af detta belopp syntes en

[27.] del vara afsedd att utgå till ändamål, som närmast vore att hänföra till föreningens informationsarbete, under det att den väsentligaste delen beräknades för föreningens verksamhet i allmänhet.

Efter den sålunda anställda granskningen af de särskilda posterna i den af föreningen åberopade utgiftsstaten för år 1909 yttrade kommerskollegium i sitt ifrågavarande utlåtande vidare:

Det samhällsintresse, som betingat de årliga statsunderstöden till ifrågavarande förening, förefunnes utan tvifvel fortfarande och i oförminskad grad. Med hänsyn härtill och efter granskning af de olika posterna i inkomst- och utgiftsstaten för år 1909 hade kollegium kommit till den uppfattningen, att det statsunderstöd, som kunde komma att tilldelas föreningen för år 1909, icke borde understiga hvad som anvisats föreningen af statsmedel för år 1908.

Frågan om ökning af statsunderstödet å andra sidan borde icke bedömas utan beaktande af den omständigheten, att Kungl. Maj:t den 13 november 1908 uppdragit åt en kommitté att utarbета förslag bland annat till omorganisation af kommerskollegium. Man kunde nämligen icke undgå att räkna med den möjligheten, att denna kommitté skulle taga under ompröfning, huruvida icke uppgifter af enahanda eller liknande beskaffenhet som vissa af föreningen nu utöfvade funktioner borde tilläggas kollegium eller tilläfventyrs annan statsmyndighet. Det vore under sådana förhållanden icke uteslutet, att en blifvande utredning af kommittén gäfvade vid handen, att en statsmyndighet, enkannerligen ett omorganiseradt kommerskollegium, borde åläggas att utöfva en systematisk informationsverksamhet rörande kommersiella förhållanden. Det låge också nära till hands att tänka sig, att med denna verksamhet, som lätt nog kunde komma att sammanfalla åtminstone till en del med det af exportföreningen utöfvade informationsarbetet, förbundes någon sorts publikation med i viss mån enahanda ämnesområde som den af föreningen utgifna tidskriften.

Därest kommerskollegium eller annan statsmyndighet komme att utöfva sådan informationsverksamhet, som nyss ordförmalts, eller en publikation af angifna art blefve genom något statsorgan utgifven, borde det gifvetvis noga tillses, att gränsen mellan myndighetens och exportföreningens arbete af ifrågavarande slag så angäfvades, att något dubbelarbete icke komme att äga rum. Det vore gifvet, att konkurrensen i fråga om arbetsområde mellan myndigheten och föreningen — hvilka otvifvelaktigt båda till gagn för näringslivet kunde hafva uppgifter af ifrågavarande slag vid sidan af hvarandra — blefve svårare att

undvika i samma mån som föreningens verksamhet utvidgades. Ur dessa synpunkter ansåge kollegium, att det icke vore fullt planmässigt, att staten med ökad understöd medverkade till en ytterligare utvidgning af föreningens verksamhet, innan frågan om kommerskollegii omorganisation och därmed sammanhängande spörsmål blifvit slutligen afgjorda. En tankegång, liknande denna, hade också kommit till uttryck i det af handelskammaren i Göteborg afgifna yttrandet i ämnet, i det att handelskammaren bland annat uttalat den mening, att i följd af de gynnsamma utsikterna för ett snart inrättande af ett departement för handeln och näringarna, tidpunkten vore föga lämplig för att, såvidt icke ett alldeles särskildt starkt behof föreläge, utvidga redan bestående inrättningar, afsedda att tillhandagå handeln och industrien med upplysningar.

Kollegii sålunda angifna uppfattning i den berörda principfrågan borde emellertid enligt kollegii åsikt icke utgöra något hinder för att, där omständigheterna eljest därtill föranledde, staten genom ökad understöd beredde föreningen tillfälle att kunna möta den ökning i utgifter, som betingades af en redan skedd utveckling af föreningens verksamhet.

Vid granskning af den då föreliggande framställningen med tillhörande inkomst- och utgiftsstat hade kollegium funnit, att den beräknade ökningen af kostnaderna för tidskriften »Svensk export» i allt väsentligt betingades af dess planerade utvidgning. På denna och i öfrigt anförda grunder ansåge kollegium, att statsbidraget icke nu borde beräknas för tidskriften efter högre belopp än hvad i staten för år 1908 för samma ändamål upptagits.

Ökningen af kostnaderna för biblioteket, hvilken, enligt hvad redan framhållits, beräknats till 4,500 kronor, syntes kollegium visserligen något hög i förhållande såväl till bibliotekets ringa omfattning som ock till de i närmast föregående utgiftsstaten upptagna utgifter för biblioteket; men ansåg dock kollegium af anförda skäl, att nämnda belopp äfvensom det belopp af 3,870 kronor, som motsvarade de ökade utgifterna för föreningens verksamhet i allmänhet äfvensom särskildt för dess informationsarbete, kunde läggas till grund vid statsunderstödet bestämmande.

Vidare ansåg kollegium, att statsunderstöd för bestridande dels af de tillfälliga kostnaderna för möblering af den nya lokalen, installation af elektrisk belysning och montering samt målning och reparation dels ock af utgifterna för anskaffande af linjeväljarsystem, uppgående tillhopa till 3,050 kronor, kunde vara motiveradt äfvensom att »tryckning af register öfver fabrikanter» borde af staten med särskildt understöd befrämjas.

[27.]

Den i staten för år 1909, frånsedt statsunderstödet, upptagna ökningen af inkomsterna, hvilken uppginge till 5,100 kronor och kunde antagas vara af stadigvarande natur, syntes lämpligen böra beräknas för utgifter, som icke vore tillfälliga. Vid bestämmande af statsunderstödet borde därför detta belopp fråndragas de till 8,370 kronor tillhoppa dels för biblioteket och dels för informationsarbetet samt föreningens verksamhet i allmänhet beräknade nya utgifterna (4,500 kronor för det förra och 3,870 kronor för det senare ändamålet). För täckande af det därvid återstående beloppet, 3,270 kronor, syntes staten böra träda emellan med understöd, som lämpligen syntes böra afrundas till 3,300 kronor.

För bestridande af omförmälda tillfälliga utgifter syntes föreningen sakna egna medel. Vid sådant förhållande och med afseende å hvad kollegium rörande dessa utgifter anfört funne sig kollegium kunna förorda, att staten lämnade medel jämväl till täckande af dessa kostnader.

*Departements-
chefens an-
förande den
12 januari
1909.*

Då jag den 12 januari 1909 anmälde nu omförmälda framställning inför Eders Kungl. Maj:t erinrade jag, hurusom jag vid åtskilliga föregående tillfällen, då fråga om beviljande af statsunderstöd åt Sveriges allmänna exportförening förevarit, haft anledning framhålla den utan tvifvel ganska stora betydelse, föreningens verksamhet ägde för vårt lands näringslif. Visserligen kunde, på sätt kommerskollegium antydt, i samband med en inom den närmare framtiden eventuellt förestående omreglering af kommerskollegii verksamhetsområde fråga komma att uppstå om inrymmande inom den nya organisationens ram af vissa af de uppgifter, hvilka nämnda förening satt sig före, och föreningens betydelse för det allmänna möjligen därigenom komma att minskas. Så länge emellertid ännu icke åtgärder i sådan riktning eller eljest vidtagits för att på annat sätt än hittills tillgodose de behof, som exportföreningens verksamhet afsåge att fylla, vore det tydligen af vikt, att föreningen kunde fortfarande på ett tillfredsställande sätt fullfölja sin verksamhet; och då detta uppenbarligen icke kunde förutsättas äga rum, med mindre staten fortfarande lämnade föreningen sitt stöd, tillstyrkte jag, att föreningen jämväl för år 1909 tilldelades understöd af allmänna medel.

Hvad storleken af detta understöd beträffade, hade, såsom af det anförda framgått, föreningen ifrågasatt en ganska väsentlig höjning af understödsbeloppen. Vid bedömandet af denna fråga hade jag gifvetvis icke kunnat underlåta att taga hänsyn till nyss omförmälda af kommerskollegium berörda omständighet, eller, att det möjligen vid den anbefallda utredningen rörande detta ämbetsverks organisation

m. m. kunde befinnas önskvärdt att dit förlägga eller eljest genom statens eget initiativ fullfölja vissa af exportföreningens nuvarande syften och, om än tilläfventyrs den blifvande utredningen skulle komma att visa, att en sådan åtgärd icke, åtminstone i någon större omfattning, kunde anses ändamålsenlig, syntes mig i allt fall för det dåvarande, då en sådan utredning vore förestående, icke lämpligt att, på sätt i förevarande fall blifvit ifrågasatt, staten genom en väsentlig ökning i hittills beviljade anslag medverkade till utvidgande i mera betydande omfattning af den verksamhet, som af en enskild institution af ifrågavarande slag utöfvades. Däremot borde detta icke hindra, att statsbidraget till samma institution tillmättes så, att densamma kunde utöfva sin verksamhet i hufvudsakligen samma omfattning som dittills och i den mån beräknade utgifter kunde anses betingade af redan inträdda förhållanden eller tjäna till behöflig komplettering för redan träffade anstalters ändamålsenliga tillgodogörande, sättas i stånd att, där ej utgifterna vore af natur att de kunde antagas utan svårighet genom föreningens egna åtgöranden täckas, på ett tillfyllestgörande sätt bestrida desamma.

Med denna utgångspunkt hade jag icke ansett mig böra understödja föreningens framställning, såvidt anginge beräknad ökning i utgifterna för den af föreningen utgifna tidskriften, hvaremot jag, hvad anginge den beräknade utgiftsökningen för föreningens bibliotek, sammanlagdt 4,500 kronor, äfvensom de ökade kostnader, å tillhoppa 3,870 kronor, hvilka kommerskollegium betecknat såsom till största delen föranledda af föreningens verksamhet i allmänhet äfvensom till någon del af dess informationsarbete, funnit mig, då dessa utgiftsökningar syntes vara hufvudsakligen betingade af föreningens verksamhet, sådan densamma redan vore ordnad, böra i likhet med kollegium tillstyrka bifall till hvad föreningen därutinnan äskat.

Vidkommande därefter de i utgiftsstaten upptagna utgifter af tillfällig natur, anförde jag, att då utgifvandet af ett register af nyss omförmälda beskaffenhet kunde förväntas medföra afsevärdt praktiskt gagn och en dylik åtgärd därför syntes vara förtjänt af understöd från det allmännas sida, jag ansåge det statsbidrag, som komme att tillerkännas föreningen, böra tillmätas så, att äfven den härför erforderliga utgiften blefve betäckt, men att de tillfälliga utgifter, som ansetts erforderliga för iordningställande af föreningens utökade lokal, däremot vore af beskaffenhet att lämpligen böra bestridas af föreningen själf.

På dessa och i öfrigt anförda skäl hemställde jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes

[27.] dels, under villkor att Sveriges allmänna exportförening fortfarande bedrefve sin verksamhet i hufvudsakligen samma form som dittills samt att föreningens räkenskaper för granskning öfverlämnades till Riksdagens revisorer, såsom bidrag till föreningens verksamhet under år 1909 tilldela föreningen ett statsunderstöd af 18,300 kronor äfvensom tillerkänna föreningen rätt att erhålla ersättning ej mindre för föreningens postafgifter under samma år med det belopp, hvartill desamma enligt postbok och kvitterade räkningar visades hafva under året uppgått, dock högst med 3,700 kronor, än äfven för anskaffande af särtryck i 20,000 blad af den af föreningen utgifna publikationen »Svensk industri- och exportkalender» med det belopp, hvartill denna kostnad enligt af kommerskollegium granskade och godkända verifikationer visade sig hafva uppgått, dock högst med 1,500 kronor;

dels anbefalla statskontoret att till föreningens styrelse utbetala omförmälda statsbidrag, 18,300 kronor, med 5,000 kronor ur handels- och sjöfartsfonden och 13,300 kronor ur manufakturförlagslånefonden, äfvensom ersättning ur sistberörda fond ej mindre för föreningens postafgifter under år 1909 med högst 3,700 kronor än äfven för kostnaden för åstadkommande af nyssberörda särtryck med högst 1,500 kronor;

dels ock föreslå Riksdagen att under enahanda villkor, som sålunda angifvits, såsom bidrag till föreningens verksamhet under år 1909 å extra stat för år 1910 utöfver förut omförmälda belopp anvisa ytterligare ett belopp af 18,300 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1909 disponera detsamma.

*Riksdagens
skrifvelse den
22 maj 1909.*

Denna min hemställan vann Eders Kungl. Maj:ts godkännande. Och har Riksdagen för sin del i skrifvelse den 22 maj 1909 anmält, att Riksdagen visserligen, på sätt jämväl af kommerskollegium uttalats, funnit det för biblioteket beräknade beloppet 4,500 kronor väl högt, men då i detsamma inginge kostnader ej endast för bokinköp och prenumeration å tidskrifter utan äfven för föreningens soliditetsupplysningsafdelning, hade Riksdagen ej velat företaga någon nedsättning i det äskade beloppet. Mot den föreslagna förhöjningen i öfrigt hade Riksdagen intet att erinra.

Riksdagen hade därför, under villkor att Sveriges allmänna exportförening fortfarande bedrefve sin verksamhet i hufvudsakligen samma form som dittills samt att föreningens räkenskaper blefve för granskning öfverlämnade till Riksdagens revisorer, såsom bidrag till föreningens verksamhet under år 1909 å extra stat för år 1910 anvisat ett belopp

af 18,300 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att redan under [27.] år 1909 disponera detsamma.

I en till Eders Kungl. Maj:t ingifven skrift har nu styrelsen för Sveriges allmänna exportförening, med öfverlämnande af inkomst- och utgiftsstat för år 1910 äfvensom styrelseberättelse för år 1908, hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte, för att sätta föreningen i tillfälle att äfven under år 1910 fortsätta sin verksamhet på enahanda sätt som under år 1909, för innevarande år bevilja föreningen dels för upprätthållandet af dess byrå, tidskrift och bibliotek i Stockholm ett understöd af 38,100 kronor, dels ock, som ersättning för föreningens postafgifter under samma tid, ett ytterligare statsanslag af 4,300 kronor.

Föreningens alltmer utvidgade korrespondens hade, anför styrelsen, medfört stigande portokostnader. Så hade under nästlidet års tre första kvartal till postverket mot postbok utbetalts..... kronor 3,156: 46

Om därtill exempelvis lades det belopp, hvartill 4:e kvartalets postporto under år 1908 uppgått..... ,, 1,143: 54

skulle föreningen portoutgifter för år 1909 kunna beräknas uppgå till..... kronor 4,300: —; och måste med all sannolikhet antagas, att portoutgifterna för år 1910 icke komme att understiga detta belopp utan snarare att öfverstiga detsamma.

Till jämförelse med föregående år, då föreningen tillerkänts ersättning för portoutgifter åberopar styrelsen vidare följande uppgift:

	Beviljadt maximibelopp	Till postverket utbetaldt
år 1904	kronor 2,000: —	kronor 2,623: 83
,, 1905	,, 3,700: —	,, 2,894: 35
,, 1906	,, 3,700: —	,, 3,738: 14
,, 1907	,, 3,700: —	,, 3,416: 06
,, 1908	,, 3,700: —	,, 4,148: 99.

Öfver styrelsens ifrågavarande framställning har kommerskollegium den 11 december 1909 afgifvit inforbradt underdånigt utlåtande och därvid öfverlämnat en från föreningen till kollegium inkommen promemoria i ämnet jämte afskrift af den för år 1908 af föreningens revisorer afgifna berättelsen.

För egen del har därvid kollegium — under erinran att såsom statsbidrag till föreningens verksamhet under år 1909 beviljats 36,600 kronor

Exportföreningens framställning år 1909.

Kommerskollegii utlåtande den 11 december 1909.

[27.] och därjämte ersättning ej mindre för föreningens postafgifter med det belopp, hvartill desamma enligt postbok och kvitterade räkningar visades hafva under året uppgått, dock högst med 3,700 kronor, än äfven för anskaffande af särtryck i 20,000 blad af den af föreningen utgifna publikationen »Svensk industri- och exportkalender» med det belopp, hvartill kostnaden härför enligt af kollegium granskade och godkända verifikationer visade sig hafva uppgått, dock högst med 1,500 kronor — vidare anført, att, på sätt närmare framginge af det underdåniga utlåtande, som kollegium den 2 december 1908 afgifvit rörande statsanslag åt exportföreningen för år 1909, samt af protokollet öfver finansärenden vid frågans behandling den 12 januari 1909 inför Eders Kungl. Maj:t, utgjorde förstnämnda belopp af 36,600 kronor resultatet af en pröfning, därvid, förutom beträffande ersättning för postafgifter, fastslagits, hvilka och huru stora utgiftsposter af stadigvarande natur godkändes, samt från de sålunda godkända posternas summa afdragits sammanlagda beloppet af de beräknade inkomsterna, då skillnaden visade sig uppgå till 36,600 kronor.

De af föreningen för år 1909 beräknade utgifterna af stadigvarande natur, förutom ersättningen för postafgifter, fördelade sig på kostnader för föreningens tidskrift »Svensk export» och på kostnader för föreningens verksamhet i öfrigt. De förra, som af föreningen beräknats till sammanlagdt 33,800 kronor, nedsattes vid pröfningen till sammanlagdt det belopp, hvartill de dittills beräknats, eller till 26,620 kronor. Grunden härtill hade varit att under dåvarande förhållanden någon beräknad ökning i utgifterna för tidskriften ansåges icke böra medgifvas. De stadigvarande kostnaderna i öfrigt hade fastslagits i enlighet med föreningens beräkningar till sammanlagdt 39,050 kronor.

Enligt nu föreliggande ansökning bilagdt förslag till inkomst- och utgiftsstat för år 1910 hade, anför kommerskollegium vidare, föreningens utgifter beräknats till sammanlagdt 73,900 kronor, samt dess inkomster, frånsedt det begärda statsunderstödet, upptagits till 31,500 kronor, hvilket sistnämnda belopp med tillhoppa 2,400 kronor öfverstege motsvarande inkomstbelopp (29,100 kronor) i staten för år 1909.

Vid en jämförelse mellan de i staten för år 1910 beräknade utgifterna och de i staten för år 1909 upptagna utgifter, i den mån dessa senare blifvit godkända vid beviljande af statsbidrag för år 1909, framginge följande. Till aflöningar åt två korrespondenter hade i staten för år 1910 upptagits ett belopp af 4,800 kronor mot 4,500 kronor i staten för år 1909, således en ökning af 300 kronor. I staten för år 1910 hade telegram och telefonafgifter beräknats till 1,000 kronor, medan i

staten för år 1909 motsvarande post upptagits till 1,200 kronor, i hvilket belopp dock ansetts ingå ett icke godkändt belopp af 700 kronor, afsedt för anläggning af ett linjeväljarsystem. Posten »telegram och telefonafgifter» skulle således vara i 1910 års stat i själfva verket ökad med 500 kronor. De i staten för år 1910 upptagna utgifterna för tidskriften företedde ökningar å sammanlagdt 5,380 kronor, hvilka ökningar utgjorde för resp. poster samma belopp, hvilka senast icke blifvit godkända. De i 1910 års utgiftsstat för vissa poster upptagna ökningarna borde således beräknas till sammanlagdt 6,180 kronor.

Å andra sidan företedde staten för år 1910 minskningar i förhållande till de i staten för år 1909 godkända posterna nämligen beträffande posten »inköp af litteratur, prenumeration å tidskrifter och tidningar», hvilken post i 1910 års stat beräknats till 1,500 kronor mot 2,500 kronor i staten för år 1909, samt för posten »oförutsedda utgifter», hvilken i 1910 års stat upptagits till 500 kronor mot 1,250 kronor i staten för år 1909. Härjämte beräknades i 1909 års stat bland utgifterna för biblioteket en post »tillfälliga kostnader» å 500 kronor, hvilken post uteslutits i staten för år 1910. Således utvisade denna stat i fråga om vissa utgifter, hvilka vid senaste pröfningen ansetts vara af stadigvarande natur, en minskning å sammanlagdt 2,250 kronor, hvartill komme, att i 1910 års stat icke återfunnes den i staten för år 1909 upptagna och till belopp af högst 1,500 kronor godkända tillfälliga afgiftsposten för nämnda särtryck.

Ökningen i beräknade postafgifter för år 1910 öfversköte med 600 kronor det i staten för år 1909 för ändamålet beräknade beloppet.

Sådan den af exportföreningen föreslagna staten för år 1910 blifvit uppgjord skulle, fränsetd ersättningen för postafgifter, statsbidrag till täckande af stadigvarande utgifter erfordras ej blott med enahanda belopp som den senast för de stadigvarande utgifterna beviljade summan, 36,600 kronor, utan äfven med det belopp, hvartill ersättning för nyssnämnda tillfälliga utgift högst medgifvits, eller 1,500 kronor.

Vid senaste pröfningen af föreningens behof af medel till täckande af de stadigvarande utgifterna gjorde den ståndpunkten sig gällande, att statsverket icke borde genom ökad understöd medverka till ytterligare utvidgning af föreningens verksamhet, innan frågan om kommerskollegii omorganisation och därmed sammanhängande spörsmål blifvit afgjorda. Då utredningen i detta ämne ännu påginge och, sedan statsbidrag för år 1909 beviljades föreningen, nya omständigheter icke tillkommit af natur att böra betinga åtminstone en ökning i det af stadigvarande utgifter föranledda statsunderstödet, med undantag af ersättningen för

[27.] postafgifter, helst som föreningens inkomster för år 1910, oafsedt statsbidrag, vore beräknade till sammanlagdt 2,400 kronor mera än för år 1909, borde det enligt kollegii mening ej komma i fråga, att det beviljade tillfälliga bidraget å högst 1,500 kronor föranledde till ökning med samma eller mindre belopp af det blifvande statsbidraget. Detta, som ju vore afsedt för täckande af allenast stadigvarande utgifter, kunde enligt kollegii mening fränsedt ersättningen för postafgifter, bestämmas till enahanda belopp som för år 1909 eller 36,600 kronor.

Mot framställningen om ökning af ersättningen för postafgifter till högst 4,300 kronor hade kollegium intet att erinra.

Rörande de medel, som borde användas för beredande af understöd åt föreningen, hölle kollegium före, att från manufakturförslagslånefonden samt handels- och sjöfartsfonden icke borde utgå mera än ersättningen för postafgifter och högst hälften af återstoden, samt att alltså för hvad i öfrigt erfordrades andra statsmedel borde tagas i anspråk.

*Departements-
chefen.*

Såsom jag vid flercaldiga tillfällen framhållit, har exportföreningens verksamhet utan tvifvel stor betydelse för vårt lands näringslif. Det framgångsrika och oegennyttiga arbete, föreningen nedlagt i exportnäringarnas intresse, har också kallat staten att i växande omfattning ekonomiskt understödja föreningen. I mån som detta understöd med åren blifvit föreningens förnämsta inkomstkälla — statsbidraget utgör nämligen för närvarande betydligt öfver 50 procent af föreningens alla inkomster — har det för staten blifvit icke allenast en rätt utan äfven en plikt att kontrollera föreningens ekonomiska förvaltning, något som för närvarande äger rum genom Riksdagens revisorer. Äfven föreningens årliga budget, dess inkomst- och utgifts-sater, underkastas hvarje år från statens sida en granskning, nämligen i sammanhang med pröfningen af de årligen återkommande äskandena om statsbidrag. En sådan granskning blir, såsom naturligt är, långt mera ingående de år, då föreningen med stöd af nämnda sater begär höjning i dittills utgående understöd. Med ledning af den utredning, som föregick anslagsäskandet hos 1909 års Riksdag, var det icke heller förenadt med någon svårighet att efter vissa i vederbörande statsrådsprotokoll angifna grunder bestämma, om och i hvad mån föreningens under de skilda rubrikerna ökade utgifter skulle kunna anses böra föranleda till höjdt statsbidrag. De grunder, som vid denna pröfning följdes, torde kunna sammanfattas sålunda. Till följd af den i sammanhang med frågan om kommerskollegii omorganisation pågående utredningen rörande statens informationsverksamhet å det kommersiella

området finge understöd icke gifvas för ändamål, som i ett och annat afseende kunde anses föregripa sagda utredning. Endast då utgiftsökningarna hufvudsakligen vore betingade af föreningens verksamhet, sådan densamma redan vore ordnad, borde sålunda en höjning af statsbidraget ifrågakomma. Beträffande tillfälliga utgifter fick naturligen bidraget blifva beroende på omständigheterna. I sistnämnda afseende inskränktes statens bidrag att för år 1909 gälla kostnaderna för förut omförmälda särtryck. Medel till täckande därpå anvisade Eders Kungl. Maj:t från manufakturförslagslånefonden.

I fråga om stegringen i föreningens stadigvarande utgifter, togos vid beräkningen af statsbidraget i betraktande föreningens ökade utgifter med afseende å biblioteket och föreningens verksamhet i allmänhet, nämligen i förra fallet kronor 4,500: —
och beträffande föreningens verksamhet i allmänhet ... „ 3,870: —
Summa kronor 8,370: —

Häriifrån afgick ökningen i föreningens egna inkomster kronor 5,100: —
Återstodo kronor 3,270: —

eller i rundt tal 3,300 kronor.

Detta belopp täcktes därigenom, att det af Riksdagen till föreningen anvisade anslag, som år 1908 utgått med 15,000 kronor, för år 1909 höjdes till 18,300 kronor.

Hela statsbidraget till föreningen för år 1909 skulle därefter utgå i följande ordning:

Till bestridande af föreningens stadigvarande utgifter från anslag på riksstaten kronor 18,300: —
„ manufakturförslagslånefonden samt handels- och sjöfartsfonden med oförändradt belopp kronor 18,300: — kronor 36,600: —
Till bestridande af föreningens tillfälliga utgifter för år 1909 „ 1,500: —
Summa kronor 38,100: —

hvertill komme ersättning för postafgifter.

Sedan föreningens så att säga ordinarie stat, sådan densamma kunde från statens sida godkännas, blifvit, om jag frånser ersättningen för postafgifter, hvartill jag strax skall återkomma, så sent som år 1909

[27.] reglerad, måste det naturligen hafva tillkommit nya och synnerligen vägande skäl, för att redan år 1910 ånyo vidtaga en höjning af statsbidraget, allrahelst som de skäl, hvilka år 1909 talade för understödets begränsning, vinna i styrka i mån som utredningen rörande statens informationsverksamhet nalkas sitt slut. Föreningens förevarande framställning afser emellertid en sådan höjning. Slutsumman af det år 1909 beviljade statsbidrag till täckande af såväl tillfälliga som varaktiga utgifter skulle nämligen enligt samma framställning utgå jämväl för år 1910, men för detta år, såvidt handlingarna utvisa, allenast afse varaktiga utgifter. Utgifterna af sistnämnda slag skulle alltså, i förhållande till motsvarande eller i allt fall af staten godkända utgifter för åren 1908 och 1909, draga en merkostnad af resp. 4,800 kronor (3,300 kronor + 1,500 kronor) och 1,500 kronor.

Under sådana förhållanden kan det icke annat än väcka granskarens uppmärksamhet, att föreningen till stöd för en höjning i statsbidraget för år 1910 icke åberopat annat än en för samma år uppgjord stat, däri åtskilliga af de för tidskriften »Svensk export» upptagna poster återfinnas till just de belopp, som år 1909 icke ansetts kunna läggas till grund vid bestämmandet af statsbidraget. Dessa poster bevingades, såsom kommerskollegium år 1909 vid behandlingen af statsbidraget för samma år framhöll, i allt väsentligt af tidskriftens planerade utvidgning, en plan, hvartill, på sätt redan angifvits, staten under förevarande förhållanden icke borde medverka.

Redan af hvad jag nu anfört torde framgå, att enligt min mening någon ökning i statsbidraget, såvidt angår kostnaderna för utgifvandet af tidskriften »Svensk export», icke bör ifrågakomma, utan att fastheltre fråga kunde uppstå, huruvida icke, med reducering af de för tidskriften i 1910 års statsförslag upptagna utgiftsposter till de år 1909 godkända belopp, statsbidraget borde nedsättas. Detta kunde synas så mycket skäligare som å ena sidan vissa kostnader för tidskriften, nämligen för korrekturläsning, torde hafva väsentligt nedbringats och å andra sidan föreningens inkomster af tidskriften afsevärdt ökats. Den utgiftspost till »assistent för korrekturläsning m. m.», som år 1908 beräknades till 1,300 kronor och år 1909 upptogs till 1,800 kronor, saknas nämligen bland 1910 års utgifter för tidningen. Och föreningens inkomster hafva hufvudsakligen på grund af ökad annonsering kunnat beräknas blifva 2,400 kronor högre år 1910 mot år 1909. De af mig nu uppgifna förhållandena skola likväl icke föranleda mig att föreslå någon nedsättning i statsanslaget. Man får nämligen icke förbise, dels

att, trots nämnda omständighet, kostnader för korrekturläsning uppenbarligen icke kunna undgåas, dels ock att, ehuru föreningens framställning om höjning af bidraget till tidskriften år 1909 grundade sig bland annat på väntade högre tryckningskostnader i allmänhet, en höjning, som alltså icke hade något samband med utvidgning af tidskriften, nämnda förhållande icke togs i betraktande vid statsbidragets bestämmande. Nämnda höjning har beräknats motsvara ungefär 1,700 kronor årligen. Härtill kommer, att de ökade inkomsterna af annonsering i viss mån motsvaras af däraf föranledda högre tryckningskostnader. Ej heller synes mig nedsättning i statsbidraget böra vidtagas på grund däraf, att, såsom förut antydts, utgiftsposten »förutsedda utgifter» i 1910 års statsförslag nedsatts under det belopp, som tagits i betraktande vid bestämmandet af 1909 års statsbidrag. Enligt sakens natur kan det icke vara något att invända däremot, att utgifter, som en längre eller kortare tid kunnat benämnas oförutsedda, i mån som desamma blifvit mera stadigt återkommande öfverflyttas å speciellt anslag.

Hvad sålunda förekommit stärker mig dock i den uppfattningen, att det icke bör lämnas oanmärkt eller utan påföljd, att, sedan staten år 1909 ökat sitt anslag särskildt med afseende å höjningen af föreningens varaktiga utgifter för visst angifvet, särskildt framträdande ändamål, nämligen beträffande föreningens bibliotek, de af föreningen för samma ändamål år 1910 beräknade kostnader, utan förklaring och utan att nedsättning i statsbidraget ifrågasatts, upptages till väsentligt lägre belopp än år 1909. Utgifterna för föreningens bibliotek hafva nämligen beräknats sänkta från 6,500 kronor år 1909 till 5,000 kronor år 1910. Härom vore måhända mindre att säga, om ej ökningen för nämnda ändamål år 1909 uppgick till 4,500 kronor och väsentligen föranledde höjningen i det då lämnade statsbidraget till betäckande af föreningens varaktiga utgifter.

I sistnämnda afseende tillåter jag mig först lämna en jämförelse mellan de för biblioteket i 1908 och 1909 års stater beräknade utgifterna.

	1908 kr.	1909 kr.	Ökning kr.
Föreståndaren	—	3,000	3,000
Inköp af litteratur m. m.	2,000	2,500	500
Bokbinderiarbete	—	500	500
Tillfälliga kostnader	—	500	500
Ökningen utgjorde alltså sammanlagdt		kronor	4,500

[27.]

En jämförelse mellan 1909 och 1910 års stater visar följande:

	1909 kr.	1910 kr.	Minskning kr.
Föreståndaren	3,000	3,000	—
Inköp af litteratur m. m.	2,500	1,500	1,000
Bokbinderiarbete	500	500	—
Tillfälliga kostnader	500	—	500
Minskningen uppgår alltså, såsom redan nämnts, till kronor	1,500.		

Med afseende å hvad sålunda förekommit synes det mig, som om nämnda minskning i behovet för biblioteket äfven bör åtföljas af motsvarande nedsättning i statsbidraget. Jag anser detta så mycket mera på sin plats, som Riksdagen vid ökningen af bidraget år 1909 just med afseende å utgifterna för biblioteket uttalade som sin mening, att dessa utgifter syntes väl höga.

Hvad slutligen angår ersättningen för postafgifter, var ersättningsbeloppet, som sedan år 1905 oförändradt varit bestämdt till sitt nuvarande belopp, högst 3,700 kronor, icke år 1909 föremål för granskning. Då emellertid en omreglering af ersättningsbeloppet på föreslaget sätt torde vara af behovet påkallad samt en ökning af statsbidraget för nämnda ändamål ej torde kunna anses på något sätt inverka på den omläggning af föreningens verksamhet, som i en nära förestående framtid kan äga rum, har jag i likhet med kommerskollegium ej något att erinra mot beloppets ökning med 600 kronor till 4,300 kronor.

För andra än nu af mig berörda ändamål lärer något ökad bidrag till täckande af föreningens varaktiga utgifter icke böra ifrågakomma. Och något behof af medelsbidrag för bestridande af kostnader af tillfällig natur har icke uppgifvits.

I anslutning till hvad jag nu anfört skulle alltså statsbidraget för år 1910, i jämförelse med bidraget för nästföljande år, kunna minskas, dels med de för år 1909 anvisade medel om 1,500 kronor till bestridande af tillfälliga utgifter samma år dels ock med 1,500 kronor af de för föreningens verksamhet i allmänhet gifna anslag. Å andra sidan skulle ersättningsbeloppet till postafgifter ökas med 600 kronor.

Nämnda ökning torde, i analogi med hvad hittills ägt rum, böra drabba manufakturförslagslånefonden, hvars bidrag återigen skulle minskas med 1,500 kronor, därigenom att anslaget till täckande af vissa föreningens tillfälliga utgifter bortfaller. Det andra beloppet å 1,500 kronor,

som omedelbart hänför sig till det af Riksdagen år 1909 beviljade anslag, torde böra afräknas å det statens bidrag till föreningen, som plägat upptagas i riksstaten.

[27.]

Skulle denna min mening godkännas, komme, utan rubbning i hittills följda grunder vid bidragets fördelning, statsbidraget att utgå *dels* till ersättande af föreningens postafgifter

från manufakturförslagslånefonden med högst.....	kronor	4,300: —
<i>dels ock</i> i öfrigt		
från nämnda fond ytterligare med	„	13,300: —
„ handels- och sjöfartsfonden med	„	5,000: —
„ af Riksdagen anvisadt anslag med	„	16,800: —
	Summa kronor	39,400: —

Under åberopande af hvad sålunda anförts hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes

dels, under villkor att Sveriges allmänna exportförening fortfarande bedrifver sin verksamhet i hufvudsakligen samma form som hittills samt att föreningens räkenskaper för granskning öfverlämnas till Riksdagens revisorer, såsom bidrag till föreningens verksamhet under innevarande år tilldela föreningen ett statsunderstöd af 18,300 kronor äfvensom tillerkänna föreningen rätt att erhålla ersättning för föreningens postafgifter under samma år med det belopp, hvartill desamma enligt postbok och kvitterade räkningar visas hafva under året uppgått, dock att nämnda ersättning icke må öfverstiga ett belopp af 4,300 kronor;

dels anbefalla statskontoret att till föreningens styrelse utbetala omförmälda statsbidrag, 18,300 kronor, med 5,000 kronor ur handels- och sjöfartsfonden och 13,300 kronor ur manufakturförslagslånefonden, äfvensom ersättning för föreningens postafgifter under innevarande år med högst 4,300 kronor ur sistnämnda fond;

dels ock föreslå Riksdagen att under enahanda villkor, som nyss af mig angifvits, såsom bidrag till föreningens verksamhet under innevarande år å extra stat för år 1911 utöfver förut omförmälda belopp anvisa ytterligare ett belopp af 16,800 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera detsamma.

Understöd åt sjöfartsnäringsen.

[28.]

Understöd åt rederiaktiebolaget Nordstjernen för uppehållande af regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige samt La Plata-länderna och Brasilien.

Såsom närmare omförmäles i det utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden, som fogades vid Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen den 20 april 1906 angående understöd till rederiaktiebolaget Nordstjernen för uppehållande af regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och La Plata-länderna, anhöll i en till Kungl. Maj:t ställd skrift af den 10 november 1904 generalkonsuln Axel Johnson för nämnda bolag att, för möjliggörande af direkt förbindelse mellan Sverige och La Plata-länderna, från handels- och sjöfartsfonden eller eljest af statsmedel måtte anvisas för hvarterdera af åren 1905—1909 ett belopp af 190,000 kronor eller eventuellt för hvarterdera af åren 1905—1906 ett belopp af 190,000 kronor, för hvarterdera af åren 1907—1908 ett belopp af 160,000 kronor och för hvarterdera af åren 1909—1910 ett belopp af 125,000 kronor, att på de villkor, som Kungl. Maj:t kunde finna godt stadga, utbetalas till bolaget såsom bidrag för uppehållande under nämnda år, enligt i skriften angifna hufvudgrunder, af regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och La Plata-länderna.

Kommerskollegium, som efter nådig remiss afgaf underdånigt utlåtande i ärendet den 17 december 1904, uttalade sig för statsunderstöds beviljande samt anförde, att vidkommande storleken af understödet, hvilket enligt kollegii förmenande borde hellre fördelas på sex än fem år, det syntes uppenbart, att med företaget vore förenad sådan risk att, åtminstone för den första tiden, därå vore att motse årliga förluster, måhända betydligt öfverstigande de såsom understöd föreslagna motsvarande årsbeloppen, mot hvilka alltså kollegium ej hade något att erinra. I anslutning härtill tillstyrkte kollegium, att åtgärder måtte vidtagas för tilldelande åt bolaget af statsmedel att för ifrågavarande ändamål samt under angifna villkor i öfrigt utgå för sex fortlöpande år nämligen med 190,000 kronor för hvarterdera af de två första åren, 160,000 kronor för hvarterdera af de två närmast därpå följande åren och 125,000 kronor för hvarterdera af de två sista åren.

Sedan Kungl. Maj:t, för uppehållande af förbindelsen med La Plata-länderna, för år 1905 beviljat bolaget ett understöd af 80,000 kronor, att utgå från handels- och sjöfartsfonden, föreslog Kungl. Maj:t i förenämnda nådiga proposition den 20 april 1906 Riksdagen att under de villkor, som i hufvudsaklig öfverensstämmelse med vissa i statsrådsprotokollet öfver finansärenden samma dag angifna grunder kunde varda

af Kungl. Maj:t fastställda, såsom understöd till rederiaktiebolaget Nordstjernen för uppehållande under åren 1906--1910 af regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och La Plata-länderna bevilja ett anslag af 775,000 kronor och däraf å extra stat för år 1907 anvisa ett belopp af 360,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att af sistnämnda belopp redan under år 1906 för ändamålet disponera 180,000 kronor. Enligt hvad berörda statsrådsprotokoll utvisar, beräknades af nämnda 775,000 kronor 180,000 kronor för hvarterdera af åren 1906 och 1907, 150,000 kronor för hvarterdera af åren 1908 och 1909 samt 115,000 kronor för år 1910.

De i statsrådsprotokollet angifna hufvudgrunder för de villkor, som borde uppställas för åtnjutande af ifrågavarande understöd och hvilka af då föredragande departementschefen ansågos lämpligen böra intagas i ett mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt redaren, å andra sidan, afslutadt kontrakt, voro följande:

1:o) Regelbunden ångfartygsförbindelse uppehålls mellan Sverige och La Plata-länderna enligt följande plan. En ångbåt om minst 5,000 ton expedieras hvarannan månad från Göteborg till Buenos Ayres och en eller två andra platser vid La Plata-floden. Ungefär samtidigt expedieras en ångbåt i motsatt riktning. Den från Sverige afgående ångbåten anlöper före Göteborg eventuellt annan hamn i riket, där gods, destineradt till La Plata-länderna, finnes att afhämta.

2:o) Dylikt från Sverige till La Plata-länderna afgående fartyg må icke förr, än allt för befordran åt fartyget erbjudet, till La Plata-länderna destineradt svenskt gods i fartyget mottagits, tagas i anspråk för fraktande af annat gods. Nämnda, till omförmälda länder destinerade gods befordras enligt af Kungl. Maj:t fastställda maximitaxor.

3:o) Postföring ombesörjes kostnadsfritt.

4:o) Sjöfolk, som af svenska generalkonsulatet i Buenos Ayres hemförpassas, medföres utan ersättning till hemorten.

5:o) Fri öfverresa och fritt vivre under resan lämnas de handelsstipendiater, som utsändas till Argentina, hvarjämte fri återresa lämnas de stipendiater, som återvända till Sverige.

6:o) Motsvarande förmåner lämnas de ombud, hvilka af svenska industriidkare och exportörer utsändas för att i Argentina verka för afsättning af svenska industrialster.

7:o) Understödet utbetalas för hvarje halfår efter utgången däraf, sedan vederbörande styrkt sig hafva under samma halfår med lämpliga lastångfartyg af svensk nationalitet och hvarje lastande minst 5,000 ton död vikt uppehållit linjen enligt ofvan angifna grunder; dock med

[28.] skyldighet för bolaget att afstå från eller till statsverket återbära den del af understödet, som, efter det de intäkter, hvilka under hela den tid, subventionen afser, af trafiken influtit, så långt de förslå tagits i anspråk för täckande af de därmed förenade kostnader, till äfventyrs finnes icke vara erforderlig för bestridande af bolagets återstående omkostnader för linjens uppehållande under den ifrågavarande tidsperioden.

8:o) Bolaget skall vara skyldigt att beträffande ifrågavarande företag föra särskilda, fullständiga räkenskaper, hvilka med alla därtill hörande handlingar och verifikationer skola granskas af en utaf Kungl. Maj:t eller den myndighet, som Kungl. Maj:t förordnar, utsedd kontrollant.

9:o) I händelse Sverige under den tid, subventionen afser, invecklas i krig, ställas de för förbindelsen med La Plata-länderna afsedda ångarna mot viss godtgörelse till svenska regeringens disposition.

I skrifvelse den 24 maj 1906 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel anförde Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts ofvanberörda framställning, bland annat, att Riksdagen i likhet med departementschefen ansåge det vara en viktig förutsättning för en omfattande svensk export till transoceanska länder, att den gjorde sig oberoende af de utländska mellanhänderna; och då för sådant ändamål erfordrades direkta kommunikationsförbindelser, men sådana, åtminstone i början och innan de hunnit blifva upparbetade, måste för de företag, genom hvilka de åvägabragts, medföra förluster, funne Riksdagen nödig hänsyn till främjandet af landets handel och industri kräfva, att dessa företag bereddes understöd af statsmedel. Det vore utan tvifvel af stor vikt, att den export af svenska produkter till La Plata-staterna, som genom den af rederiaktiebolaget Nordstjernen igångsatta kommunikationsförbindelsen möjliggjorts, fortfarande vidmakthölles och än vidare utvecklades. Då emellertid denna förbindelse icke kunnat uppehållas utan betydliga förluster för bolaget, hade Riksdagen ansett, att understöd af allmänna medel borde beredas bolaget, på det att det samma måtte kunna fullfölja sin verksamhet, som, om än till en början förlustbringande, dock borde kunna, sedan det uti ifrågavarande länder redan vunna marknadsfältet blifvit vidgadt, visa sig lönande. I likhet med Kungl. Maj:t ansåge Riksdagen, att statsunderstödet borde utgå under fem år, men hade Riksdagen däremot funnit de af Kungl. Maj:t föreslagna beloppen alltför höga. Riksdagen hölle nämligen före, att subventionen, som syntes böra utgå med visst belopp för hvarje resa fram och åter och, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, minskas för de tre sista åren af femårsperioden, lämpligen kunde bestämmas till 20,000 kronor för resa under åren 1906 och 1907 samt till 15,000 kronor för

resa under åren 1908, 1909 och 1910, eller, efter beräkning af sex resor om året fram och åter, under hvar och ett af de två första åren 120,000 kronor och under hvar och ett af de tre senare 90,000 kronor, tillsammans 510,000 kronor.

Hvad beträffade de af Kungl. Maj:t föreslagna grunder för bestämmande af villkoren för subventionens åtnjutande, ville Riksdagen endast framhålla vikten däraf, att sista hamnen, hvori varor för befraktning intoges vid resa till Buenos Ayres, blefve svensk, hvarigenom i afseende å denna befraktning så stor regelbundenhet som möjligt bereddes de svenska varuafsändarna.

I enlighet med hvad sålunda blifvit anfördt beslöt Riksdagen att under de villkor, som i hufvudsaklig öfverensstämmelse med berörda i förenämnda statsrådsprotokoll angifna grunder och det nyss angifna, af Riksdagen gjorda uttalande kunde varda af Kungl. Maj:t fastställda, såsom understöd till rederiaktiebolaget Nordstjernen för uppehållande under åren 1906—1910 af regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och La Plata-länderna bevilja ett anslag af 510,000 kronor och däraf å extra stat för år 1907 anvisa ett belopp af 240,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att af sistnämnda belopp redan under år 1906 för ändamålet disponera 120,000 kronor.

Sedan i ämnet uppgjort förslag till kontrakt af Kungl. Majt godkänts den 16 november 1906, har kommerskollegium jämlikt nådigt uppdrag å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar den 31 december 1906 med rederiaktiebolaget Nordstjernen afslutat med förslaget öfverensstämmande kontrakt af följande innehåll:

§ 1.

Rederiaktiebolaget Nordstjernen åtager sig att under åren 1906—1910 upprätthålla regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och La Plata-länderna enligt följande plan. En ångare, lastande minst 5,000 ton död vikt, expedieras hvarannan månad från Göteborg till Buenos Ayres äfvensom till Montevideo, därest till sistnämnda hamn destineradt gods i fartyget medföres, med rätt dock för bolaget att i stället för att anlöpa Montevideo på egen bekostnad ombesörja transporten af dit destineradt gods från Buenos Ayres. Till annan vid La Plata-floden belägen hamn, dit gods från Sverige är destineradt, ombesörjer bolaget jämväl transporten af godset mot ersättning för fraktkostnaden från Buenos Ayres eller Montevideo. Ungefär samtidigt som

[28.] båt afgår från Göteborg till Buenos Ayres, expedieras en båt från Buenos Ayres i motsatt riktning.

§ 2.

Före afgången från Göteborg skall åtminstone under tiden maj —oktober anlöpas annan svensk hamn, där gods, destineradt till La Plata-länderna, finnes att afhämta i så stor myckenhet, att afsevärd förlust genom hamnens anlöpande icke uppstår.

§ 3.

Från Sverige till La Plata-länderna afgående fartyg må icke, förr än allt för befordran med fartyget erbjudet, till La Plata-länderna destineradt, svenskt gods antecknats för inlastning i fartyget, tagas i anspråk för fraktande af annat gods.

§ 4.

Det till La Plata-länderna destinerade svenska godset befordras enligt af Kungl. Maj:t fastställda maximitaxor.

§ 5.

Bolaget åligger att med linjens fartyg kostnadsfritt ombesörja postföring enligt särskildt meddelade bestämmelser.

§ 6.

Sjöfolk, som af svensk konsulsmyndighet i La Plata-länderna förpassas till Sverige, medföres utan ersättning.

§ 7.

Fri öfverresa med fartygen och fritt vivre under resan lämnas de statens handelsstipendiater, som utsändas till La Plata-länderna, hvarjämte fri återresa lämnas dem af dessa stipendiater, som återvända till Sverige.

§ 8.

Ombud, som af svenska industriidkare och exportörer utsändas för att i La Plata-länderna verka för afsättning af svenska industrialster,

lämnas enahanda förmåner, som i § 7 omförmälas, därest kungl. kommerskollegium, sedan frågan dit hänskjutits, finner omständigheterna böra därtill föranleda. [28.]

§ 9.

Den sista hamn, hvori varor för befraktning intagas vid resa till La Plata-länderna, skall vara svensk; dock må det vara bolaget tillåtet att, i händelse utrymme i fartyget finnes kvar, fylla detta tomrum med stenkol i den hamn, hvori ångaren intager sina bunkerkol för utresan.

§ 10.

Såsom understöd för linjens uppehållande under åren 1906—1910 skall bolaget åtnjuta af 1906 års Riksdag anvisade medel, uppgående till ett sammanlagdt belopp af 510,000 kronor, hvilka fördelas sålunda, att för linjens uppehållande utbetalas för åren 1906—1907 tjugutusen kronor för resa, eller för sex resor fram och åter om året sammanlagdt 120,000 kronor, samt för åren 1908—1910 femtontusen kronor för resa, eller för sex resor fram och åter om året sammanlagdt 90,000 kronor.

§ 11.

I händelse det visar sig, att det beviljade understödet är otillräckligt, och tilläggsunderstöd ej skulle beviljas, är bolaget ej skyldigt att fortsätta med linjens uppehållande längre tid än till och med det år, hvarunder senast före juni månads slut detta kontrakt blifvit uppsagdt.

§ 12.

Understödet utbetalas i kungl. statskontoret för hvarje halfår efter utgången däraf, sedan bolaget styrkt sig hafva under samma halfår med lämpliga lastångfartyg af svensk nationalitet och hvarje lastande minst 5,000 ton död vikt uppehållit linjen enligt ofvan angifna grunder, dock med skyldighet för bolaget att afstå från eller till statsverket återbära den del af understödet, som, efter det de intäkter, hvilka under hela den tid, subventionen afser, af trafiken influtit, så långt de förslå tagits i anspråk för täckande af de därmed förenade

[28.] kostnader, tilläfsventyrs finnes icke vara erforderlig för bestridande af bolagets återstående omkostnader för linjens uppehållande under den ifrågavarande tidsperioden.

Den omständigheten att de för linjen använda två ångarnes afgångstider i förhållande till hvarandra för närvarande icke öfverensstämma med den i § 1 angifna plan skall ej utgöra hinder för understödets erhållande, dock att senast den 1 juli 1907 enligt planen en ångare expedieras omkring hvar åttonde vecka från Göteborg och en ångare ungefär samtidigt från Buenos Ayres.

§ 13.

Bland bolagets afdragsgiltiga utgifter må räknas 5 procent amortering för år å värdet af de ångare, som användas för linjens upprätt-hållande, äfvensom årligen 4 procent ränta å ångarnes efter afdrag af beräknade amorteringar återstående värde.

§ 14.

De två af bolaget under år 1905 påbörjade, men först under år 1906 afslutade resor från Göteborg och åter skola tillhöra redovisningen för år 1906, och i öfverensstämmelse därmed skall under ett år påbörjad men ej afslutad resa hänföras till det påföljande året.

§ 15.

Bolaget skall vara skyldigt att beträffande ifrågavarande företag föra särskilda, fullständiga räkenskaper, hvilka med alla därtill hörande handlingar och verifikationer skola granskas af en utaf kungl. kommerskollegium utsedd kontrollant.

§ 16.

I händelse Sverige under den tid, subventionen afser, invecklas i krig, ställas de för förbindelsen med La Plata-länderna afsedda ångarna mot godtgörelse till svenska regeringens disposition.

Bolaget åtager sig att å de ångare, med hvilka linjen enligt detta kontrakt uppehålls, i den utsträckning och i de befattningar, som bolaget finner lämpligt, använda reservofficerare i kungl. flottan.

§ 17.

Fall af »force majeure» och olyckor, som ligga utom bolagets förmåga att afvärja, skola i fråga om utbekommande af det i § 10 här ofvan omförmälda understöd icke räknas bolaget till last.

I sammanhang med godkännandet den 16 november 1906 af förslaget till kontrakt fastställde Kungl. Maj:t, under förutsättning att kontraktet blefve i behörig ordning afslutadt, ej mindre maximitaxor för befordran af svenskt gods till Buenos Ayres och Montevideo med för uppehållande af ifrågavarande ångfartygsförbindelse använda ångare att gälla tills vidare intill 1910 års utgång, än äfven bestämmelser rörande postbefordran med bolagets ångfartyg mellan Sverige och La-Plata-länderna. Samma dag erhöll statskontoret nådig befallning att sedan kontraktet blifvit afslutadt, under föreskrifna villkor till bolaget utbetala den del af det å 1907 års stat anvisade beloppet, som vore afsedt för år 1906.

I statsverkspropositionen till 1907 års Riksdag föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att under de villkor, som innefattades i omförmälda emellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt rederiaktiebolaget Nordstjernen, å andra sidan, afslutade kontrakt, af det utaf Riksdagen under dylik förutsättning såsom understöd till rederiaktiebolaget Nordstjernen för uppehållande under åren 1906—1910 af regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och La Plata-länderna beviljade anslag å 510,000 kronor å extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 90,000 kronor.

I skrifvelse den 31 maj 1907 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel anmälde Riksdagen, att, då berörda den 31 december 1906 afslutade kontrakt syntes öfverensstämma med de af Riksdagen godkända grunder samt det af Riksdagen gjorda uttalande om vikten däraf att sista hamnen, hvori varor för befraktning intoges vid resa till Buenos Ayres, blefve svensk, Riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts nyssberörda framställning.

Genom nådigt beslut den 21 juni 1907 anbefalldes Kungl. Maj:t härefter statskontoret att för åren 1907 och 1908 för hvarje halfår efter utgången däraf och sedan bolaget för hvarje gång styrkt sig

[28.] hafva fullgjort hvad enligt förenämnda mellan kronan och bolaget afslutade kontrakt ålegat bolaget för rätt till utbekommande af det å halfåret belöpande understödsbelopp till bolaget utbetala för hvardera halfåret 1907 60,000 kronor af ofvanberörda af Riksdagen för samma år anvisade anslag och för hvardera halfåret 1908 45,000 kronor af det för sistnämnda år anvisade anslaget.

Med förmälan, bland annat, att, trots statsunderstödet, företaget, enligt hvad räkenskaperna utvisade, gått med förlust, anhöll bolaget i en den 24 december 1907 till finansdepartementet inkommen underdånig skrifvelse, att, utöfver det af bolaget genom 1906 års Riksdags beslut såsom understöd åt bolaget för uppehållande af ifrågavarande förbindelse beviljade anslag å 510,000 kronor, bolaget måtte beviljas ytterligare understöd af allmänna medel till belopp, motsvarande skillnaden mellan det af Kungl. Maj:t vid 1906 års Riksdag äskade beloppet och nyssnämnda af samma års riksdag sedermera för ändamålet anslagna belopp, och att således för berörda ändamål måtte dels åt bolaget för hvardera af åren 1906 och 1907 anvisas ytterligare ett belopp af 60,000 kronor, dels ock beviljas bolaget för hvardera af åren 1908 och 1909 understöd till belopp af 150,000 kronor i stället för för hvardera året beviljade 90,000 kronor och för år 1910 till belopp af 115,000 kronor i stället för redan beviljade 90,000 kronor; och anhöll bolaget i sammanhang därmed, att Kungl. Maj:t måtte utverka upphäfvande af det af 1906 års Riksdag för understödets utbetalande fastställda villkoret, att den sista hamn, hvori last på utresan intoges, skulle vara svensk.

Under erinran att i § 11 af ofvan omförmälda kontrakt bolaget fritagits från skyldighet att fortsätta med linjens upprätthållande, därest understödet visade sig otillräckligt och ytterligare sådant ej blefve beviljadt, anförde bolaget vidare, att, om ifrågavarande tilläggsunderstöd för åren 1906—1910 af sammanlagdt 265,000 kronor beviljades, bolaget förbunde sig att låta nämnda paragraf i kontraktet utgå, hvarjämte bolaget framhöll önskvärdheten däraf, att linjens fartyg vid utresorna kunde anlöpa äfven hamnar i Brasilien.

Öfver bolagets berörda framställning afgaf kommerskollegium den 30 december 1907 infordradt underdånigt utlåtande, däri kollegium väl förordade, att för möjliggörande af linjens fortsatta uppehållande under den återstående kontraktstiden tilläggsunderstöd måtte beredas bolaget med därför begärda belopp, men däremot förklarade sig icke finna tillräcklig anledning tillstyrka, att sådant understöd skulle få omfatta äfven den i ansökningsen afsedda delen af kontraktstiden, som redan vore till-

ändalupen, nämligen åren 1906 och 1907, hvarjämte kollegium, som jämväl tillstyrkte borttagandet af det i kontraktets § 9 inflyttna villkor, att sista hamnen, hvori varor för befraktning intoges vid resa till La Plata-länderna, skulle vara svensk, på anförda skäl föreslog, att, därest den af kollegium förordade förhöjningen af understödet beviljades, kontraktet med bolaget måtte erhålla följande ändringar och tillägg.

§ 1 skulle erhålla ett andra moment af följande lydelse: »Det står bolaget fritt att låta sina båtar på utresan anlöpa Rio de Janeiro eller annan hamn i Brasilien.»

§ 4 skulle erhålla följande tillägg: »Fraktsatserna för det till Brasilien destinerade svenska godset må icke öfverstiga dem, som gälla för godsbefordran med regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Hamburg och Rio de Janeiro.»

§ 9 skulle erhålla följande förändrade lydelse: »På utresan må annan hamn än svensk kunna anlöpas, dock före ankomsten till Sydamerika endast för intagande af lastfyllnad eller bunkerkol.»

§ 11 skulle utgå.

Efter det kommerskollegii berörda utlåtande afgifvits, öfverlämnades den 2 januari 1908 till chefen för finansdepartementet en handling af innehåll, att, därest bolaget erhöle det ytterligare statsunderstöd, som af kollegium förordats, bolaget icke komme att begagna sig af den i det då gällande kontraktet mellan kronan och bolaget medgifna uppsägningsrätt.

Vid underdånig föredragning den 13 januari 1908 af frågan om fortsatt understöd åt bolaget för uppehållande af ifrågavarande ångbåtsförbindelse anslöt jag mig i allo till kommerskollegii förslag och tillstyrkte därför, att framställning måtte göras hos Riksdagen ej mindre om anvisande på de villkor, som innefattades i förenämnda med bolaget afslutade kontrakt med omförmälda af kommerskollegium förordade ändringar och tillägg, af det understödsbelopp, som, enligt hvad förut nämnts, af förberörda år 1906 beviljade anslag å 510,000 kronor beräknats för år 1909, eller 90,000 kronor, än äfven om beviljande, under enahanda villkor, såsom tilläggsunderstöd åt bolaget för uppehållande af nämnda förbindelse af ett anslag å 145,000 kronor samt anvisande från samma anslag å extra stat för år 1909 af ett belopp af 120,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1908 disponera hälften af sistnämnda belopp.

I skrifvelse den 1 juni 1908 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel anförde Riksdagen, att Riksdagen

[28.] på skäl, som i skrifvelsen närmare omförmäldes, ansett sig böra bevilja förhöjdt statsunderstöd för ifrågavarande linje och icke funnit något att erinra mot de föreslagna beloppen, samt att de ifrågasatta ändringarna i villkoren för statsunderstöds åtnjutande icke heller gifvit Riksdagen anledning till annan erinran, än att i kontraktet mellan kronan och bolaget borde införas bestämmelser därom, att frakten från utländsk lastningshamn icke finge sättas lägre än från svensk hamn för varor af samma slag; och anmälde Riksdagen, att Riksdagen under de villkor, som innefattades i det den 31 december 1906 emellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt rederiaktiebolaget Nordstjernen, å andra sidan, afslutade kontrakt med däri af chefen för finansdepartementet enligt statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 13 januari 1908 förordade ändringar och tillägg,

dels af det utaf Riksdagen såsom understöd till rederiaktiebolaget Nordstjernen för uppehållande under åren 1906—1910 af regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och La Plata-länderna redan beviljade anslag å 510,000 kronor å extra stat för 1909 anvisat ett belopp af 90,000 kronor,

dels ock såsom tilläggsunderstöd till nämnda bolag för uppehållande under åren 1908—1910 af berörda ångfartygsförbindelse beviljat ett anslag af 145,000 kronor samt däraf å extra stat för år 1909 anvisat ett belopp af 120,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att af sistnämnda belopp redan under år 1908 för ändamålet disponera 60,000 kronor.

Enligt nådigt beslut den 17 juni 1908 förklarade Eders Kungl. Maj:t härefter å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, att § 11 i omförmälda mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt rederiaktiebolaget Nordstjernen, å andra sidan, den 31 december 1906 afslutade kontrakt skulle utgå samt att §§ 1, 4 och 9 i samma kontrakt skulle erhålla följande förändrade lydelse:

§ 1.

Rederiaktiebolaget Nordstjernen åtager sig att under åren 1906—1910 upprätthålla regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och La Plata-länderna enligt följande plan. En ångare, lastande minst 5,000 ton död vikt, expedieras hvarannan månad från Göteborg till Buenos Ayres äfvensom till Montevideo, därest till sistnämnda hamn destineradt gods i fartyget medföres, med rätt dock för bolaget att i stället för att anlöpa Montevideo på egen bekostnad ombesörja trans-

porten af dit destineradt gods från Buenos Ayres. Till annan vid La Plata-floden belägen hamn, dit gods från Sverige är destineradt, ombesörjer bolaget jämväl transporten af godset mot ersättning för fraktkostnaden från Buenos Ayres eller Montevideo. Ungefär samtidigt som båt afgår från Göteborg till Buenos Ayres, expedieras en båt från Buenos Ayres i motsatt riktning. [28.]

Det står bolaget fritt att låta sina båtar på utresan anlöpa Rio de Janeiro eller annan hamn i Brasilien.

§ 4.

Det till La Plata-länderna destinerade svenska godset befordras enligt af Kungl. Maj:t fastställda maximitaxor.

Fraktsatserna för det till Brasilien destinerade svenska godset må icke öfverstiga dem, som gälla för godsbefordran med regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Hamburg och Rio de Janeiro.

§ 9.

På utresan må annan hamn än svensk kunna anlöpas, dock före ankomsten till Sydamerika endast för intagande af lastfyllnad eller bunkerkol.

Frakten för gods, hvilket å sådan resa såsom lastfyllnad intages, må icke sättas lägre än det belopp, hvarmed frakten från svensk hamn skolat med de af bolaget tillämpade fraktsatser utgå för gods af enahanda slag.

Tillika uppdrog Eders Kungl. Maj:t berörde den 17 juni åt kommerskollegium att å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar träffa aftal med bolaget om vidtagande af förenämnda förändringar i förberörda kontrakt af den 31 december 1906; och meddelade med anledning häraf kommerskollegium i underdånig skrifvelse den 1 augusti 1908, att kollegium å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar träffat skriftligt aftal med bolaget om vidtagande af omförmälda ändringar i samma kontrakt.

Dessförinnan hade Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att, sedan sådant aftal, hvarom nyss nämnts, träffats, till bolaget i viss angifven ordning och under vissa villkor utbetala de af Riksdagen på extra stat för år 1909 anvisade medel.

Slutligen har 1909 års Riksdag på Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning under de villkor, som innefattades i gällande kontrakt

[28.] mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt rederiaktiebolaget Nordstjernan, å andra sidan, dels af det utaf Riksdagen såsom understöd till rederiaktiebolaget Nordstjernan för ifrågavarande ändamål redan beviljade anslag å 510,000 kronor å extra stat för år 1910 anvisat återstående 90,000 kronor, dels ock af det såsom tilläggsunderstöd till nämnda bolag likaledes redan beviljade anslag å 145,000 kronor å extra stat för år 1910 anvisat återstående 25,000 kronor.

Om utbetalning af dessa utaf Riksdagen anvisade medel har Eders Kungl. Maj:t i nådigt bref den 11 juni 1909 gifvit statskontoret befallning.

Rederiaktiebolaget Nordstjernans ansöknings af den 2 september 1909.

I underdånig skrifvelse den 2 september 1909 har bolaget nu gjort framställning om fortsatt understöd efter 1910 års utgång för bolagets ifrågavarande ångbåtslinje.

I sagda skrifvelse lämnar bolaget till en början, under erinran att bolaget år 1904 öppnade ifrågavarande ångbåtslinje, en öfversikt öfver utvecklingen af den svenska exporten till La Plata-länderna, utvisande att värdet af det exporterade godset nedannämnda år uppgått till följande belopp

År	Till Argentina Kronor	Till Uruguay Kronor
1903	453,756	—
1904	748,543	—
1905	1,099,822	39,935
1906	1,806,486	47,026
1907	2,635,075	90,389
1908	3,032,088	93,483

För åskådliggörande af exportens beskaffenhet må nämnas, att i exporten för år 1908 ingå de förnämsta varuslagen med följande i runda tal angifna värden, nämligen, hvad angår Argentina, cement med 127,000 kronor, elektriska glödlampor med 31,000 kronor, elektriska maskiner med 99,000 kronor, kemisk-tekniska preparat med 86,000 kronor, maskiner, verktyg med 373,000 kronor, metaller med 216,000 kronor, papp med 91,000 kronor, papper med 547,000 kronor, pappersmassa med 847,000 kronor, trävaror med 453,000 kronor, tändstickor med 33,000 kronor och ångmaskiner med 57,000 kronor samt beträffande Uruguay maskiner, verktyg med 45,000 kronor och papper med 14,000 kronor.

Nu nämnda och i öfrigt lämnade uppgifter visade, anförde bolaget, att exporten på Argentina varit i en oafbruten och jämn stegring såväl med afseende på värdet af exporterade varor som med hänsyn till antalet olika exporterade varuslag. De förhoppningar, som vid den direkta linjens igångsättande knutits till densamma, kunde därför sägas hafva fullt ut motsvarats af verkligheten. Den argentinska marknaden vore också i så måtto särskildt lämpad för den svenska industrien, att de flesta varuslag, som i vårt land tillverkades för export, just vore de, som Argentina framför allt behöfde importera. För en hvar, som kände den rastlösa utveckling, i hvilken Argentina nu vore stadigt och som bland annat toge sig uttryck i en genom invandring hastigt stigande folkmängd, vore det dessutom tydligt, att Sveriges export på detta land ännu icke på länge nått sin höjdpunkt, utan borde det hittills utförda arbetet, åtminstone hvad flertalet artiklar beträffade, närmast betecknas som ett förberedelsearbete.

Under framhållande att värdet af de till Argentina exporterade varorna under åren 1905—1908 mer än fyrdubblats, anför bolaget vidare, att denna exportmarknad hade under hela denna tid ägnats det lifligaste intresse från svensk sida, ett intresse som bland annat visat sig i bildandet af ett flertal svenska firmor i Argentina, hvilka nu befunne sig i en kraftig utveckling. De svenska köpmännen hade förstätt draga nytta af de stora lättnader, som en direkt ångbåtslinje förmådde skänka varuutbytet, och den gamla satsen, »att handeln följer flaggan», hade här ännu en gång fått sin bekräftelse.

Sveriges export till andra transatlantiska länder hade äfven till en del gått framåt under de senare åren, men att något större uppsving ej vore möjligt utan med stöd af en direkt linje insåges lätt, om man t. ex. undersökte huru exporten samtidigt utvecklats till Brasilien, hvilket land i hufvudsak behöfde samma artiklar som Argentina, men icke berörts af någon direkt svensk linje under den tid, som den af bolaget lämnade, af kommerskollegium utgifna statistiken omfattade. Värdet af Sveriges export till Brasilien utgjorde:

År 1902	kronor	59,735: —
» 1903	»	102,979: —
» 1904	»	99,142: —
» 1905	»	609,192: —
» 1906	»	873,823: —
» 1907	»	443,759: —

[28.]

Toge man hänsyn därtill, att de statistiska siffrorna för åren 1902—1904 vore i visst afseende ofullständiga, framginge af de lämnade uppgifterna, att Sveriges export till Brasilien under den tid, utredningen omfattade, icke visat någon större ökning; och tvekade bolaget icke att tillskrifva detta förhållande till mycket stor del bristen på en direkt linje.

Enligt förenämnda med svenska staten upprättade kontrakt skulle linjen Sverige—Argentina af bolaget upprätthållas med tvenne ångare med förut angifven lastförmåga, och hade bolagets för denna linje särskildt byggda ångare »Kronprinsessan Viktoria» och »Prinsessan Ingeborg», båda om 6,140 ton, i oafbruten fart uppfyllt detta kontrakts villkor med en resa i hvardera riktningen hvarannan månad. Från exportörerna hade emellertid, och detta särskildt under de senaste åren, försports en önskan att genom tätare förbindelser erhålla ännu större lättnader i sina affärer. För att tillmötesgå detta, upprepade gånger framställda önskemål, hade bolaget trots de förluster, som därmed varit förknippade, under år 1908 anordnat en extra resa med ångaren »Drottning Sophia», och från ingången af år 1909 hade ångaren »Oskar Fredrik» om 6,500 tons lastdrygghet såsom tredje båt insatts för reguljär trafik å linjen, sedan den genom ombyggnad gjorts lämplig för denna trade. Förutom att bolaget genom denna ökning af tonnaget velat tillmötesgå exportörernas önskningsar om tätare förbindelser, ehuru de tvenne först å traden insatta fartygen icke hvarje resa kunnat erhålla full last, då exportkvantiteterna helt naturligt succesive växlade, hade bolaget med denna utveckling af linjen äfven velat tillgodose ett annat ändamål. Såsom ofvan nämnts, vore den brasilianska marknaden i många hänseenden närsläktad med den argentinska, och Brasiliens import omfattade stora kvantiteter varor af de slag, som vårt land räknade som sina förnämsta exportvaror. Då härtill komme dels att Brasilien i folkmängd och köpkraft väl kunde likställas med Argentina, dels ock att en del svenska varor sedan länge där hade ett mycket godt anseende om också på grund af exportförhållandena en skäligen begränsad afsättning, hade bolaget trots de ökade ekonomiska uppoffringar, som detta komme att medföra, redan nu genom inrättandet af direkt trafik på Rio de Janeiro velat möjliggöra påbörjandet af de förberedelsearbeten, som skulle tjäna till upparbetandet af den brasilianska marknaden för svenska varor.

Emellertid syntes icke ens det tonnage, som nu, efter den tredje ångarens, Oscar Fredriks, insättande, arbetade på linjen, vara tillräckligt. Med tanke härå och för åstadkommande jämväl af direkt reguljär förbindelse med Brasilien hade bolaget redan tagit det steget att beställa

två nya ångare, hvaraf den första skulle blifva färdig under senare hälften af år 1910 och den andra levereras under senare hälften af år 1911. Beställningen å dessa ångare hade Lindholmens varf i Göteborg erhållit. Med det genom dessa nybyggnader ökade tonnaget kunde bolaget på ett tillfredsställande sätt uppehålla reguljär förbindelse med Brasilien, och linjen i sin helhet skulle kunna fullt ut tillfredsställa exportörernas önskan om tätare turer. [28.]

Rörande de ekonomiska resultaten af driften å ifrågavarande linje för åren 1905—1908 meddelar bolaget härefter följande siffror.

År 1905.

Kostnader för 6 resor till La Plata	kronor	754,954: 96
Fraktinkomster för samma resor	kronor	524,081: 05
Statsunderstöd	»	80,000: —
		»
		604,081: 05
	Förlust kronor	150,873: 91

År 1906.

Kostnader för 6 resor till La Plata	kronor	846,592: 04
Fraktinkomster för samma resor	kronor	578,460: 12
Statsunderstöd	»	120,000: —
		»
		698,460: 12
	Förlust kronor	148,131: 92

År 1907.

Kostnader för 6 resor till La Plata	kronor	834,608: 35
Fraktinkomster för samma resor	kronor	587,919: 26
Statsunderstöd	»	120,000: —
		»
		707,919: 26
	Förlust kronor	126,689: 09

År 1908.

Kostnader för 6 resor till La Plata	kronor	937,394: 83
Fraktinkomster för samma resor	kronor	784,124: 41
Statsunderstöd	»	150,000: —
		»
		934,124: 41
	Förlust kronor	3,270: 42

Kostnader för en extra resa till La Plata med s/s »Drottning Sophia».	kronor	177,481: 25
Fraktinkomster för samma resa	»	124,331: 51
		»
		53,149: 74
	Förlust kronor	56,420: 16

[28.]

Bolagets förluster på driften af de två enligt kontraktet sysselsatta båtarna hade sålunda, fortsätter bolaget, intill slutet af år 1908, äfven sedan statsunderstödet tagits i anspråk, varit 428,965 kronor 34 öre. Härtill komme för år 1908 en extra resa utom kontraktet för »Drottning Sofia», medförande en förlust af 53,149 kronor 74 öre, hvadan bolagets totalförlust under åren 1905—1908 varit 482,115 kronor 8 öre. Om statsunderstödet icke funnits, hade linjen till slutet af år 1908 medfört en förlust för bolaget af 952,115 kronor 8 öre. Härvid borde bemärkas, att endast 5 procent afskrifning för fartygsslitning och 4 procent ränta å det i linjens fartyg nedlagda kapitalet beräknats.

Under år 1909 skulle, såsom vore att hoppas, förlust ej komma att uppstå å de båtar, som hade statsunderstöd, men däremot hade uppstått en betydande förlust å den tredje ångaren »Oskar Fredrik», som ej åtnjöte statsunderstöd. Likaledes vore att befara att under år 1910 en betydande förlust komme att uppstå å den tredje ångaren, som skulle fortsätta att gå regelbundet å linjen, liksom det kunde beräknas, att detta äfven skulle blifva fallet med den fjärde ångare, som bolaget hade för afsikt att insätta under senare hälften af år 1910.

Att bolagets förluster blifvit så stora som nämnts, vore att tillskrifva dels de låga hemfrakter, som särskildt under de senaste åren erhållits och hvilka såsom beroende på den internationella fraktmarknaden icke kunnat förutses, dels den omständigheten att bolaget, ehuru fartygen vid utgåendet till Buenos Aires icke ens under år 1908 för hvarje resa kunnat få full last, dock velat utöfver bolagets kontraktsenliga åtagande främja exporten genom att tillmötesgå exportörernas önskan och behof af tätare turer.

Ett korrektiv mot de låga hemfrakterna skulle ju vara en väsentlig höjning af utfrakterna, men då skulle återigen följden blifva den, att exportörerna finge svårt att konkurrera med andra länders exportörer, hvarigenom deras affärer skulle hämmas.

Af hvad sålunda anförts syntes framgå, att linjen från och med år 1911 ej borde uppehållas med mindre antal båtar än fyra, för att exportens intressen skulle vederbörligen tillgodoses, liksom ock att för linjens fortsatta upprätthållande och utveckling statsunderstöd vore oundgängligt för de närmaste åren.

Vidkommande slutligen de erforderliga understödsbeloppens storlek m. m., anmäler bolaget, att bolaget vore villigt att förbinda sig till att under nästa sexårsperiod räknadt från och med år 1911 uppehålla linjen Sverige—Brasilien—La Plata-länderna med fyra ångare mot erhållande af ett understöd af sammanlagdt 750,000 kronor, att utgå för

hvartdera af åren 1911 och 1912 med 150,000 kronor, för hvartdera af åren 1913 och 1914 med 125,000 kronor samt för hvartdera af åren 1915 och 1916 med 100,000 kronor; och skulle för dessa understödsutbetalande i öfrigt gälla de villkor, som funnes intagna i bolagets nuvarande kontrakt med staten.

Äfvenledes vore bolaget villigt att, därest läget å fraktmarknaden skulle förbättras så mycket, att någon del af understödet ej blefve behöfligt, återbetala så stor del af detsamma, som efter de beräkningsgrunder, hvilka funnes angifna i nuvarande kontrakt, visade sig ej erforderlig. Alla de kostnader, som för linjen uppstått före 1911 och ej kunnat af statsbidraget betäckas, skulle af bolaget ensamt bäras, så att ny räkning skulle börjas från och med år 1911.

I anslutning härtill har bolaget i underdånighet anhållit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes utanordna af statsmedel, öfver hvilka Eders Kungl. Maj:t förfogade, eller, om detta ej vore möjligt, hos Riksdagen göra framställning om beviljande af understöd för bolagets linje till Brasilien och La Plata-länderna af 750,000 kronor att utgå med ofvan angifna belopp under åren 1911—1916 samt i öfrigt på samma villkor, som funnes intagna i bolagets nu gällande kontrakt med staten med den skillnaden, att bolaget förpliktigades att uppehålla linjen med fyra ångare om minst 5,500 tons lastdrygheit i stället för med två ångare, som föreskrifvits i nu gällande kontrakt.

Sedan den bolagets ansökning, hvarför jag nu redogjort, remiterats till kommerskollegium med befallning till detta ämbetsverk att afgifva underdånigt utlåtande i ärendet, ingaf bolaget den 16 november 1909 till kollegium en samma dag dagtecknad skrift, däri bolaget på förekommen anledning förklarar sig ingå på ifrågasatt ändring af den af bolaget föreslagna understödstiden från sex till fem år.

I afseende å framställningen i öfrigt anför bolaget, att de understödsbelopp, bolaget nu begärt för linjens fortsatta uppehållande med tolf resor fram och åter per år i stället för sex, vore så lågt satta, att utsikt ej funnes för bolaget att med dessa understödsbelopp undkomma att få tillskjuta af egna medel afsevärda belopp för linjens fortsatta uppehållande. Detta torde lättare inses, om en jämförelse gjordes mellan de understödsbelopp, som för närvarande utginge och för år 1910 komme att utgå per verkställd resa till Buenos Aires, med det belopp, som nu begärts, per verkställd resa beräknadt. År 1909 utgjorde detta understödsbelopp 150,000 kronor, alltså per fullgjord resa 25,000 kronor, och för år 1910 skulle understödet till linjen utgå med 115,000 kronor för

Rederiaktiebolaget Nordstjernans skrift af den 16 november 1909.

[28.] sex resor, alltså med 19,166 kronor 66 öre per fullgjord resa, Då bolaget för linjens fortsatta uppehållande under sex år begärt sammanlagdt 750,000 kronor, skulle detta under åren 1911 och 1912 blifva för tolf resor fram och åter årligen 150,000 kronor per år eller per resa endast 12,500 kronor, under åren 1913 och 1914 125,000 kronor per år eller 10,416 kronor 66 öre per resa samt under åren 1915 och 1916 100,000 kronor per år eller 8,333 kronor 33 öre per resa. För åren 1911 och 1912 begärdes alltså ett understöd, som per resa räknadt vore 34,75 procent lägre än det understöd, som skulle utgå under år 1910. För åren 1913 och 1914 vore det begärda understödet 45,6 procent lägre, och för åren 1915 och 1916 56,5 procent lägre än det understöd, som vore beviljadt och, enligt hvad bolaget kunde beräkna, komme att vara erforderligt för linjens uppehållande under år 1910.

För att linjens fortfarande bestånd emellertid ej skulle äfventyras och exporten till ifrågavarande länder hämmas, efter det att så stora kostnader och så mycket arbete nedlagts på linjen, förklarade bolaget sig villigt att ingå på en nedsättning af understödsbeloppet till 500,000 kronor att utgå under fem år på sådant sätt, att för hvardera af åren 1911 och 1912 skulle utgå 110,000 kronor, för hvardera af åren 1913 och 1914 100,000 kronor samt för år 1915 80,000 kronor.

Detta blefve, anför bolaget, per resa fram och åter räknadt endast 9,166 kronor 66 öre för åren 1911 och 1912, 8,333 kronor 33 öre för åren 1913 och 1914 samt 6,666 kronor 66 öre för år 1915, och torde det lätteligen inses, att dessa belopp vore synnerligen obetydliga i förhållande till kostnaderna för resornas fullgörande. Risker för bolaget att på dessa villkor förbinda sig att fortsätta med linjens uppehållande vore därför mycket stor, hvadan, i händelse nu anförda minimiunderstödsbelopp ej skulle beviljas, bolaget skulle se sig nödsakadt att besluta sig för att upphöra med linjen efter nuvarande kontrakts utgång i stället för att på nu ifrågavarande sätt utveckla och förbättra densamma.

Slutligen meddelar bolaget, att bolaget ville förbinda sig att låta linjens ångare hvarje resa på vägen ut anlöpa Rio de Janeiro, hvarigenom en reguljär månatlig ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Brasilien skulle öppnas.

Kommerskollegium.

I underdånigt utlåtande den 7 december 1909 meddelar kommerskollegium till en början, att vid bedömande af frågan, huruvida fortsatt understöd af statsmedel borde för ändamålet tilldelas bolaget, kollegium, med afseende å hvad kollegium varit i tillfälle att inhämta om det ekonomiska resultatet för bolaget af linjens verksamhet under

den tilländagångna delen af den nuvarande kontraktstiden, kommit till den uppfattning, att för linjens fortsatta upprätthållande och utveckling dylikt understöd vore för de närmaste åren erforderligt. Därtill komme, att ett upphörande af den sedan flere år existerande och i alltjämt ökad omfattning anlidade linjen uppenbarligen skulle vålla stora olägenheter för Sveriges export. Det hade emellertid syntts kollegium angeläget, att det understöd, som ifrågakomme, begränsades i möjligaste mån till beloppet och till kortare tidrymd än sex år, samt att, såsom ytterligare vederlag för understödet, linjen anpassades att bereda största möjliga gagn för våra exportintressen. I sistnämnda hänseende skulle då frågan närmast gälla, förutom de af bolaget utfästade tātare turerna, att linjen komme att obligatoriskt omfatta äfven Brasilien, såvidt anginge utresorna.

I nu angifna syften hade från kollegii sida med bolaget inledts underhandlingar, ur hvilka såsom resultat framgått bolagets af mig nyss återgifna skrift, som, framhåller kollegium, i åsyftade hänseenden innefattade åtskilliga afsevärda medgifvanden från bolagets sida. Så hade bolaget ingått på att för den till fem år begränsade tiden understödet nedsattes till sammanlagdt 500,000 kronor, däraf 110,000 kronor för hvarterdera af åren 1911 och 1912, 100,000 kronor för hvarterdera af åren 1913 och 1914 samt 80,000 kronor för år 1915, äfvensom att linjens ångare på hvarje utresa anlöpte Brasilien.

Sedan, på grundvalen häraf samt af ytterligare förhandlingar med bolaget, vid hvilka hänsyn tagits jämväl till vissa bestämmelser i kontraktet om statsunderstöd åt aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet för uppehållande af regelbunden ångbåtsförbindelse med Ostasien, inom kollegium uppgjorts förslag till eventuellt kontrakt med rederiaktiebolaget Nordstjernen för åren 1911—1915, hade sistnämnda bolag för sin del godkänt detta förslag genom påskrift därom å handlingen.

Ifrågavarande förslag, beträffande hvars olika bestämmelser någon särskild motivering utöfver hvad ofvan antydts icke syntes kollegium vara påkallad, var af följande lydelse:

Mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt rederiaktiebolaget Nordstjernen, här nedan kalladt bolaget, å andra sidan, är följande öfverenskommelse träffad.

§ 1.

Rederiaktiebolaget Nordstjernen åtager sig att under åren 1911—1915 med fyra ångfartyg af svensk nationalitet, hvilka af kungl. kom-

[28.] merskollegium godkänts såsom lämpliga för ändamålet, upprätthålla regelbunden förbindelse mellan Sverige och La Plata-länderna enligt följande plan. En ångare, lastande minst 5,000 ton död vikt, expedieras hvarje månad från Göteborg till Buenos Ayres äfvensom till Montevideo, därest till sistnämnda hamn destineradt gods i fartyget medföres, med rätt dock för bolaget att, i stället för att anlöpa Montevideo, på egen bekostnad ombesörja transporten af dit destineradt gods från Buenos Ayres. Till annan vid La Platafloden belägen hamn, dit gods från Sverige är destineradt, ombesörjer bolaget jämväl transporten af godset mot ersättning för fraktkostnaden från Buenos Ayres eller Montevideo. Ungefär samtidigt som båt afgår från Göteborg expedieras en båt från Buenos Ayres i motsatt riktning.

Hvarje båt skall på utresan anlöpa Rio de Janeiro eller annan hamn i Brasilien. I det senare fallet ombesörjer bolaget på egen bekostnad transporten från den anlöpta hamnen till Rio de Janeiro af det svenska gods, som är destineradt till sistnämnda plats.

Beträffande till annan hamn i Brasilien än Rio de Janeiro destineradt svenskt gods ombesörjer bolaget transporten till destinationsorten mot ersättning för fraktkostnaden från anlöpt hamn.

Med iakttagande att resorna i hvardera riktningen utgöra tolf om året må icke någon utresa från Göteborg anträdas tidigare än tjugu dagar och senare än fyrtio dagar efter anträdadet af närmast föregående utresa från Göteborg.

§ 2.

Före afgången från Göteborg skall, åtminstone under tiden maj—oktober, anlöpas annan svensk hamn, där gods, destineradt till La Plataländerna eller Brasilien, finnes att afhämta i så stor myckenhet, att afsevärd förlust genom hamnens anlöpande icke uppstår.

§ 3.

Från Sverige afgående fartyg må icke, förr än allt för befordran med fartyget inom fjorton dagar före dess annonserade afgång erbjudet, till La Plata-länderna eller Brasilien destineradt svenskt gods antecknats för inlastning i fartyget, tagas i anspråk för fraktande af annat gods.

§ 4.

Det till La Plata-länderna eller Brasilien destinerade svenska godset befordras enligt af Kungl. Maj:t fastställda maximitaxor.

§ 5.

Bolaget åligger att med linjens fartyg kostnadsfritt ombesörja postföring enligt särskildt meddelade bestämmelser.

§ 6.

Sjöfolk, som af svensk konsulsmyndighet hemförpassas med linjen tillhörande fartyg vid dess återresa från hamn i La Plata-länderna eller Brasilien, medföras utan ersättning för vare sig själfva resan eller vivre under densamma.

§ 7.

Fri öfverresa med fartygen och fritt vivre under resan lämnas de statens exportstipendiater, som utsändas till La Plata-länderna eller Brasilien, hvarjämte fri återresa och fritt vivre under denna lämnas dem af dessa stipendiater, som återvända till Sverige.

§ 8.

Ombud, som af svenska industriidkare och exportörer utsändas för att i La Plata-länderna eller Brasilien verka för afsättning af svenska industrialster, lämnas enahanda förmåner, som i § 7 omförmälas, därest kungl. kommerskollegium, sedan frågan dit hänskjutits, finner omständigheterna böra därtill föranleda.

§ 9.

På utresan må annan hamn än svensk kunna anlöpas, dock före ankomsten till Sydamerika endast för intagande af lastfyllnad eller bunkerkol.

[28.] Frakten för gods, hvilket å sådan resa såsom lastfyllnad intages, må icke sättas lägre än det belopp, hvarmed frakten från svensk hamn skolat med de af bolaget tillämpade fraktsatser utgå för gods af enahanda slag.

§ 10.

Såsom understöd för linjens uppehållande under åren 1911—1915 skall bolaget åtnjuta af Riksdagen anvisade medel, uppgående till ett sammanlagdt belopp af 500,000 kronor, hvilka fördelas sålunda att för linjens uppehållande utbetalas för åren 1911—1912 kronor 9,166: 66 för resa fram och åter, eller för tolf sådana resor om året sammanlagdt 110,000 kronor, för åren 1913—1914 kronor 8,333: 33 för resa fram och åter, eller för tolf sådana resor om året sammanlagdt 100,000 kronor, samt för år 1915 kronor 6,666: 66 för resa fram och åter, eller för tolf sådana resor sammanlagdt 80,000 kronor.

§ 11.

Understödet utbetalas i kungl. statskontoret för hvarje förflutet halfår, sedan bolaget medelst intyg af kungl. kommerskollegium styrkt sig hafva, såvidt halfåret angår, fullgjort de i detta kontrakt bestämda resor med linjens fartyg.

§ 12.

Skulle, sedan de under hela den tid, subventionen afser, af trafiken influtna inkomsterna tagits i anspråk för täckande af de därmed förenade kostnader, det befinnas, att hela understödet icke erfordras för bestridande af bolagets återstående kostnader för linjens uppehållande under den ifrågavarande tidsperioden, är bolaget skyldigt att afstå från eller till statsverket återbära det öfverskjutande beloppet.

Till kostnaderna för trafiken må räknas fem procent amortering för år å värdet af de ångare, som användas för linjens upprätthållande, äfvensom årligen fyra procent ränta å ångarnas efter afdrag af beräknade amorteringar återstående värde.

§ 13.

Af bolaget på grund af detta kontrakt under tiden från den 1 november 1910 till samma års slut påbörjade, men först under år 1911 afslutade resor från Göteborg och åter skola tillhöra redovisningen för

år 1911, och i öfverensstämmelse därmed skall under ett år påbörjad, [28.]
men ej afslutad resa hänföras till det påföljande året.

§ 14.

Bolaget skall vara skyldigt att beträffande ifrågavarande företag föra särskilda, fullständiga räkenskaper, hvilka med alla därtill hörande handlingar och verifikationer skola granskas af en utaf kungl. kommerskollegium utsedd kontrollant.

§ 15.

I händelse Sverige under den tid, subventionen afser, invecklas i krig, ställas de för linjen afsedda ångarna mot godtgörelse till svenska regeringens disposition.

Bolaget åtager sig att å de ångare, med hvilka linjen enligt detta kontrakt uppehålls, i den utsträckning och i de befattningar, som bolaget finner lämpligt, använda reservofficerare i kungl. flottan.

§ 16.

Fall af »force majeure» och olyckor, som ligga utom bolagets förmåga att afvärja, skola i fråga om utbekommande af det i § 10 här ofvan omförmälda understöd icke räknas bolaget till last.

Öfvergångsbestämmelse:

Skulle den vid Lindholmens varf i Göteborg för linjen till november 1910 beställda ångare icke blifva färdig inom tillräckligt god tid och till följd häraf en af de för första året bestämda tolf resorna ej kunna fullgöras, skall i stället under återstoden af den tid, kontraktet omfattar, en extra resa fram och åter fullgöras, i hvilket fall det å samma resa med kronor 9,166: 66 belöpande understödet utbetalas efter utgången af det halfår, hvarunder resan fullgjorts.

Detta förslag till kontrakt godkännes. Stockholm den 7 december 1909.

Rederiaktiebolaget Nordstjernan
Axel Johnson.

[28.]

Angående ifrågavarande linjes stora betydelse för Sveriges export hade, fortsätter därefter kollegium, ämbetsverket redan förut vid fråga om tilldelande af statsunderstöd för linjens uppehållande varit i tillfälle att uttala sig. De insatser, rederiaktiebolaget Nordstjernan genom öppnandet och upprätthållandet af linjen redan gjort till den svenska exportens fromma, måste anses afsevärda. Men vida mera afsevärda fördelar måste bolagets ökade åtaganden innebära, synnerligast som därigenom ej blott lägenheterna till det ursprungliga exportfältet fördubblades i antal med åtföljande förbättring i regelbundenheten, utan äfven reguljär ångfartygsförbindelse en gång i månaden, med tillagd möjlighet af genomgångsfrakter till de olika hamnarna, åstadkommes till ett för afsättning af svenska varor så viktigt marknadsfält, som det vidsträckta Brasilien borde vara eller åtminstone kunde förväntas blifva.

Trots den ökade förbättringen och utvecklingen af linjen skulle statsbidraget blifva mindre än hittills såväl i fråga om det sammanlagda beloppet för år som i väsentlig grad för hvarje särskild resa.

Då det af bolaget antagna förslaget till eventuellt kontrakt, mot hvars olika bestämmelser kollegium icke hade något att erinra, syntes kollegium innefatta en så tillfredsställande lösning af den nu föreliggande frågan, att man från det allmännas sida icke borde afböja förslaget och därigenom äfventyra, att den nu existerande linjen rent af upphörde, har kollegium tillstyrkt, att statsunderstöd måtte beredas bolaget, såsom bidrag till fortsatt uppehållande af ifrågavarande ångfartygsförbindelse, till de belopp och på de villkor i öfrigt, som vore intagna i förslaget till kontrakt.

*Rederi-
aktiebolaget
Nordstjernans
skrift af den
21 december
1909.*

På förekommen anledning har bolaget sedermera i en den 21 december 1909 dagtecknad, till finansdepartementet ingifven skrift meddelat, att bolaget ej hade något att erinra däremot, att i § 1 af det af bolaget undertecknade förslag till kontrakt rörande fortsatt uppehållande af ifrågavarande linje den ändringen gjordes, att orden: »ångare lastande minst 5,000 ton död vikt» utbyttes emot orden: »ångare lastande minst 5,500 ton död vikt». Och har bolaget för tydlighets skull därvid anmärkt, att uttrycket »lastande minst 5,500 ton död vikt» innebure, att båtarna kunde intaga en lastkvantitet af minst 5,500 ton död vikt af gods och kol för båtens behof tillsammans.

Vidare anför bolaget, att bolaget ej hade något att erinra däremot, att i sagda kontraktsförslag § 12, om så ansåges behöfligt, ett förtydligande gjordes i afseende på räntebereäkningen å ångarnas efter afdrag af beräknade amorteringar återstående värden för att klarare framhålla,

att för den ränteberäkning, som enligt det ifrågavarande nya kontraktet skulle äga rum å värdet af de ångare, som enligt nuvarande kontrakt åtnjutit statsunderstöd, skulle läggas till grund de värden, dessa ångare efter de enligt nuvarande kontrakt gjorda amorteringar hade, då det nya kontraktet toge sin början, hvarefter å sagda ångare ränteberäkningen skulle successive ske å deras efter afdrag af hvart år beräknade amorteringar återstående värden. [28.]

Själffallet skulle de i samma kontraktsparagraf omnämnda fem procent-amorteringarna beräknas äfven under den nya kontraktperioden å sagda ångares ursprungliga värden.

Ifrågavarande af rederiaktiebolaget Nordstjernan trafikerade ångbåtslinje har, såsom redan anförts, i statsunderstöd tillerkänts för år 1905 80,000 kronor, för år 1906 120,000 kronor, för år 1907 likaledes 120,000 kronor, för år 1908 150,000 kronor, för år 1909 150,000 kronor och slutligen för år 1910 115,000 kronor eller sammanlagdt 735,000 kronor, däraf 80,000 kronor eller 1905 års anslag utgått af handels- och sjöfartsfonden samt återstoden från af Riksdagen anvisade anslag.

*Departements-
chefen.*

I huru hög grad dessa understöd varit för företaget erforderliga, synes mig otvetydigt framgå af den utaf bolaget företedda utredningen angående ekonomiska utfallet af företaget. I de beräkningar, som legat till grund för denna utredning, hafva å ena sidan upptagits alla bolagets inkomster å företaget äfvensom statsunderstödet samt å andra sidan alla bolagets utgifter för företaget äfvensom årlig afskrifning å båtarnas värde med 5 procent samt årlig ränta af 4 procent å ångarnas efter afdrag af nyssnämnda amorteringar återstående värden. Enligt dessa beräkningar, hvilka äro verkställda i enlighet med det med bolaget afslutade kontraktet, hafva de två ångbåtar, som uppehållit den subventionerade trafiken, hvart och ett af de år, därför utredning nu föreligger, gått med förlust. Detta förhållande kan väl näppeligen för nu ifrågavarande femårsperiod sägas hafva varit annat än väntadt. Ehuru den årliga förlusten, beräknad på ofvan angifvet sätt, fortfarande måste anses ganska stor, visar dock å andra sidan utredningen, att förlustsiffrorna varit i stadigt sjunkande och för år 1908 nedbringats att ungefärligen motsvara det för året lämnade statsunderstödet af 150,000 kronor.

Jämför man nu angifna beräkningar med siffrorna för värdet å den under samma år gjorda exporten finner man, hurusom förbättringen i företagens ekonomi och stegringen i exporten följt hvarandra. Detta visar, synes mig, bättre än annat, att de understöd, som hittills

[28.] utgått, varit för exportindustrien fruktbringande. Af allt att döma äro emellertid den svenska exportindustriens afsättningsmöjligheter i La Plata-länderna ännu långt ifrån uttömda. På grund häraf och med förenämnda siffror för ögonen torde man hafva goda skäl antaga, att trafikleden äfven i fortsättningen skulle kunna icke oväsentligt ytterligare uppdrifva Sveriges exporthandel å Sydamerika. I en sådan situation och då, med hänsyn därtill att ångbåtlinjen påtagligen ännu icke förmår att själfständigt bära driftkostnaderna, genom statsunderstödet upphörande den regelbundna förbindelsen mellan Sverige och Sydamerika äfventyrades, äger i stort sedt hvad jag den 13 januari 1908 yttrade vid tillstyrkande af ifrågakomna tilläggsunderstöd åt bolaget sin tillämpning.

Vid nämnda tillfälle erinrade jag, hurusom Riksdagen hade i sin förut omtalade skrifvelse af den 24 maj 1906 uttalat, att det utan tvifvel vore af stor vikt, att den export af svenska produkter till La Plata-staterna, som genom den af bolaget igångsatta kommunikationsförbindelsen möjliggjorts, fortfarande vidmakthölles och än vidare utvecklades. Detta uttalande, i hvilket jag för min del till fullo instämde, torde, anförde jag, få anses innebära uttryck för den uppfattning hos Riksdagen, att ifrågavarande linje icke kunde utan men för den svenska exporten upphöra. Enligt hvad förut vid olika tillfällen i detta ämne framhållits, skulle förvisso ock vid linjens eventuella upphörande den export af svenska produkter till La Plata-länderna, som redan med hjälp af linjen bragts till stånd, komma att lida allvarligt afbräck och tilläfventyrs en god del af det för den svenska exporten så lofvande marknadsfältet i nämnda länder gå förlorad. Den erfarenhet, som föreläge i fråga om linjens betydelse för utvecklingen af den svenska exporten, syntes mig bekräfta, att linjens fortsatta uppehållande vore ett intresse af den vikt för vårt lands industri och handel, att ytterligare uppoffringar för ändamålet från det allmännas sida icke kunde anses obefogade. Då det kunde befaras, att, därest dylik mellankomst från statens sida uteblefve, linjen upphörde, ansåg jag af angifna skäl det från bolagets sida framställda anspråket på tilläggsunderstöd icke böra lämnas utan afseende. Det borde, framhöll jag tillika, därvid ej heller förbises, att de afbrott i de redan ganska lifliga affärsförbindelserna mellan Sverige och La Plata-länderna, som ett upphörande af linjen skulle medföra, lätteligen kunde i utlandet medföra en mindre gynnsam uppfattning om förhållandena i vårt land, särskildt i de delar af världen, med hvilken den ifrågavarande förbindelsen inledts.

Till hvad jag sålunda år 1908 yttrade angående betydelsen af nämnda förbindelse har jag för närvarande egentligen icke annat att tillägga, än att, med hänsyn till det arbete och de kostnader, som sedan den tiden i alltjämt växande grad nedlagts å ifrågavarande företag och för utveckling af den svenska exporten till La Plata-länderna, ett nu mellankommet afbrott i förbindelsen skulle ekonomiskt sedt blifva för det allmänna vida kännbarare än om detta blifvit förhållandet år 1908. [28.]

Om jag sålunda, därest sådant för fortsatt upprätthållande af den enligt gällande kontrakt med två ångbåtar trafikerade ångbåtslinjen ansetts erforderligt, skulle hafva tillstyrkt beviljandet af statsbidrag åt bolaget äfven efter nu löpande kontraktstids utgång, har jag i de för exportindustrien gynnsamma erbjudanden, som bolaget, utöfver nu lämnade fördelar, gjort i det af bolaget godkända förslaget till nytt kontrakt, funnit ytterligare skäl därför, att staten borde ekonomiskt understödja ifrågavarande företag.

Sedan, tack vare ångbåtslinjens tillkomst, exporten till La Plata-länderna tagit en större omfattning, har, efter hvad bolaget meddelat, halfannanmånadsförbindelsen med La Plata-länderna från vissa håll befunnits vara icke fullt tillräcklig. Alla de anspråk, som från affärsvärldens sida i sådant afseende kunna framställas, torde visserligen på grund af ekonomiska och andra skäl icke vara af beskaffenhet att kunna vinna beaktande, men synas mig anspråken dock icke vara öfverdrifna, när de inskränkas att gälla åstadkommandet af en månadsförbindelse, särskildt om linjen omlägges i syfte att blifva en verklig regelbunden förbindelse mellan Sverige och den sydamerikanska ostkusten.

Under nu nämnda förhållanden synas de af bolaget genom det från bolagets sida godkända kontraktet äskade understöden vara måttliga och i betraktande af de fördelar, vissa näringar af större ekonomisk betydelse för landet därigenom erbjudas, från allmän och national-ekonomisk synpunkt fullt acceptabla. Särskildt fäster jag afseende därvid, att understöd tiden begränsats till fem år, liksom ock att de årliga understöden minskas icke blott i förhållande till det för innevarande år utgående beloppet utan äfven successivt i förhållande till hvarandra. Medan sålunda understödsbeloppet detta år är bestämdt till 115,000 kronor, skulle understödet begränsas till 110,000 kronor under hvarterdera af åren 1911 och 1912, till 100,000 kronor under hvarterdera af åren 1913 och 1914 samt till 80,000 kronor under år 1915. Oafsedt den totala minskningen af statens understöd, hvilka understöd alltså för femårsperioden skulle uppgå till 500,000 kronor, innebär den nu

[28.] ifrågasatta anordningen med enmånadsturer en icke oväsentlig nedsättning i statens bidrag per resa. I sådant afseende innehåller det af bolaget godkända kontraktet, att understödet skulle utgå med 9,166 kronor 66 öre för resa under de två första åren, med 8,333 kronor 33 öre för resa under åren 1913 och 1914 samt med 6,666 kronor 66 öre för resa under år 1915.

Kontraktets bestämmelser i öfrigt äro i hufvudsak upptagna från nu gällande kontrakt mellan bolaget och kronan med de ändringar, som betingas af ångbåtslinjens utsträckning till Brasilien och trafikens utvidgning till enmånadsförbindelser. I öfrigt må allenast framhållas, att, medan enligt sistnämnda kontrakt från Sverige till La Plata-länderna afgående fartyg icke ägde, förr än allt till befordran med fartyget erbjudet, till sistnämnda länder destineradt svenskt gods antecknats till inlastning i fartyget, tagas i anspråk för fraktande af annat gods, det af bolaget nu godkända kontraktet, i likhet med gällande kontrakt mellan aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet och kronan om uppehållande af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Danmark, å ena, samt Ostasien, å andra sidan, vid inlastning gifver företråde allenast åt sådant till La Plata-länderna eller Brasilien destineradt svenskt gods, som blifvit för befordran med fartyget inom fjorton dagar före dess annonserade afgång erbjudet.

Emot denna liksom öfriga förändrade föreskrifter, som i det nya kontraktet återfinnas, har jag icke något att erinra, samtidigt som jag förordar, att i kontraktet införas de förtydliganden och tillägg, hvarom bolaget i skriften af den 21 december 1909 talar.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer jag i underdånighet, att Ed:rs Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen,

att, med godkännande af det utaf kommerskollegium ingifna förslag till kontrakt mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt rederiaktiebolaget Nordstjernan, å andra sidan, om uppehållande under åren 1911—1915 af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige samt La Plata-länderna och Brasilien, med de af mig förordade förtydliganden och tillägg, såsom understöd till nämnda bolag för samma tid bevilja ett anslag af 500,000 kronor och därpå extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 110,000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i nådig proposition den 7 maj 1907 därom gjorda framställning, beslöt 1907 års riksdag, enligt hvad Riksdagen i skrifvelse den 31 maj samma år angående regleringen af utgifterna under riksstatsens sjunde hufvudtitel anmälde, bland annat, att under förutsättning att det under bildning varande aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet komme till stånd samt att aftal mellan detta bolag och det danska »östasiatiska kompagni» blefve träffadt om upprättande af gemensam regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Danmark, å ena, samt Ostasien, å andra sidan,

dels såsom understöd åt nämnda bolag för uppehållande af sådan förbindelse, hvarom nyss nämnts, bevilja såsom förslagsanslag ett belopp af högst 1,850,000 kronor, att, på de villkor, Kungl. Maj:t i hufvudsaklig öfverensstämmelse med uti statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 7 maj 1907 angifna grunder kunde finna skäligt föreskrifva, för en tid af fem år, räknadt från den dag, någon bolaget tillhörig ångare först afginge från Sverige till Ostasien, till bolaget utbetalas med belopp motsvarande de af bolaget för dess fartyg erlagda afgifter i Suezkanalen, dock ej öfverstigande för år räknadt 370,000 kronor;

dels ock till beredande af sådant understöd åt bolaget för åren 1907 och 1908 af nämnda anslag å extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af högst 470,000 kronor.

Sedan kommerskollegium erhållit nådig befallning att, efter det aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet lämnats tillfälle att yttra sig i frågan, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till kontrakt mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt bolaget, å andra sidan, angående villkoren för åtnjutandet af det utaf Riksdagen beviljade statsunderstödet, afgaf kommerskollegium med underdånig skrifvelse den 17 augusti 1907, under tillkännagifvande att bolaget den 27 därförutgångne juli blifvit registrerad, sådant förslag.

Enligt uppgift från kommerskollegium anträdde första resan till Ostasien med aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet tillhörigt ångfartyg från Göteborg den 20 augusti 1907.

Genom nådigt beslut den 6 december 1907 godkände Kungl. Maj:t förenämnda förslag till kontrakt med visst tillägg samt uppdrog åt kommerskollegium att å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar afsluta kontrakt med aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet i enlighet med berörda förslag.

Jämlikt nådigt beslut samma dag anbefalldes Kungl. Maj:t statskontoret att, sedan kontraktet blifvit afslutadt samt aftal mellan aktie-

[29.]

Understöd till aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet för uppehållande af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Danmark, å ena, samt Ostasien, å andra sidan.

[29.] bolaget svenska ostasiatiska kompaniet och det danska »östasiatiska kompagni» träffats om upprättande af gemensam regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Danmark, å ena, samt Ostasien, å andra sidan, af förenämnda af Riksdagen för ändamålet anvisade anslag å 470,000 kronor i enlighet med kontraktets föreskrifter till bolaget utbetala hvad bolaget visade sig hafva erlagt i afgifter för passerandet af Suezkanalen intill nyssnämnda belopp, 470,000 kronor.

Under berörde december månad blef sedermera kontrakt enligt omförmälda af Kungl. Maj:ts godkända förslag af kommerskollegium å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar afslutadt med aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet, hvilket kontrakt finnes till sin lydelse återgifvet i det vid 1908 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet för finansärenden af den 13 januari samma år.

Tillika träffades mellan nämnda bolag och det danska »östasiatiska kompagni» öfverenskommelse om upprättande af gemensam regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Danmark, å ena, samt Ostasien, å andra sidan.

Med anledning af Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar hafva 1908 och 1909 årens Riksdagar under de villkor, som innefattas i förenämnda mellan Kungl. Maj:ts och kronan, å ena, samt aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet, å andra sidan, afslutade kontrakt, af det utaf Riksdagen under dylik förutsättning såsom understöd till nämnda bolag för uppehållande gemensamt med det danska »östasiatiska kompagni» under en tid af fem år af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Danmark, å ena, samt Ostasien, å andra sidan, beviljade förslagsanslag å högst 1,850,000 kronor för gäldande af de utaf det svenska bolaget för dess fartyg erlagda afgifter i Suezkanalen å extra stat för hvartera af åren 1909 och 1910 anvisat ett belopp af högst 370,000 kronor.

Genom särskildt nådigt beslut har Eders Kungl. Maj:ts anbefallt statskontoret att af de af Riksdagen sålunda anvisade belopp, för hvarje år räknadt efter utgången af hvartera halfåret, till aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet utbetala hvad bolaget styrkt sig hafva under halfåret för sina ångare erlagt i afgifter för passerandet af Suezkanalen.

På sätt jag vid tillstyrkandet den 12 januari 1909 af Eders Kungl. Maj:ts framställning i ämnet till samma års Riksdag erinrade, har i förut omförmälda, mellan Kungl. Maj:ts och kronan samt bolaget afslutade kontrakt stadgats, att det till Asien destinerade svenska godset skall befordras enligt de maximitaxor, som fastställas af Kungl. Maj:ts i sammanhang med anord-

nandet af samtrafik mellan Sveriges statsbanor samt det svenska och det danska bolagets ångare, samt att, till dess denna samtrafik blifvit definitivt anordnad, för befordran af sådant gods skola gälla de provisoriska taxor, som Kungl. Maj:t må finna för godt att fastställa. Enär underhandlingar inledts mellan de båda bolagen, å ena, samt den svenska järnvägsstyrelsen, å andra sidan, i syfte att åstadkomma direkta fraktsatser från vissa viktigare järnvägsstationer i Sverige till en del ostasiatiska hamnar, hade det emellertid ansetts böra anstå med frågan om fastställande af definitiva frakttaxor för det svenska godsets befordran med det svenska bolagets ångare, till dess nämnda underhandlingar förts till slut. Då detta antagits kunna äga rum inom en nära liggande framtid, hade tillräcklig anledning icke ansetts föreligga till fastställande af provisoriska taxor, helst det svenska bolaget icke syntes kunna begagna sig af högre fraktsatser än dem, som i allmänhet tillämpades af de stora utländska bolagen i deras trafik å trakter, hvarom här vore fråga.

Med hänsyn till nyss berörda förhållanden hafva dylika provisoriska taxor icke heller sedermera fastställts.

I underdånig skrifvelse den 8 maj 1908 anmälde emellertid järnvägsstyrelsen, att vid förhandlingar, som förts mellan styrelsen och aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet angående ordnande af öfvermälda samtrafik, bolaget gjort framställning, huruvida icke statens järnvägar vid ifrågavarande samtrafik kunde finnas villiga beräkna sina fraktandelar i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det förslag, som afgifvits af den utaf Sveriges allmänna exportförening tillsatta s. k. exporttariffkommittén, och hemställde med anledning häraf järnvägsstyrelsen på anförda skäl om nådigt bemyndigande att vid underhandlingar med de ifrågavarande båda samseglande bolagen om direkta tariffer till Ostasien öfver Göteborg beräkna en väsentlig nedsättning af statens järnvägars fraktandelar, dock ej längre än till de af nyssnämnda kommitté föreslagna frakterna, hvarjämte styrelsen förklarade sig, i händelse af bifall till denna hemställan, ärna förhandla med åtminstone de viktigare enskilda järnvägarna om anslutning till samma fraktberäkning.

Häröfver afgaf kommerskollegium den 26 september 1908 infordradt underdånigt utlåtande och tillstyrkte därvid järnvägsstyrelsens berörda framställning, hvarjämte kollegium i särskild underdånig skrifvelse samma dag, efter att hafva införskaffat upplysning rörande de fraktsatser, som i regelbunden ångfartygstrafik mellan de större europeiska hamnarna och Ostasien i allmänhet tillämpades (de s. k. konfrensraterna), och sedan aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet

[29.] lämnats tillfälle att yttra sig i frågan, afgaf förslag till sådana maximitaxor, som i kontraktet mellan kronan och det svenska bolaget afsåges.

Genom nådigt beslut den 30 oktober 1908 uppdrog Eders Kungl. Maj:t därefter åt järnvägsstyrelsen att med aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet och aktieselskabet det östasiatiska kompagni inleda underhandlingar om samtrafik mellan svenska statens järnvägar, å ena, samt bolaget och selskabet, å andra sidan, samt upprättande af direkta tariffer för befordran af gods från stationer å nämnda järnvägar öfver Göteborg till Ostasien äfvensom att i sådant afseende träffa öfverenskommelse, att gälla från dag, som framdeles komme att af Kungl. Maj:t bestämmas, med bemyndigande för styrelsen att därvid beräkna frakter å statens järnvägar lägre än enligt gällande taxa, dock ej till mindre belopp än hvad som föreslagits af den s. k. exporttariffkommittén beträffande gods, afsedt att exporteras till andra länder än Norge och Danmark, samt att, sedan öfverenskommelse i förenämnda hänseende träffats, till Kungl. Maj:t inkomma med anmälan om hvad därutinnan åtgjorts.

I sammanhang därmed fastställde Eders Kungl. Maj:t, i enlighet med kommerskollegii förslag, maximitaxor för befordran af svenskt gods till Ostasien med aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniets ifrågavarande ångfartygsförbindelse, att tillämpas tillsvidare från den dag, som af Kungl. Maj:t framdeles, sedan järnvägsstyrelsen, på sätt nyss nämnts, inkommit med anmälan därom, att sådan öfverenskommelse, hvarom förut sagts, blifvit träffad, komme att bestämmas, och intill utgången af juli månad år 1912, eller den dag, då förberörda mellan kronan och bolaget afslutade kontrakt utlöpte. Sådan öfverenskommelse är visserligen ännu icke träffad, men kan, efter hvad jag inhämtat, järnvägsstyrelsen inom närmaste tiden väntas hafva fullgjort sitt förut angifna uppdrag.

Innan jag härefter öfvergår till frågan om anvisande af statsunderstöd åt bolaget för år 1911, får jag anmäla en till Eders Kungl. Maj:t från bolaget inkommen framställning, som i viss mån berör sättet för understödsbeloppets användning.

Denna framställning har samband med tidigare i besvärsväg under Eders Kungl. Maj:ts pröfning dragna mål i fråga om ersättande af vissa afgifter, som af bolaget erlagts vid passerandet af Suezkanalen med bolagets ångare. I anledning häraf tillåter jag mig först redogöra för omförmälda besvärs mål och i sådant afseende till en början meddela, att de närmare bestämmelserna rörande ifrågavarande understöd åter-

finnas i § 9 af det för bolaget gällande kontrakt. Denna paragraf är i hithörande delar af följande lydelse: [29.]

»Såsom understöd till linjens upprätthållande på ofvan angifna villkor skall bolaget äga uppbära ersättning för de afgifter, som för bolagets ångare erlagts för passerandet af Suezkanalen. Denna ersättning, som icke i något fall må öfverstiga 370,000 kronor för år räknadt, utbetalas i kungl. statskontoret efter utgången af hvarje halft kalenderår, så snart bolaget styrkt beloppet af de under halfåret erlagda kanalafgifterna. Dock vare bolaget skyldigt, att, i händelse de intäkter, hvilka influtit af trafiken under hela den tid, understödet afser, öfverskjuta hvad för bestridande af öfriga kostnader för linjens upprätthållande erfordras, till statsverket återbära så stor del af understödet, som motsvarar öfverskottet; ägande bolaget att bland omkostnaderna beräkna 5 procent amortering för år å värdet af de bolagets ångare, som användas för linjens upprätthållande, äfvensom årligen 4 procent ränta å samma ångares, efter afdrag af beräknade amorteringar, återstående värde.»

I skrifvelse till statskontoret den 27 januari 1908 hade bolaget, med anmälan att bolaget under år 1907 börjat trafikera linjen med en ångare, Canton, och att denna ångare passerat Suezkanalen i oktober månad samma år på sin första resa till Ostasien, uppgifvit, att de afgifter, som därvid erlagts för ångaren utgjorts af

Kanalafgift för 3,211: 04 ton — francs 7: 75 — francs 24,885: 56	
» » 2 passagerare » 10: — » 20: —	
Lotsning under natten	» 25: — 24,930: 56
Fyr- och båkafigter i Port Said	544: 88
Sundhetspass i Port Said	67: 74
Diverse tull- och hamnafgifter	4: 73
Förtöjning i Port Said	12: 50
Förtöjningar vid passerandet af Suezkanalen	43: 75
Bogsering på Suez redd, bårmän, klarering i Port Said och Suez etc.	65: —
Assisterande elektriker vid passerandet af Suezkanalen	50: 55
	<hr/> francs 25,719: 71

Och anhöll bolaget, att statskontoret måtte till bolaget utbetala samma belopp eller i svenskt mynt 18,752 kronor 24 öre.

Vid föredragning häraf den 1 februari 1908 yttrade statskontoret, att, enär i rekvirerade beloppet inginge, förutom kanalafgifter för 3,211: 04

[29.] ton och 2 passagerare med tillhoppa 24,905 francs 56 centimes, utgifter för lotsning, fyr- och båkafter, sundhetspass m. m. till ett sammanlagdt belopp af 814 francs 15 centimes, men den i § 9 af det för bolaget gällande kontraktet intagna bestämmelse, att bolaget skulle såsom understöd till linjens upprätthållande äga uppbära ersättning för de afgifter, som för bolagets ångare erlagts för passerandet af Suezkanalen, icke torde afse godtgörelse för andra utgifter än de efter tonnage och passagerareantal beräknade kanalafgifterna i egentlig mening, statskontoret funnit sig böra efter afdrag af sistberörda belopp, 814 francs 15 centimes, utanordna allenast 24,905 francs 56 centimes, i svenskt mynt, efter en kurs för francs af 0,7291 krona, motsvarande 18,158 kronor 64 öre.

Sedan bolaget häröfver besvärat sig hos Eders Kungl. Maj:t, med yrkande att Eders Kungl. Maj:t måtte anbefalla statskontoret att till bolaget utanordna räkningens slutsumma 18,752 kronor 24 öre, infordrades underdånigt utlåtande från statskontoret och kommerskollegium. Sistnämnda ämbetsverk, som haft att tillgå upplysningar af sitt sjötekniska biträde angående förhållandena vid fartygs passerande af Suezkanalen, förklarade sig anse, att till de i kontraktet omförmälda afgifter borde hänföras, förutom de efter tonnage och passagerareantal beräknade kanalafgifterna i egentlig mening, sådana afgifter, som bolaget nödgades för sina ångare erlagga i direkt samband med passerandet af kanalen, och hvilka alltså icke skulle ifrågakomma, därest färden till eller från Ostasien ägde rum utan kanalens passerande. Vid sådant förhållande syntes, fortsatte kommerskollegium, kontraktets § 9 vara tillämplig å utgifter af de slag, som afsåges med de af bolaget till godtgörelse anmälda, men af statskontoret icke ersatta posterna å francs 25:— för lotsning under natten, francs 544:88 för fyr- och båkafter, francs 67:74 för sundhetspass och sanitära afgifter i Port Said och francs 50:55 för biträde af elektriker. Däremot funne kollegium den dittills förebragta utredningen icke kunna föranleda till, att dit räknades någon af de öfriga till ersättande af statskontoret anmälda men icke godkända utgifterna å tillhoppa francs 125:98.

Vid föredragning den 19 juni 1908 af de underdåniga besvären fann Eders Kungl. Maj:t emellertid icke skäl att göra ändring i statskontorets beslut.

Bolagets framställning till statskontoret om utanordnande af de utaf bolaget under senare halfåret 1908 erlagda afgifter i Suezkanalen, innefattande jämväl afgifter för förtöjning i Port Said, kostnader för förtöjningsbåt i kanalen m. m., rönthe enahanda öde som motsvarande

framställning för år 1907. Enligt beslut den 20 januari 1909 utanordnade sålunda statskontoret allenast de efter tonnage och passagerareantal beräknade kanalafgifter i egentlig mening. De besvär, bolaget i underdånighet anfört öfver statskontorets beslut, föranledde ej heller ändring i detta beslut.

[29.]

I sistnämnda mål företedde bolaget ett af brittiske generalkonsuln i Port Said lämnadt intyg, enligt hvilket, på sätt bolaget närmare utvecklar, afgifterna för passerandet af Suezkanalen indelades i två grupper, nämligen i sådana, som alltid upptoges, och sådana, som vanligen upptoges men vore fakultativa, allt efter som fartyget behöfde begagna sig af den anstalt eller förmån, afgiften afsåge, eller icke. Till första gruppen afgifter hörde kanalafgifterna i egentlig mening, fyr- och båkafgifter, utgifter för sundhetspass och sanitärafgifter, tull- och hamnklaringsafgifter samt afgifter för lotsning under natten i Port Suids hamn. Till den senare gruppen afgifter eller de fakultativa hörde åter, anför bolaget med ledning af nämnda intyg, följande kostnader.

1) Kostnader för förtöjning i Port Said eller Suez. Huruvida denna afgift måste utgå eller icke, vore gifvetvis beroende på, huruvida kanalen vore upptagen af andra fartyg eller om fartyget omedelbart finge inlöpa i kanalen.

2) Kostnader för förtöjningsbåt genom kanalen. I det hela hade kanalen icke den bredd, att större fartyg hvar som helst kunde mötas, utan endast i de på vissa afstånd från hvarandra särskildt anordnade passeringsbassängerna. För förtöjandet i dessa bassänger behöfde emellertid fartyget genom kanalen åtföljas af en förtöjningsbåt, som biträdde vid förtöjningskabelns angörande vid kajen eller förankringsbojen.

3) Hyra för elektrisk projektör samt ersättning till elektriker för dennas manövrerande. Vare sig projektör tillhandahölles af kanalförvaltningen eller — såsom fallet vore t. ex. med bolagets ångare Canton — förut funnes ombord, finge den under kanalens passerande icke manövreras af annan än en af kanalförvaltningen särskildt förordnad elektriker, som ägde kunskap i det elektriska ljusets manövrerande på reglementsenligt sätt.

4) Kostnader för orderbåt på Suez redd etc. Sådan båt måste anlitas för öfverbringande af fartygets papper före kanalens begagnande.

I den mån bolaget drabbats af utgifter, hänförliga till någon af sist omnämnda fyra slag syntes, anförde bolaget, de böra likställas med de obligatoriska i fråga om deras ersättande af statsmedel.

Kommerskollegium, som den 21 maj 1909 afgifvit infordradt

[29.] underdånigt utlåtande i anledning af bolagets besvär öfver statskontorets beslut den 20 januari samma år, åberopade innehållet i sitt underdåniga utlåtande i först omförmälda besvärsmål samt anförde i öfrigt, att med hänsyn till den ytterligare utredning i frågan, som otvifvelaktigt måste anses hafva åstadkommits genom det af brittiska generalkonsuln i Port Said utfärdade och af bolaget företedda intyget, af hvilket syntes framgå, att vissa i detsamma angifna arvoden och umgälder vore lika obligatoriska afgifter för passerande af Suezkanalen som de efter tonnage och passagerareantalet beräknade kanalafgifterna i egentlig mening, kollegium ansåge sig kunna ifrågasätta, att till de i kontraktets § 9 omförmälda afgifter måtte hänföras jämväl sådana afgifter för passerande af kanalen, hvilka, enligt intyget, alltid upptoges, lika såväl som de efter tonnage och passagerareantal beräknade kanalafgifterna i egentlig mening, och utgjordes af fyr- och båkaafgifter, sundhetspass och sanitära afgifter, afgifter för tull- och hamnklarering samt afgifter för lotsning under natten i Port Saids hamn.

I en till Eders Kungl. Maj:t ingifven skrift af den 28 september 1909 har nu bolaget ifrågasatt ett förtydligande af § 9 af omförmälda kontrakt i det af bolaget tidigare påyrkade syfte samt därvid, med återgifvande af den i besvären lämnade utredningen, i anslutning därtill framhållit, att skillnaden mellan de »obligatoriska» och de »fakultativa» afgifterna ingalunda vore väsentlig. Hvad särskildt beträffade afgifterna för »förtöjning i Port Said eller Suez» samt för »hyra för elektrisk projektör och ersättning till elektriker för dennas manövrerande», vore ju förstnämnda afgifts utgående beroende på, om kanalen vore upptagen af andra fartyg eller om fartyget omedelbart finge inlöpa i kanalen, och tvånget att erlægga den senare afgiften vore beroende på, om kanalen skulle passeras om natten eller ej, alltså i båda fallen på omständigheter, på hvilkas förefintlighet bolaget ej hade det minsta inflytande. I fråga om ersättande af statsmedel syntes därför de »fakultativa» afgifterna böra likställas med de »obligatoriska».

Bolaget öfvergår sedermera till att redogöra för de grunder, efter hvilka de särskilda afgifterna utginge, samt meddelar i sådant afseende, att af kanalafgifterna i egentlig mening utginge afgifterna för fartyget efter en taxa af 7,75 francs per ton och passagerareafgifterna efter 10 francs för person.

Af öfriga »obligatoriska» afgifter utginge fyr- och båkaafgifterna likaledes efter tontal samt utgjorde för bolagets båtar i medeltal 595,92 francs. Sanitär- och karantänsafgifterna utginge dels såsom afgifter

för sundhetspass och sanitärafgifter med 27,74 francs, i Port Said vid både bort- och hemresa samt i Suez vid hemresa, dels ock såsom afgifter för ångare från smittad ort eller i karantän. Sistnämnda sanitär- och karantänsavgifter hade i medeltal för ångbåt och resa uppgått till 76,26 francs. Tull- och hamnklaringsavgifter utgjorde för bortresa 4,73 francs och för hemresa 5,51 francs. Afgiften för lotsning under natten uppging till 25 francs, men hade hittills behöft erläggas allenast fyra gånger.

Af de »fakultativa» afgifterna belöpte sig kostnaderna för förtöjning i Port Said till 15 francs och kostnaden för förtöjningsbåt genom kanalen till 43,75 francs. Hyra för elektrisk projektör hade utgått under fyra resor och ersättning till elektriker för projektörens manövrerande enbart under två resor. Medelkostnaden i nämnda afseenden per resa kunde sättas till 60,66 francs. Afgiften för orderbåt på Suez redd utgjorde för hvarje resa 65 francs.

Med ledning af dessa samt af bolaget i öfrigt lämnade uppgifter kunde, fortsatte bolaget, samtliga nu ifrågavarande afgifter för enkel resa i medeltal beräknas uppgå till

Kanalavgifter i egentlig mening.

Kanalavgift för fartyget	Fr. 27,421: 17	
d:o » passagerare	» 20: —	Fr. 27,441: 17

Öfriga »obligatoriska» afgifter.

Fyr- och båkavgifter	Fr. 595: 92	
Sanitär- och karantänsavgifter	» 76: 26	
Tull- och hamnklaringsavgifter.....	» 5: 12	
Lotsning under natten	» 10: —	» 687: 30

»Fakultativa» afgifter.

Förtöjning i Port Said	Fr. 15: —	
Förtöjningsbåt genom kanalen	» 43: 75	
Hyra för elektrisk projektör m. m.	» 60: 66	
Orderbåt på Suez redd	» 65: —	» 184: 41
		Summa » 28,312: 88

[29.] hvilket efter en kurs för 1 francs af 72,6 öre gäfvé ett belopp i svenskt mynt af 20,555 kronor 15 öre. Det af Riksdagen beviljade anslag 370,000 kronor, för år räknadt, motsvarade för sjutton enkla resor 21,764 kronor 70 öre per resa. Med det nu å linjen insatta antal fartyg komme berörda anslag, såvidt hittills vunnen erfarenhet gäfvé vid handen, icke att uppnås.

På grund af hvad sålunda anförts och med förmålan att samtliga kanalafgifterna under de två första åren af kontraktstiden icke uppgått till mer än sammanlagdt 296,054 kronor 25 öre, i hvilken summa de omstridda afgifterna inginge med allenast 9,046 kronor, anhåller bolaget att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att förklara, att af det år 1907 af Riksdagen beviljade anslag till ersättning för afgifter i Suezkanalen för bolagets på ifrågavarande linje insatta fartyg finge för såväl redan tilländalupen som ännu återstående del af kontraktstiden utgå ersättning för afgifter af samtliga ofvanberörda slag.

Öfver denna bolagets ansökning har kommerskollegium den 7 december 1909 afgifvet infor dradt underdånigt utlåtande, däri kollegium tillstyrkt framställning till Riksdagen, i syfte att till de kanalafgifter, som omförmäldes i § 9 i det mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet, å andra sidan, ingångna kontraktet, finge hänföras jämväl sådana afgifter för passerande af Suezkanalen, hvilka närmare angåfves i kollegii underdåniga utlåtande den 21 maj 1909.

*Departements-
chefen.*

Något nytt i senast omhandlade fråga, utöfver hvad i förut omförmälda besvärsmål framkommit, har icke den af bolaget nu förebragta utredningen lämnat. Jag har alltså ingen anledning frångå den mening, som jag tillkännagifvit vid behandlingen af förenämnda besvärsmål. Till de afgifter, därför bolaget jämlikt § 9 i kontraktet mellan bolaget och kronan är berättigadt till ersättning, kan jag därför allt fortfarande icke räkna andra afgifter än dem, som af mig angåfvos vid tillstyrkandet den 7 maj 1907 af förenämnda nådiga proposition samma dag, eller kanalafgifterna i egentlig mening. Öfriga afgifter, som äro förenade med ångares passerande af kanalen, äro sålunda icke af beskaffenhet att för närvarande kunna ersättas från det af Riksdagen till understöd åt bolaget anvisade anslag.

Emellertid synas mig skäl tala för att i fråga om vissa slag af nämnda afgifter ett Riksdagens medgifvande i sådant syfte utverkas. Den lämnade utredningen visar nämligen oförtydbart, att åtskilliga afgifter, utöfver de egentliga kanalafgifterna, äro för passerandet af

kanalen obligatoriska. Om utredning därutinnan förelegat vid tillstyrkandet af propositionen den 7 maj 1907, torde jag säkerligen icke hafva tvekat föreslå, att statens understöd till bolaget jämväl skulle hafva omfattat afgifter af sistnämnda slag, och detta så mycket mera som jag skulle hafva kunnat göra så, utan att öferskrida de beräkningar i afseende å kanalafgifterna, som lades till grund för anslagsäskandet. I sådant afseende åberopade jag nämligen af mig inhämtade upplysningar därom, att afgifterna för Suezkanalens passerande för hvarje enkel resa med fartyg af den storlek, det danska kompaniet använde, belöpte sig till omkring 22,000 kronor i medeltal. Till de obligatoriska afgifterna torde, såsom kommerskollegium framhållit, vara att räkna fyr- och båkaafgifter, kostnader för sundhetspass och sanitära afgifter, afgifter för tull- och hamnklarering samt afgifter för lotsning under natten i Port Saids hamn. Dessa afgifter jämte de egentliga kanalafgifterna skulle visserligen, efter hvad bolaget i en förevarande ansökning bilagd förteckning öfver erlagda kanalafgifter under åren 1907—1909 uppgifvit, i fråga om en och annan båt och resa något öfverstiga ett belopp af 22,000 kronor. Detta skulle sålunda t. ex. vara förhållandet med ångaren Yeddo å dess resa i april år 1909, då samtliga afgifter af omförmälda slag med ungefärligen 200 kronor, efter en kurs af 72,6 öre för francs, öferskredo det af mig för resa beräknade beloppet. Genomsnittligt sedt skulle emellertid, såsom bolaget för öfrigt framhållit, afgifterna af ifrågavarande slag, för resa räknadt, icke öferskrida grundberäkningen. Sålunda hafva afgifterna för sju resor under förra halfåret 1909, då seglationen varit i full gång samt afgifterna såväl absolut som relativt taget varit större än föregående år, uppgått i svenskt mynt efter nyssnämnda kurs i egentliga kanalafgifter till ungefärligen 138,000 kronor och i öfriga obligatoriska afgifter till omkring 3,300 kronor eller sammanlagdt till 141,300 kronor, motsvarande i rundt tal för resa 20,200 kronor.

Härtill kommer, att under alla förhållanden ersättningen för afgifterna är begränsad af det af Riksdagen för hvarje år särskildt anvisade understöd, samt att frågan nu rör sig om ett jämförelsevis obetydligt belopp eller för hela tidan från och med år 1907 till den 1 juli 1909 om 9,701 francs 40 centimes, motsvarande i svenskt mynt omkring 7,000 kronor.

I fråga om de belopp, hvartill ersättningen för afgifterna i verkligheten uppgått, tillåter jag mig meddela, att från det å 1908 års riksstat upptagna anslag af 470,000 kronor utgått allenast 149,024 kronor 22 öre, hvadan reservationen å detta anslag i kapitalkontot

[29.] till rikshufvudboken för samma år bokförts till ett belopp af 320,975 kronor 78 öre. Och enligt de af bolaget lämnade upplysningar rörande seglationen för förra halfåret 1909 synes anslaget för samma år icke heller på långt när åtgå till täckande af de med anslaget afsedda och nu ifrågasatta afgifter.

Om jag sålunda anser mig böra tillstyrka bolagets framställning, hvad angår de s. k. obligatoriska afgifterna, anser jag emellertid, att öfriga afgifter, såsom enligt hvad bolaget själfvt uppgifvit mer eller mindre fakultativa, böra stanna å bolaget.

Slutligen får jag beträffande själfva understödet erinra, hurusom, enligt Riksdagens i dess förut omförmälda skrifvelse den 31 maj 1907 meddelade beslut, understöd af statsmedel för uppehållande af ifrågasvarande ångfartygsförbindelse bör, under förut angifna förutsättningar, för år 1911 utgå till aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet med ett belopp, motsvarande de af bolaget för dess fartyg under samma år erlagda afgifter i Suezkanalen, dock ej öfverstigande 370,000 kronor. Å extra stat för år 1911 bör alltså detta belopp upptagas.

Under åberopande af hvad sålunda anförts, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen, ej mindre under de villkor, som innefattas i det mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet, å andra sidan, avslutade kontrakt, af det utaf Riksdagen såsom understöd till nämnda bolag för uppehållande gemensamt med det danska »östasiatiska kompagni» under en tid af fem år af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Danmark, å ena, samt Ostasien, å andra sidan, beviljade förslagsanslag å högst 1,850,000 kronor för gäldande af de utaf det svenska bolaget för dess fartyg erlagda afgifter i Suezkanalen å extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af högst 370,000 kronor,

än äfven förklara, dels att till de afgifter för passerandet af Suezkanalen, därför enligt § 9 i omförmälda kontrakt ersättning skall i viss angifven ordning till bolaget utgå, må räknas, utom egentliga kanalavgifter, äfven följande med passerandet af kanalen förenade kostnader, nämligen fyr- och båkaavgifter, utgifter för sundhetspass och sanitära afgifter, afgifter för tull- och hamnklarering samt afgifter för lotsning under natten i Port Suids hamn, dels ock att de afgifter och öfriga kostnader af nu nämnda slag, hvilka bolaget fått eller får vidkännas under åren 1907, 1908, 1909 och 1910, må bolaget godtgöras från

anslaget för det år, under hvilket utgiften gjorts, i den mån det å samma års riksstat upptagna understödsanslaget till bolaget därtill förslår.

Befrämjande i allmänhet af bergsbruket.

Under en följd af år har Riksdagen på extra stat anvisat anslag [30.] såsom bidrag till uppehållande af undervisningen vid bergsskolorna i Filipstad och Falun. Med föranledande af en utaf fullmäktige i järnkontoret enligt uppdrag af brukssocieteten gjord framställning föreslog Kungl. Maj:t 1904 års Riksdag att för år 1905 höja anslaget, som under flera år utgått med ett belopp af 14,000 kronor om året, till 23,000 kronor; och blef detta Kungl. Maj:ts förslag af Riksdagen bifallet. Förhöjningen betingades däraf, att skolorna på grund af brukssocietetens under år 1903 fattade beslut organiserats enligt en i åtskilliga afseenden förändrad plan, hvilken föranledt ökning i omkostnaderna för skolorna. *Bergsskolorna.*

Äfven för åren 1906—1910 har, på Kungl. Maj:ts förslag, Riksdagen för ifrågavarande ändamål på extra stat anvisat för hvarje år ett belopp af 23,000 kronor.

Då för uppehållande af undervisningen i nämnda skolor i hufvudsaklig öfverensstämmelse med omförmälda plan, för hvilken en närmare redogörelse återfinnes i det vid den till 1904 års Riksdag aflåtna nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 12 januari samma år, ett anslag till samma belopp, som för innevarande år anvisats, är behöfligt jämväl för nästkommande år, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att, under villkor att bergsskolorna i Filipstad och Falun under år 1911 fortsätta sin verksamhet i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ofvan omförmälda plan, hvarom Kungl. Maj:t torde vilja genom inspektion af sakkunnig person förvissa sig, å extra stat för samma år anvisa ett belopp af 23,000 kronor, att såsom bidrag till uppehållande af undervisningen vid nämnda skolor till brukssocietetens fullmäktige i järnkontoret utbetalas.

Anordnande af fabriksinspektion.

[31.]
Anordnande
af fabriks-
inspektion.

För anordnande af fabriksinspektion har Riksdagen för hvar och ett af åren 1902—1907 på extra stat anvisat dels till aflöning åt åtta yrkesinspektörer 40,000 kronor med 5,000 kronor till en hvar, för år räknadt, dels till arfvode åt en assistent i kommerskollegium 3,000 kronor, dels till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 12,000 kronor och dels till Kungl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer 2,000 kronor, eller tillhopa 57,000 kronor.

Jämväl för åren 1908—1910 har för dylikt ändamål af Riksdagen anvisats enahanda belopp, därvid emellertid beträffande användningen af anslagsbeloppet å 12,000 kronor gjorts det tillägg till förutvarande bestämmelser härom, att därmed äfven må bestridas kostnad för hyra, uppvärmning, belysning och städning af expeditionslokal för yrkesinspektör.

Anslag för anordnande af fabriksinspektion är tydligtvis behöfligt äfven för nästkommande år.

I anseende härtill och under hänvisning till hvad jag i sammanhang med frågan om provisorisk löne reglering för kommerskollegium anfört beträffande ifrågasatt löneförbättring för yrkesinspektörerna hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, för anordnande af fabriksinspektion, på extra stat för år 1911 anvisa

dels till aflöning åt åtta yrkesinspektörer 40,000 kronor med 5,000 kronor till en hvar, för år räknadt,

dels till arfvode åt en assistent i kommerskollegium 3,000 kronor,

dels till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter äfvensom för hyra, uppvärmning, belysning och städning af expeditionslokal 12,000 kronor

och dels till Kungl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer 2,000 kronor,

eller tillhopa 57,000 kronor.

Ersättning till sjömanshusen. †

Riksdagen har under rubrik »ersättning till sjömanshusen» å extra stat för hvart och ett af åren 1900—1910 anvisat ett anslag å 30,000 kronor för beredande åt sjömanshusen af skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktigas inskrifning och redovisning samt med utarbetande af sjöfartsstatistiska uppgifter, dock under villkor att aflöningarna till tjänstemännen vid sjömanshus, som erhöle sådan ersättning, icke finge utan kommerskollegii medgifvande höjas.

[32.]
Ersättning till
sjömanshusen.

Genom nådigt bref den 11 juni 1909 anbefalldes kommerskollegium att föreslå de belopp, de särskilda sjömanshusen borde, med iakttagande att högst 30,000 kronor i det hela komme till användning, såsom ersättning uti ifrågavarande hänseende för år 1910 erhålla; och har kommerskollegium i underdånig skrifvelse den 25 oktober 1909, med förmälan att kollegium ansåge, att äfven det för år 1910 beviljade anslaget borde oafkortadt tilldelas sjömanshusen, afgifvit förslag till anslagets fördelning mellan de särskilda sjömanshusen i riket.

Jämlikt nådigt bref den 5 november 1909 beslöt Kungl. Maj:t, att det för år 1910 af Riksdagen för ifrågavarande ändamål beviljade anslag å 30,000 kronor skulle, i enlighet med den af kommerskollegium föreslagna fördelning och med föreskrift om iakttagande af det af Riksdagen stadgade villkor, utdelas till sjömanshusen i riket, därvid minsta beloppen tilldelades sjömanshusen i Haparanda och Kungälf med 50 kronor till hvartdera samt högsta beloppet, 4,000 kronor, tillerkändes sjömanshuset i Göteborg; och anbefalldes i sammanhang därmed statskontoret att till vederbörande sjömanshusdirektioner, på rekvisition, utbetala de sålunda beviljade ersättningsbidragen.

I en annan, likaledes den 25 sistlidne oktober aflåten underdånig skrifvelse hemställer nu kommerskollegium, att Eders Kungl. Maj:t tacktes vidtaga åtgärd för beredande åt sjömanshusen äfven för år 1911 af ett bidrag af statsmedel för ifrågavarande ändamål till enahanda belopp, som för år 1910 anvisats.

I öfverensstämmelse härmed tillstyrker jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att å extra stat för år 1911 under benämning »ersättning till sjömanshusen» anvisa ett anslag af 30,000 kronor för beredande åt sjömanshusen af skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktiges inskrifning och redovisning samt med utarbetande af sjöfartsstatistiska uppgifter, dock under villkor att aflöningarna till tjänstemännen vid sjömanshus, som erhåller sådan ersättning, icke må utan kommerskollegii medgifvande höjas.

Statistiska centralbyrån.

[33.]
*Provisorisk
 löneroglering
 för statistiska
 centralbyrån.*

Under återopande af hvad chefen för justitiedepartementet till statsrådsprotokollet öfver justitieärenden denna dag anført i fråga om provisorisk löneroglering för statsdepartementen och vissa centrala ämbetsverk, får jag i underdånighet underställa Eders Kungl. Maj:ts pröfning fråga om sådan löneroglering för statistiska centralbyrån. Denna fråga väcktes af statistiska kommittén i underdånig skrifvelse den 20 oktober 1909, hvarefter statistiska centralbyrån i underdånigt utlåtande den 24 därpåföljde november tillstyrkt bifall till kommitténs gjorda framställning samt lönerogleringskommittén i sitt förr omförmälda underdåniga utlåtande den 16 november 1909 i ämnet afgifvit yttrande.

I sin underdåniga skrifvelse den 20 oktober 1909 erinrar statistiska kommittén till en början, hurusom kommerskollegiikommittén i anslutning till den departementalkommitterades skrifvelse, därför chefen för justitiedepartementet i nyssnämnda sammanhang redogjort, framhållit, att den ifrågasatta omorganisationen af kommerskollegium jämte i sammanhang därmed stående löneroglering hade ett så nära samband med den uppgift, departementalkommitterade fått sig förelagd, att en definitiv lösning af frågan om kommerskollegii organisation icke torde kunna genomföras tidigare än en förändrad organisation af departementen. Kommerskollegiikommittén hade under sådana förhållanden funnit skälen för en provisorisk löneroglering för departementen äga sin giltighet jämväl i fråga om kommerskollegium och föreslagit en dylik reglering af aflöningsförhållandena inom ifrågavarande verk.

Skulle dessa förslag vinna bifall, blefve aflöningsförhållandena, fortsätter statistiska kommittén, ordnade inom samtliga verk och departement, där särskilda statistiska tjänster förekomme — inom järnvägsstyrelsen, generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen hade redan lönerogleringar ägt rum under de senaste åren — med undantag endast för statistiska centralbyrån, för hvilket verk löneroglering icke torde ifrågakomma, innan frågan om den officiella statistikens organisation afgjorts. Då emellertid statistiska kommittén icke blefve i tillfälle att förr än under år 1910 framlägga sitt betänkande i organisationsfrågan, kunde en löneroglering för centralbyrån först komma till stånd från och med år 1912.

Statistiska kommittén hade icke kunnat underlåta att taga under öfvervägande de olägenheter, som härigenom skulle uppstå. Enligt hvad kommittén inhämtat hade redan nu rekryteringen af statistiska centralbyråns personal mött afsevärda svårigheter, dels på grund af de rådande aflöningsförhållandena, dels på grund af de små befordringsmöjligheter, som erbjöde sig inom verket. Skulle inom öfriga verk och departement, där statistiskt arbete i större omfattning bedrefves, väsentligt bättre villkor kunna erbjudas, blefve läget för statistiska centralbyrån ännu mera oförmånligt än för närvarande.

Statistiska kommittén hade därför ansett sig böra framhålla nödvändigheten af en provisorisk reglering af lönerna jämväl inom statistiska centralbyrån.

Förutom de tjänster, som vore uppförda å statistiska centralbyråns ordinarie lönestat, funnes jämväl en aktuarietjänst, hvars innehafvare allenast åtnjöte arfvode. Behovet af denna befattning kunde betecknas som konstant och tjänsten kunde vid en eventuell omorganisation af verket icke undvaras. Tjänstinnehafvaren vore i tjänstgöringsskyldighet jämnställd med ordinarie tjänsteman. Under sådana förhållanden hade kommittén ansett, att en tillfällig lönereglering rättvisligen borde komma jämväl ofvanberörda befattnings innehafvare tillgodo samt att denne borde komma i åtnjutande af samma lönetillägg som ordinarie tjänsteman i motsvarande lönegrad.

Stat för statistiska centralbyrån antogs vid 1879 års riksdag, och har denna stat sedan dess icke undergått någon förändring i hvad angår byråns ordinarie personal, hvilken utgöres af

1 öfverdirektör och chef med 7,000 kronors aflöning, däraf 5,000 kronor i lön och 2,000 kronor i tjänstgöringspenningar;

3 förste aktuarier, hvardera med 4,500 kronors aflöning, däraf 3,000 kronor i lön och 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar, jämte 2 ålderstillägg till lönen, hvart och ett å 500 kronor, efter resp. fem och tio år;

2 andre aktuarier, hvardera med 3,000 kronors aflöning däraf 1,800 kronor i lön och 1,200 kronor i tjänstgöringspenningar, jämte 2 ålderstillägg till lönen, hvart och ett å 500 kronor, efter fem och tio år;

1 förste vaktmästare med 1,100 kronors aflöning, däraf 800 kronor i lön och 300 kronor i tjänstgöringspenningar; samt

1 vaktmästare med 800 kronors aflöning, däraf 500 kronor i lön och 300 kronor i tjänstgöringspenningar, jämte ett ålderstillägg till lönen å 100 kronor efter fem år.

[33.]

Därjämte är stadgadt, att, om vaktmästare åtnjuter bostad jämte vedbrand, skall, så länge dessa förmåner kvarstå och icke tillkomma honom såsom portvakt eller för andra åligganden utöfver tjänsten, lönen minskas med 150 kronor.

På extra stat har från och med år 1906 varit uppfördt ett belopp af 3,000 kronor till arvode åt en extra tjänsteman i statistiska centralbyrån med enahanda löneförmåner, som äro förenade med befattning såsom aktuarie i ämbetsverket. Jämväl för år 1910 är belopp af Riksdagen för ändamålet anvisadt.

Hvad först angår den ordinarie personalen, har lönereglerningskommittén, under framhållande att samtliga ordinarie befattningshafvare vore i normalgrad, anfört, att aflöningsstilläggen åt dem torde utgå i enlighet med de af kommittén för sådana befattningshafvare i allmänhet angifna grunder.

Med tillämpning af dessa grunder, hvilka jag redan följt med afseende å patent- och registreringsverket, öfverintendentsämbetet samt kommerskollegium kunna kostnaderna för provisorisk löneroglering för statistiska centralbyrån beräknas på följande sätt:

På ordinarie stat uppförda befattningshafvare.	Nuvarande begynnelse- aflöning.			Provisoriskt aflöningsstillägg (oreduceradt.)				Pensionsafgift motsvarande belopp		Till höj- ning af vikariats- ersättning under semester afsedt belopp.
	Lön.	Tjänst- görings- penningar.	Summa.	Lön.	Tjänst- görings- penningar.	Ortsallägg.	Summa.	beräknadt enligt pensions- lagen *).	afrun- dadt.	
1 öfverdirektör och chef.....	5,000	2,000	7,000	700	500	800	2,000	324 90	350	62 50
1 förste aktuarie	3,000	1,500	4,500	600	300	400	1,300	2) 211 60	250	37 50
1 „ „	3,000	1,500	4,500	600	300	400	1,300	2) 211 60	250	37 50
1 „ „	3,000	1,500	4,500	600	300	400	1,300	1) 188 60	200	37 50
1 andre „	1,800	1,200	3,000	400	300	300	1,000	2) 118 40	150	25 —
1 „ „	1,800	1,200	3,000	400	300	300	1,000	1) 99 90	100	25 —
1 förste vaktmästare.....	800	300	1,100	100	150	150	400	27 —	30	— —
1 vaktmästare.....	500	300	800	200	50	150	400	21 —	25	— —
Summa	—	—	—	—	—	—	8,700	—	1,355	225 —

*) Beträffande ålderstillägg är kostnadsberäkningen grundad på uppgifter i den inom statskontorets riksbokslutshyrå upprättade liggare öfver statsverkets specialutgiftsstater för år 1909.

1) beräknadt å den höjda begynnelselönen jämte 1 ålderstillägg.

2) „ „ „ „ „ „ 2 „

Kostnaderna för den provisoriska löne regleringen med afseende å statistiska centralbyråns ordinarie personal skulle alltså sluta å 7,570 kronor, däraf 225 kronor skulle utgöra erforderligt belopp för höjning af vikariatsersättning under semester.

[33.]

Villkoren för åtnjutande af i gällande aflöningsstat fastställda löneförmåner återfinnas i nådiga kungörelsen af den 23 maj 1879 och öfverensstämma i allt väsentligt med de för statsdepartementens befattningshafvare i sådant afseende föreskrifna.

I anledning här af och då i fråga om statistiska centralbyrån icke föreligger något särskildt förhållande, som påkallar undantag från de för åtnjutande af provisorisk löne reglering för statsdepartementen redan föreslagna villkor och förbehåll, torde äfven beträffande statistiska centralbyrån böra tillämpas hvad chefen för justitiedepartementet i sådant afseende föreslagit beträffande befattningshafvare i justitiedepartementet.

På de af statistiska kommittén angifna skäl och i anslutning till hvad jag själf anfört rörande löneförbättring åt viss extra personal i kommerskollegium, anser jag förutnämnda extra aktuarie i statistiska centralbyrån böra tillgodoräknas en årlig löneförbättring till belopp af 900 kronor. Detta belopp bör sålunda tagas i betraktande vid utmätandet af förevarande extra anslag för år 1911.

På grund af hvad jag ofvan anfört beträffande den ordinarie personalen vid statistiska centralbyrån hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att till provisorisk löne reglering för befattningshafvare i statistiska centralbyrån, i enlighet med de af mig tillstyrkta grunder och af mig i öfrigt förordade villkor, på extra stat för år 1911 bevilja ett förslagsanslag af 7,570 kronor, däraf högst 225 kronor må användas till höjning af vikariatsersättning under semester.

På därom af statistiska centralbyrån i underdånig skrifvelse den 26 september 1904 gjord framställning föreslog Kungl. Maj:t i den till 1905 års Riksdag aflåtna nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof Riksdagen att medgifva, att i den för statistiska centralbyrån gällande stat finge uppföras aflöning för ytterligare en aktuariebefattning med enahanda löneförmåner, som vore med sådan befattning i ämbetsverket förenade, med skyldighet dock för den nya befattningens innehafvare att underkasta sig de förändrade aflöningsvillkor, som framdeles kunde komma att fastställas, och således för

[34.]

*Arfvode till
en e. o.
aktuarie.*

[34.] ifrågavarande ändamål höja de under denna anslagstitel för statistiska centralbyrån anvisade aflöningsmedel med 3,000 kronor, eller från 28,400 kronor till 31,400 kronor.

I skrifvelse den 16 maj 1905 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel anförde Riksdagen, att, då frågan om statistiska centralbyråns behof af arbetskrafter och dessas aflöning kunde antagas blifva föremål för utredning af den af Kungl. Maj:t den 3 oktober 1902 tillsatta kommittén för afgifvande af förslag rörande regleringen af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden och då dessutom Kungl. Maj:t den 20 januari 1905 tillsatt en särskild kommitté med uppdrag att verkställa utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag, huru inom rikets officiella statistik största möjliga enhet och planmässighet i arbetet äfvensom ökad skyndsamhet i publikationen måtte kunna åstadkommas, Riksdagen icke ansett sig kunna för det dåvarande medgifva någon ökning af byråns ordinarie tjänstemannapersonal. Då emellertid Riksdagen med afseende å den förebragta utredningen funnit de af Kungl. Maj:t äskade medlen vara för gången af byråns arbeten i enlighet med därom gällande bestämmelser behöfliga, hade Riksdagen på extra stat för år 1906 anvisat ett belopp af 3,000 kronor till arfvode åt en extra tjänsteman i statistiska centralbyrån med enahanda löneförmåner, som vore med befattning såsom aktuarie i ämbetsverket förenade.

Sedermera har Riksdagen för hvart och ett af åren 1907—1910 till nyssberörda ändamål på extra stat anvisat samma belopp, 3,000 kronor.

Beträffande användningen af det för innevarande år af Riksdagen anvisade anslag å 3,000 kronor till arfvode åt en extra tjänsteman i statistiska centralbyrån har Eders Kungl. Maj:t, i öfverensstämmelse med hvad rörande motsvarande anslag för föregående år ägt rum, genom nådigt bref den 11 juni 1909 ej mindre förklarar, att förordnande å omförmälda tjänstebefattning skulle meddelas af Kungl. Maj:t efter af chefen för nämnda ämbetsverk afgifvet förslag äfvensom att för erhållande af förordnande å samma befattning skulle gälla de bestämmelser, som enligt den för statistiska centralbyrån gällande instruktion vore för erhållande af ordinarie tjänst i ämbetsverket meddelade, än äfven föreskrifvit, att den ifrågavarande tjänstemannen, hvilken i fråga om rättigheter och skyldigheter enligt berörda instruktion skulle anses likställd med ordinarie aktuarie hos ämbetsverket, skulle äga att uppbära ett arfvode af 3,000 kronor, för år räknadt, af hvilket belopp 1,800

kronor skulle anses såsom lön och 1,200 kronor såsom tjänstgöringspenningar.

[34.]

I underdånig skrifvelse den 30 september 1909 har statistiska centralbyrån anmält, bland annat, att ifrågavarande extra ordinarie aktuariefattning äfven för år 1911 vore erforderlig samt därutinnan vidare anført följande.

Amanuensen i ämbetsverket, filosofie doktorn Edvard Herman Neikter Arosenius hade för hvart och ett af åren 1906—1909 af Kungl. Maj:t förordnats till innehafvare af berörda befattning; och antoge centralbyrån, att förordnande jämväl för år 1910 komme att för honom utfärdas. Under förutsättning häraf komme Arosenius att vid utgången af år 1910 hafva under fem år innehaft förordnande å ifrågavarande befattning och skulle sålunda, därest befattningen varit uppförd å ordinarie stat, varit berättigad att från och med år 1911 åtnjuta ett ålderstillägg af 500 kronor. Billigheten syntes då kräfva, att, på sätt 1908 års Riksdag medgifvit ifråga om riks försäkringsanstaltens tjänstemän, på extra ordinarie stat för år 1911 beviljades ett personligt ålderstillägg för Arosenius, eller att till arfvode åt en e. o. tjänsteman i statistiska centralbyrån på extra ordinarie stat beviljades ett anslag af 3,500 kronor, däraf 500 kronor till ålderstillägg åt Arosenius, därest han för 1910 och 1911 blefve förordnad att innehafva ifrågavarande befattning. Då emellertid möjlighet förefunnes, att Arosenius kunde komma att under år 1910 eller 1911 af Kungl. Maj:t utnämnas till ordinarie aktuarie i ämbetsverket, torde, fortsätter centralbyrån, därjämte Riksdagens medgifvande böra utverkas, att Arosenius, därest han utnämndes till ordinarie aktuarie, finge vid beräkning af ålderstillägg räkna sig tillgodo den tid, han inom ämbetsverket innehaft förordnande såsom e. o. aktuarie.

I infordradt underdånigt utlåtande af den 5 november 1909 har statskontoret anført, att statistiska centralbyrån till stöd för sin hemställan om personligt ålderstillägg för år 1911 åt Arosenius visserligen åberopat det förhållande, att 1908 års Riksdag på Eders Kungl. Maj:ts framställning anvisat medel för beredande af ålderstillägg till vissa tjänstemän vid riks försäkringsanstalten, men att statskontoret emellertid för sin del icke kunde finna, att i fråga om extra aktuarien Arosenius föreläge liknande förhållanden som de, hvilka föranledt medgifvande af ålderstillägg åt riks försäkringsanstaltens tjänstemän, och har statskontoret i afseende härå erinrat, att vederbörande departementschef vid föredragning inför Eders Kungl. Maj:t af den till 1908 års Riksdag aflåtna nådiga propositionen angående aflöningsförhöjning till riks försäkringsanstaltens tjänstemän och betjante yttrat, hurusom det vid reglerandet af aflöningsförmånerna vid anstalten

[34.] torde hafva varit förutsatt, att de af anstaltens befattningshafvare, hvilka enligt i allmänhet gällande bestämmelser uppfyllt villkoren för ålders-tilläggs åtnjutande, erhöle sådant tillägg till samma belopp, som i staterna för de centrala ämbetsverken funnes för motsvarande befattningar å ordinarie stat upptagna. Då något sådant förhållande ej torde kunna åberopas i fråga om extra aktuarien Arosenius, samt ett bifall till framställningen om ålderstillägg åt honom måste föranleda till liknande medgifvanden i fråga om andra tjänstemän, som i likhet med Arosenius uppbure arfvoden på extra stat, ansåge sig statskontoret förhindradt att tillstyrka berörda framställning.

Däremot ansåge statskontoret att, om Arosenius befordrades till ordinarie tjänst, han rättvisligen borde, på sätt i flera liknande fall förut ägt rum, få rätt att för ålderstillägg å sin ordinarie befattning tillgodoräkna sig den tid, han uppehållit ifrågavarande aktuariefattning å extra stat. Men med åtgärder för sådant ändamål syntes dock lämpligen böra anstå, tills Arosenius blifvit till ordinarie tjänst befordrad.

De betänkligheter, som statskontoret uttalat mot bifall till statistiska centralbyråns framställning i såväl ena som andra hänseendet, kan jag icke annat än dela, men, i anslutning till hvad jag nyss anförde i sammanhang med frågan om provisorisk lönereglering för statistiska centralbyrån, torde likväl arfvodet till ifrågavarande extra aktuarie böra höjas med 900 kronor till 3,900 kronor, däraf 1,500 skulle anses såsom tjänstgöringspenningar; och får jag med auledning häraf hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att till arvode åt en extra ordinarie tjänsteman i statistiska centralbyrån anvisa på extra stat för år 1911 ett anslag af 3,900 kronor.

[35.] Till förstärkande af de till arfvoden åt tillfälliga biträden hos nämnda ämbetsverk samt till vikariatsersättningar därstädes å ordinarie stat anslagna medel har Riksdagen anvisat för hvart och ett af åren 1906 och 1907 8,000 kronor och för år 1908 23,000 kronor, med rätt, beträffande sistnämnda anslagsbelopp, för Kungl. Maj:t att däraf redan under år 1907 för ändamålet ställa ett belopp af 5,000 kronor till ämbetsverkets förfogande, samt för år 1909 18,000 kronor.

Det i sådant afseende för hvartdera af åren 1906 och 1907 beviljade beloppet, 8,000 kronor, var afsedt hufvudsakligen att bereda tillgång till en såsom välbehöflig ansedd förhöjning i de till de extra ordinarie tjänstemännen hos statistiska centralbyrån äfvensom särskildt de därstädes anställda kvinnliga skrif- och räknebiträdena utgående

Anslag till förstärkning af de till arfvoden åt tillfälliga biträden m. m. hos statistiska centralbyrån anslagna medel.

arfvoden. Enahanda belopp beräknades ock skola för samma ändamål utgå för hvarterdera af åren 1908 och 1909 af de för samma år beviljade anslag å respektive 23,000 kronor och 18,000 kronor.

Återstoden af det på 1908 års stat anvisade anslaget, eller 15,000 kronor, var afsedd att användas till beredande af en för afarbetande af centralbyråns arbetsbalans nödig förstärkning i den extra ordinarie tjänstemannapersonalen hos ämbetsverket dels under senare hälften af år 1907 dels ock under år 1908. Likaså afsåg återstående beloppet af anslaget för år 1909, eller 10,000 kronor, att för detta år bereda centralbyrån dylik erforderlig förstärkning i arbetskrafter.

I underdånig skrifvelse den 20 oktober 1908 anmälde emellertid statistiska centralbyrån, att, såvidt det kunde förutses, skulle den arbetsbalans, som under de senaste åren varit inom centralbyrån rådande, vid slutet af år 1909 vara i det närmaste försvunnen. Något särskildt extra anslag för beredande af förstärkning i ämbetsverkets arbetskrafter för afarbetande af balansen erfordrades därför icke för år 1910. För detta år behöfdes följaktligen anslag äskas endast för den personal, som vore erforderlig för statistiska centralbyråns normala behof.

Kostnaderna för tillgodoseende af detta behof beräknades af centralbyrån utgöra:

till fem amanuenser à 2,000 kr.	kronor 10,000: —
„ tillfälliga biträden m. m., nämligen till 1 manligt biträde	kr. 1,110: —
„ 7 kvinnliga biträden à 1,260	„ 8,820: —
„ 8 kvinnliga biträden à 1,080	„ 8,640: —
„ 1 kvinnligt biträde	„ 900: —
„ extra och betingsarbete	„ 3,600: —
„ vikariatsersättningar	„ 1,112: 50
	<hr/>
	Summa kronor 34,182: 50

Efter afdrag för hvad som kunde beräknas inflyta för försålda publikationer, syntes anslaget böra beräknas till, i rundt tal, 34,000 kronor.

På sätt jag vid underdånig föredragning af sistomförmälda skrifvelse anförde, skulle, enligt statistiska centralbyråns beräkning, erfordras för år 1910, utöfver de fyra amanuenser, som förut under vanliga förhållanden varit hos ämbetsverket anställda, ytterligare en amanuens samt ett ytterligare skrif- och räknebiträde utöfver det under sådana förhållanden vanliga antalet dylika biträden eller sexton. Mot den sålunda ifrågasatta förstärkningen i arbetskrafter, hvilken ansetts betingad

[35.] dels af det ökade arbetet, dels ock, såvidt anginge den begärda femte amanuensen, jämväl däraf, att en af ämbetsverkets ordinarie tjänstemän, som under flera år på grund af sjukdom varit urståndsatt att tjänstgöra, med all sannolikhet jämväl under år 1910 komme att af samma skäl vara förhindrad att uppehålla sin befattning, hade jag icke funnit anledning till erinran, liksom jag ej heller hade något att anmärka mot de af centralbyrån för amanuenser och öfriga biträden föreslagna arfvodesbelopp, hvilka beräknats i öfverensstämmelse med de grunder, som under de senaste åren varit inom ämbetsverket tillämpade. Beträffande de till bestridande af kostnaderna för extra- och betingsarbete samt för vikariatsersättningar beräknade beloppen, hvilka icke öfverstege hvad under senare åren för dessa ändamål i medeltal åtgått, hade jag icke något att erinra. Då det för samtliga ifrågavarande ändamål behöfliga beloppet uppginge till 34,000 kronor, erfordrades sålunda, utöfver det därtill å ämbetsverkets stat uppförda ordinarie anslaget å 20,000 kronor, ett extra anslag å 14,000 kronor, däri inräknats det förut omfördälda belopp af 8,000 kronor, som, enligt hvad här ofvan nämnts, från och med år 1906 anvisats å extra stat för beredande hufvudsakligen af skälig förhöjning i de till extra ordinarie tjänstemän och inom verket anställda skrif- och räknebiträden dittills utgående arfvoden.

Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade ock 1909 års Riksdag till förstärkning af de till arfvoden å tillfälliga biträden hos statistiska centralbyrån samt till vikariatsersättningar därstädes å ordinarie stat anslagna medel på extra stat för år 1910 ett anslag af 14,000 kronor; och har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 11 juni 1909 jämväl ställt detta belopp till statistiska centralbyråns förfogande efter ingången af innevarande år för därmed afsedda ändamål.

I underdånig skrifvelse den 30 september 1909 anmäler nu statistiska centralbyrån beträffande anslagsbehovet för år 1911 i nu förevarande fall, att ett belopp af 14,000 kronor visserligen icke kunde blifva för detta år tillräckligt, enär för den då pågående folkräkningen en talrik extra personal måste anställas. Då emellertid beloppet af härför erforderliga anslag icke kunde ens tillnärmelsevis beräknas, ville centralbyrån icke ifrågasätta någon höjning af ofvan berörda belopp, utan hade centralbyrån för afsikt att, i likhet med hvad vid föregående folkräkningar skett, framdeles till Eders Kungl. Maj:t inkomma med underdånig framställning om anvisande af för folkräkningen erforderliga anslag.

Såsom den till 1909 års Riksdag lämnade utredningen visar, uppgå under normala arbetsförhållanden kostnaderna för tillfälliga biträden och vikariatsersättningar till sammanlagdt i rundt tal 34,000 kronor årligen, som för år 1910 täckas dels genom det å statistiska centralbyråns stat för omförmälda ändamål uppförda ordinarie anslag å 20,000 kronor, dels ock genom det å extra stat för samma ändamål anvisade fyllnadsanslag å 14,000 kronor. Kostnaderna för senaste folkräkningen uppgingo, om man fränser tryckningskostnaderna för publikationerna, till något öfver 51,000 kronor. Af detta belopp ersattes ända till 49,620 kronor i annan ordning än af ämbetsverkets till egen disposition ställda medel, i det att 1906 och 1907 årens Riksdagar under förskottstitel anvisade, den förra Riksdagen dels 38,400 kronor till arfvoden åt tillfälliga biträden och vikariatsersättningar hos statistiska centralbyrån med anledning af 1900 års allmänna folkräkning dels ock 4,220 kronor till förhyrande af lokal för beredande af tillfälligt ökad utrymme åt samma ämbetsverk i och för nämnda folkräkning m. m., samt 1907 års Riksdag 7,000 kronor till arfvoden åt tillfälliga biträden och vikariatsersättningar af ifrågavarande anledning. Uppenbarligen kunna ej heller kostnaderna för den nu närmast förestående folkräkningen i någon nämnvärd mån gäldas af ämbetsverket från de för normala arbetsförhållanden nu utmätta anslagen. Att emellertid under en tid, då omorganisation af hela den officiella statistiken står på dagordningen, för ett så pass extraordinärt ändamål som ett folkräkningsarbete höja nu ifrågavarande anslag, som under vanliga förhållanden äro för förevarande ändamål tillräckliga, synes mig mindre lämpligt, helst i allt fall någon tillförlitlig beräkning af kostnaderna för folkräkningen svårigen låter sig göra. I likhet med centralbyrån hemställer jag därför i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen,

att, till förstärkning af det till arfvoden åt tillfälliga biträden hos statistiska centralbyrån samt till vikariatsersättningar därstädes å ordinarie stat anvisade anslag, å extra stat för år 1911 anvisa ett anslag af 14,000 kronor.

Alltsedan år 1861 har statistiska centralbyrån för underhållande af sitt bibliotek haft sig anvisadt ett årligt reservationsanslag. Detta, som till en början utgick med 1,000 kronor, höjdes på Kungl. Maj:ts framställning af 1876 års Riksdag till 1,500 kronor och har sedermera från och med år 1877 utgått med sistnämnda belopp. Af anslaget skola bestridas såväl bokinköp som inbindning.

[35.]
Departements-
chefen.

[36.]
Anslag till
förstärkning af
de till inbind-
ning af böcker
m. m. anslagna
medel.

[36.]

I underdånig skrifvelse den 20 oktober 1908 framhöll emellertid statistiska centralbyrån, att ifrågavarande anslag redan länge visat sig otillräckligt för därmed afsedda ändamål, och anförde i sådant afseende vidare följande.

På grund af den officiella statistikens starka utveckling i så godt som alla länder tillförde det internationella utbytet centralbyråns bibliotek för hvarje år allt större massor obundna statistiska publikationer. Vid sådant förhållande och då samtidigt priserna för inbindning allt mera stegrats, hade årligen en allt mindre del af den till centralbyrån inkommande utländska statistiken kunnat bindas, något som gifvet medförde stor fara för dessa dyrbara publikationers framtida vård och bestånd. En höjning af det årliga anslaget till bibliotekets underhållande syntes därför i en nära framtid blifva oafvislig, men ville centralbyrån ej för det dåvarande göra hemställan därom, då denna sak torde komma att beaktas af statistiska kommittén i dess blifvande förslag. Oberoende af frågan om en framtida höjning af det ordinarie anslaget, ansåge emellertid statistiska centralbyrån nödvändigt, att åtgärder genast vidtoges för inbindning af den betydliga mängd obundna arbeten, som, enligt hvad nyss nämnts, under årens lopp samlats i byråns bibliotek. Under år 1911 väntade nämligen centralbyrån att få taga i besittning de nya lokaler, som för ämbetsverket komme att inredas i tillbyggnad till det gamla riksdagshuset, och vore det naturligtvis af stor vikt, att biblioteket före förflyttningen till den nya lokalen blefve, i hvad inbindningsförhållandena anginge, försatt i tillfredsställande skick.

För det dåvarande — fortsatte statistiska centralbyrån — funnes i biblioteket enligt verkställd öfverslagsräkning vid pass 2,450 obundna böcker. Priset per bokband hade under de senaste åren hållit sig vid i medeltal 2 kronor 75 öre à 3 kronor, hvilket pris emellertid under den närmaste tiden syntes komma att något ökas. Då likväl de obundna böckerna till något större del än vanligt utgjordes af böcker i oktavformat och dessutom billigare band i åtskilliga fall syntes för dem kunna användas, syntes medelpriset för band möjligen kunna nedbringas till 2 kronor 25 öre. Kostnaden för bindning af ifrågavarande arbeten skulle sålunda kunna beräknas till i rundt tal 5,500 kronor. Det för bestridande häraf behöfliga extra anslaget syntes centralbyrån lämpligen kunna fördelas på två år med 3,000 kronor för år 1910 och 2,500 kronor för år 1911.

I anslutning till denna framställning föreslog Eders Kungl. Maj:t 1909 års Riksdag att till inbindning af böcker i statistiska centralbyråns bibliotek bevilja ett anslag af 5,500 kronor, att utgå under åren 1910

och 1911, samt däraf på extra stat för år 1910 anvisa ett belopp af 3,000 kronor. [36.]

I sin skrifvelse den 22 maj 1909 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel har Riksdagen, som icke funnit anledning till erinran mot nämnda framställning, i sammanhang med behandlingen af förevarande anslag och anslag till förstärkning af arbetskrafterna hos statistiska centralbyrån ansett sig böra något vidröra en fråga, som, om än icke stående i direkt samband med nämnda anslagskraf, likväl syntes kunna utöfva ett visst inflytande å statistiska centralbyråns utgifter, nämligen frågan om sättet för publicerandet af det officiella statistiska trycket. Det hade synts Riksdagen med skäl kunna ifrågasättas, om icke detta tryck såväl från centralbyrån som från andra ämbetsverk, hvilka utgäfvit statistiska publikationer, utginge i öfverflödigt stora upplagor. Riksdagen hade därför velat framhålla önskvärdheten af att frågan om och på hvad sätt en minskning kunde vinnas, utan att någon olägenhet däraf vållades, blefve tagen under ompröfning; och syntes det Riksdagen, som om statistiska kommittén lämpligen skulle kunna upptaga denna fråga till behandling i det betänkande, som torde vara att från densamma förvänta.

Under uttalande häraf anmälde Riksdagen, att Riksdagen för förut omförmälda ändamål beviljat ett anslag af 5,500 kronor, att utgå under åren 1910 och 1911, samt däraf på extra stat för år 1910 anvisat ett belopp af 3,000 kronor.

I det jag nu anmäler statistiska centralbyråns i underdånig skrifvelse den 30 september 1909 gjorda hemställan, att återstående delen af anslaget eller 2,500 kronor måtte anvisas på extra stat för år 1911, tillåter jag mig att, i anledning af Riksdagens nyss omförmälda uttalande, erinra därom, att Riksdagens ifrågavarande skrifvelse i hvad den berörde frågan om sättet för publicerandet af det officiella trycket, enligt nådigt beslut den 11 juni 1909 öfverlämnats till statistiska kommittén för att tagas i öfvervägande vid fullgörandet af det kommittén meddelade uppdrag. Detta yttrande kan förväntas i sammanhang med kommitténs slutliga förslag och betänkande, som åter, enligt hvad jag tidigare anmält, icke torde inkomma till finansdepartementet förrän om en eller annan månad.

Hvad angår statistiska centralbyråns ifrågavarande framställning, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att af det utaf Riksdagen år 1909 beviljade anslag af 5,500 kronor till inbindning af böcker i statistiska centralbyråns bibliotek å extra stat för år 1911 anvisa återstående beloppet 2,500 kronor.

[37.]

*Bidrag till
landsting och
städer, som
icke deltaga i
landsting.*

Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting.

Såsom jag tidigare i dag vid beräkningen af statsverkets tillgångar för de behof, hvilka vid statsregleringen för år 1911 borde fyllas, föreslagit, skall i statsverkspropositionen bland bevilningar upptagas såsom bevilning af fast egendom samt af inkomst ett belopp af 1,250,000 kronor. Detta belopp är emellertid, såsom jag vid samma tillfälle närmare angaf, icke afsedt att i egentlig mening komma statsverket till godo; utan förutsatte jag, att ett däremot svarande belopp skulle upptagas såsom extra anslag å sjunde hufvudtiteln, att utgå till landsting och städer, som icke i landsting deltaga, efter vissa af mig angifna grunder.

I anslutning härtill hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen,

att å extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 1,250,000 kronor, att fördelas mellan landsting och städer, som icke deltaga i landsting, efter förhållandet mellan den bevilning af fast egendom samt af inkomst, som debiterats på grund af vederbörande pröfningsnämnds år 1911 verkställda eller fastställda taxeringar inom landstingsområde eller stad, hvarom nu nämnts, och den i samma ordning debiterade bevilningssumman för hela riket.

Kostnader för utgifvandet af handbok öfver statsverkets jämte därtill hörande fonders medelsförvaltning.

[38].

*Kostnader för
utgifvandet af
handbok öfver
statsverkets
jämte därtill
hörande fonders
medelsförvaltning.*

I särskild proposition den 3 december 1909 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen

att, utöfver det i 1907 års riksstat anvisade belopp till bestridande af kostnaden för utarbetande och utgifvande af andra delen af handboken öfver statsverkets jämte därtill hörande fonders medelsförvaltning, för sådant ändamål på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 3,655 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera beloppet.

Om detta Eders Kungl. Maj:ts beslut har jag ansett mig böra erinra, för att det i den särskilda nådiga propositionen äskade anslagsbeloppet må inflyta i statsverkspropositionen.

Brandförsäkring af operabyggnaden och den nya dramatiska teaterbyggnaden vid Nybroplanen i Stockholm samt uti operabyggnaden förvarade inventarier.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har Riksdagen till bestridande af kostnaden för brandförsäkring af operabyggnaden i Stockholm för hvart och ett af åren 1900—1909 beviljat ett extra anslag af 18,314 kronor.

Uti den till sistlidet års Riksdag aflåtna statsverkspropositionen upptogs i samband med äskandet af medel för fortsatt brandförsäkring af operabyggnaden jämväl frågan om sådan försäkring beträffande den nya dramatiska teatern vid Nybroplanen i Stockholm och föreslog Eders Kungl. Maj:t Riksdagen att på extra stat för år 1910 anvisa ett anslag af i jämnt tal 62,036 kronor till täckande af dels kostnaden för gäldande af årspremier för berörda tvenne byggnader, beräknade för operan till 18,313 kronor 77 öre och för nya dramatiska teatern till 21,861 kronor 6 öre, dels ock ett på grund af Kungl. Maj:ts beslut den 19 juni 1908 af statskontoret förskjutet belopp af 21,861 kronor 6 öre för sistnämnda byggnads försäkring under då löpande försäkringsår. Denna framställning vann Riksdagens bifall.

Nu har öfverintendentensämbetet i underdånig skrifvelse den 2 november 1909 anmält, att premierna för brandförsäkring af ifrågavarande byggnader under nästkommande försäkringsår, räknadt från klockan tolf på dagen beträffande operabyggnaden den 15 och rörande dramatiska teaterbyggnaden den 1 juli 1910, uppginge till sammanlagdt i jämnadt tal 40,175 kronor.

I sammanhang med frågan om uppförande i 1911 års riksstat af ett mot nämnda belopp svarande anslag tillåter jag mig äfven anmäla uppkommen fråga om brandförsäkring af dekorationer, möbler, kostymer, rekvisita och annan lös egendom i operabyggnaden.

I afgifven berättelse öfver kungl. teaterns aktiebolags räkenskaper och förvaltning under spelåret 1907—1908 hafva revisorerna påpekat, att nyssberörda lösa egendom icke under revisionsåret varit och, enligt hvad revisorerna inhämtat, allt fortfarande icke vore mot brandfara försäkrad. Sedan jag den 18 januari 1909 anmodat styrelsen för aktiebolaget att inkomma med yttrande i anledning af hvad revisorerna sålunda anfört, har styrelsen i skrifvelse den 3 februari 1909 meddelat, att kungl. teaterns dekorationer, möbler, bibliotek och annan för dess

[39, 40.]
Brandförsäkring af operabyggnaden och den nya dramatiska teaterbyggnaden vid Nybroplanen i Stockholm samt uti operabyggnaden förvarade inventarier.

[39, 40.] verksamhet nödig materiel, hvilket allt vore statsverkets egendom, på grund där af icke bokförts till något visst värde i aktiebolagets räkenskaper. Enligt gjorda beräkningar hade emellertid under de sistförflutna tio åren sådan materiel nyanskaffats till ett värde af minst en half miljon kronor, och torde redan förut befintlig materiel kunna lågt uppskattas till samma belopp. Värdet af den inom operabyggnaden förvarade materiel af olika slag skulle alltså ej understiga en miljon kronor. Hvad anginge frågan om materielen brandförsäkring ansåge styrelsen, att det skulle vara till stor trygghet för en oafbruten teaterverksamhet, om ifrågavarande föremål, i likhet med hvad som ägde rum med själfva operabyggnaden, blefve till skäligt belopp försäkrade mot brandskada, enär naturligtvis vid inträffad brand materielen ifråga i första hand blefve utsatt för förstörelse.

Öfverintendentsämbetet har därefter i infordradt underdånigt utlåtande den 11 maj 1909, under erinran att ämbetet beträffande brandförsäkring af operabyggnaden och den nya dramatiska teaterbyggnaden såsom sin åsikt tillförene häfdat, att försäkring af nämnda byggnader näppeligen vore motiverad, förklarar sig ej heller kunna tillstyrka den nu ifrågasatta försäkringen på statsverkets bekostnad. För den händelse Eders Kungl. Maj:t emellertid, med hänsyn till Riksdagens beslut vidkommande de båda teaterbyggnadernas brandförsäkrande och i öfrigt förekomna omständigheter, skulle pröfva lämpligt, att jämväl kostnaden för försäkring af operans materiel — och sedermera till äfventyrs äfven af materielen inom dramatiska teatern — bestredes af allmänna medel, hade öfverintendentsämbetet låtit verkställa en utredning rörande brandförsäkringskostnader med afseende å ifrågavarande lösegendom.

I en till ämbetet inkommen promemoria hade kungl. teaterns aktiebolag afgifvit en förteckning å den lösa egendom, som borde göras till föremål för brandförsäkring, och skulle enligt denna förteckning lösegendomen utgöras af:

Bibliotek, musikalier och arkiv, med undantag af i biblioteksrummen i källarvåningen för- varade	kronor	20,000: —
Konstverk	”	50,000: —
Möbler, gardiner, draperier m. m.	”	60,000: —
Musikinstrument	”	40,000: —
Kostymförrådet	”	320,000: —
	Transport kronor	490,000: —

	Transport kronor	490,000: —	[39, 40.]
Attributer, dekorationer, belysningsmateriel, brandredskap m. m.	„	495,000: —	
	kronor	985,000: —	
Kostymer i klädloger	„	15,000: —	
	Summa kronor	1,000,000: —	

Härtill komme den dyrbaraste och i flere fall ej med penningar ersättbara delen af teaterns i operabyggnadens källarvåning förvarade bibliotek. Vidtoges emellertid de åtgärder till vinnande af ökad brandsäkerhet åt det för biblioteket använda utrymme i källarvåningen, hvilka funnes angifna i ett öfverintendentsämbetets underdåniga utlåtande vidfogadt förslag, slutande å 3,130 kronor, kunde nämnda biblioteksdel ej behöfva ingå i försäkringen.

Vidkommande brandförsäkringspremiernas belopp åberopar ämbetet en från försäkringsaktiebolaget Skandia inkommen skrift, däri bolaget meddelar, att bolaget tillsammans med åtskilliga af öfriga den svenska tarifföreningen tillhörande in- och utländska bolag vore villigt att teckna brandförsäkring till ett belopp af 1,000,000 kronor å den del af kungl. teaterns materiel och inventarier, som förvarades i klädloger eller andra lokaler inom operabyggnaden. Premierna för denna assurans vore för innehåll i klädlogerna 2 per mille och för innehåll i öfriga lokaler 7,5 per mille, allt för helt år räknadt. Tecknades försäkring för flera års tid, erhöles å förskottsvis erlagd premie rabatt, som för tid uppgående till exempelvis nio år eller mera utgjorde 30 procents afdrag å premien.

Och har öfverintendentsämbetet, under hänvisande till denna rabatt, förklarat sig anse, att, om försäkringen af ifrågavarande lösegendom skulle bestridas af allmänna medel, försäkringen borde tecknas på flera års tid.

Efter nådig remiss har statskontoret den 29 september 1909 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och därvid till en början, med tillämpning af de utaf försäkringsaktiebolaget Skandia angifna grunder, beräknat den för den ifrågasatta försäkringen belöpande kostnaden komma att utgöra för ett år

2 per mille å	15,000 kronor	30: —
7,5 „ „ „	985,000 „	7,387: 50

eller tillsammans kronor 7,417: 50

och, om premien erlades på en gång i förskott för tio år, 51,922 kronor 50 öre.

[39, 40.] Vidkommande själfva frågan anför statskontoret, att grundsatsen att staten är sin egen assuradör hade till följd af vissa särskilda förhållanden blifvit frånträdd med afseende å operabyggnaden och dramatiska teaterns nya byggnad, och dessa byggnader vore alltså för närvarande på statsverkets bekostnad brandförsäkrade. Beträffande nu ifrågasvarande löseegendom syntes densamma i högre grad än staten tillhörig löseegendom i allmänhet vara utsatt för eldfara, och torde häri äfvensom, åtminstone delvis, i enahanda förhållanden, som ansetts böra föranleda brandförsäkring af själfva teaterbyggnaderna, möjligen kunna anses förefinnas skäl, hvarför försäkring mot brandskada jämväl borde äga rum af nyssnämnda lösören. Då emellertid någon skyldighet att bekosta sådan försäkring under förhanden varande förhållanden icke torde kunna åläggas vare sig kungl. teaterns aktiebolag eller den person, till hvilken operans ledning för närvarande vore öfverläten, torde staten, som vore ägare till berörda löseegendom, därest brandförsäkring af denna ansåges böra ske, själf nödgas vidkännas nämnda kostnad. Något anslag, hvaraf densamma skulle kunna bestridas, funnes dock icke i riksstaten uppfördt, utan torde för ändamålet erforderliga medel böra särskildt hos Riksdagen äskas. I likhet med öfverintendentsämbetet ansåge för öfrigt statskontoret, att, om försäkring funnes böra äga rum, premier borde erläggas på en gång för till exempel 10 år äfvensom att de af öfverintendentsämbetet föreslagna säkerhetsåtgärderna borde vidtagas till vinnande af ökad trygghet mot eldfara för den från försäkringen undantagna löseegendomen. Och har statskontoret hemställt, att, därest Eders Kungl. Maj:t skulle finna sådan försäkring, hvarom fråga nu blifvit väckt, böra komma till stånd, Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att anvisa nödiga medel dels för brandförsäkringen dels ock för verkställande af de föreslagna skyddsåtgärderna.

Slutligen har justitiekanslersämbetet i infordradt underdånigt utlåtande den 30 oktober 1909 tillkännagifvit, att ämbetet vid granskning af de kontrakt, som afslutats mellan styrelsen för kungl. teaterns aktiebolag och direktören Albert Ranft den 10 februari 1908 samt mellan Kungl. Maj:t och kronan och nämnda aktiebolag den 28 i samma månad, funnit, att kontrakten icke innehölle några bestämmelser, på grund hvaraf skyldighet att bekosta brandförsäkring af ifrågasvarande egendom kunde anses åligga direktören Ranft eller aktiebolaget.

*Departements-
chefen.*

När frågan om brandförsäkring af nuvarande operabyggnaden första gången var föremål för närmare undersökning, anfördes af dåvarande chefen för finansdepartementet, att det, med afseende å dels

operabyggnadens höga värde dels ock därå att operabyggnaden vore [39, 40.] statens enda byggnad för operaverksamhet och att densamma vore utsatt för relativt taget större fara för eldsvåda än statens byggnader i allmänhet, syntes vara af tillbörlig klokhet och omtanke betingadt, att byggnaden blefve till sitt fulla värde brandförsäkrad.

Vid underdånig anmälan den 12 januari 1909 af frågan om anslag för år 1910 för brandförsäkring af operabyggnaden äfvensom af nya dramatiska teaterbyggnaden framhöll jag, att hvad vid förutnämnda tillfälle anförts till stöd för operabyggnadens försäkring mot brandskada syntes mig i allt väsentligt fortfarande äga giltighet. Några ytterligare åtgärder af betydelse utöfver dem, som redan då vidtagits till förekommande af eldsolycka å sistnämnda byggnad, torde nämligen sedan dess icke hafva förekommit. Med afseende härå och då, såsom vid nyssnämnda tillfälle framhölls, operabyggnaden vore statens enda för utöfvande af operaverksamhet inrättade byggnad samt en därstädes inträffad eldsolycka af större omfattning, hvaraf, om än mycket för dess förebyggande åtgjorts, möjligheten likväl torde kunna anses långt ifrån utesluten, tilläventyrs skulle kunna medföra nödvändigheten af operaverksamhetens nedläggande för en längre tid, än ifall medel omedelbart funnes tillgängliga för skadornas botande, eller i allt fall tillskynda statsverket än större kostnader än brandförsäkring af byggnaden innebure, hade jag icke ansett mig böra biträda ett af öfverintendentsämbetet väckt förslag om försäkringens upphörande med då löpande försäkringsårs utgång.

De mobilier, hvarom här är fråga, hafva som bekant enligt de af justitiekanslersämbetet åberopade kontrakt upplåtits till afgiftsfritt begagnande åt kungl. teaterns aktiebolag och af detta bolag i sin ordning med vederbörligt tillstånd åt direktören Albert Ranft; och skola i regel de dekorationer, kostymer och öfriga rekvisita, af hvad namn eller beskaffenhet de vara må, som under kontraktstiden nyanskaffas och för operaverksamheten användas, genast tillfalla Kungl. Maj:t och kronan, utan rätt för aktiebolaget eller Ranft att erhålla godtgörelse för nyanskaffade utensilier eller för underhåll och förbättring af förut befintliga.

All för operaverksamhetens bedrivande erforderlig lös egendom kan alltså sägas tillhöra kronan; och då hvarken kungl. teaterns aktiebolag eller direktören Ranft, enligt de för dem gällande kontrakt, äro ansvariga för skada eller förstörelse af sagda egendom genom eldsolycka eller eljest skyldiga att bekosta egendomens brandförsäkring, torde man med all rätt kunna påstå, att de skäl, som tala för brand-

[39, 40.] försäkring af själfva operabyggnaden, hafva i stort sedt äfven sin tillämpning med afseende å den därtill hörande lösa egendomen. Lika väl som en eldsolycka, hvilken, om så kunde tänkas, drabbade operabyggnaden utan att skada där förvarad lös egendom, skulle en förstörelse i större omfattning af dekorationer, möbler, rekvisita och andra mobilier, som användas direkt för operaverksamheten, hafva till påföljd operaverksamhetens inställande för längre eller kortare tid. Ett återupptagande af operaverksamheten eller af operaverksamhet i allmänhet i vårt land skulle säkerligen icke kunna ernås utan stora uppoffringar från statens eller allmänhetens sida. Under sådana förhållanden och då, såsom naturligt är, mobilierna äro långt mera utsatta för eldfara än själfva byggnaden, däri desamma förvaras, har jag, sedan uppmärksamheten å ifrågavarande förhållande blifvit väckt, icke ansett mig kunna underlåta att påkalla vidtagandet af åtgärder, i syfte att ifrågavarande mobilier varda för statens räkning brandförsäkrade.

Emellertid torde det kunna ifrågasättas, huruvida en försäkring af denna egendom till fulla värdet är erforderlig. En brandförsäkring har ju i förevarande fall till ändamål att såvidt möjligt göra operaverksamhetens upprätthållande efter en eldsolycka oberoende af statens ekonomiska ingripande. Betänker man, att dekorationer, rekvisita o. d. tillkommit och tillkomma successivt under verksamhetens fortgång, torde det befinnas själfallet, att, äfven om man icke kan angifva viss lös egendom såsom för operaverksamheten obehöflig, denna verksamhet dock kan på ett tillfredsställande sätt upprätthållas, utan att all den operan vid en viss tidpunkt tillhöriga lösa egendom är för operaverksamheten tillgänglig. Sålunda bör brandförsäkringen kunna sättas icke obetydligt lägre än egendomens fulla värde. Och efter inhämtade upplysningar tror jag mig hafva funnit, att, äfven om den lösa egendomens brandförsäkring begränsades till hälften af det utaf styrelsen för kungl. teaterns aktiebolag upptagna värdet eller till 500,000 kronor, det ersättningsbelopp, som vid eldsolycka vore att påräkna, kunde blifva till väsentlig hjälp i och för operaverksamhetens fortgång eller successiva återupptagande.

Därest, såsom lämpligt torde vara, försäkringen fördelas med 15,000 kronor å kostymer m. fl. rekvisita, som förvaras i klädloger, och med 485,000 kronor å öfriga, i förut återgifna förteckning upptagna mobilier, skulle den årliga premien, enligt förut angifna och, efter hvad jag inhämtat, jämväl för ett mindre försäkringsbelopp än 1,000,000 kronor gällande beräkningsgrunder, uppgå till

2	per	mille	å	15,000	kronor	kr.	30: —
7,5	»	»	»	485,000	»	»	3,637: 50

Sammanlagda beloppet eller kr. 3,667: 50

[39, 40.]

skulle alltså utgöra årspremien.

Af de hörda myndigheterna, statskontoret och öfverintendentsämbetet, har visserligen ifrågasatts, att premien borde betalas på en gång för tio år, i hvilket fall en rabatt af 30 procent å premiernas sammanlagda belopp, 36,675 kronor, skulle åtnjutas. Efter afdrag af rabatten, 11,002 kronor 50 öre, skulle alltså tioårspremien uppgå till 25,672 kronor 50 öre. En sådan anordning synes mig dock mindre lämplig i förevarande fall. Till en början torde kunna framhållas, att, om man beräknar 4 procent ränta å en hvar årspremie liksom ock å tioårspremien till den tidpunkt, då den senaste årspremien skulle erläggas, den effektiva skillnaden mellan tio skilda årspremier och en tioårspremie, äfven utan att hänsyn tagas till räntan på de särskilda ränteposterna, stannar vid ungefär 8,300 kronor. Härjämte torde icke böra lämnas ur sikte, att en brandförsäkring af operabyggnaden och af mobilierna hvilar, hvad statsverket angår, å samma grund, samt att i anledning häraf och då försäkringen å byggnaden ansetts böra tagas år för år, vissa skäl synas tala för, att försäkringen å mobilierna tages för jämnlöpande tid. Och härtill kommer, att det vid uppgörandet af nytt kontrakt med kungl. teaterns aktiebolag eller annan, som kommer att bedrifva operaverksamheten efter nu gällande kontrakts utgång, torde böra tagas i öfvervägande, huruvida icke denne, mot åtnjutande af den ökade inkomst, som, på sätt jag strax skall visa, torde för operaverksamhetens uppehållande blifva tillgänglig från och med år 1912, möjligen skulle kunna tillförbindas att bestrida kostnaderna för brandförsäkring af teaterns lösa egendom. För en sådan anordning talar, utom den ökade inkomst, som alltså är att påräkna, jämväl det förhållandet, att kungl. dramatiska teaterns aktiebolag, hvars förpliktelser med afseende å denna teaters lösa egendom är i det för bolaget gällande kontrakt ungefärligen lika lydande med de för kungl. teaterns aktiebolag i oförmälda hänseende stadgade, redan nu på egen bekostnad brandförsäkrat de i dramatiska teatern förvarade, kronan tillhöriga mobiler.

I de kostnadsberäkningar, jag gjort, har icke inbegripits brandförsäkring af operans äldre, i operabyggnadens källarvåning förvarade bibliotek. Då jag i likhet med ämbetsverket icke anser sådant erforderligt, beror detta hufvudsakligen därå, att enligt hvad mig meddelats,

[39, 40.] betryggande skyddsanordningar mot eldfara med afseende å samma biblioteksdel med det snaraste komma att vidtagas. I skrifvelse den 5 november 1909 har nämligen styrelsen för kungl. teaterns aktiebolag förklarar sig villig att efter samråd med öfverintendentensämbetet vidtaga dylika anordningar mot den ersättning, som framdeles torde kunna beredas. I detta afseende tillåter jag mig erinra, hurusom Eders Kungl. Maj:t enligt nådigt beslut den 13 augusti 1909, på i ämnet gjord underdånig framställning, medgifvit, att, utau hinder af bestämmelserna i förordningen angående förbud mot lotterier m. m. den 6 augusti 1881, ett penninglotteri finge af ordföranden i direktionen för de kungl. teatrarnas pensionsinrättning, öfverintendenten Axel Burén, ordföranden i styrelsen för kungl. teaterns aktiebolag, hofrättsrådet grefve Gustaf von Rosen, verkställande direktören i samma bolag, grosshandlaren Arthur Thiel, samt vice ordföranden i styrelsen för kungl. dramatiska teaterns aktiebolag, vice häradshöfdingen G. B. A. Holm, anordnas enligt närmare angifna bestämmelser.

Med den behållning, som efter afdrag af lyftade vinster samt för lotteriet uppkomna omkostnader uppstår, skall enligt gifna föreskrifter förfaras sålunda, att, efter det vissa angifna belopp utbetalats till de kungl. teatrarnas pensionsinrättning, af behållningen vidare skall den 1 juli hvart och ett af åren 1912 till och med 1915 till kungl. teaterns aktiebolag utbetalas ett belopp af 60,000 kronor, att användas till uppehållande af kungl. teaterns verksamhet; att af den efter sålunda gjorda utbetalningar den 1 juli 1915 återstående behållningen af lotteriet skall samma dag ett så stort belopp till statskontoret inlevereras för att tillgodoföras kungl. teaterns reservfond, som erfordras för att uppbringa sagda fond till ett kapitalbelopp af två miljoner kronor; samt att därefter möjligen befintligt öfverskott å behållningen af lotteriet skall användas till befrämjande af de kungl. teatrarnas verksamhet på sätt Eders Kungl. Maj:t framdeles finner skäligt bestämma.

Sistnämnda öfverskott torde, efter hvad jag beräknat, komma att lämna tillgång för beredande åt kungl. teaterns aktiebolag af den ersättning för skyddsanordningar i operabyggnadens källarvåning, hvarom jag nyss talade. Medel för detta ändamål skulle alltså kunna anskaffas utan anlitande af anslag å riksstaten.

Anslag skulle däremot, såsom framgår af hvad jag redan anfört, böra äskas för brandförsäkring under nästkommande försäkringsår dels af operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad med sammanlagdt

40,174 kronor 83 öre dels ock af kronan tillhörig lös egendom i opera- [39, 40.] byggnaden med 3,667 kronor 50 öre.

Under återopande af hvad jag sålunda anført, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

dels att till bestridande af kostnaden för gäldande af årspremier för brandförsäkring af operabyggnaden och dramatiska teaterbyggnaden vid Nybroplanen i Stockholm på extra stat för år 1911 anvisa ett anslag af 40,175 kronor,

dels ock att till bestridande af kostnaden för gäldande af årspremie för brandförsäkring af staten tillhörig, i operabyggnaden förvarad lös egendom på extra stat för år 1911 anvisa ett anslag af 3,668 kronor.

Extra lönetillägg för vissa tjänstemän och betjante.

Under återopande af hvad jag till statsrådsprotokollet förut denna dag anført i fråga om beredande åt vissa statens tjänstemän och be- [41.]
tjante af ett extra lönetillägg för år 1910, att uppföras i riksstaten för år 1911, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen *Extra lönetillägg för vissa tjänstemän och betjante.*

att, till beredande, i enlighet med de i berörda statsrådsprotokoll angifna grunder, af extra lönetillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjante i finansdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli samt till finansdepartementet hörande ämbetsverk och kårer, å extra stat för år 1911 anvisa såsom förslagsanslag ett belopp af 60,000 kronor.

Bidrag till föreningen för arbetarskydd i Stockholm.

Föreningen för arbetarskydd, som stiftades år 1905 och enligt de för föreningen antagna stadgar har till uppgift att till förekommande af olycksfall i arbete och till förebyggande af förhållanden, som kunna menligt inverka på arbetarnas lif och hälsa, söka medelst samlande af modeller, ritningar och beskrifningar å skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet, anordnande af utställningar af dylika föremål äfvensom genom tillhandahållande åt allmänheten af litteratur och hållande af föredrag i ämnet m. m. väcka och underhålla intresset för åstadkommande och begagnande af lämpliga skyddsanordningar i berörda [42.]
Bidrag till föreningen för arbetarskydd i Stockholm.

[42.] syfte, har under april månad år 1906 i Stockholm öppnat en ständig utställning af skyddsanordningar mot olycksfall i arbetet.

Då det ansågs vara af vikt att sätta utställningen i samband med utställningar rörande andra sociala frågor, inbjöd föreningen nationalföreningen mot tuberkulos, centralförbundet för socialt arbete samt centralförbundet för nykterhetsundervisning att gemensamt med föreningen öppna utställningar af föremål, hörande till dessa förenings verksamhet. De med anledning häraf åstadkomna gemensamma utställningar hafva varit afgiftsfritt tillgängliga för allmänheten i två för ändamålet förhyrda, i huset n:o 23 vid Birgerjarlsgatan i Stockholm belägna lokaler, af hvilka den större, för föreningen för arbetarskydd, nationalföreningen mot tuberkulos och centralförbundet för socialt arbete gemensamma lokalen af förstnämnda förening förhyrdes för tiden från den 1 januari 1906 till den 1 oktober 1907 för ett årligt hyresbelopp af 3,300 kronor. Häraf skulle nationalföreningen mot tuberkulos erlägga 1,000 kronor och centralförbundet för socialt arbete 300 kronor.

Föreningen för arbetarskydd har, enligt hvad föreningen i skrifvelse år 1908 meddelat, för tiden 1 oktober 1907—1 oktober 1909 på ytterligare två år förhyrt förenämnda utställningslokal mot en årlig hyra af 3,600 kronor. Centralförbundet för socialt arbete har emellertid efter den 1 oktober 1907 förskaffat sig annan lokal, hvarför hela kostnaden för hyran med undantag af 1,200 kronor, som numera erläggas af nationalföreningen mot tuberkulos, drabbar föreningen för arbetarskydd. Angående centralförbundet för nykterhetsundervisning är upplyst, att detsamma förhyrt en särskild utställningslokal i ifrågavarande hus.

På därom af föreningen för arbetarskydd gjord framställning beviljade Kungl. Maj:t enligt nådigt beslut den 16 november 1906 föreningen för samma år ett belopp af 2,000 kronor till bestridande af hyresafgiften för den af föreningen förhyrda lokalen till ifrågavarande utställning.

Vidare har 1907 års Riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, till bestridande af hyresafgiften för åren 1907 och 1908 för omförmälda lokal anvisat ett belopp af 4,000 kronor. Slutligen har 1909 års Riksdag, äfvenledes med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna under åren 1909 och 1910 för den af föreningen anordnade permanenta utställningen af skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet på extra stat för år 1910 anvisat ett belopp af 6,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf under år 1909 disponera hälften, eller 3,000 kronor.

Med förmälan att föreningen under år 1909 arbetat efter samma plan som förut, har nu föreningen i en till Kungl. Maj:t ställd skrift gjort framställning om erhållande af statsbidrag äfven för år 1911.

Till utredning om behovet af ifrågavarande anslag har föreningen meddelat, att föreningens inkomster under år 1908 utgjorts af, förutom nyssberörda, föreningen för samma år beviljade hyresbidrag, 2,000 kronor, medlemsavgifter 905 kronor, hyra af nationalföreningen mot tuberkulos 1,200 kronor, ersättning af utställare och försålda vykort 75 kronor, diverse andra bidrag 214 kronor 92 öre samt räntor 177 kronor 21 öre, eller sammanlagdt 2,572 kronor 13 öre. Utgifterna utgjorde under samma år lokalhyra 3,600 kronor, städning och rengöring 344 kronor 1 öre, belysning, kol samt elektrisk kraft 264 kronor, aflöning till den vid utställningen anställde maskinisten 790 kronor, trycksaker och andra omkostnader 343 kronor 89 öre, diverse inventarier, målning m. m. 296 kronor 5 öre, kostnader för utställningen i Budapest år 1907 176 kronor 72 öre, eller tillhopa 5,814 kronor 67 öre.

Vidare har föreningen rörande sin verksamhet meddelat, att omförmälda, af föreningen anordnade ständiga utställning år 1909 tillökats med flera nya utställningsföremål, och att utställningen under år 1908 besökts af omkring 14,000 personer.

På inbjudan af Industriföreningen i Köpenhamn och Arbejdsgivernes Ulykkesforsikring hade föreningen anordnat en svensk afdelning vid den »Udstilling av beskyttelsemidler ved maskiner og redskaber», som genom nämnda danska föreningars initiativ hållits i Köpenhamn i januari och februari månader år 1909. Vid den svenska afdelningen, däri deltagit trettiofyra svenska utställare, framvisades motorer och transmissioner, arbetsmaskiner och modeller samt planscher, tabeller, fotografier, litteratur m. m. Samtliga arbetsmaskiner visades i arbete och utställningen hade tillvunnit sig ett synnerligen godt omdöme från besökande och den danska pressen.

Efter Köpenhamnsutställningens slut hade den svenska afdelningen efter hvartannat utställt i Malmö, Göteborg och Borås.

På anmodan af Norsk Arbejdsgiverforening i Kristiania hade föreningen vidare under tiden 24 maj—6 juni nästlidet år anordnat en svensk utställning af arbetarskyddsanordningar inom Handtverks- och Industriföreningens lokal i nämnda stad.

Efter att sålunda hafva redogjort för sin verksamhet under senare åren, anför föreningen för arbetarskydd, hurusom föreningen, för att föreningen skulle kunna inom landet bedrifva sin verksamhet efter samma

[42.] plan som hittills, vore i behof af fortsatt understöd från statens sida; och har föreningen i sådant afseende anhållit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes bevilja föreningen ett statsbidrag för år 1911 af 3,000 kronor eller samma belopp som beviljats föreningen för hvartera af åren 1909 och 1910.

Kommerskollegium, hvars yttrande infordrats öfver nu ifrågasvarande ansökning, har i underdånigt utlåtande den 15 november 1909 förklarar sig anse den af föreningen anordnade ständiga utställningen vara gagnande och till sitt ändamål beaktansvärd samt väl förtjänt af uppmuntran från statens sida. På grund häraf och då, enligt hvad af den för år 1908 lämnade redogörelsen öfver föreningens ekonomiska ställning framginge, föreningens inkomster för samma år, därvid statsunderstöd jämväl medräknats, icke räckt till täckande af de utaf utställningen föranledda utgifter, har kollegium tillstyrkt bifall till ansökningen.

På sätt jag vid tillstyrkandet den 12 januari 1909 af Eders Kungl. Maj:ts omförmälda framställning till samma års Riksdag, afseende bidrag till föreningen för åren 1909 och 1910, anförde, finner jag ifrågasvarande förening vara på grund af det behjärtansvärda syfte, densamma afser att främja, och det gagn, som af dess verksamhet synes vara att förvänta, förtjänt af fortsatt uppmuntran från statens sida.

Hvad särskildt angår förenämnda af föreningen anordnade permanenta utställning synes det önskvärdt, att densamma, hvilken som nämndt, hålles för allmänheten kostnadsfritt tillgänglig och synes hafva vunnit ganska stor tillslutning från dennas sida, må kunna fortfarande hållas öppen och beredas tillfälle att följa utvecklingen å det område, densamma afser att belysa. Enligt hvad jag inhämtat är utställningen äfven för tiden efter den 1 oktober 1909 inhyst i förutvarande lokal i huset Birgerjarlsgatan n:r 23, hvilken lokal för sådant ändamål fortfarande af föreningen förhyres för 3,600 kronor i årlig hyra. Med afseende härå och då, enligt hvad den af föreningen lämnade redogörelsen för dess ekonomiska ställning under år 1908 synes gifva vid handen, de inkomster, föreningen, fränsedt ett eventuellt statsbidrag, kan hafva att påräkna, säkerligen icke på långt när förslå till täckande af kostnaderna för samma utställning, anser jag mig böra tillstyrka, att föreningen måtte, i den utsträckning, föreningen nu ifrågasatt, erhålla bidrag af statsmedel till fortsattande af sin verksamhet under år 1911.

I öfverensstämmelse härmed hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att såsom bidrag till bestridande af kostnaderna under år 1911 för den af föreningen för arbetarskydd i Stockholm anordnade permanenta utställningen af skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 3,000 kronor. [42.]

Det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel.

För hvar och ett af åren 1906—1910 har Riksdagen såsom bidrag till det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel beviljat ett anslag af 750 kronor. [43.] *Det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel.*

Då ifrågavarande institution, hvilken åtnjuter understöd från åtskilliga främmande stater, genom sin såväl vetenskapliga som humanitära verksamhet, hvars resultat tvifvelsutan kunna varda till gagn äfven för vårt land, synes vara förtjänt af understöd från svenska statens sida äfven under nästkommande år, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att såsom bidrag till det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 750 kronor.

Med beaktande att anslaget å 1,250,000 kronor till bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting, ej motsvarar statsutgift i egentlig mening, utgör summan af de af mig tillstyrkta anslagen å extra stat för år 1911 2,730,477 kronor mot 1,501,030 kronor i riksstaten för år 1910.

I hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt och föreslagit instämde statsrådets öfriga ledamöter; och behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla hvad sålunda blifvit tillstyrkt.

Ur protokollet:
Axel Alexanderson.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Ordinarie anslag.

	Sid.
1. Kammarkollegium	2—4.
2. Stämpelomkostnader	4—6.
3. Kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet.....	6—7.
4. Öfverintendentsämbetet	7—19.
5. Tullverket	20.
6. Patent- och registreringsverket	20—50.
7. Skrifmaterialier och expenser, ved m. m.	51.

Extra anslag.

8. Finansdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli	52—53.
9. Ersättning för af statskontoret gjorda förskott	54—56.
10. Förstärkning af arbetskrafterna inom statskontoret	56—57.
11. Öfverintendentsämbetet	57—63.
12. Anordnande af ny bostad åt landshöfdingen i Västernorrlands län m. m.	63—66.
13. Provisorisk löneroglering för kommerskollegium	66—77.
14. Handläggning hos kommerskollegium af ärenden rörande svenska far- tygs registrering m. m.	78—83.
15. Arfvode till ett sjötekniskt biträde hos kommerskollegium	83.
16. Förstärkning af arbetskrafterna å kommerskollegii afdelning för nä- ringsstatistik	83—87.
17, 18. Arbetsstatistiska undersökningar i kommerskollegium.....	87—97.
19. Arfvode till en vaktmästare hos kommerskollegium	97—98.
20, 21. Väfskolan i Borås	98—101.
22. Understöd åt föreningen för svensk hemslöjd	101—102.
23. Anslag till handelsundervisning	103—108.
24. Bidrag till handelshögskolan i Stockholm	108—120.
25, 26. Export- och handelsstudiestipendier	121—123.
27. Anslag till Sveriges allmänna exportförening	124—141.

28.	Understöd åt rederiaktiebolaget Nordstjernen för uppehållande af regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige samt La Plata-länderna och Brasilien	142—170.
29.	Understöd till aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet för uppehållande af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Danmark, å ena, samt Ostasien, å andra sidan	171—183.
30.	Bergsskolorna	183.
31.	Anordnande af fabriksinspektion	184.
32.	Ersättning till sjömanshusen	185.
33.	Provisorisk löneroglering för statistiska centralbyrån.....	186—189.
34.	Arfvode till en e. o. aktuarie	189—192.
35.	Anslag till förstärkning af de till arfvoden åt tillfälliga biträden m. m. hos statistiska centralbyrån anslagna medel.....	192—195.
36.	Anslag till förstärkning af de till inbindning af böcker m. m. för statistiska centralbyrån anslagna medel	195—197.
37.	Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting.....	198.
38.	Kostnader för utgifvandet af handbok öfver statsverkets jämte därtill hörande fonders medelsförvaltning	198.
39, 40.	Brandförsäkring af operabyggnaden och den nya dramatiska teaterbyggnaden vid Nybroplanen i Stockholm samt uti operabyggnaden förvarade inventarier.....	199—207.
41.	Extra lönetillägg för vissa tjänstemän och betjante	207.
42.	Bidrag till föreningen för arbetsskydd i Stockholm	207—211.
43.	Det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel	211.

BIHANG

TILL

RIKSDAGENS PROTOKOLL

VID

LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM

ÅR 1910.

FÖRSTA SAMLINGEN.

1:sta Afdelningen.

Första Bandet.

De till Kungl. Maj:ts Proposition N:o 1, angående statsverkets tillstånd och behof,
hörande bilagor, fr. o. m. åttonde hufvudtiteln.

Åttonde hufvudtiteln.

*Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
januari 1910.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 grefve HAMILTON,
 grefve EHRENSVÄRD,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 VON SYDOW.

Departementschefen, statsrådet Lindström föredrog följande ärenden rörande regleringen för år 1911 af åttonde hufvudtitelns ordinarie stat och de till samma hufvudtitel hänförliga extra anslagsbehof, hvarvid departementschefen yttrade beträffande

Ordinarie anslag.

Ecklesiastikdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli.

[1.] När i sammanhang med inrättandet af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk läroverksbyrån i ecklesiastikdepartementet indrogs och ur aflöningsstaten för nämnda departements afdelning af Kungl. Maj:ts kansli lön och tjänstgöringspenningar åt en byråchef, tillhopa 6,400 kronor, utslötos, beslöt Riksdagen, på sätt Kungl. Maj:t i en uti ämnet den 31 december 1903 till Riksdagen aflämnad proposition föreslagit, att i stället å ordinarie stat skulle uppföras ett anslag å 500 kronor till *arfvode åt den kanslisekreterare, som af Kungl. Maj:t förordnades att på eget ansvar till föredragning bereda vissa ärenden, som skulle föreläggas Riksdagen.* Af det vid berörda proposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden framgår, att dåvarande departementschefen ansett de göromål rörande den högre undervisningen, som efter öfverstyrelsens inrättande fortfarande komme att handläggas inom departementet, böra öfverflyttas till akademibyrån, som skulle erhålla förstärkning i sina arbetskrafter på det sätt, att den kanslisekreterare, som var anställd å läroverksbyrån, öfverflyttades å akademibyrån, äfvensom att åt denne kanslisekreterare borde uppdragas att mot ett arfvode af 500 kronor på eget ansvar till föredragning bereda de till statsverkspropositionens utarbetande hörande ärenden, som förut tillhört läroverksbyrån.

Det befanns emellertid snart nog, att departementet icke kunde undvara det tillskott i arbetskraft, som läroverksbyrån beredt. Redan år 1906 framlades förslag för Riksdagen om förstärkning af departementets arbetskrafter, och Riksdagen anvisade också på extra stat för år 1907 ett belopp af 6,400 kronor för beredande af arfvode å detta belopp, hvaraf 2 000 kronor finge anses motsvara tjänstgöringspenningar, åt en extra byråchef inom ecklesiastikdepartementet. Därmed blef läroverksbyrån faktiskt återupprättad.

Det anslag å 500 kronor, som af 1904 års Riksdag uppfördes på ordinarie stat till arfvode åt den kanslisekreterare, som förordnades att på eget ansvar till föredragning bereda vissa riksdagsärenden, kom icke länge att utgå på sätt från början varit afsedt. Vid 1907 års Riksdag framlades nämligen nådigt förslag om ändrad användning af detta an-

slag. Enligt hvad det vid 1907 års statsverksproposition fogade utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden den 12 januari 1907, punkt 1, utmärker anförde dåvarande departementschefen vid underdånig anmälan af detta ärende, att på samma gång som läroverksbyrån åter inrättats, hade dit öfverflyttats den kanslisekreterare å akademibyrån, som haft uppdrag att på eget ansvar till föredragning bereda de till statsverkspropositionens utarbetande hörande ärenden från den indragna läroverksbyrån. Enär sålunda å denna byrå tills vidare vore anställda särskild byråchef och kanslisekreterare, hade det syntts departementschefen riktigare, att samtliga till byrån hörande ärenden bereddades och föredroges af byråns chef. Vid sådant förhållande torde alltså tills vidare och så länge anslag till en extra byråchef i departementet anvisades samt dåvarande fördelning af ärendena mellan byråerna följdes, berörda såsom arfvode åt en kanslisekreterare anvisade belopp, 500 kronor, icke behöfva tagas i anspråk för det med detta anslag afsedda ändamål, utan i stället kunna med Riksdagens medgifvande användas till den extra byråchefens aflönande, i hvilket fall på extra stat för år 1908 icke behöfde äskas mer än skillnaden mellan 6,400 kronor och 500 kronor, eller alltså 5,900 kronor.

Med anledning af Kungl. Maj:ts i enlighet härmed gjorda framställningar beslöt Riksdagen dels medgifva, att omförmälda under ecklesiastikdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli uppförda anslag å 500 kronor finge från och med år 1908 tills vidare, så länge å extra stat beviljades medel för beredande af arfvode åt en extra byråchef inom ecklesiastikdepartementet och i följd häraf nämnda anslag å 500 kronor icke vore erforderligt för det med detsamma afsedda ändamål, användas till bestridande af en del af detta arfvode, dels ock för beredande af arfvode å 6,400 kronor, hvaraf 2,000 kronor finge anses motsvara tjänstgöringspenningar, åt en extra byråchef inom departementet på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 5,900 kronor. På enahanda sätt beviljade Riksdagen på extra stat för hvardera af åren 1909 och 1910 ett belopp af 5,900 kronor till arfvode åt en extra byråchef.

Under de tre år, som förflutit efter framläggande af 1907 års statsverksproposition, har emellertid erfarenheten gifvit vid handen, att den arbetsbörda, som påhvilat läroverksbyrån är så stor, att det för chefen å densamma är så godt som omöjligt att medhinna alla honom åliggande göromål. Redan år 1906 uppgingo å byrån inkomna ärenden till en så hög siffra som 1,011 och sedermera har antalet alltjämt ökats, så att det för år 1909 uppgick till 1,427, hvilken siffra dock möjligen kan anses vara förhållandevis särskildt hög. Hela departementets diariesiffra uppgick samtidigt till 3,761. Visserligen finnes bland byråns ärenden en del

[1.]

[1.] af mindre omfattning, men åtskilliga andra äro i stället af så mycket tyngre beskaffenhet. Hit kunna hänföras en del samlingsmål, där ofta på ett nummer sammanföras ett hundratal ansökningar, hvilka sedan hvar för sig måste genomgås och granskas, samt vidare litet emellan förekommande större organisationsfrågor, som erfordra vidlyftiga utredningar och synnerligen noggrann pröfning. Särskildt betungande äro den mängd af ärenden, som skola föreläggas Riksdagen och som föranleda såväl ett ytterst kräfvande arbete med uppsättande af propositioner som ock betydlig möda för beredande till underdånig föredragning af Riksdagens i anledning af Eders Kungl. Maj:ts framställningar fattade beslut. Exempelvis kan nämnas, att af det vid 1909 års statsverksproposition fogade statsrådprotokollet öfver ecklesiastikärenden i det närmaste hälften utarbetats på läroverksbyrån samt att dessutom å denna byrå uppsatts till 1909 års Riksdag aflåtna särskilda propositioner, representerande öfver 550 trycksidor. Enda möjligheten att hålla arbetet i gång har varit att byråchefen, ofta månader i sträck, erhållit ledighet från öfriga göromål för att komma i tillfälle att erforderligen bereda viktigare ärenden, vanligast afsedda att föreläggas Riksdagen. Under tiden hafva då de löpande ärendena handlagts af tillfälligt förordnade chefer för byrån. Att detta, därest det ofta upprepas, i längden icke kan vara till fromma för kontinuiteten i ärendenas behandling, är uppenbart. Någon minskning i arbetsbördan för framtiden torde ej heller vara att förvänta, utan synes snarare allt tyda på att en stadigt fortgående ökning kommer att äga rum. Visserligen hafva en del stora frågor, såsom den nya läroverksreformen, nya stater och statuter för universiteten samt bestämmelser rörande kommunala och enskilda mellanskolor redan i hufvudsak vunnit sin lösning. Dylika genomgripande omgestaltningar kräva emellertid så godt som alltid ett omfattande efterarbete, och det är naturligtvis af största vikt, att detta arbete kan utföras med nödigt lugn och omsikt, så att reformen må verka i afsedd riktning. Det finnes så mycket mindre utsikt till att kunna bereda denna välbehöfliga arbetsro, som inom närmaste tiden till behandling andra angelägenheter af ej ringare omfattning förestå. Hit vill jag i främsta rummet räkna anordningen af den tekniska undervisningen, såväl den högre som den lägre, för hvilket ändamål särskilda kommittéer blifvit af Kungl. Maj:t tillsatta. Vidare torde frågan om en omorganisation af gymnastiska centralinstitutet snart komma på dagordningen.

På grund af min kännedom om förhållandena måste jag uttala den bestämda mening, att en person i längden icke utan öfveranstängning kan ensam fullgöra allt det, som för närvarande hvilar på byråns chef. Det torde därför vara oundgängligt att han befrias från en del

honom åliggande göromål. De ärenden, jag för närvarande anser lämpligast att till annan person öfverflytta, äro dels sådana, som skola föreläggas Riksdagen och hvilka en gång förut, på sätt af det förestående framgått, bereds af en kanslisekreterare, dels sådana, som röra universitetsundervisningen och hvad däremot svarar, d. v. s. alla ärenden, som angå universiteten i Uppsala och Lund, Karolinska mediko-kirurgiska institutet samt högskolorna i Stockholm och Göteborg. Vidare torde frågor rörande den tekniska undervisningen, såväl den högre som den lägre lämpligen böra afskiljas från den extra byråchefens handläggning. Därest de nu af mig ifrågasatta anordningar vidtagas, synes mig den extra byråchefens för närvarande allt för stora arbetsbördan blifva reducerad till skäligt mått.

Hvad nu angår sättet för uppehållande af de göromål, från hvilka chefen för läroverksbyrån skulle befrias, vore naturligtvis lämpligast att sådant uppdroges åt en person med byråchefs grad och aflöning, helst som dessa göromål säkerligen skulle taga en persons hela arbetskraft i anspråk. Detta redan under nuvarande förhållanden, och något stillastående eller tillbakagång är för visso icke att förvänta på ifrågavarande i vår tid mer än någonsin aktuella undervisningsområden. Med hänsyn därtill, att af Eders Kungl. Maj:ts tillkallade sakkunnige för närvarande äro sysselsatta med utredning af frågan rörande omorganisation af Eders Kungl. Maj:ts kansli, anser jag det dock kunna försvaras att äfven berörda, så viktiga del af departementets arbete tillsvidare uppehåles genom anordningar af helt och hållet provisorisk art. Den för tillfället lämpligaste lösningen torde vara att ifrågavarande ärenden öfverlämnas till byråns kanslisekreterare, hvilken under långvarig tjänstgöring på byrån i sin nämnda egenskap äfvensom under upprepade förordnanden såsom expeditors- och byråchef förvärfvat djupgående erfarenhet och insikt i dithörande frågor. För att arbetet skulle kunna behörigen hållas i gång har i själfva verket denna arbetsfördelning i det hela varit genomförd från det jag blef medlem af statsrådet, i det nämnda kanslisekreterare med erkännansvärd beredvillighet åtagit sig att under år 1909 utan ersättning bereda s. k. universitetsärenden och frågor hörande till statsregleringen. Hufvudparten af kanslisekreterargöromålen hafva i stället öfverflyttats på en amanuens, som därför erhållit ersättning af allmänna besparingarna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Detta kan emellertid ej gärna fortfara, och jag har ansett mig ej ens kunna ifrågasätta, att kanslisekreteraren å byrån skulle för år 1909 åtaga sig detta ansvarsfulla och betungande uppdrag, som ju ej står i rimligt förhållande till den för en kanslisekreterare tillmätta aflöning, utan att jag på samma gång trott mig kunna ställa i utsikt, att

[1.]

[1.] ersättning för uppdraget skulle kunna beredas honom från och med år 1910. Det lägsta ersättningsbelopp jag med kännedom om göromålens art anser mig kunna ifrågasätta är 2,000 kronor om året. Medel till bestridande af nämnda tilläggsarfvode har jag tänkt mig kunna beredas sålunda, att det af mig förut omnämnda, å departementets stat upptagna belopp å 500 kronor härför anlitas och hvad därutöfver kan erfordras äskas å extra stat. Riksdagens medgifvande till nämnda ordinarie anslags användande för sitt ursprungliga ändamål torde därför böra utverkas tillika med tillstånd att, därest förhållandena skulle göra sådant lämpligare, tilldela någon departementets amanuens ifrågavarande anslag. Hvad angår den del af arfvodet, som skulle begäras å extra stat, är jag af den mening, att därest, på sätt jag längre fram i anslutning till chefens för justitiedepartementet till statsrådsprotokollet denna dag gjorda uttalande kommer att föreslå, med Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagens samtycke särskilda aflöningsstillägg komma att för år 1911 tilldelas statsdepartementens tjänstemän och betjante, samt kanslisekreterarne förty, efter afdrag af beräknad pensionsavgift, erhålla en provisorisk löneförbättring af omkring 1,000 kronor hvar, för sagda år en utfyllning af här ifrågavarande arfvode med 500 kronor torde vara tillräcklig. Jag förutsätter härvid tillika att ifrågavarande extra föredragande, därest han är kanslisekreterare, för omförmälda uppdrag icke må under några förhållanden uppbära mera än att, oafsedt eventuella ålderstillägg, hans sammanlagda aflöningsförmåner uppgå till 6,000 kronor för år. I den mån af olika anledningar, såsom vederbörande tillkommande extra lönetillägg eller särskilda aflöningsstillägg, nämnda belopp utan anlitan af hela det för ändamålet beräknade extra anslaget kommer att uppnås, kommer alltså motsvarande besparing å detta anslag att uppstå. Därest mot förmodan uppdraget under år 1911 icke skulle kunna lämnas till en kanslisekreterare, utan öfverlåtas till en extra tjänsteman, blifva ju tillgängliga medel för detta år allt för knappa, men lär i så fall utväg ej saknas att tillvidare provisoriskt bereda skälig fyllnad i arfvodet. Anslag å extra stat skulle nu begäras för två år och vid det förhållande, att det ordinarie anslaget å 500 kronor icke kan blifva tillgängligt förr än med år 1911, bör på extra stat för detta år äskas 2,500 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:ts att låta häraf under år 1910 förskottsvis af tillgängliga medel utanordna 2,000 kronor. Vid anmälan af de extra anslagsbehofven under åttonde hufvudtiteln torde jag få återkomma till detta ämne.

Ersättningen till den amanuens, som skulle uppehålla kanslisekreterartjänsten, torde icke skäligen kunna sättas lägre än till 2,000 kronor om året. Att taga detta belopp ur departementets amanuensanslag lär icke kunna ifrågakomma. Vid fastställandet af den ökning i nämnda anslag, hvartill Riksdagen anslagit medel för år 1910, togs naturligtvis icke hänsyn till

nu ifrågavarande, då ej beräknade utgift. Ett anlitan- de af anslaget för berörda ändamål skulle därför betänkligt inskränka möjligheten att till- erkänna de oaflönade amanuenserna skäligena gratifikation. Summan torde således böra af Riksdagen begäras på extra stat för år 1911 och då be- hofvet föreligger redan år 1910, äskas med sitt dubbla belopp, 4,000 kronor. Jag återkommer härtill vid anmälan af de extra anslagsbehofven.

Att anslag till beredande af arfvode åt en extra byråchef fortfarande är behöfligt torde af det anförda vara tydligt. Därest det nu till arfvo- dets utfyllande använda ordinarie anslaget å 500 kronor ej längre för detta ändamål begäras, måste för år 1911 anslag begäras å extra stat till arfvodets hela belopp. Äfven till denna fråga anhåller jag få åter- komma vid anmälan af hufvudtitelns extra anslagsbehof.

Med anledning af hvad jag sålunda anført får jag nu i underdånighet hemställa, der Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva

att det under ecklesiastikdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli uppförda anslag å 500 kronor till arfvode åt en kansli-ekreterare, som af Kungl. Maj:t förordnas att på eget ansvar till föredragning bereda vissa ärenden, som skola föreläggas Riksdagen, må från och med år 1911 ånyo användas för sitt ursprungliga ändamål; dock att Kungl. Maj:t, därest förhållandena skulle göra sådant lämpligare, må tilldela någon departe- mentets amanuens arfvodet i fråga.

Riks- och landsarkiven.

I underdånig skrifvelse den 30 oktober 1909 har riksarkivarien fram- lagt förslag till *stat för ett landsarkiv i Göteborg.*

På Eders Kungl. Maj:ts framställning beviljade 1908 års Riksdag, med godkännande af ett utaf stadsfullmäktige i Göteborg den 5 december 1907 antaget förslag till öfverenskommelse angående ett landsarkiv i Göteborg, ett anslag af 201,350 kronor att jämte ett af staden Göteborg erbjudet bidrag å 150,000 kronor användas till uppförande af byggnader för ett landsarkiv där tädes på en af staden för detta ändamål upplåten tomt och i hufvudsaklig öfverensstämmelse med af arkitekten G. Améen utarbetade ritnings- och kostnadsförslag, äfvensom till byggnadernas för- seende med inventarier; och anvisades af berörda anslag på extra stat för år 1909 ett belopp af 100,000 kronor. Vid föredragning af detta ärende den 13 juni 1908 godkände Eders Kungl. Maj:t det af stadsfullmäktige i Göteborg antagna förslaget till öfverenskommelse och fastställde de af arkitekten Améen utarbetade ritningarna med rätt för öfverintendents- ämbetet att efter samråd med riksarkivarien vidtaga sådana smärre för-

[2.]

Stat för
landsarkiv
i Göteborg.

[2.] ändringar i byggnadsplanen, som icke ökade den beräknade kostnaden. Tillika anbefalldes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län att föranstalta därom, att den ifrågavarande tomten blefve till staten med äganderätt öfverlåten, hvarjämte på samma gång föreskrefs, att äganderättshandlingarna skulle insändas till kammaradvokatfiskalsämbetet och sedan, efter att där hafva undergått vederbörlig granskning, öfverlämnas till riksarkivet. Sedermera har 1909 års Riksdag, med anledning af Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, på extra stat för år 1910 af det beviljade anslaget anvisat återstoden, 101,350 kronor.

I sin förenämnda skrifvelse har riksarkivarien meddelat, att kammaradvokatfiskalsämbetet till riksarkivet öfverlämnat äganderättshandlingarna till den för landsarkivet afsedda tomten, med förmälan, att de blifvit af ämbetet granskade, utan att anledning till anmärkning mot desamma förekommit. Vidare har riksarkivarien i sin förenämnda skrifvelse uppgifvit, att från öfverintendentsämbeterna, så framt ej oförutsedda hinder inträffade, kunde antagas blifva färdiga under loppet af sommaren 1911, så att landsarkivet vid den tiden skulle kunna börja sin verksamhet.

Riksarkivarien erinrar i sin skrifvelse härefter, att enligt den af honom i underdåniga skrivelser den 9 november och den 2 december 1907 föreslagna indelningen af riket i fem landsarkivdistrikt skulle till Göteborgs landsarkivområde höra Göteborgs och Bohus län, Älfsborgs län, Skaraborgs län och Värmlands län samt anför vidare följande. Denna plan hade visserligen ännu icke blifvit formligen fastställd, men Eders Kungl. Maj:t hade den 9 januari 1908 funnit densamma vara den, som kunde antagas komma till utförande och Riksdagen hade i sin skrifvelse den 1 juni 1908 angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel förklarar sig ej hafva funnit anledning till erinran däremot. Enligt riksarkivariens mening voro tiden nu inne att definitivt bestämma området för det nya landsarkivet i Göteborg, hvarom riksarkivarien till Eders Kungl. Maj:t aflåtit särskild underdånig skrifvelse den 30 oktober 1909.

Under förutsättning att landsarkivområdena blefve bestämda på sätt som föreslagits, funne riksarkivarien, att ifrågavarande landsarkiv komme att få en verkningskrets, som fullt motsvarade de nuvarande landsarkivens i Uppsala, Vadstena och Lund, sedan deras områden blifvit omreglerade. Det torde vidare blifva mycket anlitat och lefnadskostnaderna i Göteborg syntes ej komma att understiga dem i de nämnda städerna. Göteborgsarkivet torde följaktligen böra med afseende på lönestaten jämnställas med dessa. I betraktande häraf har riksarkivarien för landsarkivet i Göteborg förordat fastställandet af följande stat, som öfverensstämmer med den, som under år 1909 utfärdats för de tre nyssnämnda landsarkiven.

[2.]

	Kronor			
	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	
Landsarkivarien	3,600	1,800	5,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
Till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden m. m.	—	—	1,100	
Vaktmästaren.....	700	350	1,050	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
För skötsel af värmeledning	—	—	300	
Summa	—	—	7,850	

Anm. Därest vaktmästaren i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förman kvarstår, å lönen afdragas 100 kronor.

Äfven med afseende å det fasta amanuensarfvodet har riksarkivarien ansett, att landsarkivet i Göteborg bör likställas med de öfriga landsarkiven. För de senare månaderna af år 1911 skulle således erfordras ett anslag å extra stat till arfvode åt en amanuens, beräknadt efter 1,800 kronor för år, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att, om särskilda förhållanden skulle därtill föranleda, bestämma om medlens användande till ersättning åt flera extra biträden.

Vidare, yttrade riksarkivarien, erfordrades ett anslag till anskaffande af ett referensbibliotek. För hvarterdera af landsarkiven i Uppsala och Lund, hvilka båda trädde i verksamhet år 1903, det förra i maj, det senare i mars, hade Kungl. Maj:t till inköp af nödiga böcker anvisat ett belopp af 1,500 kronor att utgå af besparade medel å landsarkivets anslag. Riksarkivarien funne det emellertid önskvärdt, att anslaget från början kunde bestämmas till 2,000 kronor; i annat fall torde man redan efter några år, såsom erfarenheten från Lund visat, nödsakas att begära ett tillskott. I intet fall borde det sättas lägre än 1,500 kronor.

Slutligen borde landsarkivet från det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: skrifmaterialier och expenser, ved m. m. i mån af behof och mot redovisning undfå erforderliga medel till bekostande af skrifmaterialier, inbindning, lyse och bränsle med flera expenser.

I likhet med riksarkivarien anser jag tiden nu vara inne att hos Riks-Departements- chefens yttrende. dagen göra framställning om fastställande af stat för ett landsarkiv i Göteborg.

[2.] Då den af riksarkivarien nu föreslagna staten alldeles öfverensstämmer med den af Eders Kungl. Maj:t genom nådig kungörelse den 11 juni 1909 fastställda staten för de öfriga landsarkiven i Vadstena, Uppsala och Lund, har jag intet att därvid erinra; och torde för åtnjutande af de i den nya staten upptagna aflöningsförmåner stadgas samma bestämmelser, som gälla vid de andra landsarkiven.

Beträffande de till bekostande af skrifmaterialier, inbindning, lyse och bränsle med flera expenser för landsarkivet i Göteborg erforderliga medel, böra dessa, såsom äfven riksarkivarien förutsatt, på rekvisition och mot redovisning i vanlig ordning tillhandahållas nämnda landsarkiv af åttonde hufvudtitelns expensmedel, på sätt redan i afseende å riksarkivet och öfriga landsarkiv är bestämdt.

Hvad angår tiden, då staten för det nya landsarkivet skall börja tillämpas, synes den i sin helhet icke kunna träda i kraft förrän på sommaren 1911; dock förefaller det sannolikt att arkivarie där behöfver, på sätt som skedde vid landsarkiven i Vadstena och Uppsala, tillsättas några månader innan arkivlokalerna kunna fullständigt tagas i bruk. I alla händelser lära till en början uppstå besparingar, som med Riksdagens medgifvande lämpligen kunna användas för att vid det nya landsarkivet bestrida en del utgifter, hvarför eljest måste begäras extra anslag. Så har, på sätt jag förut omförmäلت, af riksarkivarien framhållits, att för de senare månaderna af år 1911 skulle erfordras ett anslag till arvode åt en amanuens, beräknadt efter 1,800 kronor för år äfvensom ett anslag å 2,000 kronor eller minst 1,500 kronor till anskaffande af ett referensbibliotek. Vidare lärer man kunna, på sätt jämväl förekommit vid inrättandet af de äldre landsarkiven, motse hvarjehanda kraf på anskaffande af en del ej beräknade, för den första uppsättningen behöfliga inventarier, såsom trappstegar, flyttbara hyllor m. m. I betraktande häraf anser jag, att anslaget till landsarkivet i Göteborg bör för år 1911 beräknas till samma belopp som för de öfriga landsarkiven.

Beträffande arbetstiden å tjänsterummet lärer, så snart vidtagna be-lysningsanordningar sådant medgifva, böra föreskrifvas, att ordinarie tjänstemän och betjante i regel böra vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar dagligen.

På grund af det anförda anser jag mig böra förorda framläggande för Riksdagen af följande

Förslag till stat för landsarkivet i Göteborg:

[2.]

	Lön.		Tjänstgöringspenningar.		Summa.	
Landsarkivarien	3,600	—	1,800	—	5,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
Till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden m. m.	—	—	—	—	1,100	
Vaktmästaren	700	—	350	—	1,050	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
För skötsel af värmeledning	—	—	—	—	300	
Summa	—	—	—	—	7,850	

Anm. Därest vaktmästaren i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förman kvarstår, å lönen afdragas 100 kronor.

För åtnjutande af de här förut upptagna aflöningsförmåner böra gälla enahanda villkor och bestämmelser som de, hvilka innefattas i punkten B af nådiga kungörelsen den 11 juni 1909 angående ny stat för landsarkiven m. m.

Jag tillstyrker alltså, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att *dels*, med godkännande af den af mig förordade stat för landsarkivet i Göteborg jämte nyss omförmälda, för åtnjutande af de i staten upptagna aflöningsförmåner föreslagna villkor och bestämmelser, höja anslaget till landsarkiven från dess nuvarande belopp 25,700 kronor med 7,850 kronor till 33,550 kronor;

dels ock medgifva, ej mindre att de befattningshafvare vid landsarkivet i Göteborg tillkommande ålderstillägg må utgå af det under riksstatsens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg, samt att nyssnämnda landsarkiv må från det under samma hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: skrifmaterialier och expenser. ved m. m., i mån af behof och mot redovisning, undfå erforderliga medel till bekostande af skrifmaterialier, inbindning, lyse och bränsle med flera expenser, än äfven att Kungl. Maj:t må af de medel, som under år 1911 kunna inbesparas å aflöningsstaten för landsarkivet i Göteborg, använda ett belopp af högst 3,000 kronor till arfvode, beräknadt efter 1,800 kronor för år, till en amanuens vid landsarkivet under de senare månaderna af år 1911 äfvensom till anskaffande af referensbibliotek och nödiga inventarier för samma arkiv.

Vid bifall till hvad sålunda föreslagits kommer det i riksstaten upptagna anslaget till riks- och landsarkiven, nu utgörande 93,300 kronor, att ökas med 7,850 kronor eller till 101,150 kronor.

Universiteten.

[3.] Genom nådig kungörelse den 13 juni 1908 fastställdes, i enlighet med Riksdagens beslut, villkor och bestämmelser för åtnjutande af de för vissa befattningshafvare vid rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet från och med år 1909 gällande nya aflöningsförmåner. Dessa villkor och bestämmelser voro i det väsentliga affattade i öfverensstämmelse med dem, som stadgats i fråga om statskontoret — det ämbetsverk, där lönereglering enligt nu vedertagna nya grundsatser först genomfördes.

Villkor och bestämmelser i fråga om åtnjutas af derur personalen vid universitetsbiblioteken stadgade aflöningsförmåner.

I några afseenden afveko dock omförmälda villkor och bestämmelser i kungörelsen den 13 juni 1908 från de för statskontoret gällande. En af dessa afvikelser innehålles i mom. m) af sagda kungörelse, där det, likasom i fråga om statskontoret, först heter, »att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen, afvensom ortstillägget, skall utgå till månadens slut», men därefter tilläggas: »nu gällande rätt till tjänst- och nådår oförkränkt samt utan rubbning af gällande föreskrifter om afträdande af boställsförmån; skolande dock vederbörande befattningshafvare vara underkastad de ändrade bestämmelser i berörda hänseenden, som kunna varda fastställda.»

Den sålunda angifna olikheten beror på vissa för universiteten säregna förhållanden. För ett fåtal af omförmälda befattningshafvare finnes i staterna angifven boställsförmån. Hvad rätten till tjänst- och nådår angår har densamma ej varit på sådant sätt begränsad, utan utgjort en mera allmänt omfattande förmån. Denna rätt härstammar från de universiteten gifna gamla privilegierna, omförmäld, hvad Uppsala universitet angår, i konung Gustaf II Adolfs privilegiebref af den 25 juni 1625 och, hvad Lunds universitet beträffar, i det under konung Carl XI:s förmyndarregering utfärdade privilegiebref af den 19 december 1666.

Den år 1908 vidtagna löneregleringen för universiteten och karolinska institutet omfattade professorer m. fl. lärare, vissa andra tjänstinnehafvare vid dessa högskolor, afvensom vaktbetjände och med dem likställda befattningshafvare. En särskild grupp af tjänstemän vid de båda universiteten var — jämte vissa andra vid universiteten anställda personer — undantagen från 1908 års lönereglering, nämligen bibliotekspersonalen, dock ej bibliotekscheferna, hvilka af ålder ansetts likställda med professorerna. Att denna bibliotekspersonal undantagits berodde på att man ville behandla dess ställning i aflöningshänseende samtidigt med frågan om lönereglering vid kungl. biblioteket, hvilken fråga då ännu ej var färdig till afgörande.

Vid 1909 års Riksdag framlades så förslag till lönereglering såväl för kungl. biblioteket som för universitetsbiblioteken. Riksdagen godkände i allt väsentligt dessa förslag, och nådig kungörelse angående villkor och bestämmelser för åtnjutande af de för universitetsbiblioteken fastställda aflöningsförmåner, hvilka under vissa, numera uppfyllda förutsättningar skulle träda i kraft den 1 januari 1910, är utfärdad den 17 december 1909.

[3.]

Framställningen till Riksdagen om lönereglering för kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken var grundad på en af de tre bibliotekens chefer samfäldt gjord utredning i ärendet. I denna utredning hade frågan om villkor och bestämmelser för de nya aflöningsförmånernas åtnjutande ej vidare berörts, än mindre hade framhållits, att för universitetsbiblioteken andra villkor och bestämmelser i dylikt afseende skulle vara af nöden än som erfordrades för kungl. biblioteket. Vid framläggandet af förslagen för Riksdagen blef det därför en sträfvan att så mycket som möjligt nå hvad som varit syftemålet med sammankopplingen af de tre institutionernas löneregleringsfråga, likformigheten.

Under denna sträfvan förlorades emellertid på den punkt, som här berörts, öfverensstämmelsen mellan de för universitetens befattningshafvare i allmänhet och bibliotekstjänstemännen gällande villkor och bestämmelser i afseende å aflöningsförmåner. I den nådiga kungörelse den 17 december 1909, som innefattade dessa villkor och bestämmelser i afseende å bibliotekens personal, erhöll nämligen i enlighet med de af Riksdagen fattade beslut mom. m) — motsvarande mom. m) i nådiga kungörelsen den 13 juni 1908 — följande lydelse: »att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen utgår till månadens slut.»

Den sålunda uppkomna olikheten i visst fall mellan de båda mom. m) har alltså, enligt hvad redan det föregående ger vid handen, icke förledts af att den från privilegierna härstammande tjänst- och nådårsrätten ej plägat åtnjutas af bibliotekspersonalen. Tvärtom är nu upplyst, att densamma af ålder varit i besittning af nämnda rätt. Lika litet har afsikten varit att genom olikheten betaga ensamt biblioteksmännen densamma; ingen anledning härtill har förefunnits och intet uttalande under handläggningen af ifrågavarande ärende och bibliotekens lönereglering vittnar om en dylik afsikt.

Möjligen kunde emellertid med stöd af omförmälda olikhet göras gällande, att bibliotekspersonalen verkligen förlorat berörda rätt. För att omintetgöra hvarje fog för en dylik uppfattning torde ett tillägg höra

göras till den ifrågavarande bestämmelsen rörande bibliotekstjänstemännens aflöningsförmåner.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att föreskrifva, att till den bland villkor och bestämmelser för åtnjutande af nu gällande aflöningsförmåner för personalen vid Uppsala och Lunds universitetsbibliotek ingående föreskrift, att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen utgår till månadens slut, skall fogas följande tillägg: »nu gällande rätt till tjänst- och nådår oförkränkt; skolande dock vederbörande befattningshafvare vara underkastad de ändrade bestämmelser i berörda hänseende, som kunna vara fastställda.»

Karolinska medik-kirurgiska institutet.

[4.]
Ökoing
af det s. k.
allmänna
materiell-
anslaget.

Det *allmänna materiellanslaget* vid karolinska mediko-kirurgiska institutet utgick till och med år 1897 med 15,000 kronor. Nämnda år begärdes hos Riksdagen en förhöjning af detsamma med 3,500 kronor. Riksdagen beviljade emellertid endast 2,500 kronor. Samma år beviljade Riksdagen dessutom ett extra anslag af 2,850 kronor till betäckande af brist i detta anslag, hvilken uppstått under åren 1894 och 1895. År 1898 anvisades ett extra anslag af 2,300 kronor till täckande af brist, som uppkommit under år 1896. Under år 1897 uppstod ytterligare en brist i anslaget, hvilken icke kunde amorteras medelst den från och med år 1898 utgående förhöjningen af anslaget. Till täckande af denna brist beviljade Riksdagen år 1899 ett extra anslag af 2,690 kronor och ytterligare år 1900 ett extra anslag af 1,691 kronor, hvilken sistnämnda post afsåg utgifter för år 1897, som influtit i 1898 års räkenskaper och därför icke kunnat täckas på samma gång som den öfriga bristen från år 1897.

I en till kanslern för rikets universitet aflåten framställning har nu lärarkollegiet vid institutet påyrkat berörda anslags ökande. Efter öfvermälan, hurusom anslaget efter 1897 års höjning af detsamma till en tid visat sig tillräckligt, men att utgifterna under senaste åren icke kunnat begränsas inom anslagets belopp, har kollegiet för ådagaläggande af orsakerna härtill samt behovet af ökning i anslaget hänfört sig till följande, af rektorn vid institutet, professorn greve K. A. H. Mörner lämnade utredning.

Allmänna materiellanslaget fördelades i räkenskaperna under följande rubriker: a) för de institutioner, som ej ägde särskildt anslag, b) upp-

värmning och ventilation, c) förbrukning af gas, d) förbrukning af vatten, e) renhållning, f) underhåll och reparation m. m., g) tryck och skrifmaterialier, h) extra betjäning, i) telefon- och brandförsäkringsafgift. k) oförutsedda utgifter. Om man för tioårsperioden 1899—1908 granskade utgifterna under dessa rubriker, funne man, att den största posten, *uppvärmning och ventilation*, i det hela ej förändrats; den hade visserligen varierat efter bränsleprisen under olika år samt vintrarnas stränghet och dylikt, men hölle sig dock omkring medeltalet 7,200 kronor; år 1908 hade den varit 7,530 kronor. *Vattenförbrukningen* hade också hållit sig ganska konstant; den hade i medeltal varit 744 kronor. Under rubriken *tryck- och skrifmaterialier* betingades utgifterna till en stor del af reproduktion af handlingar, som skulle handläggas af kollegiet; dessa utgifter hade i anledning däraf varierat rätt mycket, men icke i någon bestämd riktning; i medeltal hade de varit 1,370 kronor. *Renhållningen* hade i medeltal kostat 1,330 kronor för år. Härvidlag hade en viss lättnad, dock endast med ett par hundra kronor inträdt genom att gaturenhållningen icke längre hvilade på institutet; utgifterna understeg dock under de sista åren medeltalet med endast omkring 100 kronor. Till *oförutsedda utgifter* hade brukat uppföras ett mindre belopp, och utgifterna under denna rubrik brukade stanna vid tiotal eller något hundratal och spelade därför ingen roll. Utgifterna under rubrikerna »*institutioner som ej äga särskildt anslag*» samt »*underhåll och reparationer m. m.*» hade växlat betydligt af det skäl, att under dessa rubriker upptagits bland annat utgifter, genom hvilka sagda institutioner äfvensom samlingarna blifvit tillgodosedda i den mån förhållandena det medgifvit. Tillsammans hade dessa rubriker i medeltal årligen uppvisat en utgiftssumma af 1,320 kronor. År 1908, då man kunde märka, att det skulle blifva brist i anslaget, hade dessa utgifter reducerats till det minsta möjliga; de utgjorde då under dessa båda rubriker tillhoppa endast 740 kronor. Naturligtvis kunde det icke i längden låta sig göra att sålunda åsidosätta ifrågavarande behof, hvadan häri låge ett viktigt motiv för en anslagshöjning för framtiden. *Telefon- och brandstodsafgifter* hade under denna period stegrats med ungefär tvåhundra kronor, beroende på afgiften för två nya telefonapparater och höjning af brandförsäkringen; denna utgiftsstegring hade naturligtvis i sin mån bidragit att göra det nuvarande anslaget otillräckligt och kvarstode för framtiden. En kostnadsstegring hade äfven inträdt under rubriken gasförbrukning. I medeltal hade kostnaden härför under tioårsperioden varit 3,666 kronor; år 1907 hade den varit 4,008 kronor och år 1908 4,356 kronor; således 700 kronor öfver medeltalet. Denna stegring berodde säkerligen på den betydligt ökade tillströmning af elever, som under de

[4.] senaste åren ägt rum. Den därigenom orsakade ökningen i arbetet inom institutets lokaler hade medfört ett ökad behof af lågor för belysning och för uppvärmning; detta förklarade äfven, hvarför ingen minskning i kostnaderna ägt rum under år 1909, ehuru detta år elektriskt ljus användts å anatomisalarna och inom andra delar af den anatomiska afdelningen. Den på grund häraf väntade kostnadsminskningen hade uteblifvit; för de två första kvartalen hade kostnaden för gas varit 2,115 kronor under år 1908 och 2,199 kronor under år 1909; äfven för framtiden måste man således räkna med en kostnadsstegring i detta afseende. Slutligen återstode det att redogöra för ändringar i utgifterna under rubriken *extra betjäning*. Äfven här förefunnnes en afsevärd stegring under tioårsperioden, nämligen från 1,854 kronor år 1899 till 2,467 kronor år 1908; denna berodde på det stegrade priset inom arbetsmarknaden och arbetarnas anspråk på en stadigvarande sysselsättning under större del af året. Stegringen i utgifter betingades hufvudsakligen af eldarbiträdets, hvilket 1899 kostade 540 kronor, men år 1908 icke kunnat erhållas för mindre än 1,080 kronor.

Af den gjorda framställningen syntes, att under de sist anförda rubrikerna en oundviklig stegring af utgifterna ägt rum, hvilken belöpte sig till inemot 1,500 kronor för år. Genom en i längden ohållbar knappättning af de institutioner, som vore beroende af detta anslag, hade man sökt motväga verkan af denna stegring. Att det dock icke lyckats att bibehålla jämnvikten mellan inkomster och utgifter, berodde på att ytterligare en ogynnsamt verkande omständighet tillkommit, nämligen en afsevärd minskning i inkomsterna. Före år 1905 insattes medel hörande till allmänna materiellanslaget äfvensom aflöningsmedel på enskild bankinrättning och gifvo årligen 700 kronor eller däröfver i ränta. Från och med år 1905 hade institutet måst insätta dessa medel på riksbanken och sålunda hade denna ränteinkomst bortfallit. För de fyra åren 1905—1908 hade detta således medfört en minskning i inkomsterna med nära 3,000 kronor. Effekten häraf framträdde under år 1908. Vid början af detta år visade allmänna materiellanslaget en skuld af endast 68 kronor 40 öre. Oaktadt man under detta år i möjligaste mån sökte motverka den brist, som syntes hota, hade dock skulden under detta år stigit till 1,643 kronor 63 öre. Att det icke under år 1909 eller kommande år funnes någon utsikt att minska denna skuld, torde tydligt framgå af det förut sagda. Tvärtom torde den för hvart och ett af åren 1909 och 1910 ökas med ännu större belopp än under år 1908, emedan under dessa år tillkomme en oundviklig men betungande extra utgift, nämligen för utgifvande af en ny edition af de för institutet gällande stadgar och föreskrifter. Det torde

emellertid böra anstå med begäran om anslag för täckande af denna brist, till dess man såge hur stor den slutligen skulle blifva. [4.]

Däremot vore det institutet angeläget att redan nu söka vinna den ökning af allmänna materiellanslaget, som för framtiden vore oundgänglig. Vid beräkning af densamma hade man att taga hänsyn såväl till de nyss relaterade orsakerna till den nu förefintliga bristen som äfven till de ytterligare stegringar i utgifterna under de kommande åren, hvilka man nu kunde förutse.

Först kunde då nämnas kostnaderna för studiehandboken — ej att förväxla med den förut nämnda stadgesamlingen.

På förfrågan af tillkallade sakkunnige angående kostnader för genomförandet af den nya examensstadgan hade kollegiet den 8 november 1906 framhållit bland annat behovet af 500 kronor till tryckning af den föreskrifna studiehandboken och en höjning af allmänna materiellanslaget med 200 kronor årligen för tryckning af nya upplagor af densamma. Såsom syntes af nådiga propositionen nr 116 till 1907 års Riksdag, sid. 37, hade sakkunnige gjort framställning om båda dessa saker. I propositionen hade emellertid begärts endast 500 kronor för en gång, hvilken framställning bifallits. Kostnaden för den år 1908 utgifna studiehandboken hade i själfva verket blifvit större än femhundra kronor. Denna handbok hade under den gångna tiden, ej fullt två år, redan blifvit så föråldrad, att en ny, omredigerad upplaga måste utgifvas, och äfven för framtiden kunde man motse, att den ofta behöfde omtryckas; den skulle ju enligt föreskrift årligen revideras, och vore sålunda ofta utsatt för ändringar. Den ökade utgift, som härigenom pålades institutet, torde i medeltal kunna beräknas till 300 kronor för år.

Äfven af en annan orsak komme institutet att för framtiden få vidkännas en oundviklig och bestående ökning i utgifterna från allmänna materiellanslaget, nämligen till följd af den nybyggnad, som nu snart vore färdig och som skulle öppnas med ingången af år 1910. Denna medförde med nödvändighet en ökning i kostnaderna för uppvärmning och ventilation, gas, vatten och extra betjäning. Inom nybyggnaden finnes en ny värmepanna, hvilken för år torde kräfva 600 à 700 hektoliter koks med en kostnad således af 700 kronor. Dessutom torde den till nybyggnaden utsträckta gamla värmeledningen kräfva en ökad bränsleförbrukning af 200 hektoliter kol eller en ökad kostnad af 300 kronor. För uppvärmning af nybyggnaden tillkomme således en kostnad af 1,000 kronor årligen. Huru stor gasförbrukningen inom nybyggnaden komme att blifva, den svårt att beräkna, ty det berodde mycket på, i hvilken utsträckning den där inledda elektriciteten komme till användning för belysning. Där fun-